

ISSN 1857-1565

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
LA BIBLIOTHÈQUE NATIONALE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA
THE NATIONAL LIBRARY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

IMAGINEA REPUBLICII MOLDOVA ÎN STRĂINĂTATE

L'IMAGE DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA À L'ÉTRANGER

THE ABROAD IMAGE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Almanah / Almanach / Almanac

nr. 9

Chișinău, 2011

Director general: Alexe RĂU, doctor în filosofie

Elaborare: Aliona TOSTOGAN
Tatiana LUCHIAN

Coperta: Dragoș POPA MIU
Lector: Raisa PLĂIEȘU
Procesare computerizată: Rita CREANGĂ

Imaginea Republicii Moldova în străinătate : Almanah, nr. 9 / Biblioteca Națională a Republicii Moldova ; elab. de Aliona Tostogan, Tatiana Luchian ; lector : Raisa Plăieșu. – Chișinău : BNRM, 2011 (Imprimeria BNRM). – 120 p.; 50 ex.

© Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2011

GRIGORE VIERU – MARTIR AL NEAMULUI ROMÂNESC

POETUL DIVIN AL NEAMULUI NOSTRU

„*Rar poet de la noi care să lucreze în mina cuvintelor materne cu atâta har nativ și dăruire, cu atâta frământ și ardere sacră, cu atâta foame de adevăr și frumos ca Grigore Vieru, atunci când pe parcursul mai multor decenii și-a zămislit pe îndelete, silabă cu silabă, mult visata Carte Unică, intitulată simbolic „Rădăcina de foc” (București, 1988) și considerată de el însuși drept „imaginea a ceea ce sunt azi în cuvânt și mai ales a ceea ce năzuiesc să fiu”.*

M. Dolgan

Înainte de a semnala apariția celor mai importante materiale dedicate marelui poet, în anul plecării lui în eternitate, oglindim datele cele mai reprezentative ale vieții și activității lui Grigore Vieru.

Marele poet al contemporanității s-a născut la 14 februarie 1935, în satul Pererâta, fostul județ Hotin, România, azi raionul Briceni, Republica Moldova, într-o familie de plugari români a lui Pavel și Eudochia Vieru. A absolvit școala de șapte clase din satul natal, în anul 1950, după care urmează Școala Medie din orașelul Lipcani pe care o termină în 1953.

În anul 1957 debutează (fiind student) cu o plachetă de versuri pentru copii, *Alarma*, apreciată de critica literară. În 1958 a absolvit Institutul Pedagogic „Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea Filologie și Istorie. Se angajează ca redactor la

revista pentru copii „Scânteia leninistă”, numită ulterior „Noi”.

În 1960 activează ca redactor la revista „Nistru”, (actualmente „Viața Basarabiei”), publicație a Uniunii Scriitorilor din Moldova). Între anii 1960-1963 este redactor la Editura „Cartea Moldovenească”.

A fost un oaspete frecvent al „Căsuței Poeziei” din satul Cociulia, raionul Cantemir. Tot aici scrie celebra carte pentru preșcolari *Albinuța*.

Anul 1968 este remarcabil pentru viața poetului – apare volumul de versuri lirice *Numele tău*, cu o prefață de Ion Druță. Cartea este apreciată de critica literară drept cea mai originală apariție poetică. Chiar în anul apariției devine obiect de studiu la cursurile universitare de literatură națională contemporană. Trei poeme din volum sunt intitulate: *Tudor Arghezi*, *Lucian Blaga*, *Brâncuși*, iar alte două sunt închinat lui Nicolae Labiș și Marin Sorescu. Asemenea dedicații apar pentru prima oară în lirica basarabeană postbelică.

În 1973 Grigore Vieru trece Prutul în cadrul unei delegații de scriitori sovietici. Participă la întâlnirea cu redactorii revistei *Secolul 20*: Dan Hăulică, Ștefan Augustin Doinaș, Ioanichie Olteanu, Geo Șerban, Tatiana Nicolescu. Delegația vizitează, la rugămintea poetului, mănăstirile Putna, Voroneț, Sucevița, Dragomirna, Văratec. Se întoarce la Chișinău cu mai multe cărți. Mai târziu poetul face următoarea mărturisire: „*Dacă visul unora a fost ori este să ajungă în Cosmos, eu viața întreagă am visat să trec Prutul*”.

În anul 1974, scriitorul Zaharia Stancu, președintele Uniunii Scriitorilor din România, îi face o invitație oficială din partea Societății Uniunii, căreia poetul îi dă curs. Vizitează Transilvania, însoțit de poetul Radu Cârnelci. În 1977, iarăși la invitația Uniunii Scriitorilor din

România, vizitează, împreună cu soția, mai multe orașe din România: București, Constanța, Cluj-Napoca, Iași. În 1988 i se acordă cea mai prestigioasă distincție internațională în domeniul literaturii pentru copii – **Diploma de Onoare Andersen**.

La sfârșitul anilor '80, Grigore Vieru se găsește în prima linie a Mișcării de Eliberare Națională din Basarabia. Textele sale (inclusiv cântecele pe versurile sale) au un mare rol în deșteptarea conștiinței naționale a basarabenilor. Poetul este unul dintre fondatorii Frontului Popular și se află printre organizatorii și conducătorii Marii Adunări Naționale din 27 august 1989. Participă activ la dezbaterile sesiunii a XIII-a a Sovietului Suprem din RSSM în care se votează limba română ca limbă oficială și trecerea la grafia latină.

La 5 decembrie 2005, poetul Grigore Vieru a suferit un accident suspect ce i-ar fi putut curma viața. Poetul s-a declarat convins că nu a fost vorba de o situație întâmplătoare și banală.

Pe 16 ianuarie 2009, poetul a suferit un grav accident de circulație. Grigore Vieru s-a aflat într-o stare critică, având șanse minime de supraviețuire. Accidentul rutier a avut loc în noaptea de 15 spre 16 ianuarie, ora 01:30 pe traseul R-3 Chișinău–Hâncești–Cimișlia–Basarabeasca. La volanul autoturismului se afla Gheorghe Munteanu, artist emerit al Republicii Moldova și director adjunct al Ansamblului de dansuri populare „Joc” din Chișinău, care a suferit traume mai puțin grave.

Drept rezultat al tragicului eveniment, poetul a încetat din viață pe data de 18 ianuarie a aceluiași an, exact la două zile după accident, în Spitalul de Urgență din Chișinău. A avut un stop cardiac din care nu a mai putut fi resuscitat.

Grigore Vieru a fost înmormântat pe 20 ianuarie 2009 la Chișinău,

în Cimitirul Central din strada Armenească. La înmormântare au asistat câteva zeci de mii de oameni. Mulțimea prezentă la funeralia a putut fi comparată doar cu cea de la înmormântarea soților Doina și Ion Aldea Teodorovici. 20 ianuarie 2009 a fost declarată zi de doliu în Republica Moldova, la ora 10:00 întreaga republică ținând un moment de reculegere.

Grigore Vieru a fost decorat post-mortem cu Ordinul Național „**Steaua României**” în grad de Mare Cruce.

Câteva școli din Republica Moldova, precum și o stradă din Iași poartă numele lui Grigore Vieru.

Portretul lui Grigore Vieru pictat de Igor Vieru

Semnalăm unele momente speciale ale activității lui Grigore Vieru:

- În 1964, publică în revista „Nistru” poemul *Legământ*, dedicat lui Mihai Eminescu. Poemul începe cu versurile:

*Știu: cândva, la miez de noapte,
Ori la răsărit de Soare,
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot de-asupra cărții Sale.*

- În volumul de poezii pentru copii *Trei iezi*, ieșit de sub tipar în 1970, se găsea și poezia *Curcubeul*, în care Gr. Vieru, prin metafora curcubeului cu trei culori, elogia drapelul tuturor românilor. Peste câteva zile de la difuzare, cenzura sovietică a retras cartea din librării,

dând-o la topit, iar autorul a fost acuzat de diversiune.

- Tot în 1970, apare și *Abecedarul*, elaborat de Gr. Vieru în colaborare cu scriitorul Spiridon Vangheli. Acesta, modificat, este și azi cartea de învățătură a micilor școlari. În 1989 Gr. Vieru și Spiridon Vangheli au realizat varianta în grafie latină a *Abecedarului*.

- Grigore Vieru a scris versurile pentru coloana sonoră a filmului cu desene animate *Maria Mirabela*.

- În 1989, în ziarul chișinăuian *Literatura și arta* (28.02.1989), apare primul text cu grafie latină din Basarabia postbelică. Autor - Grigore Vieru: “*Internaționalismul este o floare frumoasă pe care trebuie să fi nebun să nu vrei s-o miroși – dar unde-i?*”

- În iunie 1989, obținând aprobarea autorităților sovietice de a publica săptămânalul *Literatura și arta* în grafie latină, redactorii ziarului au depistat lipsa desăvârșită în Moldova Sovietică a unei mașini de scris cu litere latine, în afară de cea de la Academia de Științe din RSSM și de una aparținând profesorului Iulius Popa de la Bălți. În aceste condiții, Grigore Vieru și redactorul-șef de la *Literatura și arta*, Nicolae Dabija, pleacă la București pentru a obține o mașină de scris pentru ziar. Autoritățile române târăgănează răspunsul, iar magazinul de anticariat, din care puteau să cumpere o astfel de mașină, este închis în acele zile din motive tehnice. Vieru și Dabija sunt ajutați însă de preotul Vasile Țepordei, care le aduce la gară o pungă în care se află cele 31 de semne metalice ale alfabetului latin, tăiate de acesta din propria mașină de scris. La Chișinău, semnele latine sunt sudate la o mașină de scris în locul celor chirilice, astfel că *Literatura și arta* devine primul ziar din Basarabia, care începe să iasă sistematic în grafie latină.

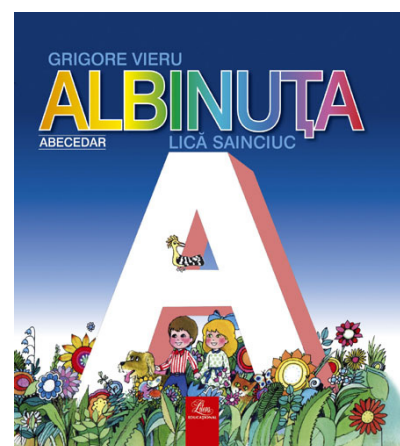
- În 1994 neocomuniștii din

Partidul Democrat Agrar, ajunși la putere în Moldova, renunță la imnul de stat *Deșteaptă-te, române* și le propun poetului Grigore Vieru și compozitorului Eugen Doga să compună versurile și, respectiv, muzica pentru un nou imn. Ambii refuză.

După 45 de ani de la scrierea poeziei *Legământ*, poetul pleacă din viață în urma accidentului rutier, la întoarcerea de la o ceremonie de omagiere a lui M. Eminescu.

- Epitaful pe care și l-a ales Vieru:

Sunt iarbă. Mai simplu nu pot fi.

Din opera poetului:

- 1957 – *Alarma* (versuri pentru copii);

- 1958 – *Muzicuțe* (versuri pentru copii);

- 1961 – *Făt-Frumos curcubeul și Bună ziua, fulgilor!*;

- 1963 – *Mulțumim pentru pace* (versuri) și *Făgurași* (versuri, poezii și cântece);

- 1964 – în revista „Nistru” publică poemul *Legământ*, dedicat poetului Mihai Eminescu;

- 1965 – *Versuri pentru cititorii de toate vârstele*, volum prefăcut de Ion Druță, pentru care i se acordă *Premiul Republican al Comsomolului* în domeniul literaturii pentru copii și tineret (1967);

- 1966 – *Poezii de seama voastră*, Editura „Lumina”;

- 1967 – *Bărbații Moldovei* cu o dedicație pentru „naționalistul” Nicolae Testemițanu (în revista

„Nistru”). Tirajul este stopat, iar dedicația eliminată;

- 1969 – *Duminica cuvintelor*, cu ilustrații de Igor Vieru, o carte mult îndrăgiță de preșcolari, prezentă în orice grădiniță de copii (Editura „Lumina”);

- 1970 – *Abecedarul* – (în colaborare cu Spiridon Vangheli și pictorul Igor Vieru);

- 1970 – *Trei iezi* (Editura „Lumina”), *Codrule, codruțule* (în colaborare cu Spiridon Vangheli);

- În colecția „Miorița” a Editurii „Cartea Moldovenească” apare volumul *Cântece de dragoste* și tot aici antologia *Versuri*;

- 1974 – *Aproape* (versuri lirice, cu ilustrații color de Isai Cârmu);

- 1975 – *Un verde ne vede!* (volum pentru care poetului i se decernează *Premiul de Stat al Republicii Moldova* în 1978);

- 1978 – *Steaua de vineri* (Editura „Junimea”); *Clopoștii*, culegerea de cântece pentru copii, de Iulia Țibul-schi, pe versuri de Grigore Vieru;

- 1979 – *Mama* (Editura „Literatura artistică”) și *Albinuța*, cartea preșcolarului (Editura „Literatura artistică”);

- 1981 – la Editura „Albatros” din București, în colecția „Cele mai frumoase poezii”, apare o selecție din lirica poetului sub numele *Izvorul și clipa*, cu o prefață a poetului Marin Sorescu;

- 1984 – poetul își adună cele mai frumoase poezii și cântece, medalioane, secvențe publicistice în volumul *Scrieri alese*, prefațată de Mihai Cimpoi;

- 1986 – *Poezii de seama voastră* (Editura „Literatura artistică”);

- 1987 – *Cel care sunt* – versuri, creionări, interviuri, note. Prefața și selecția textelor de Mihai Cimpoi (Editura „Literatura artistică”);

- 1988 – *Rădăcina de foc* (Editura „Universul”);

- 1989 – *Cine crede* (Editura „Literatura artistică”) și *Spune-i soarelui o poezie* (Editura „Literatura artistică”);

- 1990 – *Frumoasă-i limba noastră* (Editura „Hyperion”);

- 1991 – *Metafore albastre* (Editura „Narodna kultura”, Sofia, în colecția *Globus poetic*, traducere în limba bulgară de Ognean Stamboliev);

La 1 decembrie, de Ziua Națională, la Iași, a fost inaugurat bustul poetului în Parcul Copou

- 1993 – antologia de versuri *Curățenia fântânii*, prefață de Vlad Pâslaru (Editura „Porto-Franco”);

- 1994 – antologia *Rugăciune pentru mama* (Editura „Scrisul Românesc”);

- 1996 – volumul *Văd și mărturisesc*, versuri, aforisme și confesiuni (București, Editura „Minerva”);

- 1997 – într-o ținută grafică, iese de sub tipar, la Editura „Litera” din Chișinău, volumul antologic *Acum și în veac*;

- 1999 – apar volumele *Strigat-am către Tine* (Chișinău-București, Editura „Litera Internațional”) și *Izbăvirea* (Galați, Editura „Press”);

- 2001 – volumul de confesiuni și aforisme *Lucrare în cuvânt* apare cu o prefață de Mihai Cimpoi (Craiova, Fundația „Scrisul Românesc”);

- 2004 – la Editura „Litera Internațional” (București – Craiova), scoate antologia *Cât de frumoasă ești*, cu prefață de Eugen Simion;

- 2008 – La Editura „Prințes Edit” din Iași, în colecția „Ediții Critice”, împreună cu Daniel Corbu, își pregătește editarea operei în două volume : Vol. 1. *Taina care mă apără* (opera poetică) și vol. 2. *Confesiuni necesare*;

Consiliul Mondial Român a realizat bustul lui Grigore Vieru, trecut în neființă la început de an 2009. Cu prilejul Zilei Naționale a României, edilii ieșeni au dezvelit bustul realizat în bronz de arhitectul Gheorghe Gheorghiuță, în prezența unei delegații din Basarabia și a reprezentanților Consiliului Mondial Român. Călin Vieru, fiul poetului, a făcut următoarea afirmație vizavi de acest eveniment: „*Tata spunea că nu a trecut Prutul, ci l-a sărit. Mă doare că la Chișinău lucrurile merg mai greu decât aici, unde deja există un bust și o stradă care-i poartă numele*”.

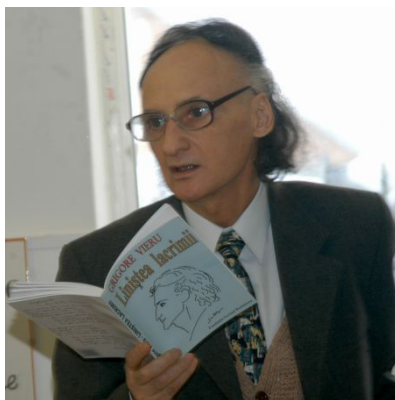
Bustul lui Grigore Vieru a fost amplasat pe una din aleile principale ale Parcului Copou pe care vor mai fi puse și alte sculpturi dedicate scriitorilor trecuți în neființă în ultimii ani.

Tot la 1 decembrie, de această dată la Alba-Iulia, capitala tuturor românilor a fost inaugurat bustul lui Grigore Vieru. Alba-Iulia a fost martoră a unui frumos eveniment. Autoritățile locale au susținut ideea de a-l statornici pe fratele lor basarabean, Grigore Vieru în Cetatea Unirii. Aici era locul în care poetul venea mereu, sperând ca frații despărțiți de sârma ghimpată a unei granițe staliniste să se regăsească.

Iașul a fost primul oraș care a dat numele lui Grigore Vieru unei străzi. Alba Iulia a fost primul oraș care l-a eternizat pe poet, ridicându-i un bust pe Aleea Scriitorilor. Urma ca o stradă să poarte numele poetului românității.

În cele ce urmează prezentăm câteva din lucrările de omagiere a marelui poet, aparținând autorilor sau editate peste hotarele țării. Astfel, în revista *Lumina* din Serbia au fost publicate multe materiale în care a fost evocat Grigore Vieru, unde a fost analizată opera, prezentate materiale din viața și activitatea poetului, expuse aprecieri critice. Poetul Gr. Vieru a fost prezentat în revista «Lumina», nr. 1-2, unde integral este dedicat creației lui. Semnatarii, cunoscători ai aspectelor legate de viața și activitatea poetului și care nu au rămas indiferenți față de marele om de cultură și tragedia neamului din Basarabia sunt: Ioan Baba, Ion Deaconescu, Tudor Nedelcea, Cătălin Bordeianu, Adrian Dinu Rachieru, Ion Păchă Tatomiurescu ș. a.

BABA, IOAN. Legământul lui Grigore Vieru / Ioan Baba // Lumina. – 2009. – Nr. 1-2. – P. 3-8.

În omagiul adus, Ioan Baba vorbește astfel despre marele poet al neamului românesc:

„Poezia lui Grigore Vieru a coincis cu orizontul de așteptare al omului basarabean, înstrăinat prin forța destinului de spațiul său matricial, Om, care a apărut tocmai în momentul în care era așteptat să vină, el fiind predestinat spre a umple un gol literar, dar și unul istoric și zodiacal. Scriitorul și editorul Daniel Corbu, menționase la Iași că Grigore Vieru este un poet de tip special, la el simplitatea spunerii, care era atât de necesară în Basarabia, este completată în mod organic și fericit de profunzimea ideii și a simțirii. Astfel, el a ajuns la acea simplitate pe care o caută marile spirite precum Brâncuși, Enescu sau Eminescu. Volumul amintit este o mare carte a poeziei românești care îl personalizează total pe Grigore Vieru și îl așază definitiv în literatura română, în contextul generației 60, alături de Nichita Stănescu, Marin Sorescu și Ioan Alexandru.

Culmea e–sau ironia vieții, că bunul nostru Grig a avut de suferit reîntorcându-se de la o Eminesciană, chiar cum scria într-un poem:

„Ba cu dor, ba mânioasă,
Viața totuna-i frumoasă.
Ba cu bune, ba cu rele,
S-a cam dus și-mi este jele!”.

La prima știre (mesaj celular din

Chișinău, 16 ianuarie a.c.) despre faptul că „Vieru e în reanimare, în comă profundă în urma unui accident rutier” am răspuns „Dumnezeu să-l ajute. Pe noptiera mea, din octombrie, deci, la cap, stă ultima carte a lui Grig „Taina care mă apără”...”.

Dar, n-a fost să fie.

Grigore Vieru a plecat de la cele lumești precum scria în poemul „Legământ” dedicat lui Mihai Eminescu, poem monumental care la noi a fost publicat în mai multe rânduri în revista „Lumina”.

Spre sfârșitul vieții, Grigore Vieru scria: „Cine știe, poate că din întreaga mea trudă se va alege un poem sau un cântec”. Iată poemul LEGĂMÎNT.

„Știu: cândva, la miez de noapte
Ori la răsărit de Soare,
Stinge-mi-s-or ochii mie
Tot de-asupra cărții Sale.

Am s-ajung atunce, poate,
La mijlocul ei aproape.
Ci să nu închideți cartea
Ca pe recile-mi pleoape.

S-o lăsați așa deschisă,
Că băiatul meu ori fata
Să citească mai departe
Ce n-a dovedit nici tata.

Iar de n-au s-auză dâșșii
Al străvechei slove bucium,
Așezați-mi-o ca pernă
Cu toți codrii ei în z bucium.”

La știrea fatală: „Incredibil spuneam,

poetii nu pleacă murind
ei pleacă doar în mod himeric.
Se micșorează și se nasc din nou
într-o lume departe,
într-o lume aproape,
în templul miraculos al marelui
Mister”

(Ioan Baba, „Incredibilul mod de a pleca”, *Timișoara: Augusta*, 1999, P. 76-77).

Atunci când mi-a dăruit volumul „Acum și în veac” mi-a scris ur-

mătoarea dedicație: „Fratelui Ioan Baba, Am găsit ce-mi trebuia la frații din Serbia! Omagiu, Grigore Vieru, Iași, 12 octombrie 1997”.

Rămânem îndatorați să ne oma-

giem valorile, iar lui Grigore Vieru îndatorați și pentru poemul „În Serbia la români” publicat în volumul amintit (P. 164) și dedicat confrăților lui cu care a avut prilejul să se

întâlnească și în Coșteiul străjuit de bustul lui Eminescu, și sub tâmpla de bronz a lui Eminescu de la Uzdin, și în Novi Sadul parfumat cu miros de tei...” (P. 4-6)

DEACONESCU, ION. Grigore Vieru a simțit istoria clipei / Ion Deaconescu // Lumina. – 2009. – Nr. 1-2. – P. 9.

Un omagiu frumos adus marelui poet a fost de prof. univ. dr. Ion Deaconescu, care a afirmat:

„A murit Grigore Vieru, marele poet al iubirii române, cel care a scris cu lacrimi și dor de România o operă ce va dăinui peste vreme.

Grigore Vieru a murit de iubire pentru Eminescu. Se întorcea, târziu în noapte, de la o manifestare dedicată nașterii marelui poet când într-o clipă de ieșire din matcă a luat direct, în pieptul său plâpând izbitura nenorocită a neantului. Inima-i atât de încercată în anii de suferință pentru patria mamă, nu a rezistat loviturii teribile, iar vocea sa, caldă și profundă a amuțit în cea din urmă răsărire a Ființei. Atunci a murit și visul său dintotdeauna de a avea o patrie mare, a lui și a tuturor românilor, fără ziduri în suflet și-n cuvinte, cu un singur cer, lipsit de orizonturi împovărătoare.

Grigore Vieru a simțit ca nimeni altul istoria clipei și

rănilor istoriei, cea care a înstrăinat frații plângând în somn și uitând să se cheme pe nume.

Într-un Chișinău bântuit de o ideologie devastatoare, el, Poetul, a îndemnat la unire și la dragoste de neam, într-o limbă interzisă a fi rostită de cei vii.

A fost strigățul care i-a trezit la viață pe români, le-a insuflat demnitate și încredere în viitorul lor.

Poet-martir, Grigore Vieru, cu alura sa atât de fragilă, a fost, în realitate, un aprig luptător pentru idealul și conștiința românească și, până la urmă a învins ca să rămânem dreți în fața lumii, cu fruntea sus, căci nici o sabie n-are cum să mai taie capete de români.

Astăzi, până și săbiile au devenit inimile.

M-au grăbit, Grigore Vieru n-a murit. Niciodată. El este viu în inima noastră ce plânge pentru un clopot de la Capriana”.

NEDELCEA, TUDOR. Grigore Vieru / Tudor Nedelcea // Lumina. – 2009. – Nr.1-2. – P. 12-15.

Marea pierdere, suferită de românii de pretutindeni, în persoana lui Grigore Vieru, a fost evocată și de Tudor Nedelcea. Domnia-sa afirmă, pe bună dreptate: „Anul 2009 debutează nu numai cu o criză financiară, ci și o mare pierdere a literaturii românești”.(P.12)

T. Nedelcea trece în revistă toate titlurile onorifice ale marelui nostru poet: Maestru Emerit al Artei; Diploma de Onoare „Andersen” a Consiliului Internațional pentru Copii și Tineri (1988); Deputat al Poporului (1989); Laureat al Premiului „M.Eminescu”; Membru de onoare al Academiei Române

(1990); Scriitor al Poporului din Republica Moldova (1992); propus de Academia Română pentru Premiul Nobel pentru Pace (1992); Ordinul Republicii la Chișinău (1996); Premiul de poezie al Fundației „Scrisul Românesc” (1997 și 2000); Premiul Festivalului Internațional de Poezie „Mihai Eminescu” din Uzdin, Serbia, medalia guvernamentală a României „Eminescu” (2000); Cetățean de onoare al Craiovei (2000); Doctor Honoris Causa al Universității de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (2005) și al Academiei de Științe a Republicii Moldova (2007); Medalia de Aur a Organizației Mondiale de la Ge-

neva pentru Proprietatea Intelectuală (2008); Premiul de Stat al Republicii Moldova (2007); premiile „Lucian Blaga” și „Tudor Arghezi” (2007).

Monografii dedicate: *Întoarcerea la izvoare*, Mihai Cimpoi; *Poet pe Golgota Basarabiei*, Stelian Gruia; *Grigore Vieru, omul și poetul*, Fănuș Băileșteanu; *Duminica mare a lui Grigore Vieru*, Teodor Codreanu.

Tudor Nedelcea își încheie omagiul, numindu-l pe poet “temut și recunoscut lider al redeșteptării naționale din Basarabia și Bucovina”. (P. 15)

BORDEIANU, CĂTĂLIN. Poezia legată cu sârmă ghimpată / Cătălin Bordeianu // Lumina. – 2009. – Nr. 1-2. – P. 16-17.

Profesorul universitar dr. Cătălin Bordeianu, consemnează astfel de amintiri despre marele nostru poet:

„De la Grigore Vieru am învățat că nu putem confunda esteticul cu artisticul pentru că artisticul nu este egal cu esteticul deși converg reciproc. În închipuirea mea din adolescență, Grigore Vieru era, cum ar spune Kant, o dorință, o eteronomie și doream cu ardoare să pot face distincție între această dorință și voința mea de a-i răspunde prin scris. Hazardul a făcut, ori poate o naturală cauzalitate, ca această speculație să se împlinească, înlăturând imperfecțiunile ficțiunilor și reflexelor de atunci prin ceva paralel cu realul, numit simplu adevărul uman:

„Locuiesc la marginea

Unei iubiri.

La mijlocul ei, mijlocul lui

Trăiește credința mea.

Locuiesc la marginea

Unui cântec.

La mijlocul lui

Trăiește speranța mea.

Locuiesc la marginea

Unei pâini.

La mijlocul ei-

Dragostea mea pentru voi.” (Locuiesc).

E abstract să spui că poezia este morală, că relativitatea și iluzia autonomiei morale a creatorului stă dincolo de puterea închipuirii și dă forță speculativă intelectului și intuiției, pentru că

„rușinându-se de pământul

de sub unghii și de

crăpăturile palmelor.

O, neamule, tu,

adunat grămăjoară,

ai putea să încapi

într-o singură icoană” (Acasă).

Îndemnat de natura sa activă și prezentă, construindu-și o ordine tocmai pe atitudinea de nedesăvârșire și pe absența omniprezenței și pe absența omniprezenței inspirației, poetul redistribuie adevărul, binele și frumosul astfel:

„Frate,

eu pot muri oricând,

dar nu și oriunde.

Eu nu pot muri

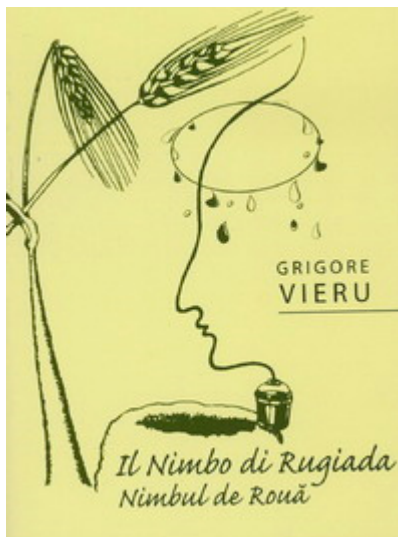
decât cu chipul rășfrânt

„ în acest geniu al ierbii

care e roua” (Biblioteca de rouă).

Și acum aștept, ca și atunci, bucuria Învierii, alături de ultima ediție a operei lui Grigore Vieru.”

VIERU, GRIGORE. **Il Nimbo di Rugiada = Nimbul de rouă** / Grigore Vieru ; trad. dal romeno : Varvara-Valentina Corcodel, Tatiana Ciobanu, Claudia Lupașcu. – Chișinău-Roma, 2009. – 176 p.

Trecerea în ne-ființă a marelui nostru poet a fost marcată și de apariția unei cărți în colaborare moldo-italiană, *Nimbul de rouă*. Este salutar acest fapt, pentru că poetul trecut în eternitate trebuie să fie cunoscut în toată sensibilitatea sa și peste hotarele țării, acesta fiind un exemplu pentru traducerea operei

poetului și în alte limbi, chiar dacă în timpul vieții autorul s-a bucurat de traduceri în câteva limbi, în special ale poeziilor din primele perioade.

Volumul cuprinde poezii semnate de Grigore Vieru de toate vârstele, vechi și scrise recent. La traducerea lor în limba italiană au colaborat Varvara-Valentina Corcodel, Tatiana Ciobanu, Claudia Lupașcu. Ediția a fost îngrijită de Francesco Baldassi, apreciat poet italian.

Volumul a fost publicat în 2009, în Republica Moldova, de editorul Ana Manole, în timp ce ideea de a traduce din opera lui Grigore Vieru s-a născut în ianuarie 2009, imediat după moartea tragică a poetului.

Lucrarea este împărțită în două părți. Prima și cea mai reprezentativă și extinsă ca volum o cuprinde, firesc, opera poetului. După tematica reflectată aceasta a fost împărțită în trei părți: **Lacrima** (traducere de V.V. Corcodel), unde au fost incluse poeziile, *Ma dapprima*, *Madre tu sei*, *Ecco*, *Le mani della madre* ș.a.; **Acasă** (traducere de C. Lupascu), din care fac parte poezii precum: *Perdonami...*, *Il mio stato d'animo*, *Quando ritorni* ș. a.; **Cerul** (traducere de T. Ciobanu), cu poezii precum *Poema*, *Le sorgenti*, *La candela*, *Il ponte*, *Volto d'oro* ș.a. În partea a doua găsim referințe critice, autorul fiind reputatul critic Mihai Cimpoi, dedicația versificată a lui Nicolae Dabija, *Moartea lui Vieru*, în ambele limbi, română și italiană și în capitolul de încheiere au fost prezentate succint date importante ale vieții și activității lui Grigore Vieru.

Volum de traduceri în limba italiană are ca scop

lansarea în Europa a vocii intelectualității basarabene, conștiente de rădăcinile sale latine și europene. Rănită de istorie, această apartenență la spiritualitatea românească poate fi vindecată doar printr-un dialog cultural neîncetat.

Prezentăm în continuare versuri ale lui Grigore Vieru, traduse în limba italiană și unele fragmente din celelalte texte:

Patria

*”Questa pietra è un pane caldo.
Questo vento è un vino regale.
E l’assenzio – basilico selvaggio.*

*Arriva il giorno a dorarmi il pane.
Arriva la sera a profumarmi il vino.
Arriva la mamma ad addolcire il pensiero mio”.*
(P. 8)

Ramo di melo

*”Tu sei spogliato della notte
come di una camicia,
ah, ramo di melo!*

*Tremano le dita del vento
sui seni duri
delle tue mele.*

*Sull’aria, sdraiato,
con la chioma umida,verde,
solo olezzo,
che [vento] dal tronco ti strappasse,
e nel bosco ti portasse,
ah, ramo di melo!”* (P. 10)

Verso la tua immagine

*”Non corro lontano come il fiume,
Perché chi dimentica, si disperde*

*Con la rugiada sotto le palpebre
Ritorno verso quello che è sacro*

*Verso quello che mi è vicino:
Verso il tuo volto d'oro, Madre,
Come il grano, scorre la mia anima". (P. 73)*

La mamma nel campo

*"Sui colli di rame
Scorre il sole al tramonto.
Riposati, madre.
Posso finalmente dirti:*

*Rimani ancora con me
Che io possa ascoltare,
Il tuo santo verbo
E possa inchinarmi ancora,
Alla tua bianca luce.*

*Lei con la mano si toglie
Il sudore ed il mito.
E con la terra ricopre
Il suo volto spossato". (P. 77)*

L'onesto cammino

*Ai miei figli
Calin e Teodor*

*"Figlio, non
Camminare pieno d'orgoglio,
Ma non piegarti mai.
Cammina in silenzio,
Onesto e dignitoso
Come una lacrima che scende
Sul viso di un vincitore.*

*Figlio, non
Lasciare che l'occhio
Si arrugginisca.
Guardando, conoscerai,
Conoscendo, vincerai,
Vincendo, sarai amato". (P. 115)*

Divino rimedio

Per Ioan Alexandru

*"Amore! Amore protetto
Dalla dolce luce del mirto,
Come la mollica del pane santo
Solo dalla sua crosta e protetta.*

*Circondata di luce,
Tu stessa luce, sorgi dalla luce.*

*Ho solo te al mondo e non
Voglio null'altro di eterno.*

*Amore! Ramo di rugiada santa,
Unico canto, oh, quanto mi disseti!
Davanti ai miei tristi pensieri
Tu non piangi lacrime le generi". (P. 146)*

„Nella poesia di Vieru gli oggetti sono circondati da un silenzio olimpico, i significati si disperdono attraverso le zone d'ombra, le cose hanno un intraducibile palpito misterioso. Accanto al tumulto passionale i silenzi cercano la loro sublimazione, accanto alle zone luminose si stendono le ombre indefinite. Ti conquista una strana simbiosi di mormorio e di eruzione".

... "I versi di Vieru hanno la capacità di procurare vere soddisfazioni estetiche, perché sono penetrate da una rivelazione della vita, del suo grande mistero. La sensazione che ti dà la lettura, ogni riga, ogni immagine e ogni singola poesia, è di un'illuminazione di comunicazione con il fascino e con lo spettacolo drammatico dell'esistenza umana, un vivere la vita intera nell'attimo-chiave".

... "A Grigore Vieru la madre conserva vivo, sul piano biografico, il ricordo del padre, per farlo divenire, nell'area delle vaste generalizzazioni, un grande simbolo della Memoria, trasmesso dalla natura: nel sorgere misterioso della stella, nell'invadere primaverile del verde o nel viaggio dell'onda ciarliera della sorgente".

... "Nella lirica di Vieru il dialogo con la madre non costituisce solamente un qualche modo di esprimersi, esso è un'occasione ideale di confessione, di verifica morale e di incitazione dell'energia vitale; la sincerità della comunicazione appare chiaramente".

... "Elogiando la forza della parola che sfida l'effimero e la morte („perché non sopporti, morte, le persone che cantano?"), Vieru loda la saggezza suprema della vita. L'inizio della rivelazione è il fiore della bellezza, ma il mistero è proprio il suo carattere nascosto: „le sorgenti – limpidi paletti". Il dolore umano consiste nell'urtarsi dei suoi nascondigli invisibili: „Le sorgenti – sciabole sotto il fiore". L'immagine della bellezza è dialettica e il poeta non cerca invano di sorprenderla, specialmente nella sfera femminile. È una sfera in cui alla conoscenza tramite i sentimenti si offre l'intero spettacolo drammatico dell'esistenza. Il femminile in tutti e due i casi rappresentati dalla madre e dall'amata non è solo un'espressione dell'amore del poeta per la donna, ma anche un pretesto per ottenere la rivelazione del profondo mistero, per sorprendere proprio l'essenza della vita".

Mihai Cimpoi (P. 163-164)

VIERU, GRIGORE. **Cele mai frumoase poezii** / Grigore Vieru. – București : Jurnalul, 2009. – 288 p.

„În trupul lui firav și în sufletul lui mare, în inima lui, care nu a mai avut puterea să lucreze, într-o noapte de ianuarie, la Chișinău, au încăput și numeroasele poveri ale unui destin zbuciumat, de poet exilat înlăuntrul propriului său popor, dar și grija față de noi ceilalți, față de România întreagă și față de turburele ei viitor”, aceste cuvinte le găsim scrise pe coperta cărții, aparținând unuia dintre prietenii de suflet ai autorului „celor mai frumoase poezii”, Adrian Păunescu.

Volumul, apărut la București, cuprinde cele mai frumoase și reprezentative poezii ale lui Grigore Vieru, scrise de-a lungul timpului. Cartea reprezintă un omagiu adus poetului în anul trecerii acestuia la cele veșnice.

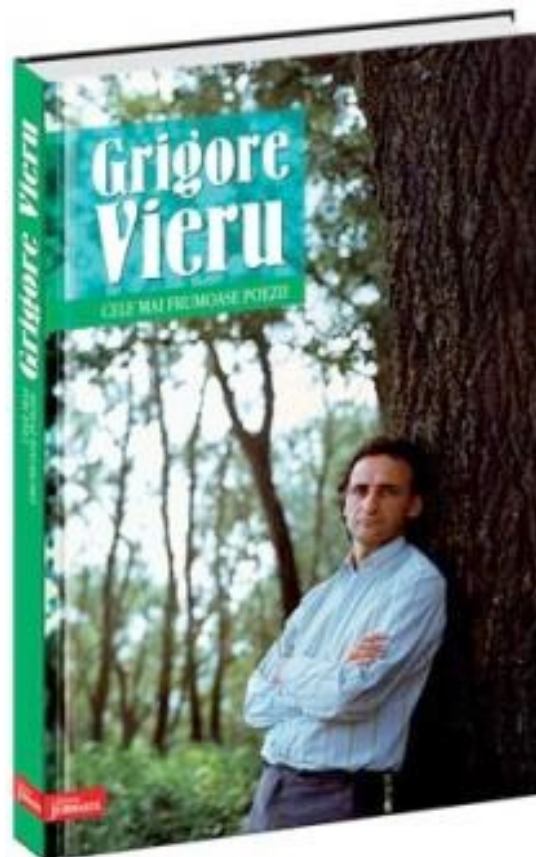
Ea este împărțită în două diviziuni mari. În cea dintâi, Adrian Păunescu prefațează volumul sub un titlu frumos – *Poetul divin al neamului nostru*, unde au fost incluse poezii dedicate lui Grigore Vieru.

Prezentăm în continuare fragmente din frumoasa și totodată trista lucrare a poetului nostru „divin”, așa cum a fost numit de Adrian Păunescu.

„Într-un jurnal de front pe care l-am scris în 1992, când îl determinasem pe marele poet să meargă, împreună cu mine, pe liniile frontului transnistrean, notam (și, iată, astăzi subliniez) sintagma potrivită pentru el: *poetul divin al neamului nostru*. Și nu spune asta un om fără orgolii. Știu cine sunt eu însumi și știu că, nu târziu după moartea mea, ura și invidia, cu care am fost însoțit în viață, vor lăsa suficient spațiu liber unei lecturi cinstite a literaturii mele. De aceea dragostea cu care scriu, de când mă știu, despre poezii români și, cu deosebire, despre cei cu care am fost contemporan nu mă orbește, nu mi paralizează simțul valorii, ci acutizează felul meu de a-i citi, de a-i privi și de a-i evalua. Eu nu am scris cartea mea *Generația 60*, dedicată celor trei morți de seamă ai poeziei române, Nichita, Sorescu, Alexandru, ca să-i acopăr, ci ca să-i redescoperim și să le fac dreptate.

Această prefață, dedicată unui alt mare nume al literaturii române, Grigore Vieru, a cărui poezie se va eterniza prin străfulgerările de geniu care o susțin și o luminează dinăuntru, este o datorie morală și existențială, dar și estetică, a meseriașului aspru care sunt, o datorie în primul rând către cultura națională integratoare și integrală, cum este și obligația mea față de cel pe care l-am iubit și l-am protejat ca pe un frate. Iar el rămâne unul dintre pușinii mei contemporani care nu m-au trădat, nu m-au bârfit, nu m-au uitat. Nu ne-am certat niciodată.

În trupul lui firav și în sufletul lui mare, în inima lui, care nu a mai avut puterea să lucreze, într-o noapte de ianuarie, la Chișinău, au încăput și numeroasele po-

veri ale unui destin zbuciumat, de poet exilat înlăuntrul propriului său popor, dar și grija față de noi ceilalți, față de România întreagă și față de turburele ei viitor” . (P. 5-6).

Nici un război nu e etnic

Am această convingere, nici un război nu e etnic,
Națiunile sunt asmuțite unele împotriva altora,
Din subtile rațiuni economice și politice.
Ideologia dominantă a sfârșitului de mileniu
Este radicalitatea etnică. Dar, propriu-zis,

nu popoarele
Sunt de vină, ci cârmuitorii. Nu-i pot urî pe ruși,
Așa cum nu-i poate urî nici soldatul român,
De la granița de răsărit.

Am informații precise că, uneori, combatanții,
Care de obicei trag unii în alții, se întâlnesc

la o băută,
La o poveste, la un cântec și visează vremuri de pace,
De muncă și de comerț, apoi se-mbrățișează și merg
Pe cele două tranșei opuse, ca să îndeplinească
Reglementar cinicul ritual, cumplita obligație

*De a se omorî reciproc. Nu există războaie etnice
Există numai un scenariu, care-i încaieră ciclic
Pe locatarii Turnului Babel. Există numai*

un scenariu.

A. Păunescu (P. 21-22)

Tot aici și-a găsit locul un articol, cu titlul *Cel mai bun*, axat pe personalitatea poetului și poezia citită la ceremonia funerară, **Iartă-ne, Grigore!**

*”Se-ntunecă pământul și lăcrimează cerul,
Se-ndoliază frații și mamei îi e rău,
Trec lumânări aprinse, spre Rai, la Chișinău,
Bat clopotele-n țară, la moartea lui Vieru.*

*...S-a-ntunecat pământul și lăcrimează cerul,
Românii plâng plecarea poetului divin,
Și semne dinspre case și din morminte vin,
Acum, spre Eminescu a și pornit Vieru.*

*Nefericită vreme-a noroaielor majore,
Din nou se-așează vama și granița-ntre frați,
Așa că pentru drumul pe care-ai să-l străbați,
Îți murmurăm adio și iartă-ne, Grigore”.*

Adrian Păunescu (P. 36-37)

Tot în prefața cărții, Adrian Păunescu a prezentat cea de pe urmă scriere a poetului nostru, publicată în *Literatura și arta*, un strigăt în pustiu contra aberațiilor umane, lansate de publicații care sunt departe de a apăra valorile naționale. Nu întârzie să fie prezentată și poziția lui Adrian Păunescu față de „fratele” său, cum îl numește și față de aceste speculații în articolul alăturat și foarte explicit, *Marele spion român în spațiul românesc*.

Cea de-a doua parte prezintă cititorului nemijlocit opera poetului. Aceasta a fost, la rândul ei, divizată în câteva capitole, potrivit tematicii. Astfel, **Făgăduind-mă iubirii**, include poezii lirice. Aici putem lectura binecunoscute versuri, precum *Făptura mamei*, *Formular*, *Transplantare*, *Mamă, tu ești...*, *Pasărea* etc.

Mamă, tu ești...

*”Mamă,
Tu ești patria mea !
Creștetul tău –
Vârful muntelui
Acoperit cu nea.
Ochii tăi –
Mări albastre.
Palmele tale –
Arăturile noastre.
Respirația ta –
Nor
Din care curg ploii
Peste câmp și oraș.*

*Inelul
Din degetul tău –
Cătare
Prin care ochesc
În vrăjmaș.
Basmaua –
Steag,
Zvâcnind
Ca inima...
Mamă,
Tu ești patria mea !”.* (P. 73)

Sângele crucii întrunește poezii sociale, precum *Cântare scrisului nostru*, *La o margine*, *Clipa*, *Aureola* etc.

Scrisoare din Basarabia

*”Cu vorba-mi strâmbă și pripită
Eu știu că te-am rănit, spunând
Că mi-a luat și grai, și pită,
Și-a năvălit pe-al meu pământ.*

*În vremea putredă și goală
Pe mine, frate, cum să-ți spun,
Pe mine m-au mințit la școală
Că-mi ești dușman, nu frate bun.*

*Din Basarabia vă scriu,
Dulci frați de dincolo de Prut.
Vă scriu cum pot și prea târziu,
Mi-e dor de voi și vă sărut.*

*Credeam că un noroc e plaga,
Un bine graiul cel sluțit.
Citesc azi pe Arghezi, Blaga –
Ce tare, Doamne,-am fost mințit!*

*Cu pocăință nesfârșită
Mă rog iubitului Iisus
Să-mi ierte vorba răătăcită
Ce despre tine, frate,-am spus”.* (P. 173)

Pod peste lacrimi este capitolul în care au fost incluse dedicații pentru diferite personalități din întreg spațiul românesc. Astfel, vom reciti aici versuri, precum *De dor*, dedicate lui Ion și Doina Aldea-Teodorovici, *Poate numai atunci*, închinată pr. Ioanichie Bălan, *Rana*, dedicată lui Viorel Dinescu etc.

Poeții

Lui Anatol Codru

*”Poeții sunt copiii naturii.
Nimic mai trist,*

*Nimic mai dureros
Decât poetul
Rămas orfan de mamă.
În locul versului ce n-a venit,
Vine iubita – ea
Și mai frumoasă ca versul.
În locul
Fratelui ce te-a trădat
Alt frate vine.
Dar cine,
Cine în locul mamei*

*Poate să vină?!
”În lipsa cuvântului
Poetul
Își lasă pe umăr capul”.
În lipsă de țară”.* (P. 240)

Capitolul de încheiere este cel în care au fost incluse versuri pentru copii, numit **Moșul din leagăn**. Aici găsim poezii precum *Primăvara*, *Frumoasă-i limba noastră*, *Greierașul*, *Curcubeul* etc.

BOGASIU, SAVA. Grigore Vieru : luceafărul de dincolo de Prut al limbii române / Sava Bogasiu. – Buzău : Alpha MDN, 2009. – 154 p.

Lucrarea a apărut cu prilejul comemorării poetului, odată cu trecerea lui la cele veșnice. Este o frumoasă carte despre cine a fost și cum a creat „apostolul limbii române – Grigore Vieru, poet național chemat în ceruri de Eminescu prin voia lui Dumnezeu”, așa cum l-a calificat autorul lucrării pe care o prezentăm, Sava Bogasiu (alias pr. prof. dr. Mihail Milea). Sava Bogasiu, este un pseudonim literar. Cititorul din Buzău, din România și din perimetrul administrativ basarabean în care s-a aflat adeseori în misiuni apostolic-umanitare este invitat să-l recunoască pe preotul profesor, doctor Mihail Milea, Cetățean de onoare al raionului Soroca, scriitor înzestrat cu mare har și cu o neobosită putere de muncă.

Lucrarea *Grigore Vieru : luceafărul de dincolo de Prut al limbii române* a fost scrisă de profesorul preot doctor Mihail Milea în doar 40 de zile, timp în care a citit *Psaltirea* și poeziile poetului basarabean. „Cartea se dorește a fi un abecedar al operei lui Grigore Vieru. Este o cugtare asupra poeziilor sale”, a declarat preotul Milea.

Lucrarea este prefațată de Gheorghe Mincă, unde se aduc cuvinte de apreciere la adresa autorului cărții pentru realizarea sa, de a evoca cel mare mare scriitor contemporan din Basarabia, care, iată, nu mai observă lucrurile în suavitatea sa. Oferim cititorului nostru un fragment din această lucrare, invitându-l să parcurgă și prefața scrisă de Gheorghe Mincă, redactor și editor: „Poetul Grigore Vieru și-a legat pentru veșnicie numele de Basarabia, tărâmul românesc de dincolo de Prut, pentru poet – «casa» natală care niciodată nu se vinde, pentru noi, cei care am fost hărăziți de pronie să ne naștem și să trăim dincoace de Prut – Basarabia soră.

Acolo, în Basarabia, îmbrăcat în iubirea de Patrie, cel «fără de patrie în propria Țară», cum singur rostește fără de încetare numele său adânc săpat în inimă, va fi descoperit, odată cu primele cuvinte românești deprinse de la mamă și adevărurile esențiale. Printre aceste adevăruri esențiale, bunăoară, și pe acela aparte că, dincolo de granițele teritoriale, istoria cea care este veșnică, dându-ne semnul mărinimiei sale, ne-a lăsat și frontiere lingvistice. Aceste frontiere lingvistice, a înțeles repede Grigore Vieru, sunt cele care dau măsura întregă a sufletului unui popor, indiferente fiind la înălțimea munților sau

adâncimea râurilor, realități uneori greu opresatoare, chiar dacă sunt, în veci de veci, supuse efemerității.

Între aceste două realități esențiale, pământ și grai, și-a împărțit viața zbuțuită Grigore Vieru, cel care declarase, ca pe o sentință, faptul că «Țara nu este o rămă pe care să o tai în două fără să ucizi și viața ei». Tocmai de aceea, fără îndoială, și-a petrecut ultimii ani de viață pe drumul care leagă Bucureștiul de Chișinău, oraș în care – la capătul întoarcerii sale de la Cahul, unde participase la comemorarea geniului nostru tutelar Mihai Eminescu –, Grigore Vieru și-a început odihna veșnică.

«Graiul este purtătorul de steag în vremuri de restriște și de primejdie pentru ființa națională», spunea poetul Vieru, recunoscând prin aceasta că frontierele lingvistice și granițele teritoriale de care vorbeam la început sunt întotdeauna supuse unei atracții reciproce, ca un fel de flux și reflux perpetue și purificatoare.

Cartea de față reprezintă, deopotrivă, un pios omagiu și o deschidere pertinentă și caldă către înțelegerea omului Grigore Vieru și a operei sale, prima de acest fel apărută în România după trecerea în eternitate a poetului. (P. 5-6)

Așa că în cazul tuturor scriitorilor mari, oricâte s-au vorbit, s-au scris, s-au analizat cu privire la viața și activitatea marelui nostru contemporan, au rămas și multe nespuse, iar prin lucrarea de față au fost adăugate aspecte noi în perceperea sau receptarea creației poetului.

Astfel, în capitolul de început autorul se referă în general la viața și activitatea lui Grigore Vieru (*Viața și activitatea poetului național Grigore Vieru*).

”A scrie și a vorbi despre Grigore Vieru este un subiect inepuizabil în cultura românească și universală. Mai presus de a fi fost un om de o vastă cultură, Grigore Vieru a fost un om de omenie, de o mare și rară modestie, realități vădite care i-au conturat o puternică personalitate. Acest poet basarabean cu inimă de român a creat, prin opera sa literară, o stare harică de credință vie în duhul Evangheliei lui Hristos, o psalmodiere a Limbii Române, o odă închinată naturii. Grigore Vieru și-a trăit viața ca pe o imensă iubire autentică față de Patrie; el s-a născut poet, a trăit ca poet și a plecat în eternitate tot ca poet al nemuririi noastre” (P. 9)

”Scrierile lui Grigore Vieru reprezintă un punct de referință în literatura română, având multe elemente eminesciene. De aceea, acest mare poet național, Grigore Vieru, a fost numit pe bună dreptate și aici, dar și dincolo de Prut, ”un luceafăr eminescian”. Creația lui excelează prin poezie. Pentru Vieru, poezia înseamnă un mod firesc, natural de a comunica cu tot ce există în acest Univers”. (P. 19)

”Poezia lui Grigore Vieru pornește mereu din sufletul lui curat și ea este înțeleasă în toată dimensiunea ei numai de cei care au, la rândul lor, sufletul curat. Sursa poeziei lui Grigore Vieru este Logosul intrupat în Istorie ”la plinirea vremii” (Galateni 4,4). El trăiește plenar taina vieții cosmice și se împărtășește din cuvintele ”vieții veșnice”. Acest ”trăirism organic” ființial, ontologic, se transformă într-un imn al vieții. Poezia lui Vieru este în sine o carte a vieții ce curge asemenea unui râu către valea veșniciei”. (P. 20)

În următorul capitol, **Cultul mamei în opera lui Grigore Vieru**, Sava Bogasiu ia în discuție cel mai exploatat subiect cu care operează poetul – mama, un simbol aparte în totalitatea tematicilor abordate. Tot aici vin să întărească și să completeze această arie a florilor metaforiceși, creația de pe lângă versurile sale suave, aforismele și cugetările despre mamă.

”În literatura universală recentă, tema mamei este cel mai bine ilustrată în versurile lui Vieru. Pentru el, mama este cel mai drag personaj uman, care devine în cele din urmă unul cosmic. Asemenea unui pictor de mare talent, Grigore Vieru o ilustrează în versuri pe mamă ca-ntr-o icoană vie. În opera lui poetică, mama este totul; ea este în toate și fără ea nu există nici iubire, nici viață. Mama dă sens la toate”. (P. 30)

”Motivul mamei devenit unul dintre motivele principale ale creației sale poetice, Grigore Vieru ilustrează prin opera sa deopotrivă cultul maternității, dar și al iubitei în devenirea ei ca mamă și soție printr-un legământ sacru care leagă femeia de bărbat pentru totdeauna în fața sfântului altar”. (P. 30)

”Numele de ”mamă” este cel mai sfânt. El nu poate fi înlocuit cu alt cuvânt. Atunci când Vieru a fost întrebat despre numele mamei, el a răspuns: ”o cheamă mama”;

”Mama ne mângâie,
Soarele lucește.
Soarele e unul,
Mama una este” (P. 33)

”Sunt trei ființe pe care nu te poți supăra: Dumnezeu, mama și moartea”. (P. 33)

”Dacă oferi mamei o floare, îngerul ei păzitor poate să-ți caute liniștit de alte treburi.” (P.31).

Un loc aparte autorul i-a dedicat patriei, pe care îl numește crezul poetului (**Iubirea de Patrie – crezul poetului Grigore Vieru**). Analiza creației literare cu subiect patriotic a fost însoțită de prezentarea aforismelor și

cugetărilor despre iubirea de patrie.

”Fiecare om este legat de un anumit loc, unde a văzut lumina zilei și unde a făcut cei dintâi pași pe pământ. Acest loc unde ne-am născut și unde ne ducem existența poartă numele de Patrie. Etimologic, acest cuvânt vine de la ”pater”, ”pytrias”, care a dat ”vater” iar la noi românii înseamnă ”vatră”, patria sau vatra fiind pentru noi românii și locuința Părintelui ceresc.” (P. 41)

”Marea dramă a lui Grigore Vieru a fost aceea de a-și pierde patria în propria țară. A trăit în Basarabia pierdută de Patria Mamă. În viziunea lui Vieru, există Acolo, Undeva, o Patrie cerească, un Ierusalim ceresc, o patrie dorită de Dionis al lui Eminescu. E o ”iradiere de patrie”, de la locul natal, la țara natală, la Ierusalimul pământesc și la cel ceresc, o patrie invizibilă. Un mare filosof și teolog are o carte numită „Nostalgia Paradisului Pierdut”. Grigore Vieru face trimitere și la această Patrie cerească: „Poate că, într-adevăr, Patria din cer este mai bună, de vreme ce Hristos s-a mutat în ea” (**Niște gânduri**, în *Literatura și arta*, nr. 43/2003). (P. 48)

”Măreția unui popor, valoarea unei opere sunt date de câtă iubire de Patrie se întruchipează în adâncul ființei umane, de câtă iubire jertfelnică de sine este străbătut sufletul unui om. Poetul Ioan Alexandru spunea că: ”Cel mai adânc vede cel ce iubește mai mult țara, căci iubirea este izvorul cunoașterii și al iubirii de Patrie”. (P. 49)

”Grigore Vieru îi cheamă pe toți românii din Basarabia la redeșteptarea națională. Poezia lui este un clopot care cheamă la luptă pentru unirea cu Patria mamă a ținuturilor românești aflate dincolo de Prut:

”Ridică-te Basarabie,
Trecută prin foc și sabie...”

”O țară mică numai în cer are hotar mare”. (P. 47)

”Dacă pâinea lipsește omului în timp de pace, înseamnă că războiul nu s-a terminat încă”. (P. 48)

Autorul lucrării a evidențiat un al treilea subiect pe care s-a axat poetul nostru – limba română în capitolul **Grigore Vieru – Luceafărul de dincolo de Prut al limbii române**.

”Grigore Vieru, acest poet național al Basarabiei, a devenit de-a lungul vremii un sacerdot al Limbii Române, pe care a sacralizat-o și imortalizat-o în opera sa măreață, ca o catedrală a sufletului românesc. A gândi într-o limbă este ceva, dar a liturghisi în aceeași limbă a poporului este cea mai înaltă treaptă la care ajung doar cei curați la suflet”.

Poetul Grigore Vieru a făcut totul pentru Limba Română, pe care atât de mult a iubit-o, încât s-a cunat cu ea pe vecie. Asemenea lui Eminescu, poetul Vieru a apărut pe bolta înstelată a Limbii Române ca un Luceafăr plin de lumină, încât poți citi și noaptea la Psaltirea graiului românesc. Toată opera lui este o respirație a Limbii Române și un imn de doxologie adus acestui grai unic și inconfundabil în acest Univers.

Grigore Vieru era ferm convins că și Dumnezeu, în cer și pe pământ, vorbește tot în Limba Română cu toți poeții acestui Univers:

„Am spus că tot ce-i sfânt o să rămână.
Că Cineva veghează-al meu destin,
Că Eminescu-a scris doar în română,
Cu alfabetul nostru cel latin.

Am spus că Eminescu ne e scutul
Cel de lumină lină și oțel,
Că este rău să ne uităm trecutul,
Că și mai rău e să ochesti în el”.

(**Glonteale internaționalist**)
(P. 53-55)

Prin Grigore Vieru, Limba Română a devenit cosmică, universală. Ea face legătura între lumea văzută și cea nevăzută:

De departe vine – din colinde,
Din Psaltiri și din condeie sfinte.
Ei îi îndrăgim întâi scânteia
Și doar după Ea iubim femeia.
Limba Română.

... Privegherea – Ea. Tot Ea – și somnul,
În cuprinsul ei cântăm pe Domnul,
Umplem vremii cu luceferi hăul
Și iubim și ne-nfruntăm cu zmaul.
În Limba Română!”

(**Limpede ca lacrima**) (P. 56)

”În Basarabia, pământ românesc luat cu jașca de către ruși, poetul Grigore Vieru a devenit avocatul Limbii Române, luptând din răputeri cu dușmanii acestui grai care în ceruri pururi se glăsuiește.

În Primul Testament, poetul se întreabă retoric: „Cum și de unde s-a iscat în Basarabia o altă Limbă decât cea Română?! Au declarat oare cândva Stamati, Donici, Stere, Mateevici că scrisul lor este altul decât cel românesc?! Ați găsit undeva niște mărturisiri în care Eminescu, Alecsandri, Creangă, B.P.Hasdeu, Alecu Russo, Sadoveanu, Bacovia vorbesc de limba moldovenească? Este adevărat că există un grai moldovenesc, care mi-e atât de drag, așa cum există unul transilvănean, muntenesc, bănățean sau oltenesc. Dar Limba este una singură, și ea se numește Română”. (P. 57)

În acest prim Testament, Grigore Vieru aduce mărturii începând cu Dosoftei și terminând cu numeroși academicieni, oameni de știință din vremea noastră: „Adunarea Generală Anuală din 28.02.1996 a Academiei de Științe a Moldovei confirmă opinia științifică argumentată a specialiștilor filologi din republică și de peste hotare (aprobată prin Hotărârea Prezidiului A.Ș.M. din 09.09.1994), potrivit căreia denumirea corectă a limbii de stat (oficiale) a Republicii Moldova este Lim-

ba Română”. Cu punerea în practică a acestei hotărâri cultural-științifice, de a se introduce limba română peste tot în Basarabia, cel mai mult s-a implicat poetul român Grigore Vieru. S-a născut, a trăit și a fost martirizat pentru limba română pe care a personificat-o în opera sa. Peste tot i-a scris numele cu majuscule, a considerat-o a fi Fecioara-Mireasă a acestui neam străbun. I-a slujit ca un sacerdot, cu bucurie și emoție, cu dăruire și credință. Pentru limba română a scris și a cântat toată viața, spunându-le tuturor cât de mult o iubește”.

(P. 58-59)

În Basarabia, dar și în toate ținuturile din jur unde trăiesc împrăștiați românii precum stelele pe cer, limba română a fost crucificată și a înviat în scrierile sacre ale neamului românesc. „Strălucire de lacrimă și tărie de diamant are înțelepciunea adevărată....S-a obișnuit lumea cu frumusețea și suferințele Limbii Române așa cum s-a obișnuit cu răstignirea și învierea lui Iisus Hristos”, spunea cu sensibilitate Grigore Vieru. (P. 61)

Menirea tuturor poezilor este de a menține aprinsă mereu candela limbii române, după cum glăsuiește poetul:

„Suflu în jăratecul
Limbii Române
Atent mereu
Să nu moară
Focul cel sacru...”

(“**Jăratecul**”) (P. 61).

Prin limba română cu care s-a contopit, poetul Grigore Vieru a ajuns cu adevărat un Luceafăr al sufletului românesc.

Încă un subiect persistent în poezia lui Grigore Vieru este fenomenul ce pune capătul la toate – moartea, căruia autorul îi dedică un capitol aparte.

”Mama și moartea sunt două dimensiuni paralele, între care s-a desfășurat opera literară a marelui poet basarabean Grigore Vieru. Mama naște viața, iar moartea naște veșnicia” (P. 79)

”Grigore Vieru, care și-a consolidat opera poetică pe creația populară, ce este nepuizabilă, scrie astfel despre cel care moare:

Lunecă din cer o stea,
Stelele, stelele,
Ca lacrima pe fața ta,
Stelele, stelele,
Cad pe ape flori de tei,
Florile, florile,
Ca chipul meu în ochii tăi,
Florile, florile”.

(“**Cad pe ape**”) (P. 80)

”Poetul gândește testamentar la moarte; el este conștient că cei morți rămân mereu în lumina ochilor celor vii:

Când am să mor,

Să mă îngropi
În lumina ochilor tăi.
Lumea,
venită la mormântul meu,
Va sta îngenuncheată
în fața ta mereu.
Ca nimeni
Să nu-mi joace pe mormânt,
să nu fiu, ca strămoșii, pus
sub ierburi și pământ-
îngroapă-mă-n lumina
ochilor tăi,
femeie de pe urmă,
femeia mea dintâi”

(“Când”) (P. 80)

”Grigore Vieru este atât de liniștit în fața morții, pe care o consideră a fi firească, naturală și chiar îi dă dreptate de stăpânire vremelnică asupra omului:

Am ajuns să fiu
De partea morții
Dacă moartea are dreptate
Și împotriva vieții
Dacă viața se ticăloșește.
Iată, voi muri.
Fără de lacrimi –
Le-am plâns pe toate”.

(“Dacă moartea are dreptate”).
(P. 83)

”O frumoasă maximă a lui Grigore Vieru afirmă că tot omul din acest Univers este muritor: „Dacă moare stropul de rouă, fiind atât de curat, cum să nu moară omul”. (“Mișcarea în infinit - Aforisme). (P. 84)

”Am fost la înmormântarea poetului Grigore Vieru. A fost ceva impresionant! Poate peste un milion de oameni s-au perindat la slujba de prohodire. Moartea poetului, plânsă de toată lumea, s-a transformat dintr-odată în învierea limbii Române. Atunci mi-am adus aminte de o cugetare a poetului Vieru, care spune așa: ”Un mort plâns de mulțime, încă mai poate schimba ceva în lumea aceasta”. (“Mișcarea în infinit” – Aforisme)

”Moartea poetului a devenit anticamera nunții cosmice și dangăt de Înviere”. (P. 85)

După analiza acestor subiecte, a rolului și locului lor în creația viereană, prezentate și cu aforismele și cugetările pe marginea temelor respective, autorul face o paralelă între cele două personalități marcante ale neamului, Mihai Eminescu și Grigore Vieru, în capitolul **Doi poeți români față în față: Mihai Eminescu și Grigore Vieru**.

”În constelația poeziei universale strălucesc doi luceferi ai liricii românești, ale căror nume au intrat în nemurire: Mihai Eminescu și Grigore Vieru. Ambii au avut aceeași sursă de inspirație și de creație literară: LOGOSUL intrupat în istorie la ”plinirea vremii” (Galateni 4,4) și

împreună au avut aceeași vocație poetică”. (P. 64)

”Sufletul poeziei lui Vieru a ținut trează conștiința tuturor românilor din Basarabia. Ca un apostol al limbii Române, el a cutreierat pământul Basarabiei de la un capăt la celălalt, cu acest manifest literar și patriotic:

Ridică-te, Basarabie,
Trecută prin foc și prin sabie,
Bătută, ca vita, pe spate
Cu biciul legii strâmbate,
Cu lanțul poruncitoarelor strigăte!
Ridică-te! Ridică-te! Ridică-te!”

La fel, și marele poet Mihai Eminescu a proslăvit în versuri atât Basarabia cât și pe toți cei care au viețuit și au trudit pe acest pământ străbun ce mustește de sângele românilor căzuți pe altarul de jertfă al iubirii de glie.

”Iubirea de țară, limbă, credință, natură, mamă i-a legat pe vecie pe acești doi mari poeți - luceferi ai limbii Române de pe ambele maluri ale Prutului”. (P. 65)

La aceste capitole se atașează o mică bibliografie și un *Legământ de adio*, unde au fost adunate mesajele de condoleanțe, aprecieri, referitoare la „*Omul și Poetul mult iubit*”, potrivit uneia dintre aprecierile din acest capitol.

”*Omul și Poetul mult iubit* – Grigore Vieru – nu mai este.

S-a năruit asemenea unei coloane antice. De fapt se năruie doar zidurile, pietrele, pe când Coloana Româniității noastre – Grigore Vieru, va rezista încă mult timp prin Creația Domniei sale. S-a rupt o strună din Harpa neamului și inimile noastre lăcrimează sângerând...

... *Adio, nene Grig – suflet plâpând de copil, „Albinuța” – care a umplut cu multă dăruire pic cu pic cu mierea sufletului Domniei Tale, fagurii dumnezeiești ai limbii române.*

Bunul Dumnezeu să te odihnească întru Împărăția Sa...

Cu multă tristețe și dor continuu...te sărut pe suflet (căci numai el este veșnic)”.

Gloria Blănaru-Baznat (P. 99)

”Un om cu suflet mare
Modest și drag poporului român
Ce n-a murit, trăiește-n inima
Poporului pe care l-a împodobit
Cu salbe și cu slove rare
Iubite de orice copilăș
Acest poet ne-a făcut să fim mai tari
La zile grele și lungi poteci
Cu visul lui
Aceste perle prețioase
Pe care le vom păstra cu sfințenie.
Cu respect”

Ciuhrii Dumitru. (P. 101)

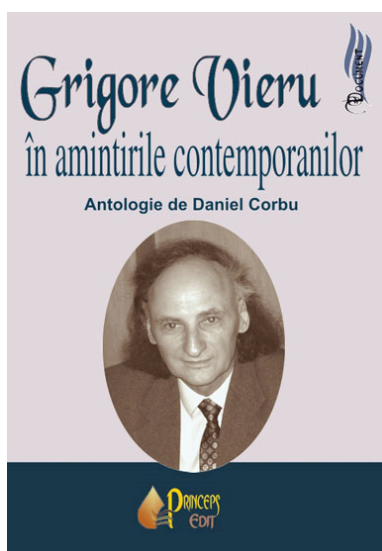
”Grigore Vieru a fost, este și va fi poetul limbii române, cel care mereu ne-a chemat pe toți românii să ne împărtășim din Cina cea de Taină a Carpaților, care este LIMBA ROMÂNĂ.

A aprins în noi credința vie în Dumnezeu și dragostea de Patrie. Poezia lui este plină de iubire și de înviere; de nădejde și bucurie sfântă. Opera lui este Psaltirea neamului românesc pe care fiecare să o avem alături de Sfânta Scriptură și de Ceaslov.

Poeții nu mor ci ei intră în nemurire. Poezia lui răsună în ceruri! Dumnezeu l-a chemat pe Grigore Vieru în ceata poezilor creștini și a celor care iubesc pacea și frumosul divin.” (P. 148)

Preot prof. Dr. Mihail Milea,
Cetățean de onoare al raionului Soroca

Grigore Vieru în amintirile contemporanilor : Antologie / itinerar biogr. și pref. de Daniel Corbu. – Iași : Princeps Edit, 2009. – 392 p.

Așa cum afirmă alcătuitorul lucrării, apărute la Iași, Daniel Corbu, aceasta este „cartea prietenilor lui Grigore Vieru”, căci au scris amintiri de neuitat, au evocat momente ale vieții și au manifestat admirația pentru opera poetului așa personalități precum: Constantin Ciopraga, Mihai Cimpoi, Preafericitul Daniel, Marin Sorescu, Alexandru Zub, Nicolae Dabija, Dan Mănuță, Filip Teodorescu, Spiridon Vangheli, Teo Chiriac, Adrian Păunescu etc. Lecturând acești autori, precum am evidențiat „prieteni” ai lui Grigore Vieru, oricine, precum subliniază autorul, „va avea revelația unui poet național și popular, oracular-mesianic, dar și a unui

personaj fabulos, ale cărei energii s-au revărsat în șuvoaie, unul din rarii patrioți ai acestor timpuri, dedicat patriei, neamului, limbii.”

Volumul începe cu o frumoasă prefață, cu un titlu elocvent, *Grigore Vieru – Omul și Poetul*. În acest capitol, alcătuitorul Daniel Corbu menționează faptul că Grigore Vieru a beneficiat în timpul vieții de câteva monografii, precum și de două cărți de evocări, cu ocazia împlinirii a 60 și 70 de ani. Caracterizând prima latură a dihotomiei viere, alcătuitorul afirmă că poetul „dădea impresia de fragilitate, dar o fragilitate dublată de o forță neobișnuită și de o fermitate a ideilor în social, care i-au adus în ultimii douăzeci de ani titlul de tribun”. (P. 5). Referitor la cealaltă latură a personalității, cea a Poetului, alcătuitorul notează: „Cu Grigore Vieru poezia română se întoarce la izvorul curat al gândirii și simțirii poeziei populare. Asta nu înseamnă că nu este de o izbitoare modernitate, poetul fiind, prin sincronia sa cu ceea ce se scria în țară, un portdrapel pentru poezia din Basarabia. În fond, Grigore Vieru este un neoromantic din falanga metafizică a poeziei române, venind pe linia de aur Eminescu, Bacovia, Magda Isanos, Labiș, un poet la care întâlnim un sentiment al naturii asemănător cu al lui Bla-

ga, o concentrație a limbajului deseori asemănătoare cu Bacovia și des-tule sclipiri lingvistice care-l apropie de Nichita Stănescu.” (P. 7)

Urmează un capitol, conținând un amănunțit și reprezentativ *Itinerar biografic*.

Un spațiu foarte extins este rezervat amintirilor, aprecierilor, evocărilor celor 77 de scriitori, poeți, politicieni, oameni de cultură, care au fost incluși în volum, ceea ce constituie aproape 300 de pagini.

Capitolul următor cuprinde confesiunile poetului nostru, în forma unor interviuri pe care le-a acordat diferitor interlocutori.

Capitolul de încheiere conține articole publicistice aparținând lui Grigore Vieru, semnate în diferite publicații periodice.

În următoarea secțiune descoperim informație vizuală, un album de fotografii reprezentând imagini cu poetul singur sau în grupuri de amici, colegi, la fel imagini ale co-perților celor dintâi cărți și poezii autografe.

Foarte binevenite în redarea vieții și activității scriitorului sunt fotografiile anexate la încheierea lucrării. Acestea surprind, precum am afirmat, momente atât din viața privată a lui Grigore Vieru, cât și întâlniri de la congrese, colocvii

de cultură, întâlniri cu colegii de breaslă, la fel, imagini ale cărților sale, chiar și unele poezii sau fragmente autografe.

Lecturarea cărții e foarte plăcută, utilă și lesne de efectuat. Prezentăm câteva fragmente din lucrare.

„A fost o conștiință răspicat-constructivă. Și-a luat în serios misiunea de poet al neamului. Reprezentant prestigios al campaniei de rectificarea istoriei, Grigore Vieru continua, în condiții noi, demersul generației lui Alexei Mateevici și Ion Inculeț. Voință neîncovoiată – în genul unor Ugo Fasculo și Silvio Pellico, luptători la vremea lor pentru unificarea Italiei, el (și alți confrați) aplică practic dezideratul eminescian vizând „răscolirea” maselor. Cuvântul trebuie să aibă forță de predicție, să fie apel solidarizant și freamăt stimulator.

Atât în Basarabia neliberă, cât și pe întregul tărâm al limbii române, mesajele poetului militant au avut de timpuriu funcție tonifiantă. Unii i-au reproșat limbajul tradițional, clasic, adecvat audienței mulțimilor. În totul, deliberat, cântările sale reflectă legăturile afective cu arhetipurile. Primează permanențele, mitologia lui personală fiind a unui creator exponențial; Grigore Vieru e un tribun social, în felul unui Octavian Goga redivivus. Vibrăm estetic la lectura unui poem renașcentist ori romantic, simbolist ori modernist; indiferent de curente sau de școli, poezia se cade să fie poezie, iar aceasta – a lui Grigore Vieru – e poezie autentică.

Rostirii plastice, sensibilizatoare, conotațiilor suav-elegiace le conferă originalitate, un aer oracular respirând credință și eticism. Într-o ipostază, lucrurile se scaldă în fantezie, în legendă și mit, în cea de a doua, imagistica senină, sobră, directă – lăsând jelirea în urmă – punctează traumatisme, crize, clipe de impas, realități perturbatoare frizând absurdul. Pe scurt, Grigore Vieru nu e nici autoral, adamic, nici vesperal, ci poet al amiezii, un solar fără nimic criptic ori încifrat; opera sa, în totul, se vrea sinteză a vocilor din juru-i în dialog cu vocea-i interioară.” (Constantin Ciopraga, P. 40)

”Cu poezia română m-am întâlnit fără să știu că mă întâlnesc cu poezia română, prin istoria noastră, prin proverbele noastre, prin cântecul pe care-l cânta mama, îl cânta tata, dar mai târziu, după dezghețul hrusciovist, m-am întâlnit în primul rând prin poetul nepereche Eminescu, prin Alecsandri, prin anii '57, '58, când ajunseseră la noi, în Basarabia, într-un mod selectiv. Din Eminescu, “Împărat și proletar”, “Somnoroase păsărele”, dar eram totuși fericiți, înțelegi, căci auzeam limba noastră adevărată, frumoasă, muzicalitatea cuvântului nostru, și eram fericiți să cunoaștem măcar atât. Pe urmă, desigur, că au fost editați toți clasicii noștri din Moldova și i-am studiat în ultimii ani la facultate. Apoi, sigur că am cunoscut și poezia lui Blaga, care a venit mai târziu în Basarabia, apoi și a lui Arghezi.

Dar m-am întâlnit cu poezia ro-

mână și prin poezia generației de aur a lui Labiș și Nichita Stănescu. Prin a lui Sorescu, Ioan Alexandru, Tomozei, Păunescu, Constanța Buzea, Gabriela Melinescu. Repet, eu am răsărit ca poet din marea poezie română. Țara are o mare poezie, eu o cunosc bine și aș vrea să cred că poezia română e una din cele mai originale și mai variate și mai frumoase la ora actuală. Poate că numai poezia țărilor latino-americe se ridică la nivelul poeziei române. (Grigore Vieru, P. 372)

”Întreaga mea viață, din copilărie și până acum, când mă cheamă citațiile prin tribunale, nu a fost altceva decât un șir de cumpene. O copilărie și o adolescență pândită de ghearele morții. O boală de care numai o minune m-a salvat. Patru accidente periculoase dintre care două destul de dubioase – am vorbit despre ele. O carte dată la cuțit în care se găsiseră tricolorul românesc. Vă imaginați ce înseamnă în 1970 să găsești așa ceva în cartea unui poet? Acoperit de numeroase denunțuri a căror lucrare o mai simt și astăzi. Amenințări cu moartea, scrise și telefonice. Păstrez un clit de scrisori (în cele două limbi de stat de la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90) cu acele amenințări. Nu-mi este lăsată în pace nici bătrânețea. Am reușit să trec prin toate ocrotit de bunul Dumnezeu. Mulți dintre acei care au făcut rău inimii mele au murit demult. Nu mă bucur, dar să nu se bucure nici noii mei răuvoitori”. (Grigore Vieru, P. 367)

Grigore Vieru, acasă, la Pitești / ed. îngr. de Jean Dumitrașcu. – Pitești : Ed. Pământul, 2009. – 52 p.

Această carte este una din multele lucrări, apărute cu prilejul tristului eveniment, al comemorării poetului odată cu trecerea lui la cele veșnice. Este o durere, un mare gol, deoarece o personalitate nu poate fi înlocuită prin alta, și Grigore Vieru a fost o personalitate axială, care într-adevăr a lăsat un gol.

Grigore Vieru, acasă, la Pitești este un album consacrat memoriei lui Grigore Vieru, alcătuit de Centrul Cultural Pitești, album în care sunt adunate aprecierile de care se bucura poetul în orașul Pitești.

”Eu sper ca Grigore Vieru să rămână în istoria noastră, a românilor, în istoria limbii române, în literatura română, cea care va dăinui și peste veacuri după ce noi nu vom mai fi. Cât suntem noi, ne vom aminti cu mare plăcere, cu mare drag și, de ce nu, cu mare entuziasm de Grigore Vieru. Cu siguranță, eu așa simt. Cum vorbesc de Grigore Vieru, mă entuziasmez mai mult, simt că de undeva îmi vine putere, liniște, ca atunci când e greu s-o luăm de la capăt sau să continuăm de acolo de unde am rămas”

Tudor Pendiuc, primarul municipiului Pitești (P. 6)

”Întâlnirea cu acest ”Eminescu al Basarabiei” ne-a produs o profundă emoție, fapt pentru care caut să o consemnez ca pe-o clipă de adâncă simțire românească în actualele momente istorice.

De la prima vedere, încerc, cu modestele mele mijloace literare, să-i schițez portretul, chipul. Un om mult mai tânăr decât îl arată fotografia și imaginile de la televiziune. Fața îi oglindește o bunătate deosebită și are un zâmbet plin de o profundă semnificație, în care se simte dulceața versului pe care-l cântă. Ochii, de un albastru adânc, privesc parcă din străfundurile neamului nostru, iar pe frunte sunt încrustate ridurile răspunderii îndreptate de destin în această viață, de a cânta durerea și suferința unui pământ înstrăinat. Fruntea mare, boltită, sfidează curajos amenințările furtunoase ale neprietenilor care urmăresc la orice pas stingerea făcliei de luptă aprinse împotriva cotropitorilor.

Nu a fost nevoie să schimbăm multe cuvinte ca să-mi dau seama imediat că discutăm cu o persoană deosebită. Vocea calmă, cuvinte rare, potolite, pline de blândețe, rostite într-o românească neaoasă, scoasă parcă dintr-un ceaslov, te fac să ascuți cu sfințenie un glas de cronică. Abia acum am început să înțeleg, după ce-i auzisem poeziile în care cădeau ca plumbul topit peste fala cotropitorilor, ce suflet vulcanic plin de magmă fierbinte se ascunde sub această frunte înaltă și calmă. Vorba sa domoală, blândă, este în slova scrisă un bici ce sfichiuieste obrazul gros al celui nepoftit care a venit hoștește în casa

și la masa noastră. Ochii înnegurați înoată în lacrimi pentru cei care zac sub brazda străbună, călcați de cizma muscalilor, dar privesc cu încredere și demnitate spre viitorul ”Tricolor și-o singură iubire” cântat de regretații noștri martiri Doina și Ion Aldea Teodorovici.

...Așa l-am văzut prima dată pe scriitorul și poetul nostru Grigore Vieru”.

Prof. Atanasie Brichiuș (P. 14)

”Era un om de o rară modestie, emanând o subtilă formă de noblețe sufletească, accentuată de privirea adâncă ce parcă sonda adâncurile metafizice ale universului. Un adevărat profet al Basarabiei și al Daciei, un vizionar optimist, care ne-a declarat că este sigur că ne vom uni teritorial și că acea zi este foarte apropiată. Un om fragil în aparență, dar de o mare putere spirituală, blajin, bun și blând, profund și, mai ales, un suflet din care iradia acel principiu solar al iubirii hristice pure, care poate uni chiar și pe frații dezinhibați.”

Alexandru Brichiuș (P. 25)

”Un poet de o rară sensibilitate, un poet cu un trup fragil și cu inimă în care încăpeau la un loc, ca-n istoria noastră, Basarabia și România, un poet care a cules polenul din florile limbii române pentru a demonstra că români ori basarabeni suntem ”o nație, una”, cum ar fi zis Kogălniceanu, a murit venind de la o ceremonie de omagiere a unui alt mare poet, Mihai Eminescu. Două lacrimi gemene izvorăsc din ochii tuturor celor pentru care, când e vorba de patrie, cântecul și poezia sunt sacre, cum sacru de acum încolo va rămâne numele poetului Grigore Vieru”.

Mihai Goleșcu (P. 38)

”Cea mai frumoasă temă a poeziilor lui Grigore Vieru este iubirea niciodată egal împărțită între mamă și iubită: între siguranța modestă și darnică a mamei pentru care, orice s-ar întâmpla, el va rămâne Fiul, și nesiguranța geloasă a iubitei care vrea mai mult și numai pentru sine, presimțind că oricând poate pierde totul”

Carolina Ilica (P. 43)

”În ce constă atracția magnetică, puterea de a cuceri a versurilor sale? În muzicalitatea lor, în simplitatea lor, în neobișnuita adâncime a sondării sufletului omenesc, în ecoul pătimirii neamului românesc, în sentimentul de măreție a graiului, în treaza lumină iradiind din patria de pământ și de spirit teaurizată în ele.”

Dumitru M. Ion (P. 43)

Tot în acest album sunt adunate câteva poezii dedicate argeșenilor, iar o lacrimă de durere pe obrazul țării noastre o lasă capitolul Gânduri pentru Grigore Vieru, unde argeșenii își exprimă "un ultim omagiu pentru singurul adevărat român din Basarabia care a luptat pentru unire și pentru întregirea neamului". (P. 51)

Printre noi se mai aude glasul lui Vieru: grav, aprig,

pătimaș, înfierând impostorii și mancurții, iubindu-și „casa văduvă și tristă / de la margine de Prut”, visând la Sfânta Unire cu Patria – Mamă, România, încălzindu-l cu suflarea-i firavă și gingașă de Poet pe însuși Dumnezeu, cel dus „în siberii de gheață”. Pentru că Poetul trăiește în tot ce-i viu și curat, în toți cei care iubesc poezia, adică sufletul neamului nostru multpătimit și martirizat.

Grigore Vieru : Omagiu adus memoriei poetului de orașul marilor uniri – Alba-Iulia : Cu prilejul dezvelirii bustului său în cadrul Congresului Spiritualității Românești, 1 decembrie 2009 / concepție, studiu, evocări : Victor Crăciun. – București : Semne, 2009. – 176 p.

S-au scris mai multe cărți despre poetul Grigore Vieru. S-a întâmplat, însă, ceea ce s-a întâmplat și iată că suntem siliți de acum înainte să folosim alte timpuri ale verbului *a fi* atunci când va veni vorba despre acest poet – cum s-a zis odată – al lacrimii și al luminii. Și iată, acum prietenii lui Grigore Vieru de la Alba-Iulia, Chișinău și București i-au pregătit un Album omagial, care cuprinde evocări și fotografii. Cu apariția acestui Album, avem prilejul de a ne aminti de poetul Grigore Vieru – poet care a fost obsedat de trei mituri : Limba română, Mama și Unitatea neamului său.

De la o carte obișnuită, menită a marca relațiile atât de frumoase ale lui Grigore Vieru cu Alba-Iulia, volumul a luat proporțiile Albumului pe care îl prezentăm. Nu se putea altfel. Grigore Vieru este poet al limbii și neamului românesc, „acoperind cu forță și demnitate iluminarea de care avea mai întâi atâta nevoie Basarabia în ultima jumătate de veac, bucurându-se de totala considerație mai întâi dincolo de Prut, apoi și în România și în comunitățile românești din lume”. (P. 100)

Menirea acestei cărți este să fie: „O candelă de amintire și recunoștință, ca și un document de istorie culturală întrucât fără documentele de suflet și de înfățișare imagistică prezentate aici despre istoria neamului ar fi mai săracă” (P. 103).

Cartea aceasta este o convorbire, nu cinematografică, televizată, obișnuită la vremea de față, ci una fotografică, mai greu de înfăptuit, mai puțin la îndemâna oricui. Este deci o realitate – document, privind marea familie românească, aceea căreia Grigore Vieru i s-a dedicat ca poet al neamului.

„De ce Grigore Vieru și Alba-Iulia? Iată o întrebare pe care mulți și-o pun. Ce are poetul basarabean cu Cetatea Marii Uniri? Legătura mi se pare evidentă și palpabilă. Grigore Vieru este un poet al spațiului românesc, al românilor de pretutindeni, deci nu un poet basarabean, cum îl numesc unii. Dorința lui mărturisită de a trece Prutul avea, așa cum ne mărturisea la toate întâlnirile, și componenta Alba-Iulia inclusă. Întâlnirea cu frații români din „cetatea de durere și slavă” a neamului românesc era copleșitoare. O emoție adâncă

ii stăpâna ființa, aparent firavă, molcomă, dar clocotitoare ca un vulcan când era vorba de Limba Română, de unitatea neamului său vremelnic despărțit de vicisitudinile istoriei.

Grigore Vieru a avut curajul, diferent de vremuri, de mai marii zilei, să afirme cu tărie menirea românilor, și a celor de o parte și de alta a Prutului, de a fi împreună. Poezia lui nu era provincială, legată de un teritoriu închis în niște hotare artificiale, ci una a românității. Grigore Vieru a fost un poet al spațiului românesc, al patriei comune Limba Română”.

„...Poezia lui Grigore Vieru a fost sabia cu care poetul a luptat pentru idealul unității naționale, iar ALBA-IULIA a fost mereu UN SIMBOL, O ȚINTĂ în rostirea neamului său fiind tot una cu ideea națională.

Dezvelirea bustului lui Grigore Vieru, la Alba Iulia, de Ziua Națională a României, înseamnă mai mult decât o recunoaștere a meritelor sale de poet al tuturor românilor, mai mult decât un act de cultură, mai mult decât un Pod de flori. Ea reprezintă modul concret în care Alba Iulia pune o piatră de

temelie la unitatea culturală și spirituală a românității, la refacerea – în cadrul Uniunii Europene – a vechii unități naționale”.

Ion Dumitrel, Președintele Consiliului Județean Alba (P. 8)

”Ne plecăm cu smirenii în fața marelui poet moldovean, răpus de un accident tragic, păstrând, în adâncurile ființei noastre versurile, limba în care le-a dăltuit, armonia și frumusețea lor nepieritoare, aroma și dulceața lor precum nu-

mai iarba, numai pâinea, numai Biblia o au; să ducem mai departe, puritatea, apriga lui dragoste față de oameni și de țară pentru care a fost deseori hulit și defăimat. Deși poezia română, cultura română au rămas prin tragica lui despărțire orfane de un creator de geniu, de un luptător și partizan activ al ideii de unire a Basarabiei cu România, dorința și țelul nostru este să-i transpunem în fapte speranța și dorul lui de a vedea unite cele

două țări surori.

Grigore Vieru a fost și va rămâne pentru noi toți românii, un izvor cu apă vie a dragostei de tot ceea ce ne aparține și ne individualizează ca națiune, ca simbol al românismului în lume”.

Cornel Ștefan Bardan, Prefectul Județului Alba (P. 9)

Grigore Vieru, simplu ca iarba, a devenit steaua care ne veghează pașii și ne apără sufletele.

VICOL, MIHAI SULTANA. **Grigore Vieru, pontiful limbii române** / Mihai Sultana Vicol. – Iași : Princeps Edit, 2009. – 161 p.

Cu lacrimă de prieten, Mihai Sultana Vicol a scos de sub tipar, la doar câteva luni după regretabila dispariție a lui Grigore Vieru, o carte care conturează efigia poetului tribun care spunea că „*Basarabia este un copil înfășat în sârmă ghimpată*”.

Cartea, care este geamătul unui proiect neîmplinit, așa cum scrie autorul, „din varii motive” (amânări succesive determinate de starea de sănătate a poetului basarabean, „internări în spital, recuperări pe la diferite sanatorii...”, dar și de agenda sa supraîncărcată care-l purta dintr-un loc în altul ca „invitat la manifestări literare, festivaluri de poezie, lansări de carte...”), proiect care viza un volum-interviu, cu destăinuirile celui care reprezenta un simbol al renașterii naționale românești din Basarabia, este un strigăt acuzator care înfiează o moarte provocată.

Un asasinat în sensul în care atacurile întinse la adresa lui Grigore Vieru și tracasările la care era supus i-au fost fatale în conjugarea cu spaima și emoția provocate de un accident de automobil.

Mihai Sultana Vicol o spune franc, într-un capitol intitulat **Asa-**

sinii lui Vieru, și prezintă o serie de extrase dintr-o publicație ostilă poetului tribun care conturează o atmosferă extrem de tensionată.

Poetul, care, așa cum spune autorul cărții, „*a avut în sânge de la naștere românismul*”, supus unor atacuri de denigrare, a sfârșit într-un „*accident stupid*”, dar moartea lui a avut, ca o cauză adâncă, o inimă slăbită de hăituiala „*asasinilor morali*”.

„*Trebuie spus de la bun început - accentuează Mihai Sultana Vicol - că poetul a murit cu inima încărcată de supărare, niște netrebnici, asasini morali, l-au numit „șpion roman” și „terorist”.*”

„*Neamul românesc - scrie el - a pierdut un reper moral, un român exemplar, o voce profundă a liricii românești, apropiată poeziei eminesciene*”.

În textul de încheiere (care-a fost publicat în cotidianul *Crai nou* după înmormântarea poetului) Mihai Sultana Vicol povestește cum au venit oamenii să-l conducă pe ultimul drum „*uniți de o durere care îi apără de ură*”.

„*Basarabia - spunea el profetic în materialul publicat la data de 23 ianuarie a. c., deci cu mult înainte de evenimentele dramatice care au urmat alegerilor parlamentare din Republica Moldova - se află la răscruce de istorie: Grigore Vieru le arată fraților noștri de acolo, din ceruri, calea cea dreaptă*”.

Mihai Sultana Vicol, autorul cărții *Grigore Vieru, pontiful limbii române*, a destăinuit: „*Am scris această carte cu gândul de a fi cât mai aproape de basarabeni, care au tânjit după Unirea cu Țara. Deși cred că Grigore Vieru stă în ceruri în dreapta lui Eminescu, mă doare su-*

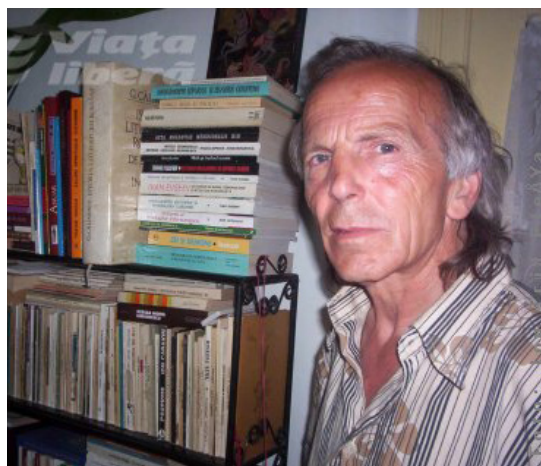
fletul, pentru că marele Poet a fost blând cu mine, a fost pentru mine un frate mai mare.”

Pe de altă parte, de ce nu-i cereți Parlamentului să-i retragă cetățenia lui Conțiu, care l-a asasinat moral pe marele Poet? Iar cartea să fie un justițiar în această privință”.

Mihai Vicol – **Grigore Vieru, pontiful limbii române** sau 161 de pagini de Românie concentrată în texte ce-l privesc atât pe cel născut la Pererita și chemat de Eminescu la el în ziua de 18 ianuarie a.c., cât și pe noi ceilalți, ca să ne dăm seama că poezia, ca regulă, irită guvernele, mai cu seamă când acestea o apucă pe un drum, iar supușii lor, pe altul.

Apărută la Iași, la Princeps Edit, cartea îi ia la tocat, în primul rând, pe toți cei care, în Basarabia, nu mai aveau loc de Vieru – l-au făcut spion, terorist, „individ fără patrie”, „om care vrea să transforme patru milioane de moldoveni în sclavi pentru români”, i-au spus în față că nu merita să ajungă decât „magaziner la Uniunea Scriitorilor”, i-au dat cu Eminescu în cap. Este vorba despre asasinii săi morali.

Acum, că au mormântul lui („*le-a făcut o deosebită plăcere să-l înmormânteze*”, P. 69), bucuria nu le este întreagă din cauza suplimentului de dezvăluiri datorat lui Mihai Vicol.

PAWLJUK, KONSTANTIN. **Wir lernen uns kennen /** Konstantin Pawljuk ; übersetzung aus dem russisch von Marina Rațușneac. – Berlin, 2009. – 251 p.

Cartea *Wir lernen uns kennen* semnată de Constantin Pawljuk, președintele Asociației Culturale Kulturverein Moldova e.V., prezintă o analiză detaliată a relațiilor moldo-germane pe parcursul a 10 ani (1998-2008) de activitate.

Conținutul acestei publicații îl dezvăluie foarte bine mottoul Asociației: „Durch Kunst–zur Völkerverständigung. Durch Völkerverständigung–zur europäischen Integration“ (Prin artă – la înțelegere internațională. Prin intermediul înțelegerii internaționale – la integrare europeană).

Scopul Asociației, care a fost fondată în 1998, a fost valorificarea istoriei, culturii, tradițiilor, obiceiurilor, folclorului moldovenesc în rândurile poporului german.

Iată ce scrie despre importanța Asociației Culturale în organizarea Zilelor de cultură moldovenească în Germania dl Erich von Hanxleden:

„Wenn man in Altenstadt besser als anderswo weiß, dass Republik Moldau nichts mit der böhmischen Moldau zu tun hat, sondern ein kleines Land im Südosten Europas ist, eingezwängt zwischen Rumänien und der Ukraine nahe des Schwarzen Meeres, so ist das dem Konstantin Pawljuk zu verdanken.

Aus Sorge um das reiche kulturelle Erbe seiner Heimat hat er ganz im Zeichen der Völkerverständigung vor zehn Jahren den „Kulturverein Moldova e. V.“ ins Leben gerufen um junge einheimische Künstler nach Deutschland zu holen.

Hier treten sie u. a. in Berlin, Stuttgart und Hannover auf und eben auch in Altenstadt, wo sie bereitsein dankbares Stammespublikum haben. Und noch jeder Besucher dieser moldauischen Abende war nicht nur von den Musikern und Sängern begeistert, sondern ebenso von Konstantin Pawljuk, der sich als brillanter Conférencier entpuppt und seine Gäste mit Witz und Charme gekonnt durchs Programm führt. Wir denken jedenfalls gern an viele fröhliche Stunden im Altenstädter Kleinkunsttheater zurück, in denen uns ein kleines Stück Europa mit großer Tradition auf musikalische Weise näher gebracht wurde.

Das 10 jährige Jubiläum des „Kulturvereins Moldova e. V.“ ist für uns Anlass, seinem Vorsitzenden Konstantin Pawljuk und dem gesamten Vorstand für die gute Zusammenarbeit und die Vermittlung so vieler kultureller Kontakte ganz herzlich zu danken.

Wir wünschen dem Verein und allen Aktiven auch in Zukunft viel Erfolg und freuen uns schon auf weitere Gäste aus der Republik Moldau“. (P. 18)

În această carte Konstantin Pawljuk face o analiză detaliată a activității Asociației întru promovarea culturii moldovenești prin spectacole folclorice, concerte și spectacole de teatru, expoziții fotografice, prin care se arată viața poporului moldav zi de zi.

Un capitol aparte este consacrat istoriei poporului moldav: „... Erste

chronologische Aufzeichnungen der örtlichen Ansiedlung führen zurück bis in die Anfänge des 15. Jahrhunderts. 1421, zu Zeiten des moldauischen Landesherrn Alexandru cel Bun (Alexandru cel Bun, † 3. Januar 1432 - ...?), gehörte das Gebiet zum Besitz der Fürstin Masovetskaia – der Schwester des litauischen Fürsten Vladislav. Die Ansiedlung wurde oft von den Tataren angegriffen, sie raubten, verwüsteten und brannten die Häuser nieder.

Ende des 15. Jahrhunderts haben die Tataren unter ihrem Anführer dem Khan Merli-Gerrem die Sie-

dlung oftmals angegriffen und letztendlich vollkommen ausgeraubt und dem Erdboden gleich gemacht. Weitere Angaben, bis hin zum 18. Jahrhundert, sind bedauerlicherweise nicht erhalten geblieben.

„Jetzt möchte ich mich an eine interessante Tatsache erinnern“, sagt Mischa lächelnd.

In der Zeit des russischen Feldzugs um 1711, als Beltz ein wichtiger Stützpunkt zur Versorgung der russischen Truppen war, blieben hier viele Versorgungsreserven zurück. Als die Tataren das erfuhren, haben sie diese Siedlung erneut angegriffen, beraubt und verbrannt.

Ja... man kann sagen, im Laufe von drei Jahrhunderten haben sich die Tataren nicht geändert.

Aber 1766 konnten sie aus dieser Gegend verjagt werden und der Lan-

desherr, Alexander Ghica (Alexandru II Ghica; 1795 - 1862), hat diese fruchtbaren Ländereien entlang des Flusses Reut dem Kloster in Iași und den Kaufmannsbrüdern Alexander, Konstantin und Iordachi Panaiti geschenkt. Seit dieser Zeit ist das Dorf Beltz als Landesgut im Besitz der Familie Panaiti. Sie haben seinerzeit den Aufbau des Ortes vorangetrieben und es Ende des 18. Jahrhunderts zu einem kleinen aber blühenden Handelszentrum gemacht.

Trotzdem war es ein typisches Krähwinkel (ein Ort aus Matsch und Dreck), versunken im Straßenkot, der wegen des Regens nicht abtrocknen konnte. Nicht zufällig hat die Stadt den Namen „belțsi“ bekommen, was auch „Sumpf“ bedeutet.

„Oh Gott, bitte rette uns vor diesem Regen. Die Straßen werden in einem einzigen Schlamm versinken. In Beltz jedenfalls wird er unerträglich. Seine Nässe führt dazu, dass alle nur noch dahin gleiten und sich an Stöcken halten müssen.“ Diese Wörter wurden um 1911 geschrieben, als man damit begann die Stadt zu pflastern. So kann man sich auch vorstellen, was auf den Straßen passierte, nachdem der russische Zar Alexander I (Alexander I. Pawlowitsch Romanow, 1777 - 1825), diesen Ort aufsuchte und ihm danach die Stadtrechte verlieh.

Allmählich gelangen wir an die Kreuzung, welche die Reise- und Handelswege zu den größeren Orten Moldaus, wie Tschernovtzi (Cernăuți), Hotin, Soroca mit Chișinău, Benderi, Izmail verbindet. Der Handel bestand im Wesentlichen aus Vieh.

Die Käufer kamen größtenteils aus Österreich. Die Warenausfuhr nach Österreich wickelte man über den Grenzübergang im Dorf Novoselița ab. Einmal pro Jahr wurde in Beltz der Jahrmarkt abgehalten, bei dem sich Verkäufer und Käufer zum großen Viehhandel trafen“. (P. 46)

Utilitatea cărții *Wir lernen uns kennen* este incontestabilă. Ea se adresează publicului larg, completând golul în cunoașterea istoriei, culturii și tradiției poporului moldav în rândurile populației germane.

РЭУ, А. А. Молдова до и после введения проекта SIBIMOL / А. А. Рэу // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2009. – № 2. – Р. 72-73.

În Republica Moldova a fost implementat sistemul SIBIMOL care asigură, prin portalul său, accesul beneficiarilor din Moldova la cataloagele colective, la bazele de date și la resursele electronice ale țărilor lumii, precum și accesul tuturor țărilor lumii la Catalogul Național Colectiv Partajat (CNCP) și la resursele electronice ale bibliotecilor din Republica Moldova, contribuind astfel la crearea unei imagini noi a republicii noastre și constituind un factor esențial în progresul tehnic, științific și socio-cultural al acesteia.

SIBIMOL integrează bibliotecile informatizate din Moldova într-o rețea națională prin intermediul Internet-ului. Partea principală, integratoare a sistemului o constituie Catalogul Electronic Colectiv Partajat, în care sunt reflectate colecțiile și bazele de date ale tuturor bibliotecilor din Moldova și care este accesibil în orice localitate: în bibliotecă și la domiciliu. Orice locuitor din orice oraș ori sat va putea căuta prin Internet publicațiile de care are nevoie și le va putea comanda de la distanță, prin modulul automatizat de împrumut interbibliotecar. Iar la etapa a doua de realizare a proiectului cititorul va putea comanda în bibliotecă din localitate ori la

calculatorul de la domiciliu, texte depline (full-text) ale articolelor, capitolelor sau paginilor din cărți, imagini plastice, foto, înregistrări sonore etc., după alegerea lor din Biblioteca Virtuală a Moldovei, care va fi una din părțile componente ale sistemului.

O totalizare a lucrului efectuat în implementarea sistemului SIBIMOL o face în articolul *Молдова до и после введения проекта SIBIMOL* Alexe Rău pentru revista de specialitate *Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии*. Vă oferim integral articolul :

„День введения национальной системы SIBIMOL может быть воспринят как демаркационная линия между тем, чем было библиотечное дело до настоящего момента и тем, что последует после этого разделения, символического и в то же время реального. То новое, что несет эта система, является генератором перспектив, обозначает и расширяет в то же время горизонты ожиданий библиотекарей и пользователей, общества в целом, это открытие будущего. При этом хочу подчеркнуть несколько ключевых моментов.

В первую очередь, SIBIMOL в условиях эффективного менеджмента может внести наиболее важный вклад в построение информационного общества в Молдове, продвигая коллективный интеллектуальный и творческий потенциал в том, что Пьер Леви называет «новой экономикой идей».

Интегрированная информационная система библиотек Молдовы станет основой виртуальной библиотеки Молдовы. Будущие коллективным производением библиотек-участниц, она пред-

лагает комплексный доступ в общий фонд, включающий коллекции всех библиотек республики, что обозначит принципиально новый уровень доступа общества к информации и знаниям. В этом контексте справедливо утверждение, что под таким углом зрения можно провести демаркационную линию на уровне страны, которая разделяет библиотечную Молдову на ту, что была до введения проекта SIBIMOL и ту, которая начинается с этого момента инаугурации.

Синтагма «до SIBIMOL и после» на нашем уровне есть то, что в истории обозначается разделением календаря на две эры. Следствием этого факта является кардинальное изменение взгляда на роль и престиж библиотечных учреждений в Молдове. Некоторое время эта роль оставалась неблагодарной и важность ее не была признанной в полной мере. Были годы, когда Национальный Библиотечный Совет энергично боролся за включение библиотек в национальную программу информатизации общества и много раз наши усилия оканчивались неудачей. Сейчас библиотеки занимают свое место в национальной стратегии построения информационного общества «Электронная Молдова», а интегрированной системе SIBIMOL предназначено быть центром инфраструктуры информационного пространства библиотек. Завершение и внедрение его стали одновременно актом свершения и обещания на будущее.

Через SIBIMOL наше библиотечное ведение сможет не только резко улучшить мнение обще-

ства Молдовы, но и завоевать свое место на библиотечном «олимпе». И в этом утверждении нет ни малейшего преувеличения. Речь идет о том, что главным элементом технологической новизны системы является веб-каталогизация. Изучение международного опыта позволило установить, что такой технологический метод не применяется нигде в мире. Это наш вклад в мировое развитие библиотечного дела. Звучит, может быть, немного помпезно, но это поистине так. Это тот самый случай, когда наше восприятие и менталитет должны преодолеть комплекс неполноценности, висящий над нами дамокловым мечом, почувствовать себя равными среди равных. SIBIMOL поможет осуществить наше предназначение под сводами мировой библиотечной науки. SIBIMOL – это импульс в профессии библиотекаря и в библиотечном мышлении Молдовы. Он поднимет наш труд на высший уровень, придаст ему интеллектуальную привлекательность и жизненный тонус. Еще во время тестирования модулей системы, особенно модуля Каталогизация, наши коллеги со вздохом облегчения констатировали, что наконец-то и библиотеки Молдовы имеют настоящую информационную технологию. Это наше второе дыхание укрепляет и окрыляет нас в самом начале нового пути.

Благодарю всех, кто помогал и содействовал нам в замысле, разработке и внедрении этой системы (Андрея Сушкова, Валентину Китороазэ, Ливиу Рэу, Аллу Панич, коллег из библиотек-участниц)”.
 cialitate “Вестник БАЕ” a fost publicat articolul care dezvăluie esența sistemului SIBIMOL :

SIBIMOL – интегрированная информационная система библиотек Молдовы // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2009. – № 2. – P. 70-71.

Evoluția spectaculoasă a tehnologiilor informaționale din ultimii ani a creat condiții favorabile pentru dezvoltarea societății informaționale complexe în Republica Moldova. Adoptarea Strategiei Naționale de edificare a societății informaționale „Moldova Electronică”, a cărei parte importantă o constituie Cultura electronică duce la prosperarea culturală, intelectuală și tehnologică a țării. Strategia deschide perspective în scopul asigurării consensului social, democratizării informației, sporește potențialul științific, contribuie la evoluția unui sistem educațional dezvoltat, cu o vastă specializare industrială de cercetare-dezvoltare în domeniul tehnologiilor informaționale și de comunicații, asigură deschiderea pentru cooperări internaționale, receptivitatea sectorului public și a celui privat la noile realizări tehnologice.

Strategiile internaționale de asemenea anvergură au, cu siguranță, un impact deosebit asupra instituțiilor bibliotecare, care în acest context au trecut de la aplicații locale pe computer (rețele locale a bazelor de date) la aplicații pe rețele de computere (cataloge corporative). În Republica Moldova a demarat și a luat amploare realizarea unuia dintre cele mai importante Proiecte din acest domeniu – Proiectul SIBIMOL. Gândit temeinic, Sistemul Integrat al Bibliotecilor Informatizate din Moldova urmează să contribuie la prosperarea societății prin contribuția adusă la formarea specialiștilor calificați în toate domeniile economiei naționale, la promovarea și integrarea bibliotecilor și tezaurului național, deținut de ele, în spațiul informațional mondial.

În acest context, în revista de spe-

cialitate “Вестник БАЕ” a fost publicat articolul care dezvăluie esența sistemului SIBIMOL :

“В целях интеграции Республики Молдова в международное информационное пространство и на основании Конституции Республики Молдова, Президент Республики Молдова подписал указ о создании «Информационного общества в Республике Молдова». В этом контексте Библиотечная ассоциация и Библиотечный консилиум Молдовы правомерно взяли на себя профессиональную ответственность, подготовив «Национальную программу для консолидации усилий библиотек в создании информационного общества в Республике Молдова». В ее создании приняли участие эксперты – известные и авторитетные отечественные специалисты в библиотечной области – директор Национальной Библиотеки Молдовы А. Рэу, президент Ассоциации библиотек Молдовы, Л. Куликовски и др. Данная программа является важной частью стратегии и дополняет собой правовые основы, которые служат базой для информатизации и интеграции библиотек в национальной информационной сфере.

Базовые понятия и основные идеи информационной теории и практики стали необходимым компонентом развития библиотечной деятельности, и данный документ весьма важен и необходим для библиотек именно сегодня, потому что современная идеология определяет роль библиотек как одного из ключевых гарантов обеспечения конституционных прав граждан на получение информации. Соответ-

ственно, такая стратегия дает библиотекам шанс активно вписаться в формирующуюся сейчас государственную информационную политику Республики.

SIBIMOL на своем портале обеспечит пользователям доступ к коллективным каталогам, базам данных и электронным ресурсам многих стран мира, а также доступ из других стран - к Национальному Коллективному Каталогу с разделенной Каталогизацией (НККК) и к электронным ресурсам библиотек Республики Молдова.

SIBIMOL – Система интеграции информационных библиотек Молдовы.

Система предусматривает несколько главных модулей:

- **Общий национальный сводный каталог**, который будет включать в себя коллекции всех библиотек республики, методом каталога WEB. Каталог будет доступен через Интернет в любой местности республики, в местной библиотеке или на дому;

- **Межбиблиотечный обмен**, также с использованием общего каталога;

- **Банки данных электронных ресурсов**, находящихся в распоряжении библиотек Молдовы, которые также будут доступны с возможностью экспорта – импорта (приема – выдачи) на расстоянии full-текстов.

SIBIMOL – это интегрированная информационная система библиотек Молдовы. Автор концепции и директор проекта Алексей Рэу, генеральный директор Национальной Библиотеки. В реализации проекта участвовали: Андрей Сушков, Алла Панич, Ливиу Рэу, Валентина Китороагэ, генеральный директор Национальной Книжной Палаты.

SIBIMOL – один из самых главных стратегических проектов в области библиотечного дела и во всей культуре Молдовы. Его

внедрение произведет радикальное изменение в уровне доступности знаний и информации для населения и начнет качественно новый, совершенно особенный период в развитии библиотечной системы и демократии, культуры и цивилизации в нашей республике.

SIBIMOL через Интернет объединит информатизированные библиотеки Молдовы в национальную сеть. Главной интегрирующей частью системы станет Национальный коллективный каталог с разделенной каталогизацией, отражающий фонды и базы данных библиотек Молдовы, который будет доступен в любом месте, как в библиотеках, так и с домашних компьютеров. Любой житель любого города или села сможет найти через Интернет нужную ему публикацию и с помощью автоматизированного модуля заказать ее через межбиблиотечный абонемент. А на втором этапе реализации проекта читатель сможет заказать через библиотеку или с домашнего компьютера полные тексты статей, глав или отдельные страницы из книг, живописные изображения, фотографии, звукозаписи и т. п., выбрав их в Виртуальной библиотеке Молдовы, которая будет одной из составляющих частей системы.

SIBIMOL на своем портале обеспечит пользователям из Молдовы доступ к коллективным каталогам, базам данных и электронным ресурсам многих стран мира, как и доступ из других стран к Национальному коллективному каталогу с разделенной каталогизацией (НККК) и к электронным ресурсам библиотек из Республики Молдова, внося таким образом вклад в формирование нового имиджа нашей республики, будучи одним из существенных факторов научно-технического и социально-культурного прогресса.

Использовать SIBIMOL будут

более 1800 тыс. читателей библиотек из Республики Молдова, и число это увеличится за счет тех, кто будет пользоваться Системой дома и на рабочем месте. В концептуальном и технологическом аспектах SIBIMOL представляет целый ряд новых идей в международном плане (web каталогизация, органичный метаболический характер интегрированной системы и т.д.), что делает Республику Молдова и ее Национальную Библиотеку одним из мировых лидеров в этой области.

Впервые в мире в проекте SIBIMOL предложены и реализованы:

Веб-каталогизация. Интегрированная информационная система, органично сочетающая способности к самовоспроизведению и самоуправлению с самоанализом.

НККК будет самовоспроизводящимся метаболическим каталогом, работающим как информационно-библиографический *perpetuum mobile*: каждый каталогизатор в процессе использования SIBIMOL в автоматическом режиме получит все данные, отсутствующие в его базе данных (каталоге), а система, в свою очередь, автоматически получит от каждого каталогизатора информацию, необходимую для коллективного каталога.

Любая библиотека республики, включая сельскую, будет иметь возможность интегрироваться в технологический процесс НККК, выводя уникальные издания из своей коллекции на национальный и международный уровень.

Национальная виртуальная библиотека. В библиотечном информационном пространстве данный раздел будет возводиться на базе национальной программы «Память Молдовы», разработанной в рамках программы ЮНЕСКО „Memoire du monde”.

Страница WEB охватит электронный вариант тексто-

вой части программы (книги и документы принадлежащие библиотекам, музеям и Национальному Архиву – участникам программы).

Будет осуществляться переход на электронный вариант печатных национальных достояний и предоставление доступа к ним в рамках Национальной виртуальной библиотеки через Интернет.

Для осуществления данного проекта будет необходимо создание в каждом учреждении, обладающим ценными книгами, станции трансформирования и разработка специальной программы (soft) или выбор учреждения, которое будет заниматься координированием и преобразованием всех этих документов.

Виртуальная библиотека национальной системы Библиотек. Речь идет об электронном портале библиотек, который будет интегрировать на виртуальном уровне источники информации о библиотеках Молдовы, о коллекциях этих библиотек, о предоставляемых услугах и т.д. Портал, который будет доступен через Интернет, позволит каждой информатизированной библиотеке индивидуальные интегрированные поиски. Данный Портал дает возможность взаи-

модействовать, а также позволит иметь совмещенный доступ к источникам информации, поможет создать основу виртуального пространства для исследования и поиска необходимых материалов, предназначенных для развития науки, образования и воспитания.

Кафедра библиотекведения при Государственном университете и Центр обучения библиотекарей (Школа библиотекномии Молдовы). Данный раздел предполагает вовлечение библиотек, находящихся в отдаленных зонах республики, в обучение и консультирование на расстоянии в том, что касается использования информационных технологий, роли и предназначения каждой конкретной библиотеки в рамках информационного сообщества, планирование электронных услуг и т.д. Также этот раздел предусматривает разработку методических материалов для библиотек по темам использования новых технологий.

Структура финансирования и администрирования библиотечного информационного пространства. В администрировании библиотечного информационного пространства и в финансировании его построения и деятельности будут применяться

принципы согласования сводных действий и кооперирования всех ресурсов. Предполагается также участие Правительства в ассигновании необходимых средств для ликвидации неравенства в информатизации библиотек разных зон и местностей. Правительство будет включать библиотеки в проекты и гранты гуманитарного финансирования, предоставленные международными финансовыми организациями.

Министерства, местные городские и районные власти должны предпринимать надлежащие меры для привлечения большого и среднего бизнеса к финансированию данной программы;

Для этих же целей будут созданы консорциумы.

Каждый год муниципальные власти будут вносить необходимые суммы для комплектации (парка) компьютеров, их технического обеспечения для текущей работы по информатизации, ремонта и других затрат по содержанию и развитию сетей.

Однако библиотекам предстоит еще титаническая работа, направленная на изменение десятилетиями складывавшего стереотипа их восприятия исключительно как института государства”.

OSOIANU, VERA. Biblioteca Națională a Germaniei : între salvagardarea memoriei națiunii și internaționalizare / Vera Osoianu // Buletin informativ ANBPR (supliment Brașov). – 2009. – Nr. 8. – P. 36.

Doamna Vera Osoianu, în prezent coordonator al Centrului de instruire în biblioteconomie și director adjunct al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova, a făcut numeroase vizite de informare, documentare peste hotarele țării, de unde a venit cu multe impresii, experiență, pe care le împărtășește de fiecare dată prin materialele publicate în diferite publicații de specialitate. Astfel, a vizitat biblioteci, la fel și conferințe, colocvii axate pe probleme de biblioteconomie din Finlanda, SUA, Marea Britanie, România, Franța etc. Iar în 2009 a făcut o vizită de documentare în Germania, la Biblioteca Națională a țării. Toate gândurile vizavi de instituția vizitată le-a expus pe paginile revistei de la Brașov, Buletin informativ. Înainte de a prezenta fragmente din extinsul material despre Biblioteca din Germania, vom aminti date sumare privitoare la personalitatea distinsei doamne.

Născută la 12 octombrie 1955 la Unteni, viitorul specialist în biblioteconomie și-a făcut studiile la Universitatea de Stat din Moldova, facultatea de biblioteconomie și bibliografie. A urmat perfecționarea în specialitate la Moscova, ulterior în România.

Este deosebit faptul că în 2000 s-a învrednicit de Ordinul Național „Steaua României” în grad de ofițer, pentru merite în difuzarea culturii românești, acordat de Președintele României. Pe lângă acestea este deținătoarea diplomei din partea Ministerului Culturii din România și a medaliai Meritul Civic (RM, 2002).

„BNG este principala bibliotecă de arhivă și centru bibliografic național al Republicii Federale a Germaniei și are funcția, unică în Germania, de a colecta în original,

inventaria, cataloga și indexa, a păstra permanent și a pune la dispoziția utilizatorilor lucrările media publicate în Germania după anul 1913, lucrările media în limba germană, traducerile din limba germană în alte limbi și lucrările în alte limbi despre Germania publicate în alte țări, începând cu anul 1913. O altă sarcină a BNG este achiziționarea lucrărilor emigranților de limba germană publicate după hotare în perioada 1933-1945.

Cât privește lucrările apărute până la 1913, cinci dintre cele mai mari biblioteci din Germania s-au unit într-un consorțiu care are drept scop lichidarea lacunelor în completarea cărții de patrimoniu, acumulate în perioada de la 1450 până la 1913. Fiecare dintre cele cinci biblioteci este responsabilă de o anumită perioadă de timp și are angajamentul de a găsi cărțile editate în perioada de timp pentru care este responsabilă.

Scopul consorțiumului este crearea unei colecții comprehensive a tuturor lucrărilor tipărite în spațiul vorbitor de limba germană pentru a completa moștenirea istorică a

Germaniei și a o face disponibilă publicului ca memorie culturală colectivă”.

„Biblioteca Națională a Germaniei prezintă, la ziua de azi, o statistică impresionantă. Cu cele aproximativ 24,1 milioane unități de păstrare, dintre care 13,9 milioane în sediul din Leipzig, 8,2 în sediul Frankfurt și aproximativ 1,4 în Berlin, se înscrie printre cele mai mari biblioteci naționale din Europa. Biblioteca este deschisă pentru public 295 zile pe an și oferă pentru utilizatori 450 locuri în sălile de lectură în Frankfurt și 350 în Leipzig. Pe parcursul unui an, biblioteca înregistrează aproximativ 37 mii utilizatori, inclusiv 14 mii în sediul din Frankfurt și 13 mii în sediul din Leipzig (conform datelor statistice pentru anul 2007). Zilnic servește între 1200-1800 utilizatori. Pagina Web a Bibliotecii este accesată de aproximativ 700 000 de ori pe lună. Pentru promovarea bibliotecii, oferă circa 330 tururi ale bibliotecii pentru mai mult de 5000 utilizatori sau potențiali utilizatori din țară și de peste hotare. Personalul numără 821 angajați echivalent 631 norme întregi. Bugetul anual al Bibliotecii este de

aproximativ 40 milioane euro.

Sălile de lectură au fost gândite în așa fel ca să încapă cât mai multă lumină naturală. Din sala de lectură principală, care ocupă tot etajul, dacă urci scările ajungi în sala de lectură pentru periodice, care ocupă jumătate de etaj, iar dacă cobori scările nimerești în sala de lectură multimedia. În așa fel acoperișul și peretele exterior sunt unice pentru toate cele trei niveluri. În acoperiș sunt montate ferestre din sticlă pentru a atrage cât mai multă lumină. Peretele exterior este totalmente din sticlă. Sălile de lectură și depozitele unde se păstrează colecțiile dispun de aer condiționat. Din păcate acesta n-a fost prevăzut și pentru spați-

ile unde se află oficiile personalului. Aici puterea soarelui este anihilată de jaluzele speciale care pot fi manevrate foarte ușor. În zilele foarte călduroase acestea însă nu salvează, pe deplin, situația”.

„Deși biblioteca este unită în sistemul intranet unde poți găsi în format electronic tot felul de informații, la etajul întâi, la intrarea în spațiile unde sunt concentrate oficiile administrative, pe perete, pe câțiva metri buni, se întinde o tablă unde sunt înșirate tot felul de informații utile pentru salariați. Pe prim plan este afișat meniul pentru săptămâna în curs a restaurantului unde servesc masa salariații bibliotecii. Pe perete sunt afișate informații despre pos-

turile vacante, cu responsabilitățile viitorului titular al postului și calificările solicitate; telefoanele bibliotecarilor care au și pregătire medicală pentru cazuri de necesitate, când este nevoie de a acorda un prim ajutor unui salariat sau utilizator; informații privind organizarea unor zile de ședere împreună pentru tot colectivul. Aceste sărbători care au menirea de a uni colectivul sunt organizate sistematic de către conducerea instituției, cu participarea tuturor salariaților. Tot aici este atârnat numărul recent al Revistei Bibliotecii Naționale a Germaniei „Dialog cu Bibliotecarul”.

OSOIANU, VERA. Componentele imaginii, mijloacele de creare și întreținere a ei / Vera Osoianu // Buletin semestrial (Biblioteca județeană Baia Mare). – 2009. – An. XVII. – Nr. 1-2. – P. 3-10.

Untr-un alt articol publicat la Baia Mare, dna Vera Osoianu a luat în discuție imaginea bibliotecii și a bibliotecarului în percepția comunității. Autoarea ține să aducă la cunoștința cititorului unele aspecte ale instituției bibliotecii și ale meseriei bibliotecarului, despre care se crede eronat în societate, situația pe care, din secolul trecut, bibliotecarii înșiși încearcă s-o schimbe.

“Imaginea pe care profesia de bibliotecar o are în comunitate se datorează în mare parte faptului că în literatura artistică, în filme, spectacole profesia noastră nu este prezentată ca o alegere reușită de viață respectabilă.

Cercetările mai recente atestă o ușoară schimbare spre bine a imaginii bibliotecii, la începutul acestui mileniu, odată cu răspândirea în biblioteci a Internetului și a tehnologiilor de informare și comunicare. Dar și aici părerile sunt diferite, de la cele mai optimiste la cele mai pesimiste, potrivit cărora bibliotecarii, pentru a rezista în timp, se apucă să facă orice și nicidecum nu acceptă ideea că zilele le sunt numărâte.

În avalanșa aceasta de păreri și supoziții, cert este faptul că savanții din străinătate nu au o părere unică nici asupra imaginii bibliotecii, care să ia în considerare multiplele funcții ale acesteia, nici asupra a însăși naturii imaginii, nici asupra măsurilor necesare pentru îmbunătățirea imaginii. Mai mult decât atât, publicațiile de specialitate vehiculează ideea că înșiși bibliotecarii n-au reușit să se apropie de înțelegerea problemelor privind imaginea lor în societate. Nu este claritate nici în problema dacă înșiși bibliotecarii sunt responsabili de imaginea negativă sau în profesie este ceva ce văd cei din jur dar nu pot vedea și bibliotecarii. Și în final, nu este un răspuns clar nici la întrebarea privind conservatorismul ce se spune

că-i caracterizează pe bibliotecari.

Este cunoscut faptul că instituția bibliotecară se ține pe patru piloni principali: spații, resurse informaționale, servicii oferite și personal, care au partea lor de contribuție în crearea imaginii bibliotecii în societate.

O bibliotecă ce oferă oricărui individ acces la valorile acumulate în timp și căi eficiente de regăsire a informației căutate – aceasta este imaginea ideală pe care biblioteca tinde s-o formeze în conștiința celor mai diferite grupuri sociale, de la reprezentanții structurilor de decizie și finanțatoare, la organizații nonguvernamentale, sponsori, personalități distinse, studenți și terminând cu păturile mai puțin protejate ale populației: șomeri, casnice, pensionari, persoane cu dizabilități fizice și sociale etc.

Pentru a se impune comunității, a demonstra că este indispensabilă și are tot potențialul pentru a îmbunătăți calitatea vieții membrilor comunității, biblioteca trebuie să-și facă publică prezența și să-și promoveze constant resursele, producția intelectuală și serviciile.

Procedeele de publicitate variază ca tehnici, de la simple firme de pe clădiri cu denumirea bibliotecii și pliante cu orele de program, și serviciile oferite de bibliotecă la metode mai sofisticate, cum ar fi programele de marketing și utilizarea web-site-ilor pentru promovarea resurselor, serviciilor și activităților. Strategia de marketing a bibliotecii trebuie să includă următoarele elemente:

- Utilizarea tehnologiilor de informare și comunicare;
- Relații cu mass-media;
- Implicarea comunității în activitatea bibliotecii;
- Participarea la viața comunității;
- Plasarea reușită a indicatoarelor exterioare și interioare;

- Marcarea unor aniversări și evenimente;

- Crearea web site-ului bibliotecii; linkuri spre alte biblioteci și instituții adiacente;

- Rapoarte despre activitatea bibliotecii;

- Crearea unor societăți sau grupuri, cum ar fi „Prietenii Bibliotecii”; „Avocații bibliotecii”, grupuri de lobbying;

- Activități de promovare a resurselor, serviciilor și producției intelectuale.

Activitatea de promovare trebuie să constituie axa programelor de activitate și are următoarele sarcini:

- Formarea imaginii pozitive a bibliotecii în conștiința populației, organelor de decizie și finanțatoare, organizațiilor nonguvernamentale, sponsorilor etc.;

- Informarea despre serviciile noi, oferite de bibliotecă;

- Actualizarea și modernizarea serviciilor existente, convingerea utilizatorilor de necesitatea utilizării acestora;

- Informarea utilizatorilor potențiali despre timpul, locul, condițiile serviciilor și activităților noi, despre schimbările în activitatea bibliotecii, programul de funcționare etc.;

- Atenționarea potențialilor utilizatori despre importanța și accesibilitatea serviciilor oferite de bibliotecă, despre prețurile nesemnificative la serviciile oferite suplimentar contra plată.

O formă foarte importantă de promovare a bibliotecii, producției intelectuale și a serviciilor oferite este reclama bibliotecară – informația despre bibliotecă, servicii, producție intelectuală cu scopul de a le face cunoscute utilizatorilor reali și potențiali și a stimula cererea la aceste servicii și produse. Nu în zadar companii de mare prestigiu, unele chiar foarte cunoscute cheltuiesc sume enorme

pentru reclamă. Până și Compania Google consideră că are nevoie de reclamă. Unele izvoare situează reclama chiar pe primul loc în crearea imaginii pozitive a bibliotecii. Funcțiile reclamei de bibliotecă includ:

- formarea cererii la resurse, servicii și producția intelectuală a bibliotecii;
- popularizarea serviciilor informaționale.

Reclama are menirea de a oferi date despre particularitățile serviciilor, destinație și utilizatorii țintă, adresă, condițiile de recepționare și utilizare.

Cerințele de bază către reclama de bibliotecă sunt:

- diapazonul cât mai larg al utilizatorilor reali și potențiali;
- corespunderea necesităților și doleanțelor utilizatorilor;
- actualizarea permanentă;
- dinamism, laconism, operativitate;
- corespunderea realității;
- corespunderea necesităților pieței și intereselor diferitor grupuri de utilizatori.

Un prim pas în crearea imaginii pozitive a bibliotecii este crearea unui stil propriu, irepetabil. Culorile alese, reclama, logotipul, prezentarea vizuală a spațiului (în literatura de specialitate se vorbește tot mai mult despre conceptul de „cultură vizuală”) – toate trebuie să fie în armonie și subordonate unui stil unic. Chiar și alegerea florilor poate fi un element esențial. Florile decorative pot fi puse separat de florile de cameră cu efecte curative, care ar putea servi ca decor pentru o expoziție la această temă, de exemplu „Ecologia și viața”.

Azi nici o bibliotecă, oricât de mare ar fi, nu poate activa în izolare. Nu este un secret faptul că numai cu puterile proprii bibliotecile nu mai pot face față sarcinilor care le au. În condițiile economice actuale biblioteca trebuie să știe cum să găsească drumul spre organele de decizie, în special spre acei de care depinde alocarea mijloacelor de finanțare. Numai bibliotecile cunoscute larg comunității

și cu reputație favorabilă pot conta pe o finanțare corespunzătoare și susținere din partea organelor de decizie și finanțare.

Nu putem afirma că utilizatorii nu vin și în bibliotecile noastre. În anul 2007 numărul de cititori a crescut, în comparație cu anul 2006, cu 158 de mii. Însă, în același timp, fondul de publicații a scăzut cu aproape 211 mii, numărul împrumuturilor a scăzut cu 4 milioane 484 mii, numărul vizitelor - cu 578 mii. După o decepție de asemenea proporții, sigur, utilizatorii vor încerca să găsească alte căi de soluționare a necesităților de informare și documentare, iar oferta este deloc de neglijat și, din păcate, este în defavoarea bibliotecii.

Un impact deosebit asupra creării imaginii pozitive a bibliotecii o are diversificarea și modernizarea serviciilor, implementarea tehnologiilor de informare și documentare în servirea utilizatorilor, dezvoltarea calității serviciilor oferite, aplanarea conflictelor între bibliotecar și utilizator etc.

Un loc aparte în crearea imaginii pozitive a bibliotecii revine prezenței acesteia în mediul virtual. Pagina Web a bibliotecii este o sursă importantă de informare despre bibliotecă, colecțiile și resursele informaționale de care dispune, serviciile oferite etc. Din păcate încă foarte puține biblioteci dispun de acest instrument de comunicare cu utilizatorii și publicul larg, iar cei care dispun nu fac destulă publicitate acestui serviciu încă puțin cunoscut.

Extrem de importantă în crearea imaginii bibliotecii este ponderea bibliotecarului; gradul de instruire, abilitățile de a ajuta și a se face necesar.

În bibliotecile unde personalul interacționează cu alți angajați din aceeași instituție, îmbrăcămintea improprie poate, de asemenea, provoca o imagine negativă. Un resentiment poate provoca și îmbrăcămintea personalului bibliotecii, mai săracă decât a altor angajați. Și în cele din urmă personalul bibliotecii trebuie să se îmbrace la fel de bine ca

și utilizatorii.

Bibliotecarul de azi trebuie să facă tot ce făceau bibliotecarii multe decenii în urmă, dar să fie și un tehnofil. Biblioteca se plasează treptat în centrul tehnologiilor. Iar un bibliotecar va trebui să știe cum să folosească o cameră digitală, să unească în rețea un proiector, cum să găsească resursele online, cum să repare un computer etc.

Bibliotecile pot construi viitorul localităților de provincie creând servicii pe care nici o altă instituție nu le poate oferi. Serviciile moderne și diverse pot avea un rol decisiv în vitalitatea localităților de provincie și în prevenirea marginalizării populației din aceste localități. Mediul virtual poate face enorm în această privință, nu întâmplător pretutindeni în lume sunt elaborate strategii și politici de lichidare a inegalității digitale.

Ca instituții de informare și cunoaștere, bibliotecile publice se numără probabil printre instituțiile din sectorul public care sunt implicate cel mai activ în revoluția digitală. În condițiile erei digitale, bibliotecile se transformă din instituții mai mult sau mai puțin închise în instituții cu acces deschis. Organele locale care înțeleg rolul strategic al bibliotecilor în dezvoltarea comunității investesc în crearea condițiilor necesare pentru educare, instruire pe tot parcursul vieții, facilitarea creativității, incluziunea socială a tuturor categoriilor de utilizatori, care luată împreună pot favoriza creșterea bunăstării populației care trebuie să fie scopul final al tuturor acțiunilor organelor de decizie.

Pentru a face față așteptărilor membrilor comunității, biblioteca trebuie să se afirme ca: centru de instruire, centru de informare, centru de comunicare, centru de socializare, spațiu fizic unde utilizatorii să vină nu numai din necesitate, dar și din plăcere. Esențial este ca bibliotecarul să știe să-și aleagă prioritățile bazate pe posibilități reale”.

GABANYI, ANNELI UTE. **Moldova 2009 : Nach der Wahl ist vor der Wahl / Anneli Ute Gabanyi // Südosteuropa Mitteilungen. – 2009. – Nr. 03-04 (49. Jahrgang). – P. 6-23.**

Alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009 au fost cea de-a V-a competiție electorală de acest fel după proclamarea Independenței Republicii Moldova.

Orice proces electoral este termometrul democrației în orice țară. Alegerile periodice arată interesul cetățenilor față de procesele care au loc la guvernare și în mod special față de procesul de luare a deciziilor. Este una dintre puținele ocazii pe care cetățenii le au pentru a-și delega reprezentanții în instituția legislativă care ulterior urmează să ia decizii importante în locul acestora. Dar, ar mai fi ceva, Republica Moldova a finalizat în 2007 punerea în practică a Planului de acțiuni Uniunea Europeană – Republica Moldova. Și aici este un alt considerent pentru care alegerile din acest an sunt importante – sunt un test important pentru autoritățile Republicii Moldova, care trebuie să demonstreze că nu le sunt străine principiile democrației occidentale și că urmează să continue reformele de democratizare în Republica Moldova.

Pentru desfășurarea alegerilor au fost constituite 1977 secții de votare, 33 dintre care au fost deschise pe lângă misiunile diplomatice și oficiile consulare ale Republicii Moldova peste hotare. Pentru participare la scrutin au fost înregistrați inițial 21 de concurenți electorali (15 partide politice și 6 candidați independenți), iar mai târziu 4 dintre aceștia (3 partide și un candidat independent) s-au retras din campanie, decalându-și sprijinul pentru alți concurenți.

La alegerile parlamentare din Moldova, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova (PCRM) a obținut 49,48% din voturi. Cu toate acestea, PCRM nu a atins numărul de locuri parlamentare necesare pentru a alege un nou președinte. Cele trei partide liberale alese în parlament au refuzat să recunoască rezultatele alegerilor din cauza neregulilor atât înainte, cât și în timpul procesului electoral.

Coaliția consideră că alegerile parlamentare din Republica Moldova din data de 5 aprilie 2009 nu au fost corecte și, luând în considerare în special situația alegătorilor din Transnistria – nu au fost libere în totalitate, din cauza neîndeplinirii standardelor internaționale.

Legalitatea alegerilor din 5 aprilie a fost contestată de mai mulți concurenți electorali, iar rezultatele alegerilor au generat proteste de masă, soldate pe data de 7 aprilie cu altercații între protestatari și forțele de ordine, iar ulterior – cu ocuparea de către manifestații a sediilor Parlamentului și Președinției, distrugerea interioară a acestora și incendierea unor birouri din sediul Parlamentului.

Pe 7 aprilie 2009 peste 30 de mii de persoane, susținători ai opoziției au ieșit pe străzile Chișinăului, ca să conteste victoria comuniștilor la alegeri, scandând „*Vrem alegeri repetate*” și „*Jos comuniștii*”. În Parlament, manifestații au ocupat câteva birouri, iar în celelalte se baricadaseră polițiștii. Persoanele care au pătruns în clădirea Parlamentului au aruncat în stradă o parte din mobilier și i-au dat foc. Poliția din capitală a intervenit, utilizând tunuri de apă și gaze lacrimogene.

În replică, protestatarii au răspuns acțiunii poliției printr-un „bombardament” cu pietre. În timpul demonstrațiilor, unii dintre manifestații au agitat stea-

guri românești, precum au și arborat drapelele României și al Uniunii Europene pe clădirile Parlamentului și Președinției.

Despre aceste evenimente a relatat autoarea articolului *Moldova 2009 : Nach der Wahl ist vor der Wahl* Anneli Ute Gabani, care a fost editat în revista germană *Südosteuropa Mitteilungen* pentru anul 2009.

Pentru a face cunoștință cu acest articol, Vă invităm să lecturați textul integru în paginile Almanahului nostru:

„Bei den regulären Parlamentswahlen in Moldova am 5. April 2009 gelang es der Partei der Kommunisten der Republik Moldau (Partidul Comunistilor din Republica Moldova - PCRM), mit 49,48 % der Stimmen zum dritten Mal nacheinander eine regierungsfähige Mehrheit im Parlament zu erringen - nicht jedoch die für die Wahl des Staatspräsidenten notwendige Dreifünftel-Mehrheit.

Akteure und Rahmenbedingungen der Wahlen am 5. April 2009

An den diesjährigen Parlamentswahlen - den fünften seit Erringung der Unabhängigkeit der Republik Moldau - beteiligten sich zwölf Parteien und fünf unabhängige Kandidaten. Die Wahlbeteiligung lag mit 57,54 % der Wahlberechtigten über dem erforderlichen Quorum von 50 %. Nur drei als liberal eingestufte Parteien schafften neben den Kommunisten den Sprung ins Parlament: die Liberale Partei (Partidul Liberal- PL) mit 13,13 %, die Liberaldemokratische Partei (Partidul Liberal Democrat din Moldova - PLDM) mit 12,43 % und die „Allianz Unsere Moldau“ (Alianța Moldova Noastră - AMD) mit 9,77 % der Stimmen. Nach Aufteilung der Reststimmen entfielen auf die Partei der Kommunisten 60 Mandate, auf die Liberale und die Liberaldemokratische Partei je 15 Mandate und auf die „Allianz Unsere Moldau“ 11 Mandate.

Die Liberaldemokratische Partei war erst im Dezember 2007 von Vlad Filat (Jahrgang 1969), einem nicht unumstrittenen Juristen, Unternehmer und Politiker, gegründet worden und verzeichnete seither einen steilen Aufstieg. Die Führungsfigur der Liberalen Partei ist der charismatische Dorin Chirtoacă (Jahrgang 1978), ebenfalls Jurist mit Studien in Bukarest und Paris, seit 2005 Vizepräsident der von seinem Onkel, Mihai Ghimpu (Jahrgang 1951), seit 1998 geführten Liberalen Partei.

Chirtoacă ist seit 2007 Bürgermeister von Chisjnău. Als einziger Vorsitzender der drei liberalen Parteien blickt Serafin Urechean (Jahrgang 1950), Präsident der „Allianz Unsere Moldau“, auf eine Karriere in der Kommunistischen Partei der Moldauischen Sowjetrepublik zurück. Zwischen 1994 und 2005 war er Bürgermeister der Hauptstadt Chisjnău.

Zu den in früheren Legislaturperioden im Parlament vertretenen kleineren Parteien, die an der Wahlhürde von 6 % scheiterten, gehörten die Christdemokratische Volkspartei (Partidul Populär Crestin Demoerat - PPCD), die Demokratische Partei der Moldau (Partidul Demoerat din Moldova - PDM), die Sozialdemokratische Partei (Partidul Social Demoerat - PSD) sowie die im Herbst 2008 neu gegründete Zentrumsunion der Moldau (Uniunea Centristă din Moldova - UCM).

Die 101 Abgeordneten des moldauischen Einkammerparlaments werden gemäß dem Mehrheitswahlrecht in einem landesweiten Wahlkreis in gleicher, geheimer und freier Abstimmung ermittelt. Das Wahlrecht sieht eine Mindestbeteiligung am ersten Wahlgang von 50 %, im zweiten Wahlgang von 30 % der Wahlberechtigten vor. Für den Eintritt ins Parlament sieht das Wahlgesetz eine Wahlhürde von 6 % für Parteien und 3 % für unabhängige Kandidaten vor. Vom Ausgang der Parlamentswahlen hängt nicht nur die Bildung einer neuen Regierung, sondern insbesondere auch die Wahl des Staatspräsidenten ab. Dazu ist eine Zweidrittelmehrheit - im konkreten Fall 61 von 1001 Abgeordneten- nötig. Wird diese Mehrheit in drei aufeinanderfolgenden Wahlgängen verfehlt, müssen vorgezogene Neuwahlen eingeleitet werden. In der Vergangenheit setzte sich Vladimir Voronin vehement für ein parlamentarisches System und für die Abschaffung des Präsidentenamtes ein, legte aber nach seiner 2001 erfolgten Wahl zum Staatspräsidenten die Prärogativen dieses Amtes zu Lasten der Legislative und der Regierung aus.

Im Vorfeld der Wahlen 2009 stimmte die aus Kommunisten und Christdemokraten gebildete Parlamentsmehrheit für eine Reihe von Änderungen der Wahlgesetzgebung, die per se zwar nicht als undemokratisch eingestuft werden können, im konkreten politischen Kontext jedoch die herrschende Partei der Kommunisten begünstigten. Es handelte sich hierbei um die Heraufsetzung der Prozensthürde für den Eintritt ins Parlament. Diese Neuregelungen führten unter den kleineren Parteien zu erheblichen Irritationen und sorgten für Kritik seitens europäischer Institutionen.

Der Wahlkampf - nicht fair; die Stimmauszählung - nicht korrekt

Die drei liberalen Parteien und mit ihnen prominente Vertreter der Zivilgesellschaft hatten sich ausgehend von Meinungsumfragen im Vorfeld der Abstimmung Hoffnungen auf ein besseres Abschneiden, wenn nicht gar auf einen Wahlsieg gemacht. Die Gründe für den

angesichts dieser Umfragen so überraschenden Wahlsieg der Partei der Kommunisten waren aus Sicht der Opposition das von der Partei der Kommunisten zu ihren Gunsten modifizierte Wahlsystem, die exzessive Nutzung ihres Herrschaftsbonus', die Instrumentalisierung der elektronischen Medien und nicht zuletzt Fälschungen im Verlauf des eigentlichen Wahlablaufs. Die Kommunisten präsentierten sich als Garanten von wirtschaftlicher Stabilität, sozialer Sicherheit und gesellschaftlichem Frieden. Gleichzeitig bemühten sie sich, tief sitzende Ängste vor einer Machtübernahme durch die angeblich unberechenbaren, untereinander zerstrittenen Exponenten eines chaotischen und ineffizienten Parteiensystems zu schüren, die sich während ihrer Regierungszeit als unberechenbar und unfähig erwiesen hätten, die wirtschaftlichen Bedürfnisse der Bevölkerung zu befriedigen. Mit populistischen Wahlgewinnen für die Masse der wirtschaftlich Benachteiligten wusste die regierende Partei ihre Verfügungsgewalt über die wirtschaftlichen Ressourcen des Staates zu ihren Gunsten zu nutzen. Auch der Regierungsbonus in Form eines Zugriffs auf die administrativen Ressourcen sowie auf die Medien wirkte sich im Wahlkampf zum Vorteil der Partei der Kommunisten aus. Vor dem Hintergrund der Georgienkrise vom August 2008 schürte sie die Angst der Menschen vor "der rumänischen Gefahr" sowie die Furcht vor einem Wiederaufblitzen des "eingefrorenen" Transnistrienkonflikts in der Republik Moldau. Eine solche Entwicklung, so die Botschaft der Partei der Kommunisten, sei nur durch die Aufrechterhaltung guter Beziehungen zu Russland und Gesprächsbereitschaft mit der Führung in Transnistrien zu gewährleisten.

Nach Bekanntgabe der ersten vorläufigen Wahlergebnisse am 6. April 2009 weigerten sich die drei liberalen Oppositionsparteien, die Korrektheit der Wahlen anzuerkennen und kündigten Protestaktionen an. Dabei kam es am 7. April 2009 nach Provokationen durch offenbar eingeschleuste Jugendliche zu Ausschreitungen, die von der moldauischen Polizei gewaltsam unterdrückt wurden. Dadurch, dass Staatspräsident Voronin Rumänien als den Anstifter der Proteste brandmarkte und den rumänischen Botschafter Filip Teodorescu des

Landes verwies, löste er eine diplomatische Krise in den Beziehungen zum Nachbarland sowie eine nachhaltige Störung der Beziehungen zur EU aus, die nicht nur die politische Stabilität und die wirtschaftliche Überlebensfähigkeit der Republik Moldova, sondern auch ihre europäische Perspektive zu beeinträchtigen drohen. Die Bilanz der Repression durch die Staatsmacht: drei Tote, Hunderte von Verletzten sowie Festnahmen, Misshandlungen und Einschüchterungsmaßnahmen gegen Eltern, Lehrer sowie Vertreter der Zivilgesellschaft.

Nach dem Scheitern eines Vermittlungsgesprächs mit den Vertretern der Staatsmacht reichten die drei liberalen Oppositionsparteien bei der Zentralen Wahlkommission eine förmliche Anfechtung der Wahlergebnisse ein; der unabhängige Kandidat Stefan Uritu forderte eine Neuauszählung der Stimmen. Das Ergebnis der neuerlichen Auszählung der Stimmen wurde von der Zentralen Wahlkommission am 21. April 2009 bekannt gegeben und bestätigte im Großen und Ganzen das ursprüngliche Wahlergebnis, das auch vom Verfassungsgericht anerkannt wurde.

Die internationalen Wahlbeobachter von OSZE, Europäischem Parlament und Europarat hatten in ihrer vorläufigen Einschätzung die Wahlen in der Republik Moldau mit Einschränkungen als positiv eingestuft. Zwar veröffentlichte die OSZE-Mission nach der Neuauszählung der Stimmen eine zweite vorläufige Einschätzung der Wahlen, worin sie Kritik an den bekannt gewordenen Verstößen äußerte und die Verstöße gegen die Menschenrechte im Zuge der Repression gegen die Demonstranten anprangerte; ihre generelle Einschätzung der Wahlen modifizierte sie aber nicht. Die Parlamentarische Versammlung des Europarats kritisierte in einer Resolution die Verfälschung des Wählerwillens und verurteilte die gewaltsamen Ausschreitungen vom 7. April 2009. Im Anschluss sprach sie einerseits Empfehlungen zur Reform des Wahlrechts, der Medien und der Polizei und sich für unabhängige Untersuchungen aus, rief aber andererseits alle politischen Akteure dazu auf, die Gesetzeskraft des vom Verfassungsgericht bestätigten Wahlergebnisses anzuerkennen und sich im Parlament für einen konstruktiven Dialog zur Lösung der politischen Krise einzusetzen".

CHAMPION, MARC. *In Moldovan Vote, It's East vs. West* / Marc Champion // *The Wall Street Journal*. – 2009. – 29 July. – P. A9.

Pe paginile ziarului american *The Wall Street Journal* a fost publicat articolul lui Marc Champion *In Moldovan Vote, It's East vs. West*, în care este pusă în discuție problema alegerilor din Republica Moldova, în deosebi alegerile parlamentare repetate din data de 29.07.09. Autorul articolului presupune calea pe care îl va alege Republica Moldova pentru următorii ani: comunismul sau democrația.

Cititorul va putea lectura integral articolul în Almanahul nostru, aprecierile, concluziile, așa cum au fost sesizate de autor:

“Moldovans repeating national elections on Wednesday face stark choice: vote for the ruling Communist Party and receive loans from their Chinese and Russian backers worth well over a third of national income, or put their faith in the West.

The outcome of the vote is too close to call, according to opinion polls and political analysts, though few expect a repeat of the riots and brutal police crackdown that followed April's turbulent elections that were tainted by fraud allegations.

Those elections and Wednesday's vote are having an impact well beyond the borders of this small ex-Soviet nation of four million, stoking a fierce geopolitical competition for its loyalties. Vladimir Voronin, Moldova's outgoing president and likely speaker of the next parliament, turned sharply east after April's events, when anticommunist protesters stormed his office and the parliament building. He accused neighboring Romania of provoking the riots in an attempted a coup d'état and angrily rejected European Union criticism of his handling of the election aftermath, in which hundreds of opposition supporters were jailed, and two people died.

Mr. Voronin, a former baker and Soviet-era interior minister, traveling to Moscow in June, got a warm welcome and a pledge of \$500 million in loans for infrastructure projects in Moldova. It wasn't revealed what conditions were attached to the loan, and it isn't clear whether the offer would remain if the communists were to lose their grip on power.

That presents Moldovans with the prospect that voting against the communists could mean relying instead on the West, specifically the International Monetary Fund, to help lift up the country's economy.

On Monday, Mr. Voronin denied accusations that the money came with a political price attached, in an interview with a political price attached, in an interview with Russian news agency Interfax. He said Moscow had made no conditions, “unlike certain international organizations”. He didn't specify which organizations he meant.

Last week, China also put its substantial resources behind Mr. Voronin, when China Overseas Engineering Group Co. signed a memorandum of understanding for \$1 billion in loans for infrastructure projects.

The two pledges are equal to 37% of Moldova's \$4 billion annual gross domestic product and dwarf the amount of money on offer from Western institutions such as the IMF.

The EU hasn't tried to match the Russian and Chinese loan offers. But it has sent a string of officials to encourage clean elections, including last week's visit by Poland's Foreign Minister Radek Sikorski, a big proponent of EU expansion into the region. An IMF official in Moldova said a mission was expected to arrive in Chisinau to negotiate a new loan facility as soon as a new government is formed.

China's interest in Moldova, a small and distant country with few natural resources, has baffled some diplomats in the capital, Chisinau. But they note that China has long had close relationship with Mr. Voronin's government, one of the last in Europe to call itself communist. China Overseas Engineering Group didn't return calls itself communist.

China Overseas Engineering Group didn't return calls for comment, and the Chinese Embassy in Chisinau couldn't be reached.

Russia's interest in Moldova, where its military supports a separatist enclave of Russian speakers, is evident. Moscow is determined to protect its zone of influence in the ex-Soviet bloc and saw April's violent postelection street protests as part of “Romania's Anschluss policy toward Moldova”, said Sergei Markov, director of the Institute for Political Studies in Moscow, in a reference to Nazi Germany's annexation of Austria. Most of Moldova is Romanian speaking and belonged to Romania before World War II, when it was seized by the Soviet army.

Mr. Markov said the two offers of loans don't indicate any rivalry between Moscow and Beijing. “I would not be surprised if Russia asked the Chinese to offer money, because both are interested to reverse this trend of Western-backed regime change in the region,” he said. Since 2003, postelection street protests have led to changes of government in Georgia, Ukraine and Kyrgyzstan.

Political analysts in Moldova say the country's Western-leaning opposition parties are more likely to lose than gain votes in Wednesday's poll, which was forced not by the street protests but the failure of the Communists to gather the 61 votes needed in the 100-seat parliament to elect a new president.

Some Moldovans are skeptical the Russian and Chinese money will materialize, whoever wins the election”.

GOANEC, MATHILDE. **Moldavie : le régime rouge veut se faire réélire / Mathilde Goanec // Ouest-France (Rennes). – 2009. – 31 mart. – P. 2.**

Periodicele străine, precum ziarele din Franța, semnalează despre evenimentele politice din țara noastră, și anume alegerile parlamentare care au avut loc în aprilie 2009. În articolul pe care îl prezentăm, autoarea vorbește despre sistemul de guvernare, partidul aflat la putere până la acea perioadă. Se încearcă unele pronosticuri în vederea stabilirii opțiunii alegătorului. În general, autoarea aduce la cunoștința cititorului faptul că, deși criticați pentru gestiunea puterii, comuniștii, aflați la putere timp de opt ani, sunt totuși favoriții în campania electorală. Autoarea constată și pentru acel moment și pentru o perioadă de perspectivă existența unui regim roșu la porțile unei Europe liberale.

În cele ce urmează prezentăm articolul respectiv:

„La Moldavie votera dimanche. Cette ex-république soviétique, proche de la Roumanie, a la triste réputation d’être le pays le plus pauvre d’Europe. Pourtant, le parti communiste moldave, au pouvoir depuis 2001, pourrait bien être reconduit au Parlement.

Du résultat de ce scrutin, dépendra aussi la nomination du gouvernement et du Président, pour l’instant incarné par le chef de file du Parti communiste, Vladimir Voronine. «Selon la constitution, Voronine n’a plus le droit d’être Président, mais il se verrait bien rester au pouvoir, dans le fauteuil du chef de l’assemblée ou de Premier ministre», affirme un diplomate étranger.

«Un produit marketing»

Un régime définitivement rouge, à la porte de l’Europe libérale, l’image est saugrenue. Mais pour Emilian Galaïcu, éditeur à Chisinau, «ce parti n’est pas communiste au sens soviétique du terme. C’est juste un produit marketing, qui marche bien parce qu’il y a beaucoup de nostalgiques qui veulent le retour du pain à 16 kopeks... Par contre, comme sous l’URSS, il y a une très forte concentration du pouvoir dans les mains d’un seul homme». Grigory Petrenko, député communiste en campagne électorale, s’agace de ces critiques: «On nous traite de pouvoir totalitaire, staliniste... Tout cela me paraît vraiment stupide. Nous sommes un parti moderne et non dogmatique.»

La faucille et le marteau, associés à un capitalisme sauvage: la recette a ses adeptes. Ekaterina et Konstantin, tous les deux retraités, vivent dans un petit village près de la frontière roumaine. «Le système actuel n’est pas si mauvais, avance la timide Ekaterina. Nous recevons les salaires et les pensions à l’heure et ils sont régulièrement augmentés.»

La retraite de Konstantin s’élève à 800 lei, soit près de 55 €. Face à ce dénuement, la santé du «clan Voronine» fait mauvais genre: son fils, Oleg, est un riche homme d’affaires, accusé d’avoir joué de l’influence paternelle pour faire main basse sur les entreprises les plus florissantes du pays.

Dans une Moldavie multi-ethnique, à la fois russe et roumaine, la chasse à l’électeur est complexe. L’opposition, qui se revendique libérale et démocrate, s’y casse les dents. Désunie, elle peine aussi à se faire entendre, car «les communistes ont le monopole sur les médias de masse et la main sur les ressources administratives», remarque Sorina Stefarta, journaliste à Chisinau.

Le pouvoir en place est aussi critiqué pour ne pas avoir favorisé le vote des nombreux Moldaves partis travailler à l’étranger, souvent illégalement, et considérés comme plutôt défavorables aux communistes. Dans un pays de quatre millions d’habitants, le silence forcé de près d’un quart des électeurs pèsera lourd sur le scrutin”.

SCHWIRTZ, MICHAEL. **Vote Appears To Unseat Communists In Moldova / Michael Schwirtz // New York Times. – 2009. – 31 July. – P. A4.**

Ziarul american *New York Times* a luat în dezbate evenimentele ce au avut loc în Moldova pe parcursul anului 2009, oglindind alegerile parlamentare, și anume, alegerile parlamentare repetate. De rezultatele acestor alegeri depindea viitorul politic, social-economic, cultural al țării.

În perioada acestor alegeri se confruntau două stiluri politice: stilul rusesc de conducere – Partidul Comuniștilor, pe de altă parte modelul stilului bazat pe accentul pus de Uniunea Europeană cu privire la dezvoltarea democratică profundă – partide prooccidentale de opoziție.

Locuitorii din capitală au reacționat cu precauție la o oarecare schimbare posibilă în guvern, având în vedere multiplele promisiuni neîmplinite în aproape două decenii de independență.

Propunem cititorului de a lectura integral acest articol pe paginile almanahului nostru:

„Chisinau, Moldova – Moldova’s pro-Western opposition parties appear to have unseated Europe’s last governing Communist Party in repeat parliamentary elections that have become a test of whether this impoverished former Soviet republic will lean toward the West or Russia.

With most votes counted from Wednesday’s elections,

the Communists seem to have lost the majority they held for eight years in Parliament, winning about 45 percent of the vote, the Central Elections Commission said.

A smattering of opposition parties, loosely united in their pledge to forge stronger ties with the European Union, have vowed to form a coalition, which would give them a majority of 53 seats in the 101-seat Parliament. But any coalition would be fragile, analysts said, and potentially hindered by a sizable Communist minority that is still likely to be led by Moldova's departing president, Vladimir Voronin.

„It is difficult to predict how the future will play out”, said Oazu Nantoi, the deputy chairman of the Democratic Party. „But the first step has been taken: Voronin's monopoly on power has been broken”.

Residents of Moldova's capital, Chisinau, reacted warily Thursday to word of a possible change in government, given the many unfulfilled promises in nearly two decades of independence.

„We are very confused here in Moldova”, said Anastasiya Sinarchuk, a 74-year-old pensioner. „As soon as anyone becomes president, they all of a sudden have villas abroad and comforts for their children”.

The streets of Chisinau were largely quiet on Thursday, in stark contrast to April, when a victory by the Communist Party in a first round of parliamentary elections set off riots by young people weary of the moribund political and economic policies they say the Communists imposed.

Moldova, with four million people, is Europe's poorest country. Unemployment is high, and the country is heavily dependent on remittances from Moldovans working abroad. It lies between Ukraine and Romania, a European Union member with which it shares a common language and culture. Romania also provides a steady tug to the West, particularly for Moldova's youth.

Mr. Voronin had sought the support of an older generation with nostalgia for Moldova's Soviet-era stability. Of late, he has hewed closest to Russia, which maintains troops in the breakaway Transdniester region and supplies most of Moldova's energy. Moscow also recently promised Moldova a \$500 million loan.

His critics say Mr. Voronin has adopted much of the Kremlin's governing style, cracking down on political dissent and muting critical media. His family, particularly his son Oleg, has monopolized many of the country's profitable businesses, the critics say.

„This was a battle between two different styles of development”, said Arcadie Barbarosie, executive director of the Public Policy Institute, a Chisinau-based research group. „On one side was a Russian-style model of a vertical governing scheme; on the other was a model based upon the European Union's emphasis on deep democratic development”.

Set off by allegations of voter fraud, the April riots, which left government buildings burned and at least three people dead, appeared to be a turning point.

In line with the Constitution, Mr. Voronin dissolved Parliament and set new elections last month after the Communist Party twice fell one vote short of the parliamentary majority needed to elect a new president. Mr. Voronin is obliged to step down, having served two terms, though he will remain in power until Parliament chooses a new president.

It is still unclear what accounted for the Communist loss, though a major factor may have been the defection of Marian Lupu, a popular former Parliament speaker who joined the small Democratic Party after the April elections.

Mr. Lupu has pledged to join a coalition with the other pro-Western forces, but he has cautioned against ignoring Russia”.

Législatives en Moldavie : victoire écrasante des communistes pro-européens // Le monde. – 2009. – 6 apr.

Un alt articol anunță victoria comuniștilor în alegerile din 5 aprilie, menționând că aceștia au o orientare politică proeuropeană. Sunt descrise cifre concrete, în procente, a numărului de oameni care au votat partidul respectiv, 49, 93 %. Acest fapt le va da posibilitatea să aleagă președintele, în cazul în care vor fi în număr de șaizeci și unu deputați în Parlament. În articol se face și o mică incursiune în istoricul venirii la putere a partidului comuniștilor. Acesta, cunoscut dintotdeauna drept un partid prorus, s-a întors spre Europa din 2005, după primul mandat de președinte al lui Vladimir Voronin, care, deși nu și-a exprimat simpatia pentru Uniunea Europeană, țara a primit ajutor important din partea acesteia.

„Le Parti communiste moldave (PCRM), pro-européen, a remporté une victoire écrasante aux élections législatives dimanche 5 avril. Avec 49,93 % des voix recueillies sur la base de 95 % des bulletins dépouillés, il devrait obtenir la majorité absolue au Parlement de cette ancienne république soviétique. Les communistes devraient obtenir soixante des cent un sièges de l'Assemblée, organe qui sera chargé d'ici juin, d'élire le prochain président.

Arrivé au pouvoir en 2001, le Parti communiste de Moldavie (PCRM) est en progression de trois points par rapport aux précédentes législatives de 2005, où il avait recueilli 46,1 % des voix (cinquante-cinq sièges). Si ces chiffres se confirment, il manquerait au parti majoritaire un seul siège pour atteindre la majorité des trois cinquièmes

(soixante et un députés) requise pour élire le nouveau président. Ce vote doit avoir lieu avant le 8 juin.

A la frontière de l'Europe

Le président sortant, Vladimir Voronine, a déjà effectué deux mandats et ne peut donc pas se présenter à nouveau pour cette fonction. Lors de la campagne, il a mis en avant son bilan économique positif, bien que le pays reste à ce jour un des plus pauvres d'Europe. Dans une interview au "Courrier des Balkans", cet ancien boulanger, explique qu'il va cependant rester à la tête du PCRM. Il devrait donc continuer à peser sur la politique du pays. Longtemps réputé pro-russe, le PCRM a effectué un tournant vers l'Europe en 2005, après le premier mandat de Vladimir Voronine. Sans pour autant demander l'adhésion à l'UE, comme son voisin roumain, le pays reçoit des aides importantes de sa part.

L'approfondissement des relations avec l'Europe était d'ailleurs un des enjeux du bon déroulement de ce scrutin. Les négociations d'un nouvel accord d'association avaient été repoussés après le scrutin en raison de manquements aux règles démocratiques, comme des pressions sur les médias et des poursuites en justice contre les partis d'opposition. L'annonce de l'Organisation pour la sécurité et la coopération en Europe (OSCE), qui a estimé que ces élections étaient dans l'ensemble conformes aux normes internationales, devrait aider la Moldavie dans son rapprochement avec l'UE.

Les trois plus importantes formations de droite du pays arrivent loin derrière le Parti communiste. Le Parti libéral (12,88 %), le Parti libéral-démocrate (12,24%) et Notre Moldavie (9,87 %), ont franchi le seuil des 6 % pour entrer à l'Assemblée. Le taux de participation a été de 59,52 %.

Moldavie : le président dénonce une tentative de coup d'Etat // Le monde. – 2009. – 7 apr.

Le monde pune la dispoziția cititorilor un material privitor la evenimentele ce au urmat după eșuarea alegerilor, "lovitura de stat". Este analizată situația generală, atmosfera, starea de lucruri din țară la acea dată, 6 aprilie, după ce au fost aduse la cunoștința publicului rezultatele alegerilor, în care au câștigat comuniștii. În articol este menționată atmosfera destul de încordată după manifestările violente ca reacție a tinerilor la victoria partidului nedorit.

"La situation restait très tendue dans la soirée du mardi 7 avril, en Moldavie, après une journée de vio-

lentes manifestations contre la victoire des communistes aux élections législatives de dimanche. Des milliers de jeunes manifestants ont pris d'assaut dans l'après-midi la présidence et le Parlement dans le centre de Chisinau, la capitale du pays, et une femme a trouvé la mort dans le Parlement, selon la télévision nationale. Cette information n'a pas pu être immédiatement confirmée.

Cité par "Le Courrier des Balkans", l'écrivain et journaliste Nicolae Dabija, proche de l'opposition, dit voir dans ces événements un avant-goût de révolution : "J'étais devant le Parlement quand un groupe de jeunes a pris d'assaut le bâtiment, brisé les vitres et jeté des meubles par la fenêtre. En contrebas, les manifestants ont mis le feu à ces meubles. Il y a quelque chose de 1789 dans ces événements. On n'est pas loin d'une révolution de velours."

Malgré l'utilisation de grenades lacrymogènes et de canons à eau par la police, de violents heurts se sont produits avec les forces de l'ordre, faisant des dizaines de blessés. "Plus de 30 blessés ont été amenés chez nous. Il y a des policiers et des jeunes parmi les manifestants. Ils souffrent de divers traumatismes, il y a des blessés graves", a déclaré le médecin en chef de l'hôpital des urgences de Chisinau.

Devant cette flambée de violence, le président communiste sortant, Vladimir Voronine, a affirmé que la Moldavie défendrait "fermement l'intégrité de l'Etat" face à des "fascistes ivres de colère qui tentent de commettre un coup d'Etat". Le successeur de M. Voronine doit être élu par le prochain Parlement entre le 8 avril et le 8 juin.

"Nous restons dans la rue"

Les partis de l'opposition libérale, qui dénoncent des irrégularités lors de ces élections législatives, ont appelé à poursuivre les manifestations tant que leurs exigences ne seraient pas satisfaites : ils demandent un nouveau comptage des voix et l'annulation du scrutin si les fraudes sont avérées. "Nous n'avons pas eu de réponse des autorités à nos exigences. Nous continuons d'attendre et nous restons dans la rue", a déclaré le président du Parti libéral-démocrate, Vlad Filat, démentant qu'un accord ait été trouvé avec le pouvoir.

Le Parti communiste moldave (PCM), pro-européen, a remporté 50 % des suffrages aux élections législatives, loin devant le Parti libéral et le Parti libéral-démocrate. L'Organisation pour la sécurité et la coopération en Europe (OSCE) a jugé ces élections dans l'ensemble conformes aux normes internationales.

L'Union européenne, par la voix de son chef de la diplomatie, Javier Solana, s'est dit "très inquiète" de la situation à Chisinau et a appelé "toutes les parties à ne pas céder à la violence et à la provocation". Le président russe Dmitri Medvedev réclame, lui, un "règlement pacifique" de la crise dans le pays.

Moldavie : les forces de l'ordre reprennent le contrôle des bâtiments officiels // Le monde. – 2009. – 8 apr.

În articol se aduce la cunoștința cititorilor faptul, că poliția a luat controlul asupra clădirilor Parlamentului și a Președinției după acțiunile de protest din 7 aprilie, amplasându-se și în jurul acestora. Forțele de ordine patrulează în centrul Chișinăului. În articol se mai anunță faptul, că Vladimir Voronin a chemat Occidentul să ajute la stabilirea ordinii și a acuzat opoziția de a fi condus o lovitură de forță în capitală.

„Des dizaines de policiers anti-émeutes ont repris, dans la nuit de mardi 7 à mercredi 8 avril, le contrôle de la présidence et du Parlement moldaves à Chisinau et se sont déployés autour. Ils avaient été mis à sac quelques heures plus tôt par des manifestants contestant la victoire du Parti communiste aux législatives de dimanche dernier. Une femme est morte et une centaine de personnes ont été blessées au cours de ces événements et des incendies ont fait rage pendant la soirée.

Les centaines de manifestants qui étaient présents auparavant n'étaient plus visibles et l'on ignorait où ils étaient repartis. Des commandos des forces spéciales patrouillent dans le centre de la capitale. Les dirigeants de l'opposition ont condamné les débordements de mardi mais ont réclamé la tenue de nouvelles élections.

Le président moldave, Vladimir Voronine, seul dirigeant communiste actuellement en Europe, a appelé l'Occident à l'aider à rétablir l'ordre et a accusé l'opposition d'avoir mené un coup de force dans la capitale.

Certains manifestants ont exigé la démission du président Voronine, qui doit quitter le pouvoir dans la foulée du scrutin de dimanche en raison des limites imposées par la Constitution, qui l'empêche de briguer un troisième mandat. Les partisans de l'opposition déclaraient dans la soirée qu'ils comptaient organiser de nouvelles manifestations mercredi”.

Flambée de violence en Moldavie // Le Figaro. – 2009. – 8 apr.

Ziarul francez *Le Figaro*, la fel, anunță publicul despre actele de violență ce au avut loc după alegerile de duminică, 5 aprilie. Astfel, a doua zi după revolte, pe 8 aprilie periodica anunță deja despre preluarea controlului asupra Parlamentului de către poliție, unde în ajun s-au adunat mii de tineri care au luat cu asalt clădi-

rea Parlamentului și cea a Președinției, semn de protest contra victoriei comuniștilor la alegeri. Poliția a oprit mai mulți manifestați înăuntrul clădirii Parlamentului și a evacuat ultimii protestatari prezenți încă pe piața din fața Guvernului. În articol se mai descrie atmosfera generală a evenimentelor din 7 aprilie, când se scanda „Libertate” și „Vrem să fim în Europa”, despre grenadele lacrimogene, mobilă arsă, pietre aruncate etc.

„La police anti-émeute moldave a repris tôt aujourd'hui le contrôle du Parlement, dont s'étaient emparés des milliers de jeunes, qui avaient aussi brièvement pris d'assaut la présidence, pour protester contre la victoire des communistes aux législatives de dimanche.

La police a arrêté une dizaine de manifestants encore à l'intérieur du bâtiment du Parlement et a évacué les derniers protestataires encore présents sur une place face au siège du gouvernement.

Le gros de la foule qui s'y était rassemblée avait quitté les lieux vers minuit, promettant de revenir ce matin.

Les manifestations ont dégénéré mardi quand des milliers de jeunes, scandant Liberté ou „Nous voulons être dans l'Europe” et résistant aux grenades lacrymogènes et canons à eau de la police, ont pénétré dans les deux bâtiments emblématiques dans le centre de Chisinau, capitale de cette ex-république soviétique roumanophone coincée entre la Roumanie et l'Ukraine. Certains sont ensuite ressortis avec des meubles qu'ils ont brûlés dans la rue. Dans la soirée, ils jetaient ordinateurs et effets personnels des députés depuis les fenêtres des étages du Parlement en feu. Ils ont aussi jeté des pierres contre la présidence, brisant des vitres, en scandant "A bas le communisme" et exigeant un nouveau décompte des bulletins, avant d'être repoussés par la police. D'autres criaient "Nous sommes Roumains". Sur une affiche était écrit "Vaut mieux être mort que communiste".

Sabot, Antonin. Le pouvoir moldave tente de retenir les jeunes loin de la capitale /Antonin Sabot // Le monde. – 2009. – 10 apr.

În acest articol autorul descrie încercarea autorităților moldovenești de a-i ține pe tineri departe de capitală, cu scopul să nu participe la vot. Tinerii respectivi, plecați la studii în România, au încercat să pătrundă pe teritoriul țării pentru a vota. Aceștia au fost reținuți la frontieră, fiind considerați drept “suspecți”. Atunci când unitatea de transport din direcția frontierei cu România este plină de studenți care își fac studiile acolo și care vor să fie mai aproape de evenimentele ce au bulversat țara și de

famiiliile lor, aceștia sunt considerați de guvern "revo-luționari în acțiune", care trebuie reținuți cât mai mult timp posibil departe de capitală. Conștientizând faptul că tineretul reprezintă o putere și aceștia pot fi pe prima linie oricând, care pot ridica primii drapelele românesc și cel al Uniunii Europene și care pot incendia și Parla-mentul, soluția optimă de a scăpa de aceasta era de a-i împiedica cel puțin pe tinerii care studiază în România să revină în țară.

"Dès les premières rumeurs de violences, mardi 7 avril, des centaines de jeunes Moldaves, expatriés en Roumanie pour leurs études, ont tenté de regagner leur pays. Peu y sont parvenus. "On est des suspects", explique l'un d'eux au poste frontière de Cahul, dans le sud du pays. Dans le car de nuit qu'il a pris en direction de Chisinau, la quasi-totalité des occupants sont des étudiants et étudiantes. Ils disent vouloir être au plus près de l'événement ou souhaiter rejoindre leurs familles. Mais pour le gouvernement moldave, ce sont des "révolutionnaires en puissance", qu'il faut retenir le plus longtemps possible loin de la capitale.

Les jeunes Moldaves sont en première ligne dans ce conflit aux contours compliqués. Ce sont eux qui les premiers ont hissé des drapeaux européens et roumains sur le toit de la présidence et qui ont, ensuite, mis le feu au Parlement. Aussi, le gouvernement a-t-il tout fait pour les dissuader de manifester et de se rassembler à nouveau. En commençant par empêcher ceux qui étudient en Roumanie de revenir au pays.

Case interrogatoire

Les dizaines de bus, qui sont partis dans la journée de mercredi de la Roumanie à la Moldavie, ont été refoulés. Des cars spéciaux ont été affrétés par le gouver-nement pour ramener les jeunes en Roumanie, mais la plupart ont refusé de monter dedans. Dans le bus de nuit – une ligne régulière qui a plus de chance de tra-verser – tous passent par la case interrogatoire. Tous les garçons en tout cas. En jeans moulants et en tee-shirts de marques américaines, ils n'ont pourtant pas l'air de révolutionnaires. Ils ont passé les cinq heures de route entre Bucarest et la frontière à écouter leur MP3 ou à envoyer des SMS.

Une fois arrivés à la frontière, les douaniers leur de-mandent s'ils viennent "pour déclencher des troubles à Chisinau et pour se battre". "Ils nous disent qu'ils vont faire des contrôles et en parler à nos familles", expliquent invariablement ceux qui sortent du point de contrôle. Ils font semblant d'en rire, mais on sent la nervosité dans leur voix. Pourtant l'officier ramène le tas de passeports qu'il avait pris: c'est bon pour cette fois. Le bus poursuit sa route jusqu'à Chisinau.

Le dispositif du gouvernement leur aura-t-il fait peur? Le lendemain, en tout cas, pas un d'entre eux ne sera pré-sent au rassemblement qui se tient encore devant le siège du gouvernement. Dans l'artère principale de Chisinau circule un vieux bus marron muni de mégaphones: "Di-

tes à vos enfants de ne pas écouter les provocateurs qui veulent déstabiliser la République de Moldavie. La police prendra des mesures pour les en empêcher."

Moldavie : vers un nou-veau comptage // Le Figa-ro. – 2009. – 10 apr.

La fel, și pe paginile ziarului *Le Figaro* găsim informație referitoare la subiectul precedent, enumerarea repetată a voturilor, în urma alegerilor din 5 aprilie. V. Voronin a considerat victoria partidului său drept una "incontestabilă" și a amintit că alegerile au primit "o apreciere foarte pozitivă din partea observatorilor internaționali ai OSCE, a Parlamentului European, a Consiliului Europei și țărilor CSI".

„Le président moldave, Vladimir Voronine, a deman-dé aujourd'hui à la Cour constitutionnelle d'ordonner un nouveau comptage des voix aux élections législatives dont l'opposition conteste le résultat, qui a déclenché des émeutes dans la capitale, Chisinau.

La Cour doit "décider d'un nouveau comptage complet des suffrages exprimés lors des élections législatives" du 5 avril, selon une déclaration écrite du président moldave reçue par l'AFP.

Je suis convaincu qu'un nouveau comptage des voix, en conformité avec la loi, constituera un argument très important pour le rétablissement de la stabilité politique, de la paix et de la confiance mutuelle en Moldavie", sou-ligne M. Voronine.

L'annonce de la victoire écrasante du Parti communiste, dont M. Voronine est issu, aux législatives - 50% des voix - a déclenché trois jours de manifestations qui ont tourné à l'émeute mardi avec la mise à sac du parlement.

Après une journée de pause, une nouvelle manifestati-on était attendue vendredi à 10h00 heure locale (07h00 GMT). Trois heures plus tard, une centaine de personnes seulement avait répondu à l'appel, a constaté un journa-liste de l'AFP.

M. Voronine a jugé la victoire des communistes "incon-testable" et a rappelé que l'élection avait reçu "une appréc-iation très positive des observateurs internationaux de l'OSCE, du Parlement européen, du Conseil de l'Europe et des pays de la CEI (ex-URSS)". "Elles ont été reconnues comme libres et démocratiques", a-t-il déclaré.

L'Organisation pour la sécurité et la coopération en Europe (OSCE), dans un communiqué publié lundi, a jugé le scrutin "conforme à de nombreuses normes et obligations internationales".

Les émeutes du 7 avril ont "porté un coup sévère à l'image du processus en démocratique en Moldavie", a déclaré M. Voronine, qui s'est tourné ces dernières an-nées vers l'UE, en quête d'aide économique, et semble soucieux de ménager ses nouveaux partenaires".

THEDREL, ARIELLE. La “révolution” volée des Moldaves / Arielle Thedrel // Le Figaro. – 2009. – 15 apr.

În alt număr al ziarului francez *Le Figaro*, conține un articol în care este vorba despre opoziția regimului comunist care au defilat la Chișinău. Cele trei formațiuni de opoziție au adus la cunoștință încălcările flagrante a drepturilor omului. În pofida represiei exercitate de autorități, mai multe mii de adepți ai opoziției au organizat manifestații duminică în capitală pentru a denunța dictatura comuniștilor, care au câștigat la alegerile din 5 aprilie.

„ De notre envoyée spéciale à Chisinau

Jamais la Moldavie ne s'est sentie aussi abandonnée. Une semaine après les manifestations qui ont suivi les législatives du 5 avril, l'opposition se refuse cependant à faire le deuil d'une révolution volée. Bravant le climat de peur instauré par le Parti communiste au pouvoir, près de 4 000 personnes se sont de nouveau rassemblées dimanche à Chisinau pour exiger la libération des centaines de jeunes gens arrêtés arbitrairement la semaine passée. Tous les accès à la capitale avaient été verrouillés pour empêcher d'autres protestataires de se joindre au mouvement.

Les trois formations d'opposition entrées au Parlement (le Parti libéral, le Parti libéral-démocrate et l'Alliance Notre Moldavie) ont réussi à opposer un front uni pour dénoncer des violations flagrantes des droits de l'homme. La plupart des personnes arrêtées auraient été jugées et condamnées à huis clos dans les postes de police. Mercredi matin, le cadavre d'un jeune homme de 23 ans, Valeriu Boboc, interpellé la veille, a été retrouvé dans la rue. Le jeune homme, qui a été vraisemblablement battu à mort, a été furtivement enterré dès dimanche. Dans une lettre transmise aux ambassadeurs occidentaux, l'opposition appelle l'Union européenne à dépêcher une commission d'enquête internationale pour faire toute la lumière sur les émeutes qui ont embrasé la capitale moldave et sur la répression qui a suivi.

Depuis une semaine, la campagne de désinformation orchestrée par les communistes bat son plein. Ministre de l'Intérieur à l'époque des soviets, le président Vladimir Voronine a brandi la menace de «mesures appropriées» contre «des fascistes ivres de colère». Et dans le plus pur style stalinien, l'agence officielle Moldpres développe la théorie du complot manigancé par «des forces subversives étrangères qui ont tenté un coup d'État à l'aide d'éléments criminels et de représentants du monde interlope»...

Les médias, contrôlés à 85 % par les communistes, s'emploient chaque jour à discréditer l'opposition en la rendant responsable des actes de vandalisme diffusés en boucle sur les chaînes de télévision. Jeudi, une procédu-

re pénale a été lancée contre ses principaux dirigeants accusés d'atteinte à la sûreté de l'État. L'intox est allée jusqu'à inventer un mort lors des émeutes de mardi. Et tandis que l'attention est focalisée sur de pseudo-hooligans, des enseignants sont menacés de licenciement, des étudiants arrêtés, des journalistes agressés. Le site Web du journal de Chisinau, l'une des rares publications indépendantes, se débat avec la censure. Interpellée pendant deux heures par la police, sa rédactrice en chef a été accusée d'espionnage pour avoir osé écrire qu'avant, pendant et après le scrutin, les dés étaient pipés.

«400.000 morts ont voté»

Les observateurs de l'OSCE ont reconnu du bout des lèvres que la campagne électorale avait été émaillée de tentatives d'intimidations de candidats ou d'électeurs et que l'accès à la télévision publique avait été plus qu'inégal. À son insu, le Bureau national des statistiques semble confirmer le bourrage des urnes: en deux ans, le nombre d'électeurs aurait augmenté de 10% alors que le taux de natalité est en chute libre. «Il faut croire que 400.000 morts ont voté», ironise un observateur occidental dont l'un des amis moldaves «a découvert le jour du scrutin que cinq personnes vivaient dans son studio de 28 m²»...

Depuis trois jours, l'opposition tente de vérifier les listes électorales. «Mais dans chaque district, raconte Iurie Leanca, jeune député du Parti libéral-démocrate, les autorités locales s'échinent à dresser des obstacles pour nous en empêcher».

Et puis, il y a les émeutes de mardi filmées, au grand dam des autorités, par des témoins. Les vidéos qui circulent depuis plusieurs jours sur le Net ne laissent aucun doute. Les casseurs qui ont saccagé la présidence et incendié le Parlement étaient téléguidés par des forces obscures. «Les portes de la présidence et du Parlement se sont ouvertes comme par miracle, assure un témoin, et un peu partout, il était facile de reconnaître des agents des services secrets, crânes rasés et “bodybuildés”.»

Chisinau est un village. Selon l'ancien député Igor Klipi, qui se trouvait lui aussi sur les lieux, «le saccage du Parlement a duré huit heures et la police n'est jamais intervenue». Tandis qu'une partie de l'immeuble brûlait, deux équipes de pompiers contemplaient le spectacle en souriant. Un film amateur montre des policiers en uniforme cassant un claustra en béton et transportant dans des sacs des pavés déposés devant la présidence. Une autre vidéo suit les exploits d'un jeune homme en t-shirt orange plantant, seul, sur le toit de la présidence des drapeaux européen et roumain devant deux policiers immobiles:

Un observateur européen n'hésite pas à dire que «ce qui s'est joué mardi ressemble à un remake de l'incendie du Reichstag en 1933». Malgré les condamnations convenues des pays occidentaux, la Moldavie, ce petit pays improbable qui rêvait de rejoindre l'Europe, redoute aujourd'hui de s'acheminer vers un régime dictatorial à la biélorusse“.

La Moldavie recompte ses bulletins // Le Figaro. – 2009. – 15 apr.

În articol se aduce în discuție acțiunea de reenumerare a voturilor, subiect ce-l regăsim în câteva numere ale periodicelor franceze. În articol se mai anunță despre faptul că reprezentanții opoziției au adus la cunoștință că nu vor participa la numărarea repetată, pentru că au calificat această procedură drept o «farsă», condusă de comuniști.

„La Moldavie s’apprêtait aujourd’hui à procéder au recomptage des bulletins de vote ordonné après des élections législatives contestées suivies d’émeutes, ont annoncé des responsables de cette ancienne république soviétique.

«Dans le courant de la journée, un nouveau comptage de tous les bulletins de vote sera entrepris », a déclaré Iurie Ciocan, chef de la commission électorale, cité par l’agence Interfax.

Les résultats du scrutin seront communiqués par les bureaux électoraux locaux à la commission centrale mercredi soir ou jeudi matin, a-t-il précisé.

Les principaux responsables de l’opposition ont déjà fait savoir qu’ils ne participeraient pas au nouveau décompte qu’ils ont qualifié de “farce” orchestrée par les communistes vainqueurs de l’élection.

Il ne s’agit que de “rendre légitimes les violations commises lors des élections”, a affirmé mardi Serafim Urechean, leader de l’Alliance Notre Moldavie, l’un des trois partis d’opposition à avoir obtenu des sièges au parlement. Ensemble, ils avaient recueilli près de 36% des voix contre environ 50% pour les communistes, selon les résultats officiels.

Une fois confirmé, le parlement devra choisir le successeur du président Vladimir Voronine à la tête de cette ex-république soviétique très pauvre.

Une personne a été tuée, des dizaines ont été blessées et plus de 300 arrêtées au cours des émeutes post-électorales qui ont éclaté le 7 avril“.

NOUGAYRÈDE, NATALIE. Des centaines de jeunes torturés par la police / Natalie Nougayrède // Le monde. – 2009. – 5 mai.

În acest număr al publicației *Le monde*, autoarea aduce în discuție subiectul despre sutele de tineri torturați de poliție. Se relatează cum la consiliul municipal Chișinău, pe 28 aprilie, vreo șazeci de tineri moldoveni au

venit să mărturisească, în fața Parlamentului european, despre acțiunile exercitate din partea poliției în zilele care au urmat evenimentele din 7 aprilie.

“Dans la sale du conseil municipal de Chisinau, ce 28 avril, une soixantaine de jeunes Moldaves sont venus témoigner, devant une delegation du Parlement européen, des services qu’ils ont subis de la part de la police, dans les jours qui ont suivi les événements du 7 avril.

Ils sont assis, un peu penauds, dans les rangées de sièges. Visages d’adolescents encore tétanisés par le calvaire qu’ils ont traversé. Ils ont été raflés par la police, souvent en plein jour, dans la rue, dans des cafés, des écoles, ou encore dans des locaux de l’université, Certains sont mineurs.

“J’étais sur la place de la manifestation, lorsque la police m’a attrapé, raconte un jeune homme blond, un bras dans le plâtre. On m’a poussé vers un minibus. Il y en avait cinq ou six, plein de jeunes. Ils nous ont conduits au commissariat central. On a été frappés dans le dos avec des matraques, des coups de pied, des crosses de fusil. J’ai perdu connaissance. Les policiers voulaient que je signe une déclaration disant que j’avais été payé pour me rendre à la manifestation et pour causer des destructions”. Son dos, comme le montre une photo, est couvert d’hématomes.

“On nous a conduits ensuite vers un autre commissariat, poursuit l’étudiant. Dans une pièce, on était quinze à vingt. On avait du mal à respirer. On est resté là deux jours, sans eau ni nourriture. La nuit, ils nous frappaient. Je me jetais au sol et couvrais ma tête de mes bras. Je ne voyais pas leurs visages. Ils ont dit “une arme est pointée sur ta tête, on va te tuer”. Après cette torture, j’ai signé la feuille.”

“Action de terreur”

Le régime est tombé à bras raccourcis sur la jeunesse de Chisinau, après les événements du 7 avril. Les interpellations se sont faites à l’aveuglette. Les jeunes ont été emmenés dans des commissariats et des centres de détention, situés parfois en dehors de la capitale.

Combine ont sub ice traitement? Les chiffres varient. Le pouvoir a reconnu environ 250 interpellations. Mais certains observateurs, comme le président du Comité Helsinki, Stefan Uritu, parlent de “800 à 1000” victimes d’une “action de terreur” qui aurait visé à décourager toute contestation de rue ultérieure.

Un mineur raconte que le 10 avril, il a été conduit au commissariat, et “battu, pendant une heure et demie, par cinq à six personnes”. Il a deux côtes cassées. L’une des techniques employées par les geôliers était “le couloir de la mort”, racontent ces jeunes: il fallait traverser une haie de policiers qui distribuaient des coups. Des jeunes filles ont aussi été raflées. Des rumeurs de viols ont circulé. L’une a raconté qu’elle avait été forcée de se dévêtir devant les policiers, et de faire “des mouvements de gymnastique”.

Le 15 avril le président Vladimir Voronin, sous la

pression des chancelleries occidentales, a annoncé une "amnistie". Mais huit jeunes restent à ce jour détenus, et deux personnes sont portées disparues.

L'opposition considère que la repression a fait trois morts. Le corps de Valeriu Boboc, 23 ans, un jeune employé sur les marches, a été retrouvé après la manifestation. Il était couvert de bleus. Le pouvoir moldave prétend qu'il a succombé à "une inhalation de gaz". Celui du jeune Ion Tabuleac, qui venait d'arriver par train de Moscou, le soir du 7 avril, a été découvert sur les marches d'un hôpital, où une voiture de police l'aurait déposé. Il portait de nombreuses traces de coups. La dépouille mortelle d'Eugen Tapu, un joueur de rugby de 26 ans, a été rendue à sa famille dans un cercueil scellé. Les autorités dissument qu'il s'est pendu avec ses lacets.

Marianne Mikko, la chef de la délégation d'élus européens, a conclu que l'ensemble des jeunes arrêtés avaient subi "des mauvais traitements qui s'apparentent à de la torture".

Moldavie: le président sortant annonce la dissolution du Parlement // Le monde. – 2009. – 15 iun.

În articol se anunță publicul despre faptul, că Președintele, pe atunci Vladimir Voronin, anunță dizolvarea Parlamentului. Pe 29 iulie a fixat alegerile anticipate. Deputații eșuară pentru a doua oară în alegerea noului șef al Statului. Președintele, reprezentant al partidului comunist, care nu poate exercita și într-un al treilea mandat, a criticat opoziția, care a blocat alegerea primului ministru comunist, Zinaida Greceanăi, care a dus la dizolvarea Parlamentului.

„Le président moldave sortant, Vladimir Voronine, a prononcé lundi 15 juin la dissolution du Parlement et fixé au 29 juillet des législatives anticipées, les députés de l'ex-république soviétique ayant échoué, pour la deuxième fois, à élire un nouveau chef de l'Etat.

Le président sortant, chef du Parti communiste, au pouvoir depuis 2001 et qui ne peut exercer un troisième mandat, a ensuite vivement critiqué l'opposition qui a bloqué l'élection du premier ministre communiste, Mme Zinaïda Greceanii, à la présidence du pays, provoquant ainsi la dissolution de l'assemblée.

“CHAOS”

Les opposants "ont rejeté la main tendue des autorités en refusant de participer au vote sur le poste de président", a-t-il déclaré, avant de revenir sur les émeutes anti-communistes qui avait éclaté le 7 avril après la victoire écrasante du PC aux dernières législatives. "Ces gens qui se disent d'opposition ne visent ni une victoire électorale, ni celle de leurs principes et idées, mais visent le chaos, la déstabilisation de la république de Moldavie", a lancé

M. Voronine.

Le Parti communiste avait remporté 60 des 101 sièges du Parlement lors des législatives le 5 avril. L'annonce de ces résultats avait été suivie d'émeutes qui ont culminé avec le saccage des sièges du Parlement et de la présidence. L'opposition a ensuite boycotté l'élection d'un nouveau chef de l'Etat au Parlement, privant ainsi le PC de la majorité des trois cinquièmes requise pour faire élire son candidat, soit 61 suffrages".

La Moldavie aux urnes // Le Figaro. – 2009. – 29 iul.

Articolul descrie situația politică din Republica Moldova în ajunul alegerii Parlamentului într-un scrutin anticipat, în vederea suprimării crizei politice care paralizază țara începând cu evenimentele din aprilie. Învingerea la alegerile din 5 aprilie a partidului comunist a condus la manifestații, care au culminat cu violențele din clădirea Parlamentului și a Președinției. Învingătorii au acuzat atunci opoziția, susținută de România, precum că ar fi organizat acele violențe.

„La Moldavie, ex-république soviétique, élit aujourd'hui son Parlement dans un scrutin anticipé visant à mettre fin à la crise politique qui paralyse ce pays, le plus pauvre d'Europe, depuis des émeutes en avril.

Les 2,6 millions d'électeurs moldaves ont jusqu'à 21:00 pour faire leur choix parmi huit formations politiques, dont le Parti communiste, au pouvoir depuis 2001.

Ce scrutin a dû être convoqué après que le Parlement élu en avril, dominé par les communistes, n'eut pas réussi à élire un nouveau président, pour remplacer Vladimir Voronine, qui doit quitter son fauteuil après deux mandats consécutifs.

La victoire écrasante du PC aux législatives du printemps avait conduit à des manifestations qui ont dégénéré en émeutes, culminant avec le saccage du Parlement et de la présidence. Le pouvoir avait alors accusé l'opposition, soutenue par la Roumanie, d'avoir organisé ces violences".

Moldavie : législative anticipée // Le Figaro. – 2009. – 29 iul.

Și în *Le Figaro* găsim informație despre alegerile anticipate. Aici se anunță că birourile de vot din Republica Moldova și-au deschis ușile pentru alegerile anticipate, în vederea scoaterii din criza politică a "celeia mai sărace țări din Europa", apărută într-un scrutin precedent, cel din 5 aprilie, degenerat în manifestări, violențe și dizolvarea Parlamentului.

„Les bureaux de vote de Moldavie ont ouvert leurs por-

tes aujourd'hui pour des législatives anticipées visant à sortir ce pays, le plus pauvre d'Europe, d'une crise politique issue d'un précédent scrutin qui avait débouché sur des émeutes et une dissolution du Parlement. Quelque 2,6 millions d'électeurs sont appelés à voter entre 7H et 21h, heure locale, et auront le choix entre huit partis politiques, dont le Parti communiste au pouvoir depuis 2001.

Les sondages placent le PC en tête mais il ne devrait pas remporter la majorité de 61 députés sur 101 nécessaire à l'élection du chef de l'Etat, alors que quatre partis d'opposition ont une chance de passer la barre des 5% nécessaire pour être représentés au Parlement. La victoire écrasante des communistes lors de législatives en avril avait conduit à des manifestations qui ont dégénéré en émeutes, débouchant sur le saccage du Parlement et de la présidence.

Mais le président moldave Vladimir Voronine avait été contraint en juin de dissoudre l'assemblée fraîchement élue, faute d'un compromis avec l'opposition pour élire son successeur, lui-même devant quitter la tête de l'Etat après deux mandats successifs“.

Moldavie: l'opposition pro-libérale en tête aux législatives // Le monde. – 2009. – 30 iul.

De această dată ziarul francez *Le monde* anunță că la alegeri i s-a dat preferință tocmai opoziției, informație care este total diferită de cele anunțate în periodicele franceze până la această dată. Partidele de opoziție unificate au fost învingătoare la alegeri, plasându-se în fața partidului comunist, obținând un procentaj de voturi de 97 la sută.

“Les quatre partis d'opposition réunis arrivent en tête des législatives anticipées en Moldavie, devant le Parti communiste, après le décompte de 97 % des voix, a annoncé jeudi la commission électorale au lendemain de ce scrutin clé pour la stabilité politique du pays.

Le Parti libéral démocrate remporte 16,4 % des voix, soit 17 députés, le Parti libéral 14,4 % (15 parlementaires) et l'Alliance Notre Moldavie 7,4 % (8 députés). Ces trois mouvements libéraux alliés totalisent ainsi 40 députés et 38,2 % des suffrages.

Le Parti démocratique, dirigé par un ancien chef du PC passé à l'opposition, Marian Lupu, remporte lui 13 députés et 12,5 % des voix. Si elles s'associent, les quatre formations disposeraient d'une majorité de 53 sièges sur 101 pour gouverner.

Le PC reste le plus grand parti du Parlement avec 45,1 % des voix et 48 députés, mais l'opposition libérale a exclu toute alliance avec les communistes, tandis que M.

Lupu a indiqué qu'il ne formerait pas de coalition bilatérale avec eux.

Aucun des deux camps n'a cependant la majorité de 61 sièges nécessaire pour élire le successeur du président communiste Vladimir Voronine, qui doit quitter la tête de l'Etat après deux mandats consécutifs. L'absence de majorité avait conduit à la dissolution de l'assemblée élue en avril et dominée par le PC. Les législatives du printemps avait entraîné des manifestations suivies d'émeutes qui avaient culminé avec le saccage de la présidence et du Parlement”.

L'opposition moldave prépare une coalition, les communistes prêts à négocier // Le monde. – 2009. – 30 iul.

Un alt număr al publicației *Le monde* descrie subiectul privind opoziția liberală din Republica Moldova. Aceasta, se spune în articol, a format o coaliție după victoria sa asupra comuniștilor. Totuși nu a acumulat numărul de voturi necesare pentru desemnarea președintelui.

“L'opposition libérale moldave semble en passe de former une coalition après sa victoire sur les communistes aux législatives, mais sans avoir le nombre de siège nécessaire pour désigner le prochain président. Elle pourrait ainsi se voir contrainte à négocier avec les communistes.

“On ne peut pas encore dire qu'une coalition est formée, mais des dirigeants politiques ont fait des déclarations disant qu'une coalition des quatre partis [d'opposition] pouvait être formée”, avançait le chef du Parti libéral-démocrate, Vlad Filat, au cours d'une conférence de presse jeudi 30 juillet. “Après huit ans d'autoritarisme en Moldavie, un développement démocratique devient possible dans le pays. Nous espérons que le parti communiste va aller dans l'opposition et se comporter de manière civilisée”, a-t-il ajouté.

Les quatre partis d'opposition cumulent 53 sièges sur 101, mais le Parti communiste reste la principale force politique du pays, totalisant 45,07 % des suffrages et 48 sièges de députés. L'opposition n'obtient donc pas la majorité requise pour élire le prochain président – 61 voix sur 101 –, véritable enjeu du scrutin. Les communistes avaient connu le même problème après les élections décriées d'avril : il leur manquait alors un siège pour désigner le successeur de leur propre leader, Vladimir Voronine, arrivé au terme de ses deux mandats ; l'Assemblée avait dû être dissoute. Ce dernier a affirmé que son parti était “prêt au dialogue” pour désigner le nouveau chef de l'Etat.

“La seule majorité qui semble envisageable, c’est si les quatre partis d’opposition arrivent à débaucher des communistes, et ça je pense que seul Marian Lupu [chef du Parti démocratique et ancien leader communiste] peut le faire”, commentait jeudi un diplomate occidental en poste à Chisinau. Pourtant, les partis de l’opposition avaient largement annoncé qu’ils n’accepteraient aucun compromis face au Parti communiste, avec lequel de très nombreux désaccords persistent. Les principaux étant le degré de rapprochement avec l’Union européenne et la position à adopter face au voisin roumain.

Les communistes, bien qu’ayant engagé un rapprochement avec l’UE, sont historiquement liés à la Russie, et plus proches de la partie russophone de la population. Ils accusent donc les libéraux de vouloir l’intégration de la Moldavie à l’UE, voire son rattachement à la Roumanie. En avril, lors des violences qui avaient éclaté alors que leur parti avait remporté le scrutin, ils avaient accusé la Roumanie d’organiser les troubles à distance.

Pour l’instant, la Russie observe le scrutin avec circonspection, et la presse russe considère Marian Lupu comme un interlocuteur potentiel. L’OSCE (Organisation pour la sécurité et la coopération en Europe) s’est dite “encouragée” par le déroulement du scrutin. Selon Le Courrier des Balkans, elle avait déployé 300 observateurs pour suivre le vote, soit près de cent de moins que pour le scrutin d’avril, qu’elle avait déjà jugé “globalement satisfaisant”.

Moldavie / scrutin : communistes battus // Le Figaro. – 2009. – 30 iul.

Și alte numere ale ziarului francez *Le Figaro* discută despre ratarea comuniștilor în alegeri și învingerea opoziției liberale după numărarea voturilor. Sunt aduse și cifre referitoare la numărul de voturi câștigate de fiecare partid de dreapta în parte.

“Les quatre partis d’opposition réunis arrivent en tête des législatives anticipées en Moldavie, devant le Parti communiste, après le décompte de 97% des voix, a annoncé jeudi la Commission électorale au lendemain de ce scrutin clé pour la stabilité politique du pays.

Le Parti libéral démocrate remporte 16,4% des voix, soit 17 députés, le Parti libéral 14,4% (15 parlementaires) et l’Alliance Notre Moldavie 7,4% (8 députés). Ces trois mouvements libéraux alliés totalisent ainsi 40 députés et 38,2% des suffrages.

Le Parti démocratique, dirigé par un ancien chef du PC passé à l’opposition, Marian Lupu, remporte lui 13 députés et 12,5% des voix. Si elles s’associent, les quatre formations disposeraient d’une majorité de 53 sièges sur

101 pour gouverner.

Le PC reste le plus grand parti du Parlement avec 45,1% des voix et 48 députés, mais l’opposition libérale a exclu toute alliance avec les communistes, tandis que M. Lupu a indiqué qu’il ne formerait pas de coalition bilatérale avec eux.

Aucun des deux camps n’a cependant la majorité de 61 sièges nécessaire pour élire le successeur du président communiste Vladimir Voronine, qui doit quitter la tête de l’Etat après deux mandats consécutifs.

L’absence de majorité avait conduit à la dissolution de l’assemblée élue en avril et dominée par le PC. Les législatives du printemps avait entraîné des manifestations suivies d’émeutes qui avaient culminé avec le saccage de la présidence et du Parlement”.

Moldavie : quatre partis d’opposition forment une coalition // Le monde. – 2009. – 8 aug.

Și în numărul din luna august, aceeași publicație franceză citim din nou despre coaliția formată de partidele de opoziție, care au câștigat în iulie. Acum se accentuează faptul că pe 8 august aceste partide au semnat un acord în vederea formării unui guvern de coaliție.

“Les quatre partis d’opposition de Moldavie, qui ont remporté des législatives anticipées fin juillet, ont signé samedi 8 août un accord pour former un gouvernement de coalition, alors que le pays est plongé dans une grave crise politique depuis le mois d’avril.

Le parti libéral-démocrate, le parti libéral, le parti démocrate et l’Alliance Notre Moldavie, qui disposent ensemble de 53 des 101 sièges au Parlement, contre 48 au Parti communiste au pouvoir depuis 2001, ont baptisé leur coalition “Alliance pour une intégration européenne”.

Si cette coalition dispose de la majorité pour former un gouvernement, elle n’a cependant pas assez de députés pour élire sans le soutien du PC le nouveau président du pays. Si aucun candidat n’obtient le soutien de 61 parlementaires, l’assemblée risque d’être dissoute.

Le Parti communiste avait remporté de premières législatives en avril, une victoire qui avait provoqué des manifestations qui ont ensuite dégénéré en émeutes, culminant avec le saccage de la présidence et du Parlement. Mais il a manqué un député aux communistes pour élire le successeur du président moldave Vladimir Voronine, qui après deux mandats devait céder sa place. Le Parlement avait alors été dissous, et l’opposition a remporté le nouveau scrutin”.

BARTHET, ELISE. Cinq questions pour comprendre la crise politique en Moldavie / Elise Barthet // Le monde. – 2009. – 28 iul.

În ziarul *Le monde* a fost publicat un articol în care este prezentată situația politică din Republica Moldova și anume criza politică din țară. Întreaga situație este prezentată de Florent Parmentier care a analizat pe rând câteva chestiuni din domeniul politicii basarabene. Florent Parmentier a fost lector la Academia de relații internaționale și studii diplomatice din Chișinău în 2000. În anul 2003 a publicat lucrarea *La Moldavie à la croisée des chemins* (Paris, Editoo). După autor, tinerii basarabeni sunt înăbușiți de corupția partidului comunist.

“Florent Parmentier a été lecteur à l’Académie des relations internationales et des études diplomatiques de Chisinau en 2000. Il a publié en 2003 La Moldavie à la croisée des chemins (Paris, Editoo). Selon lui, les jeunes Moldaves “sont écœurés par la corruption du Parti communiste”.

La Moldavie est-elle coutumière de ce type de crise politique?

Non, mais ce n’est pas la première fois que ce genre de manifestations éclatent dans le pays. Dès l’indépendance, en 1991, des groupes ont revendiqué le rattachement de la Moldavie à la Roumanie. Cette réunification n’a pas eu lieu, mais, depuis, plusieurs crises ont éclaté sur fond de tensions identitaires. La dernière grande crise marquante date du début de l’année 2003. A l’époque, le gouvernement décide de changer les programmes d’histoire et d’imposer l’enseignement du russe à l’école. D’importantes manifestations éclatent à Chisinau, notamment autour de l’avenue Stefan Cel Mare. Le plus surprenant, aujourd’hui, c’est la radicalisation du mouvement. Le sentiment d’exaspération est très important parce que les conditions de vie sont extrêmement précaires.

Qui sont ces manifestants?

Ce sont des étudiants pour l’immense majorité d’entre eux. Agés de 18 à 26 ans, ils sont allés à l’école dans les années 1990, à une époque où les livres d’histoire présentaient la Moldavie comme une partie de la Roumanie. C’est pour ça qu’on a pu apercevoir autant de drapeaux roumains dans la manifestation. Ces jeunes sont écœurés par la corruption du Parti communiste. Ce qu’ils expriment, c’est avant tout leur rejet du pouvoir en place.

Qu’est-ce qui distingue politiquement la majorité communiste qui vient de remporter les élections législative et l’opposition?

En Moldavie, le clivage gauche-droite repose avant tout sur des questions d’identité. Les partis de gauche sont his-

toriquement proches de Moscou, tandis que les partis de droite regardent vers la Roumanie. Aujourd’hui, le Parti communiste au pouvoir compte dans ses rangs des personnalités sociales-démocrates qui font de l’intégration dans l’Union européenne leur objectif prioritaire. Son arrivée au pouvoir en 2001 coïncide avec le retour de la croissance économique. Résultat : pour beaucoup de gens, notamment les retraités et les habitants des campagnes, communisme rime avec stabilité. A droite, les partis d’opposition comme le Parti libéral prônent un rapprochement avec le voisin roumain. Certains sont même favorables à une réunification, mais les minorités (russophone et turcophone) s’y opposent.

Quel rôle jouent les Etats voisins de la Moldavie dans ce conflit?

Le pouvoir accuse la Roumanie de tirer les ficelles. C’est un discours attendu et assez traditionnel. Je ne pense pas que Bucarest soit réellement derrière tout ça. De son côté, la Russie est satisfaite du résultat des élections et se contente d’appeler au calme. Même son de cloche du côté de l’Union européenne, qui demande également au pouvoir de ne pas s’en prendre aux manifestants.

S’achemine-t-on vers un scénario à l’ukrainienne, avec une “révolution de couleur” qui mettrait à la porte le pouvoir communiste?

Je ne crois pas. En 2004, les observateurs internationaux avaient dénoncé des fraudes électorales massives en Ukraine. Ce n’est pas le cas aujourd’hui en Moldavie. Les élections n’ont pas été complètement transparentes, mais il n’y a pas eu de falsifications massives. Par ailleurs, les manifestations qui ont lieu à Chisinau ne sont pas suffisamment importantes pour renverser le pouvoir. Je pense que les autorités vont devoir faire un geste d’apaisement. On peut imaginer une médiation hongroise, mais à mon avis le mouvement va s’essouffler. De toute façon, on y verra plus clair après le recompte des voix”.

Moldavia, scontri dopo le elezioni. Trenta feriti, morta una donna // La Repubblica. – 2009. – 7 apr.

În articolul *Moldavia, scontri dopo le elezioni*. *Trenta feriti, morta una donna* din ziarul italian *La Repubblica* se scrie despre cazul în care mii de protestatari din capitala Republicii Moldova au luat cu asalt și au dat foc clădirii Parlamentului și Palatului Prezidențial în semn de protest față de rezultatul alegerilor în care a câștigat cu 50 la sută Partidul Comunist.

În urma acestor ciocniri, potrivit unui post de televiziune, o fată a murit de asfixie și cel puțin 60 de persoane au fost rănite, inclusiv și câțiva polițiști.

“Moldova este trează”, “Vrem să aderăm la Europa”, “Vrem să ne unim cu România”: acestea sunt sloganele scandate de zeci de mii de protestatari - majoritatea studenți și tineri.

Vladimir Voronin, a acuzat forțele întunericului care au încercat să “destabilizeze” Republica Moldova, în timp ce un lider al Partidului Comunist, Mark Tkaciuk, a vorbit deschis despre încercarea unei “lovituri de stat”.

Despre evenimentele din aprilie 2009, descrise în ziarul italian, puteți face cunoștință în paginile Almanahului nostru:

”Domenica la vittoria del partito comunista.

Gli oppositori: “Brogli”

I manifestanti: “Non ci fermeremo”.

La preoccupazione della Ue.

Moldavia, scontri dopo le elezioni

Trenta feriti, morta una donna

Violenze a Chisinau dove è stato assaltato il Parlamento. Nell’edificio spaccati vetri e mobili

Secondo la polizia la vittima è rimasta soffocata dal fumo dei fuochi accesi dai contestatori

CHISINAU- Giornata drammatica oggi in Moldova, dove nella capitale Chisinau migliaia di manifestanti anticomunisti hanno preso d’assalto e dato fuoco al Parlamento e al palazzo presidenziale per protestare contro l’esito delle elezioni di domenica scorsa, vinte con il 50 per cento dei voti dal partito comunista al potere.

Negli scontri, secondo una tv locale, è morta una ragazza asfissata, afferma la polizia, dal fumo che si è viluppato nell’incendio al Parlamento. Almeno altre 60 persone sono rimaste ferite, compresi numerosi agenti di polizia.

In serata, dopo ore di tensione e paura per il possibile precipitare degli eventi, è giunto l’annuncio di un accordo tra governo e opposizione per un nuovo scrutinio delle schede elettorali. Accordo tuttavia smentito poco dopo dall’opposizione e dalla commissione elettorale,

secondo cui per ora non vi è alcuna decisione ufficiale su un eventuale nuovo scrutinio. Il leader del partito liberaldemocratico Vlad Filat ha detto che la manifestazione contro il governo proseguirà fino a quando non verrà data una risposta dalle autorità sul riconteggio dei voti.

‘La Moldova si è svegliata’, ‘Vogliamo entrare in Europa’, ‘Vogliamo unirci alla Romania’: questi gli slogan scanditi dalle decine di migliaia di dimostranti - in gran parte giovani e studenti - che sono riusciti a rompere i cordoni delle forze dell’ordine e a fare irruzione negli edifici del parlamento e della presidenza, situati a breve distanza l’uno dall’altro. Mobili e documenti sono stati gettati dalle finestre, con i dimostranti che hanno appiccato il fuoco ai primi piani dell’edificio del parlamento e in parte anche alla sede della presidenza.

Il presidente, Vladimir Voronin, ha accusato forze oscure di voler “destabilizzare” la Moldova, mentre uno dei leader del partito comunista al potere, Mark Tkaciuk, ha parlato apertamente di “tentativo di colpo di Stato”. “Contestare i risultati elettorali è solo un pretesto”, ha detto il presidente. “Non ci sono ancora i risultati definitivi ufficiali. Per questo ci sembra strano che ci sia tanta fretta da parte di coloro che hanno satenato un tale bacchanale”.

Voronin ha aggiunto che non vi è nessuna prova di possibili brogli elettorali, e che tutte le valutazioni delle organizzazioni internazionali erano state positive. Ieri l’Osce (Organizzazione per la sicurezza e la cooperazione in Europa) aveva definito il voto in Moldova conforme alle norme internazionali, anche se aveva auspicato miglioramenti per evitare interferenze amministrative nel processo elettorale.

In tarda serata le migliaia di manifestanti antigovernativi erano ancora intorno al parlamento, e il loro numero è in continuo aumento. ‘Non ci fermeremo fino a quando non verra’ fissata una data per nuove elezioni - attacca il sindaco della capitale moldava Dorin Chirtoaca, vice leader del Partito Liberale - Abbiamo chiesto alle organizzazioni internazionali di dichiarare nulli i risultati delle elezioni. Sosteniamo le proteste nel centro di Chisinau. Sono giustificate. Chi vi partecipa chiede che venga fatta giustizia”. Dall’altro lato della barricata Voronin ha convocato una riunione di emergenza del Consiglio dei ministri.

Preoccupata la Ue che, per bocca dell’alto rappresentante per la politica estera europea Javier Solana, ha espresso grande preoccupazione chiedendo che siano fermati gli scontri: “Chiedo a tutte le parti di astenersi dalla violenza e dalle provocazioni. La violenza contro gli edifici governativi e’ inaccettabile. Allo stesso modo ci deve essere il rispetto per il diritto inalienabile di manifestare pacificamente”.

Moldavia, 193 persoane arestate il governo accusa la Romania // La Repubblica. – 2009. – 8 apr.

În ziarul italian *La Repubblica* se fac comentariile la evenimentele ce au avut loc după 7 aprilie anul curent. În acest articol se spune, că poliția a preluat controlul Parlamentului Republicii Moldova și a Președinției, care au fost luate cu asalt de protestatari, după victoria Partidului Comunist (deja la putere) la alegerile legislative. Au fost arestate în Chișinău 193 de persoane, printre care și minori.

Oponenții acuză majoritatea de fraudă. Așa cum a spus Anna Melek, purtătorul de cuvânt al Ministerului de Interne, citat de *Ria Novosti*, cei arestați sunt acuzați de jafuri, huliganism și acțiuni violente.

Aceste evenimente au luat o proporție internațională. Președintele Vladimir Voronin a acuzat România că este implicată în explozia de violență.

Vă propunem să vă familiarizați cu articolul integrat din ziarul susnumit:

”Durissimi scontri a Chisinau. L’opposizione accusa la maggioranza comunista di aver perpetrato brogli per vincere le elezioni. Allontanato l’ambasciatore di Bucarest Moldavia, 193 persone arestate il governo accusa la Romania

MOSCA - La polizia moldava ha ripreso il controllo del Parlamento e della presidenza prese d’assalto dai

manifestanti dopo la vittoria del Partito comunista (già al potere) alle elezioni legislative. Le persone arestate a Chisinau sono 193 (tra di loro “vari minorenni”). Gli oppositori accusano la maggioranza di brogli ed hanno scatenato una vera e propria guerriglia. Come ha riferito Anna Meleka, portavoce del ministero dell’Interno citata dall’agenzia Ria Novosti, gli arrestati sono accusati di saccheggio, atti di teppismo e azioni violente. Lo scontro sta assumendo in queste ore una dimensione internazionale. Il presidente Vladimir Voronin accusa infatti la Romania di essere coinvolta nell’esplosione degli scontri. L’ambasciatore di Bucarest a Chisinau è stato dichiarato “persona non grata” mentre quello moldavo è stato richiamato dalla Romania. Voronin ha poi riferito che “i nostri organismi di sicurezza hanno arrestato 118 persone che hanno organizzato gli scontri, mentre gli sponsor della rivolta hanno già lasciato” la Moldavia. Parte della Romania fino al 1940, quando venne annessa dall’Urss, la Moldova ha proclamato la propria indipendenza dall’ex Unione Sovietica nel 1991. Secondo il canale televisivo russo ‘Vesti’, negli scontri sono rimasti feriti un centinaio di poliziotti moldavi. Oggi altre manifestazioni sono attese a Chisinau, dove è previsto l’arrivo di migliaia di dimostranti da altre regioni del Paese. Per questo le forze di sicurezza hanno istituito posti di blocco ai principali incroci e sulle strade che portano in città per impedire che altri oppositori raggiungono il centro, ma l’opposizione ha promesso di riprendere oggi la protesta con rinforzi giunti dalla provincia.

Ieri una folla di almeno 20 mila persone, soprattutto studenti, ha assaltato il parlamento e la vicina residenza presidenziale mettendo la polizia in fuga. Mobili e oggetti sono stati buttati giù dalle finestre e dati alle fiamme. Una giovane donna è morta, intossicata dal fumo secondo la polizia.

Colloqui fra governo e opposizione si sono interrotti ieri sera dopo che Voronin, leader del locale partito comunista, ha rifiutato di dimettersi o ripetere il voto. I rappresentanti del presidente hanno sottolineato che i risultati ufficiali non sono stati ancora diffusi e che gli osservatori internazionali hanno stabilito che le elezioni si sono svolte in modo regolare”.

LEȘCU, ANATOL. **Românii basarabeni în istoria militară a Rusiei : De la războaiele din Caucaz la Războiul Civil** / Anatol Leșcu. – București : Editura Militară, 2009. – 412 p.

La finele anului 2009, la Editura Militară din București a văzut lumina tiparului monografia locotenent-colonelului (doctor în istorie) Anatol Leșcu *Românii basarabeni în istoria militară a Rusiei: de la războaiele din Caucaz la Războiul Civil*.

Referindu-se la importanța lucrării, istoricul Radu Voinescu no-

tează: „După o minuțioasă muncă de cercetare, întinsă pe parcursul mai multor ani, Anatol Leșcu scoate la lumină, pentru prima dată după un secol și mai bine, nume, evenimente care recompun sau chiar rescriu câteva importante capitole ale unei epoci despre care abia acum se poate spune adevărul. Lucrarea sa se dovedește o contribuție esențială la studiul istoriei militare a românilor”.

Vorba e că începând din anul 1812 și până în 1918, istoria militară a basarabenilor este indispensabilă de istoria Imperiului rus, iar mai apoi a Uniunii Sovietice. Prin urmare, date despre faptele eroice ale băștinașilor acestui ținut fac parte din ceea ce s-ar numi „istoria mică”. Dar aceste fapte, luate în sine, au fost unele dintre cele cu adevărat mari. Și toate faptele sunt într-un fel sau altul legate de aceste imperii. Faptele lor de vitejie, Radu Voinescu le categorisește în „istoria mică” a acestui imperiu. Generali, ofițeri, subofițeri, soldați

simplici basarabeni s-au dovedit a fi printre cei mai neînfricați oșteni în cadrul unor unități compacte și mai rar în cadrul unor regimente, brigăzi, divizii sau chiar armate ale țării ori ale Armatei Roșii. Basarabeni au luptat în Caucaz, în războiul ruso-japonez, în Primul Război Mondial sau au fost prinși de vâltoarea războiului civil fie de o parte sau de alta. Cartea acoperă un gol în istoriografia românească, oferind date prețioase pentru reconsiderarea imaginii românilor în istoria militară a Europei secolelor XVIII-XIX. Solicitat să se expună pe marginea apariției editoriale, autorul a ținut să specifice că este foarte pasionat de istoria militară a neamului nostru și este convins de faptul că nu s-au făcut studii suficiente încă asupra foarte multor evenimente. În acest context, dânsul a ținut să precizeze că se va consacra și în continuare muncii științifice în tendința de a descoperi noi valențe în istoria militară a neamului nostru.

Premierea lui Anatol LEȘCU

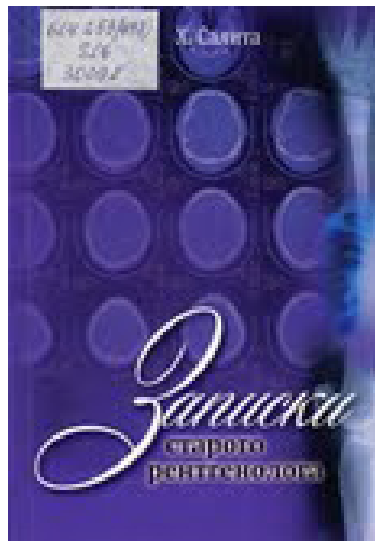
САЛИТА, Х. Записки старого рентгенолога / Х. Салита. – Израиль, 2009. – 220 с.

Mulți dintre chișinăueni, țin minte minunatul medic radiolog, autorul a două monografii și a multe articole de specialitate, doctor în medicină Haia Salita. În Israel au ieșit de sub tipar două cărți scrise de H. Salita - *Еврейские имена в медицине* и *Записки старого рентгенолога*. Cartea a doua face parte din genul memoriilor, dar conținutul cărții este mult mai vast: autorul povestește despre etapele dezvoltării radiologiei în țara noastră, la care a contribuit și Dumneaei în măsura puterilor și talentului său.

De pe primele pagini ale cărții *Записки старого рентгенолога*, autoarea reîntoarce cititorul în Chișinăul antebelic, unde Haia, viitorul medic, a absolvit Liceul „Principesa Dadiani”. După absolvirea Liceului s-a început viața sub noul guvern, apoi – războiul, viața în evacuare, care asemena sau nu la viața altora.

„Прошло всего восемь дней после того, как я окончила румынский лицей «Принцесса Дадияни» в Кишиневе и сдала экзамен на степень бакалавра, когда в нашу тихую, провинциальную Бессарабию вступили войска Советского Союза. С этого момента началась полоса переживаний и потрясений. Жизнь закружила нашу небольшую семью в каком-то адском вихре. Совершенно беспричинно новой властью был арестован мой отец. Это был первый беспощадный удар судьбы”. (P. 3)

„Что и говорить, наш путь проходил в суровых условиях. Это был быт военного времени – без элементарных удобств, полуголодный, а то и просто голодный, без лекарств и медицинской помощи. Мы могли рассчиты-

вать только на себя и помощь тех случайных попутчиков, которых беда свела с нами. Но экстремальные условия мобилизуют у человека неведомые силы, мы выдержали тяготы эвакуации и через много дней оказались в Ташкенте”. (P. 6)

Apoi, Haia devine studentă la Institutul de medicină din Tașkent. „Вскоре в Фергану был эвакуирован 4-й Московский медицинский институт с профессурой и большой группой студентов. Узнав об этом, я сразу же побежала в приемную комиссию института с надеждой поступить туда. Меня принял пожилой полковник медицинской службы. Эту встречу я помню, как будто она была сейчас. Полковник внимательно выслушал меня, ознакомился с моим аттестатом об окончании лицея и справкой об окончании I-го курса исторического факультета Кишиневского Педагогического института. По-моему, он обратил внимание на мой внешний вид и почтительное к нему обращение. В общем, поинтересовался, откуда я приехала, узнал какие языки я изучала в лицее, и сказал,

что меня могут принять на первый курс, так как там изучается один из важнейших для медика предметов – анатомия.

„Так я стала студенткой 4-го Московского медицинского института. Надо ли говорить, как я была счастлива! Ведь начала сбываться моя мечта стать врачом. Я не ходила, а летала на лекции.” (P. 7)

„После отъезда Московско-го медицинского института из Ферганы я вооружилась своей зачетной книжкой и поехала в Ташкент, где меня зачислили на третий курс Ташкентского медицинского института”. (P.10)

Dar iată și reîntoarcerea în Chișinăul ruinat. Autorul descrie impresiile și sentimentele sale văzând orașul natal. „Вид руин дорогих наших улиц до боли щемил сердце.

Когда мы приехали, не увидели здания нашего вокзала. На улице Ленина стояли одни остовы домов, зияя пустыми глазницами окон.... Таким увидела я Кишинев в августе 1944 года”. (P.12)

O atenție deosebită Haia Salita, acordă evenimentelor istorice și politice pe fondalul cărora decurge viața ei. La Chișinău a apărut posibilitatea de a continua studiile la Institutul de medicină, deschis în anul 1945 în baza Institutului de medicină din Leningrad.

Cu recunoștință și căldură își aduce aminte autoarea despre profesorii, care au implantat în ea nu numai cunoștințe fundamentale în domeniu dar și dragostea și fidelitatea față de profesia aleasă.

A lucrat la început ca soră medicală, apoi ca medic de sector. Dar ca medic radiolog a început activitatea fiind de acum soție și mamă,

se poate de spus, contrar voinței sale. Dar s-a îndrăgostit pentru toată viața în acest domeniu al medicinei, convingându-se că fără radiologie este imposibilă diagnosticarea oricăror boli. *„Я убедилась, что рентгенология – это вовсе не скучное фотографирование патологических изменений человеческих органов, а увлекательное исследование признаков недугов, без которого нельзя поставить сколько-нибудь точный диагноз”*. (P. 17)

În carte, autoarea se oprește la istoria descoperirii diagnosticii radiologice, la descrierea amplă a biografiei lui Vilhem Conrad Röntgen.

Radiologul N. Salita s-a dedicat întru totul activității în acest domeniu. Chiar de la început ea a colaborat strâns cu reprezentanții altor specialități – terapeuți, chirurghi, fizioterapeuți și alții. Ea mulți ani a fost radiolog principal al orașului Chișinău. Pe parcurs a învățat să generalizeze observațiile sale, permanent studia metodologia nouă. Permanent participa la lucrările congreselor, conferințelor, simpoziunilor care au avut loc nu numai în Moldova, dar și în afara ei. În anul 1968, Haia Salita cu succes își apără teza de doctor, iar în anul 1970 pleacă din spitalul clinic nr. 4, unde a lucrat 17 ani și trece în postura de radiolog principal la „Lecisanupr” (spitalul Căminarilor de Stat „Lecisanupr”) (4-oa principală administrație). *„Мне было страшно оставлять мое отделение в больнице, где я проработала 17 лет, которая стала моим вторым домом. Было страшно расставаться с сотрудниками, которые стали мне ближе родственников, жаль было оставлять моих интернов, несколько групп которых прошли у меня практику по рентгенологии. И все же я дала согласие на переход в больницу Лечсанупра”*. (P. 119) *„Из бурного котла медицинской работы я словно попала в тихую заводь, где все надобно*

элементарно организовывать”, așa caracterizează autoarea primii pași ai săi la locul nou de lucru.

E de mirare, că repatriindu-se în Israel, medicul Salita a luat cu ea materialele congreselor cu tezele referatelor. Aceste materiale i-au ajutat să restabilească în carte înțeleptele ei științifice, și faptul, cum ea a asimilat realizările radiologiei, cum le-a aplicat în practică, cum s-a împărtășit cu experiența cu colegii de breaslă.

În carte sunt menționați medicii cu care autoarea a lucrat cot la cot pe parcursul a multor ani din diverse domenii ale medicinei, așa cum sunt: vestitul chirurg și urolog – Solomon Goligorschi, stomatologul Eugenia Reingheviurț, profesorul Dumitru Scripnicenco, chirurgul Boris Buciumenschi, radiologii E. Diubina, A. Cațap, Z. Mucnic și alții.

După activitatea sa, H. Salita se întâlnește cu profesorii chișinăueni M. Zagorschi, N. C. Gheorghiu, N. T. Starostenco, C. A. Țăbărnă și alții. În carte destul de amplu este descrisă viața și activitatea academicianului moscovit Boris Petrovski.

Prima vizită a Israelului a doamnei H. Salita a fost destul de reușită. *„В течении своего месячного пребывания в Израиле мне довелось несколько раз побывать в Тель-Авиве. Этот город был заложен еврейскими поселенцами в 1909 году рядом с древним Яффо, на берегу Средиземного моря. Одним из его основателей был выходец из Кишинева Меиф Дизенгоф, который стал первым мэром Тель-Авива”*. (P.162)

Dar s-au început timpuri grele nu numai în țară, dar și în viața personală. În decembrie 1990 familia a decis să plece în Israel. Aici radiologul Salita reușește să se angajeze pe specialitate. *„Никогда не забуду, как я явилась в больницу «Барзилай», в рентгенологическое отделение и неожиданно увидела там знакомого*

по Кишиневу врача-рентгенолога Семена Проданешского, который приехал в Израиль в 1970-е годы и временно заведовал рентгенологическим отделением этой больницы. Я очень обрадовалась этой встрече”. (P. 172)

Aici, radiologul Salita a reușit să însușească ivritul. Așa au trecut trei ani...

Ea mult călătorea prin țară, a vizitat Europa. Dar s-au început probleme de sănătate și a fost nevoită să iasă la odihnă binemeritată. Atunci ea și-a găsit o nouă sferă de activitate – a început să scrie. *“Сегодня я не работаю, я свободна... Я решила, что есть еще время воплотить мечту и заняться поисками еврейских врачей, практиковавших с древнейших времен и до наших дней...”* (P.215) *“Интенсивный ежедневный труд, увлекательный и порой удивляющий своими открытиями, продолжался семь лет. Плодом этого труда стала книга «Еврейские имена в медицине», которую я издала в 2005 году. В ней собраны имена около 300 врачей евреев, живших в разные времена, с начала новой эры.*

Я постаралась описать их краткие биографии, достижения, их вклад во врачебную науку. Нашлось место и для еврейских врачей, ставших лауреатами Нобелевской премии”. (P. 215)

„Прошли два года после издания книги «Еврейские имена в медицине», и я решила изложить на бумаге мысли, которые накопились за долгие годы работы рентгенологом, размышлений, удач и неудач. Так родилась моя новая книга «Записки старого рентгенолога», в которой все заполнено моей работой в больницах, научными исследованиями, участием в конференциях и семинарах, съездах по рентгенологии, а также моими странствиями по белу свету.

И будет просто нечестно оставить вне поля зрения то,

что всегда было самым важным для меня – мою семью...

Моя семья, мой сын, мои внуки и правнуки – это молодая поросль, греющая сердце старого рентгенолога, дает мне уверенность в том, что мне есть кому передать жизненную эстафету, и значит, что все на свете

устроено мудро”. (P. 217-218)

În această carte cititorul va găsi tabloul integru al dezvoltării în Moldova a uneia din ramuri ale medicinei – radiodiagnosticul. Acest tablou este veridic și obiectiv, deoarece a fost scris de omul care a luat parte la formarea și dezvoltarea lui.

Cartea susmenționată poate fi de folos radiologilor ca manual suplimentar, care are în specific influența emotivă și puterea exemplului personal al autoarei.

VALERIA DUCA – UN COPIL MINUNE AL PICTURII NAȚIONALE ȘI AL SPORTULUI NAȚIONAL

Se spune că, în artă, stilul înseamnă omul. Pentru a putea rezista în lumea artei, este nevoie nu numai de un bagaj solid de cunoștințe, ci, mai ales, de mult talent. Oricât ar încerca cineva să-și cultive anumite aptitudini, să depună eforturi considerabile, artiștii adevărați devin numai cei dăruiți cu har, capabili să transmită sentimente și vibrații interioare. Pictorița Valeria Duca este unul dintre rarele talente care reflectă pe pânză o lume frumoasă, inocentă.

Un început de cale în arta frumosului ca sculptor, un talent deosebit, Valeria Duca s-a născut pe 26 iunie 1995, în orașul Bălți. La doar 14 ani a realizat un palmares artistic de invidiat. Își face studiile la Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu Prim” din capitală – plastician începător, sportivă de performanță la taekwondo, tripla campioană națională, multiplă campioană internațională, laureată a concursului municipal Chișinău de pictură a elevilor, anii 2007, 2008, 2009. În domeniul artelor plastice este școlită privat întru relevarea potențialului nativ deosebit de plasticianul Victor Ursu și de profesorul Ion Serbinov, Maestru în Artă. Ca sportivă, este antrenată de Vladislav Mazur.

Ea a devenit autoarea unei colecții mari de peste o sută de tablouri. În ceea ce privește pictura și grafica – domenii predilecte ale tinerei plasticiene din Chișinău – aici, evident, este vorba de un adevăr de ordin estetic. Or, artele plastice, și în mod expres pictura, permit afirmarea precoce a talentului înăscut.

Iată ce scrie despre creația Valeriei criticul de artă Vladimir Bulat: „Există o prejudecată: arta vizuală nu o pot stăpâni copiii, chiar dacă puțini sunt acei copii și adolescenți care nu desenează. Iată un paradox, asupra căruia aș încerca să formulez câteva considerații. Acestea sunt prilejuate de o descoperire recentă, și anume expoziția tinerei Valeria Duca. O spun din start, această artistă încă nu are studii de artă, deși face meditații particulare cu un pictor pe numele lui Ion Serbinov. Se spune că atunci când domnul profesor a văzut primele încercări ale junei artiste, acesta ar fi zis: „Ce mai pot eu să o învăț pe Valeria?”. Cuvinte încurajatoare, dar și de maximă responsabilitate. O frază care poate întemeia un artist, dar îl și poate traumatiza deopotrivă. Căci e o diferență între a arunca o sămânță în sol bun sau a o pierde printre mărăcini cu humă bătătorită, seacă.

Valeria s-a pus pe studiu, frecventează sistematic atelierul maestrului, dar a rămas la fel de neîmpăcată cu rigorile academiste, ascultă mai mult de vocea interioară, se supune imaginației, „adevărului” ascuns în tainele firii. Căci ea a înțeles misterul apariției artei – ea este o necesitate interioară, nicidecum doar proiecția actului mental, rațional și raționat până la ultimele consecințe. Arta e ca pulsația unei inimi. Iar dacă inima aceasta e foarte tânără, energiile ei sunt cu atât mai neliniștite. Așa citesc eu multitudinea de teme, subiecte, maniere și stiluri de pictură pe care le văd în ceea ce ne propune Valeria în expoziția sa de la Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei (mai-iunie, 2009). Sunt prezente vreo 35 de piese de pictură, care excelează de la figurația abstractă până la realismul bine însușit, de la gestualism la atitudinea fauve. E foarte adevărat că toate aceste etichetări îi sunt deocamdată străine Valeriei Duca, dar ele arată că „schemele” picturale subzistă în însuși actul picturii, și că nu poate scăpa nimănui dacă pune mâna pe pensulă. Pictura este un neastâmpăr, o vioiciune care generează imagini, important este să ai liniștea și disponibilitatea necesare pentru a da frâu liber acestor energii... Acest neastâmpăr este lăsat în stare sa genuină, primară, agilă și clară, cum numai inocența copilărească o poate face.

I-am și spus deja Valeriei următorul lucru: școala te poate perverti, întemnița în chingile convențiilor, structurilor prestabilite, astfel încât autenticitatea, prospețimea și acuitatea picturală să se diminueze, să devină doar o vagă amintire, inconsistentă, precum e puful de mai de pe străzile Chișinăului. Asta nu e o pledoară împotriva școlii, ci o invitație spre o

mai bună conștientizare a ceea ce este și a darului cu care s-a pomenit această jună artistă, pe cât de frumoasă pe atât de iscoditoare. Arta pentru ea este, în acest moment cel puțin, cea mai firească formă de comunicare, de dialog cu lumea, semenii și cele mai apropiate ființe”. (Sud-Est. – 2009. – Nr. 3. – P.152-153).

Valeria Duca poate fi considerată o nonconformistă. Și asta pentru că în tablourile sale nu găsești șabloane. Fiecare lucrare a ei este o imagine în sine, ce reflectă diverse emoții și stări, și pentru care lucrează ore în șir, zi de zi. Lucrările ei poartă o amprentă matură, emotivă, asemenea modelelor de inspirație. În ele poți vedea simțirea și gândirea Valeriei din momentul sublim al creației.

Tablourile expuse respiră inocență și puritate, iar într-o serie de colaje și lucrări Valeria a scos în evidență acele lucruri simple, dar uimitor de curate și frumoase, pe care le poate observa atent doar un copil, a cărui educație își trage originea din bucuria vieții.

Vezuviu, erupție, 2007
ulei pe pânză, 600 x 600 mm

Pentru tânăra artistă Valeria Duca, pictura este în primul rând, culoare, dar și modalitatea esențială de exprimare în artă. Culoarea cu multiplele ei posibilități de realizare artistică îi conferă aprecierea de colorist important.

Subliniem o altă trăsătură în creația sa – varietatea și diversitatea atmosferei afective și cea a mijloacelor de exprimare. Pictorița se apropie cu interes de peisaj și de flori. Îi plac și anotimpurile, aspectele lor variate. Le privește, le simte, pictând în vecinătatea lor, și ne determină și pe noi să trăim afectiv privindu-le.

Lacrimi, 2008
grafică, peniță, 160 x 190 mm

Culoarea în pictură este efectul inspirației sale și apoi a științei de a picta. Pentru Valeria Duca, știința se dobândește prin informare și prin experiența permanentă. Varietatea creației sale se caracterizează și se distinge drept trăsătură difinitoare a unei artiste în continuă evoluție, pe care toți o apreciază pentru talentul și imaginația sa.

Valeria Duca, supranumită „micuța Picasso”, a impresionat publicul autohton și cel internațional cu talentul său deosebit. A avut deja șapte expoziții personale, dintre care șase pe parcursul anului curent:

2008 – Valeria Duca, *Creația plastică a copiilor din orașul Chișinău – 1 iunie, Ziua Internațională a Copilului*, Centrul Expozițional Constantin Brâncuși, 1–10 iunie;

2009 – *Adevărul din gura copiilor*, Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, 20 mai – 1 iulie;

2009 – Valeria Duca. *Expoziție personală*, Biblioteca Publică Târgoviște, Chișinău, 11 iunie;

2009 – Valeria Duca. *Expoziție personală la Salonul Internațional de Carte, ediția a XVIII-a*, Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 31 august – 30 septembrie;

2009 – *Abstract și nu numai...*, Ambasada României în Republica Moldova, 12 octombrie – 9 decembrie;

2009 – Valeria Duca. *Expoziție personală*, Amarillo Art Gallery, Reggio Emilia, Italia, 27 noiembrie – 11 decembrie;

2009 – Valeria Duca. *Expoziție personală*, Amarillo Art și spazio Cavour, Reggio Emilia, Italia, 16 – 26 decembrie;

12 expoziții colective de pictură din țară, dintre care șapte anul curent:

2007 – *Concursul Municipal de pictură pentru elevi*, Chișinău, februarie;

2008 – *Concursul Municipal de pictură pentru elevi*, Chișinău, februarie;

2008 – Valeria Duca. *Creația plastică a copiilor din orașul Chișinău* – 1 Iunie, Ziua Internațională a Copilului, Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși* al UAP a RM 1-10 iunie;

2008 – *Autumnala 2008*, Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși* al UAP a RM; 30 octombrie – 11 noiembrie;

2008 – *Creația 2008*, Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși* al UAP a RM; 25 decembrie – 12 ianuarie;

2009 – *Concursul Municipal de pictură pentru elevi*, Chișinău; februarie;

2009 – *Portretul în arta plastică*, Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși* al UAP a RM, 16 aprilie – 10 mai;

2009 – *Pictură improvizată*, Grădina Publică Ștefan cel Mare, Chișinău, 24 mai;

2009 – *Amicii mei, preafrumoasă-i comuniunea noastră!...* Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși* al UAP a RM, 10-17 iunie;

2009 – *Recviem*, Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși* al UAP a RM, 2-12 iulie;

2009 – *Chișinăul de ieri și de azi*, Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși* al UAP a RM, 13-18 octombrie;

2009 – *Fiera d'Arte contemporanea "Immagina"* di Reggio Emilia, Italia, 27-30 noiembrie.

Lucrările Valeriei au ajuns deja în colecții private: Republica Moldova, Lituania, România, Statele Unite ale Americii.

În cadrul Salonului Internațional de Carte, Chișinău 2009, a luat premiul Uniunii Artiștilor Plastici pentru albumul focalizat asupra creațiilor plastice.

Artista plastică de numai 14 ani din Republica Moldova, Valeria Duca, a participat la o importantă expoziție anuală de artă din Italia, fiind selectată să participe, cu lucrările sale, la *Concursul Internațional „Don Quijote și Independența Americii de Sud”*, organizat de LiterArt – Associazione Europea di Letteratura e arte, Grupo Bicentenario e Amarillo Art în colaborare cu Ambasada Argentinei, a Boliviei, Chile, Columbia, Ecuador, El Salvador, Spania, Mexic, Paraguay și Venezuela. Este vorba despre unul dintre evenimentele artistice de maximă importanță, la care a avut șansa de a participa în calitate de pictor. În același timp, la cunoscuta Galerie de artă „Amarillo Art” din Reggio Emilia, Italia, a fost inaugurată expoziția personală a Valeriei Duca, cu 25 de lucrări, care au fost înalt apreciate de experți în domeniu.

Publicația italiană *Il Resto del Carlino* a relatat despre afluența impresionantă de public prezent la 28 noiembrie la vernisarea expoziției personale a Valeriei Duca: „O artistă din Moldova dotată cu un talent nativ, genuin, care la doar 14 ani devine un nume în panorama internațională”, având la activ 5 expoziții personale și 12 expoziții colective în Republica Moldova și România.

În Italia, artista a fost descoperită de Mario Alvarez, directorul Galeriei Amarillo, care a întâlnit-o în Reggio Emilia pe Valeria Duca în cadrul Olimpiadei sportive, organizată în luna august.

În Italia, Valeria a primit mai multe propuneri de colaborare.

Lucrările expuse la expoziție au fost prezentate și comentate celor prezenți chiar de Valeria.

Evenimentul a fost organizat de Galeria *Amarillo Art*. În același timp, odată cu expoziția personală, care a durat până la 11 decembrie, Valeria Duca a mai participat și la Expoziția anuală de artă contemporană (*Fiera d'Arte Contemporanea Immagina* (27-30 noiembrie) din Reggio Emilia, suscitând aprecieri și consens din partea numeroșilor pasionați de artă care au vizitat standul Galeriei „Amarillo Art” (27 noiembrie-11 decembrie).

La expoziție au participat peste 800 de pictori, ale căror lucrări au fost incluse într-un album de artă, lansat în cadrul expoziției. Valeria a fost cea mai tânără parti-

cipantă, fiind selecționată să participe la Premiul Internațional *Don Quijote și Independența Americii de Sud*. În plus, revista lunară de artă și cultură „Arte”, editată de celebra casă editorială „Mondadori”, îi dedică Valeriei Duca o pagină, cu imaginile a două lucrări.

În remarcă sa, dl T. Braga, critic de arte, a accentuat că „Valeria face o pictură de excepție, activitatea ei amplificându-se uimitor. E o făptură creatoare de esență, cu o dotare importantă în arta autohtonă. E însuși adevărul spus de gura unui copil! O putem compara doar cu marii artiști”. (Florile dalbe. – 2009. – 4 iun. – P. 7)

Uimitoare e și capacitatea de muncă a adolescentei, care practică sportul cu perseverență, fiind triplu Campioană națională la Taekwondo și multiplă campioană internațională. Deține peste 20 de medalii de la turneele internaționale, dintre care 18 de aur.

S-a întors cu medalii de argint de la Campionatele Mondiale, Europene și cel al Țărilor Balcanice și a fost medaliată cu aur la Olimpiada Tricolorului din Italia. În continuare vom descrie treptele succeselor sportive:

2003 – la vârsta de 8 ani efectuează prima săritură cu parașuta în tandem, de la înălțimea de 2500 m. Este cea mai tână parașutistă din Republica Moldova;

2006 – ianuarie – începe cariera sportivă (Taekwondo WTF) sub conducerea lui Vladislav Mazur (centura neagră V Dan).

2006, octombrie – Turneul Internațional la Taekwondo WTF “Praga Open”, Cehia – 2 medalii de aur (o medalie de aur, tehnică specială, individual, o medalie de aur, tehnică specială, în pereche).

2006, 11 noiembrie – I Campionatul Internațional la Taekwondo WTF al or. Tiraspol – medalie de bronz –

sparing cadeți.

2006, 16-17 decembrie – Turneul Internațional la Taekwondo WTF “Dracula Open”, București, România – medalie de bronz-sparing, cadeți.

2007, 10-11 martie – Campionatul Moldovei la Taekwondo WTF – medalie de bronz – sparing, cadeți.

2007, 6-8 iulie – Participanta Campionatului European la Taekwon-do WTF, cadeți, Budapesta, Ungaria.

2007, 17-18 noiembrie – Turneul Internațional la Taekwondo WTF “Belgrad Trofy” Serbia: medalie de bronz-sparing, cadeți.

2007, 29-30 noiembrie – II Campionat la Taekwondo WTF al or. Tiraspol, medalie de aur – sparing, cadeți.

2007, 13-14 Decembrie – Turneul Internațional la Taekwon-do WTF “Dracula Open”, București, România – medalie de aur – sparing, cadeți.

2007, 27 decembrie – Sportiva Anului.

2007 – nominația Cadeți, Seară festivă a Federației de Taekwondo WTF din Moldova.

2008, 1-2 martie – Campionatul Moldovei la Taekwondo WTF: 2 medalii de aur: medalie de aur, cadeți, sparing, medalie de aur, juniori, sparing.

2008, 7-11 mai – Izmir, Turcia – Campionatul Mondial la Taekwondo WTF, juniori (14-17 ani) – cea mai tânără participantă (12 ani).

2008, 29-30 noiembrie – al III Turneu Internațional la Taekwondo WTF al or. Tiraspol – medalie de aur, sparing, cadeți.

2008, 6-7 decembrie – Campionatul Țărilor Balcanice la Taekwondo WTF – București, România – locul 5, sparing, juniori.

2008, 13-14 decembrie – Turneul Internațional la Taekwondo WTF “Dracula Open”, București, România – medalie de aur, sparing, cadeți.

2008, 28 decembrie – “Sportiva Anului 2008” – nominația, cadeți, seară festivă a Federației de Taekwondo WTF din Moldova.

2009 – al XIV-lea Turneu Internațional “Speranțele Olimpice”, Minsk, Belarus – medalie de aur, pumsae, categoria cadeți.

2009, 1 mai – Turneu la pumsae în Republica Moldova, medalie de aur, grupa A, (categoria până la 18 ani);

medalie de bronz, în pereche, (toate categoriile de vârstă); cupa pentru cea mai bună tehnică.

2009, 9 mai 2009 – Turneul Internațional la Taekwondo WTF “Belgrad Trophy-2009”, Serbia – medalie de argint la categoria cadeți, sparing.

2009, 28-31 mai – Trelleborg, Suedia, juniori, sparing.

2009, 26-28 iunie – Zagreb, Croația, categoria cadeți, sparing.

2009, 21-26 august – A IV Jocuri Olimpice a Tricolorului, Reggio Emilia, Italia – medalie de aur, juniori, sparing.

2009, 26-27 septembrie – Campionatul Țărilor Balcanice, Bursa Turcia – medalie de argint la categoria cadeți, sparing.

2009, 4 noiembrie – susține examenul pentru centura neagră II POOM.

2009, 6 noiembrie – Cupa consulului Coreei, Chișinău, R. Moldova – medalie de aur, juniori, sparing, cupa pentru cea mai frumoasă luptă. Deține centura neagră II POOM.

“Valeria Duca este unul dintre rarele talente care combină fericit o expresie artistică cu un nemaipomenit succes athletic. La o vârstă tânără de numai 14 ani ea este capabilă să demonstreze performanțe de invidiat în ambele domenii. Participantă activă la numeroase turnee internaționale și competiții, ea a reușit să ajungă în topul lor, drept dovadă fiind numeroasele medalii pe care le-a cucerit într-un gen de luptă sportivă, demn de multă admirație. În timp ce aceste realizări remarcabile în domeniul sportiv vorbesc de la sine despre curajul bărbătesc al acesteia micuțe, dânsa dispune și de un alt dar, care nu pare deloc inferior celui descris aici - din contra, este foarte impresionant. Grație colaborării de creație cu maestrul Victor Ursu și Ion Serbinov din Moldova și implicit muncii asidue, insistente, Valeria a devenit un tânăr maestru demn de o înaltă apreciere cu o carieră promițătoare, fapt confirmat de lucrările deosebite din această colecție. Valeria știe, asemenea

unui maestru experimentat, să capteze atenția unui foarte fin observator, pentru a o reflecta mai apoi în acea lume fantastică, pe care ea o zămislește cu atâta dragoste. Prin lucrările sale, tânăra pictoriță te invită să faci parte dintr-un univers al culorii, în care ești captivat de frumusețea ei. Privind la aceste opere de artă, vrei să devii mai bun, realizezi că te înconjoară o lume frumoasă, reflectată pe pânză cu atâta dragoste de către acest tânăr maestru talentat”. (Ion Botnaru, Ambasador. Director, Secretariatul Organizației Națiunilor Unite New York, 2009)

În lumea artiștilor plastici, un număr de șase expoziții personale în decursul unui an, în același timp trei expoziții fiind organizate în străinătate, putem întâlni mai rar, iar pentru Republica Moldova este un eveniment unic. Și dacă luăm în considerație vârsta de 14 ani a Valeriei, atunci este un record la nivel mondial.

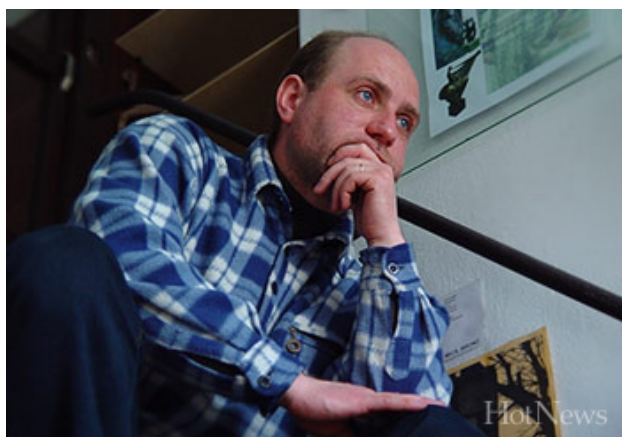
Valeria definește pictura drept modul ei de a se exprima. Pictura este cel mai important lucru din viața ei.

Valeria știe deja misiunea unui artist, mesajul pe care trebuie să-l lase pe pânză: „*Dacă ceea ce vezi nu-ți intră în suflet și nu-ți provoacă emoții, atunci ai pictat degeaba*”. Pictura ei iluminată de eu-l natural al temei alese aduce în fața iubitorilor de artă un pictor valoros, cu un viitor promițător.

Sperăm ca justetea drumului ales de Valeria, să fie confirmată de traseul ulterior al biografiei sale de creație și sperăm ca pietrele de temelie din educația ei artistică, amplasate cu grijă și la locul potrivit de Victor Ursu și de Ion Serbinov – cunoscuți artiști plastici, alias pedagogi, din Republica Moldova – să garanteze dezvoltarea plenară a talentului înăscut al tinerei pictorițe.

IOAN GRECU – artist plastic, filozof, poet

Arta nu e doar meserie, ci și spirit

Pentru Ioan Grecu, sculptura nu e doar un meșteșug, ci înainte de toate o aventură a spiritului, pe care îl caută în bronz, lemn, piatră, sticlă, granit sau gresie și îl vizualizează în forme originale, în compoziții ingenioase, utilizând un limbaj metaforic și atingând echilibrul între linie, volum și mesaj. Autorul e fascinat nu doar de jocul formelor, ci și de frumusețea ideilor, el sculpează idei, le dă un corp, alegând cu meticulozitate materialul cel mai potrivit și amplasând opera în spațiul care o avantajează, iar titlurile lucrărilor îi vădesc apetitul pentru poezie: „Chei de boltă”, „Pasărea pământului”, „Capriciul adoratei”, „Puterea nevăzutului”, „De ce nu?”, „Incantatii purificatoare”, „Spiritualizarea materiei”, „Floarea dimineții” etc. Criticul de artă Tudor Braga a menționat la vernisaj că Ioan Grecu, „*unul dintre cei mai importanți sculptori contemporani de la noi*”, are în palmares lucrări de sculptură camerală și monumentală și că arta sa a ajuns în diferite localități ale Republicii Moldova, el fiind autorul monumentului lui Ștefan cel Mare și Sfânt din Anenii-Noi, al compoziției „Vârtelnița timpului” din Soroca și al unor creații oferite orașelor Criuleni și Ungheni.

Scriitorul Leo Butnaru a remarcat inteligența, creativitatea debordantă a artistului ce poate fi poetic, visător, dar și ironic, lucid în lucrările sale, care sunt competitive pe plan internațional și pot fi prezentate în săli de expoziții europene (<http://www.jurnal.md/article/9922/>)

Artistul Ioan Grecu, s-a născut la 10 iulie la Recea, Râșcani. A făcut studii de specialitate la Școala de Arte Plastice din Râșcani (1982-1985), apoi la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău (1985-1990), specialitatea Pictură și Grafică. Și-a continuat formarea profesională la Academia de Arte Vizuale „Ioan Andreescu” din Cluj-Napoca (România), specialitatea Sculptură, clasa profesorului Nicolae Otto Kruch. Recunoașterea sa ca artist l-a promovat

în calitate de Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova (din 1997), Membru al AIAP / UNESCO (din 1995). Activitatea sa fructuoasă este materializată așa încât să participe la peste 80 de expoziții naționale și internaționale. Vernisează și șapte expoziții personale. Lucrări semnate de Ioan Grecu există în colecții particulare atât din Moldova, cât și în cele ale țărilor europene: România, Austria, Germania, Belgia, Suedia, SUA, Canada, Franța, Spania. A organizat în țară patru simpozioane de sculptură. La momentul de față este și profesor la Colegiul de Arte „Alexandru Plămădeală”, specialitatea Sculptură.

Pentru întregirea tabloului privind personalitatea artistului, în cele ce urmează trecem în revistă cele mai importante date ale vieții și activității domniei sale.

Studii:

1982-1985 – Școala de Arte Plastice pentru copii, orașelul Râșcani, Republica Moldova;

1985-1990 – Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău, secția Pictură și grafică;

1990-1994 – Academia de Arte Vizuale „Ioan Andreescu”, Cluj-Napoca, România, secția Sculptură, clasa profesorului Nicolae Otto Kruch.

Activități profesionale:

1991 – Debut la expoziție studentescă cu sculptura „*Dansul înălțării. 27 martie 1918*”, Casa Matei, Cluj-Napoca, România;

1994 – Membru stagiar, Uniunea Artiștilor Plastici din Republica Moldova;

1994-1998 – Lector, Facultatea de Pictură și Grafică, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău;

1995 – Membru AIAP, UNESCO;

1995 – Titularizat, membru AIAP UNESCO;

1996 – Membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici, Moldova;

1997-1999 – Specialist coordonator la Direcția Patrimoniul Cultural, Arte Plastice a Ministerului Culturii;

1997-2007 – Membru al consiliului pentru evaluarea tinutei artistice a creațiilor sculptural-monumentale și monumental-decorative, Ministerul Culturii, Republica Moldova;

2003-2006 – Președinte, Secția de sculptură, Uniunea Artiștilor Plastici, Moldova;

2003 – până la zi Profesor de sculptură, Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”, Chișinău.

Expoziții personale:

1993 – *Sculptură*, Galeria Bibliotecii Centrale Universitare, Cluj-Napoca, România (vernissată la 8 ianuarie);

1995 – *Sculptură și grafică*, Muzeul Literaturii Române „Mihai Eminescu”, Iași, România (vernissată la 3 iunie);

1997 – *Capricii, sculptură și desen*, Muzeul Național de Istorie al Moldovei, Chișinău (vernissată la 9 iulie);

2003 – *Atitudini, sculptură*, Pinacoteca municipiului Bălți, Moldova;

2004 – *Stări de spirit, sculptură*, Reprezentanța Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați, Chișinău;

2008 – *Una cosa mentale, sculptură*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, Uniunea Artiștilor Plastici, Chișinău.

Expoziții de grup:

1991 – „Casa Mare”, Cluj-Napoca, România;

1993 – *Expoziție de pictură, grafică și sculptură*, Wiesbaden, Germania;

1994 – *a XI-a Bienală Internațională de Sculptură în Bronz „Dante”*, Ravenna, Italia; *Expoziție de sculptură*, Muzeul Colecțiilor, Cluj-Napoca, România;

1994-1995 – „Salonul de toamnă”, Galeria Uniunii Artiștilor Plastici, Moldova;

1995 – „Obiect Obiectiv”, Galeria Căminul Artei, București, România;

1995-1999 – „Saloanele Moldovei”, Chișinău, Moldova – Bacău, România;

1996 – Muzeul „Mihai Eminescu”, Iași, România; *a XII-a Bienală Internațională de Sculptură în Bronz „Dante”*, Ravenna, Italia;

1996-1997 – *Salonul de primăvară*, Chișinău, Moldova;

1997 – Fundația Culturală Română, București, România;

1998 – *Salonul Internațional de Arte Plastice*, Galeria Centrală de Arte Plastice, Moscova, Rusia; *Salonul Bienal Național de Sculptură Mică*, Galeria Națională „Delta”, Arad, România;

2000 – *Salonul de toamnă*, Galeria Uniunii Artiștilor Plastici, Chișinău, Moldova.

Expoziții internaționale:

1991 – „Casa Matei”, expoziție studentă, Cluj-Napoca, România;

1993 – *Pictură, grafică și sculptură*, Wiesbaden, Germania;

1994 – „Dantesca”, *a XI-a Bienală Internațională de Sculptură în Bronz*, Ravenna, Italia; *Sculptură*, Muzeul Colecțiilor, Cluj-Napoca, România;

1995 – *Saloanele Moldovei*, ediția V, Expoziție-Concurs de Artă Contemporană, Chișinău – Bacău,

România; „Obiect Obiectiv”, galeria Căminul Artei, București, România;

1996 – *Saloanele Moldovei*, ediția VI, Expoziție-Concurs de Artă Contemporană, Chișinău – Bacău, România; „Dantesca”, *a XII-a Bienală Internațională de Sculptură în Bronz*, Ravenna, Italia; „Mihai Eminescu”, Muzeul Literaturii Române, Iași, România;

1997 – Uniunea Artiștilor Plastici, Republica Moldova, Fundația Culturală Română, București, România;

1998 – *Salon Artistic Internațional '98*, Confederația Internațională a Uniunii Pictorilor, Moscova, Federația Rusă; *Saloanele Moldovei*, ediția VIII, Expoziție-Concurs de Artă Contemporană, Chișinău – Bacău, România; *Sculptură Mică*, Arad 98, Salon Bienal Național, Galeria Națională „Delta”, Arad, România;

1999 – *Saloanele Moldovei*, ediția IX, Expoziție-Concurs de Artă Contemporană, Chișinău – Bacău, România;

2003 – *Saloanele Moldovei*, ediția XIII, Expoziție-Concurs de Artă Contemporană, Chișinău – Bacău, România; *Salon Artistic Internațional 03*, Confederația Internațională a Uniunii Scriitorilor, Moscova, Federația Rusă;

2004 – *Saloanele Moldovei*, ediția XIV, Expoziție-Concurs de Artă Contemporană, Chișinău – Bacău, România;

2005 – *Saloanele Moldovei*, ediția XV, Expoziție-Concurs de Artă Contemporană, Chișinău – Bacău, România;

2006 – *Salonul de Artă Contemporană din Moldova*, sediul Comisiei Europene, Bruxelles, Belgia; *Vecinii de la Răsărit*, Salonul Internațional de Artă Contemporană. Centrul Cultural Babel, Utrecht, Olanda;

2007 – *Saloanele Moldovei*, ediția XVII, Expoziție-Concurs de Artă Plastică Contemporană, Chișinău – Bacău, România.

Expoziții reprezentative:

1994 – *Autumnala*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău;

1995 – *Autumnala*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău; *Salonul de Primăvară*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău;

1996 – *Salonul de Primăvară*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău;

1997 – *Salonul de Primăvară*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău; *Pretendenți la titularizare membri UAP RM*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău;

2000 – *Autumnala*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău;

2001 – *Autumnala*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău;

2002 – *Sculptura la îngemănare de milenii*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău;

2003 – *Un secol întru creativitate*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău;

2004 – *1 Decembrie – Ziua Națională a României*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău; *Noi, tineretul creator*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău; *500 ani – Ștefan cel Mare și Sfânt*, Galeria „Aurel David”, UAP, Chișinău;

2005 – *Salonul de Toamnă*, Concurs Național în domeniul Artelor Plastice, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău; *Orizonturi Eminesceciene*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, Chișinău;

2006 – *Noaptea Artelor*, C.I.E. Moldexpo, Chișinău;

2007 – *Ax Art*, C.I.E. Moldexpo, Chișinău; *Noaptea Artelor*, C.I.E. Moldexpo, Chișinău; *Salonul de Primăvară*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău;

2008 – *1 Decembrie – Ziua Națională a României*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău; *Expoziție de grup*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău; *Pietate*, Expoziție Jubiliară, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău; *Art Expo, Arta – expresia creativității umane*, C.I.E. Moldexpo, Chișinău; *Sculptura Contemporană 2008*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău; *Noaptea Artelor*, C.I.E. Moldexpo, Chișinău; *Nonfigurativul în Creația Plastică*, Centrul Expozițional „Constantin Brâncuși”, UAP, Chișinău;

2009 – *Noaptea Artelor*, C.I.E. Moldexpo, Chișinău.

Simpozioane:

1997 – *Simpozion Internațional de Sculptură mică*. Bronz, ediția I-a, Chișinău; *Simpozionul Internațional de Sculptură „George Apostu”*, Centrul de Cultură și Arte „George Apostu”, Bacău, România;

2002 – *Tabăra de Sculptură Ungheni*, ediția a II-a, Ungheni, Republica Moldova;

2003 – *“Plein-air 2003”*. *Sculptură*; Muzeul Național de Istorie al Moldovei, Chișinău;

2004 – *Tabăra Internațională de Sculptură „Sufletul Pietrei”*, Soroca, Republica Moldova; *Al 4-lea Festival Internațional de sculptură în zăpadă din Siberia*, Novosibirsk, Rusia;

2005 – *Tabără de Sculptură*, Hrușova, Criuleni, Re-

publica Moldova; *Tabăra de Sculptură „Rapsozii Pietrei”*, Criuleni, Republica Moldova;

2006 – *Tabăra de Sculptură Ungheni*, ediția a IV-a, Ungheni, Republica Moldova; *“Plein-air 2006”*. *Sculptură*; Muzeul Național de Istorie al Moldovei, Chișinău;

2009 – *Tabăra de Sculptură în metal „Metalmaksla Berkenele 2009”*, Berkenele, Letonia.

Colecții publice:

Muzeul Național de Arte din Moldova, colecția Fundației Culturale Române (București), colecția Fundației „Centro Dantesco” (Ravenna).

Colecții private:

România, Germania, Republica Moldova, Suedia, Statele Unite ale Americii, Canada, Franța, Spania, Belgia, Australia.

Ioan Greco folosește în lucru diverse materiale, precum bronz, piatră, metal sudat, lemn. Lucrările îi sunt caracterizate prin îmbinarea între figurativ și geometric, între om și animale sau păsări. Artistul preferă ritmurile asimetrice, deformațiile, stilizările. Materialele le folosește în mod surprinzător pentru a realiza intențiile artistice.

© Ioan Greco
artgreco@yahoo.com

Capricioasa din Ungheni, 2002
bronz, marmură, 31x8,5x7 cm

Cea deplină, 1992
bronz, granit, 42x11x10 cm

Chei de boltă, or. Ungheni, 2006
gresie, 106x166x166 cm

În anul 2009 artistul a avut o evoluare importantă, consemnată în mass-media, periodici și posturi de televiziune și radio. Ioan Greco și pictorița Tatiana Carapostol s-au reîntâlnit pe 23 octombrie la Veneția, pentru vernisajul unei expoziții comune, la Sala San Tommaso din cunoscuta bazilică Campo SS, Giovanni et Paolo.

Expoziția artiștilor cu genericul *At the Right Time* a reunit 31 de sculpturi și 22 de tablouri, făcând parte din programul Bienalei de Artă de la Veneția. Expoziția a rămas deschisă între 23 octombrie și 1 noiembrie 2009.

Ioan Greco, definit de criticii de artă, după cum am menționat, *autor de sculptură modernă, ce îmbină figurativul cu geometricul*, a fost profesorul de desen al Tatiane Carapostol la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. Pictorița Tatiana Carapostol se află la Veneția din 1999 și este autoarea unor tablouri, ce „se disting prin forța reacției de a conserva momentul”.

Pentru ambii artiști vernisajul de la Veneția a fost, așa cum au afirmat ei, o reîntâlnire „la momentul potrivit”, pentru a deschide noi orizonturi și a cuprinde spații mai mari.

Cel ce urmează este afișul expoziției de la Veneția despre care am vorbit mai sus.

Con il patrocinio di

PROVINCIA DI VENEZIA

IOAN GRECU
TATIANA CARAPOSTOL

At the right time

Sala San Tommaso
Campo SS. Giovanni e Paolo - Venezia
23 OTTOBRE 1 NOVEMBRE 2009
Orari: 10 -13 14 -19
Vernissage venerdì 23 ottobre ore 17.00
con scialolata del cavaliere dello champagne
Oste Mauro Lorenzon
curatore Paolo Dogà

Ingresso libero free entrance
Info 3471280848
info@carapostol.it i_grecu@yahoo.com
www.carapostol.it www.ioangrecu.net

Caffè del Doge Il Caffè di Venezia

ENOTECA MASCARETA WINE BAR
Calle Lanza S. Maria Formosa, 5183
Venezia - Tel. + Fax 041 5230744
Apertura "Open" 10.00 - 02.00
presidente: Mauro Lorenzon
PURA MISCITA

Floarea dimineții, s. Hrușova, 2005
gresie, 124x180x153 cm

Anastasia Rusu-Haraba l-a caracterizat astfel pe artist: *“...la cei 40 de ani împliniți a reușit să se manifeste ca un artist cu o viziune plastică și o concepție filozofico-poetică proprie despre Om și misiunea acestuia pe Pământ. Grecu artistul este inseparabil de Grecu filozoful și Grecu poetul, triada conlucrând cu o eficiență lăudabilă.”* (Moldova, 2009, Nr. 1, P. 41). Lucrările artistului conțin

profunde și multiple semnificații, prin care îl predispun pe spectator nu doar la o contemplație, ci cu mult mai mult, la o meditație asupra sensului existenței umane, la o coborâre în propriul eu, pentru privirea spre sine cu alți ochi.

Una dintre temele centrale ale creației sculptorului este sacrificiul, un sacrificiu, așa cum menționează Anastasia Rusu-Haraba, *“în numele unei înălțări spirituale”*. Lucrările sale accentuează că fără sacrificiu omul nu se poate înălța deasupra nimicniciei. Câteva lucrări axate pe această temă : *“Sacrificiu în alb”*, *“Sacrificarea eului”*, *“Drumul sufletului”*, *“Înălțarea prin coborâre”* etc. Acestea evidențiază că sufletul, verticalitatea morală sunt de cel mai mare preț.

Motive dintre cele mai importante în creația artistului sunt noțiunile simbolice de pasăre, de zbor. Artistul însuși asociază zborul cu omul. Potrivit viziunilor artistice ale artistului, omul este capabil să ajungă la înălțimi, înălțându-se la acestea cu aripile spiritului. Prin tot ce face, Ioan Grecu încearcă o înălțare spre sublim, o creștere a aripilor sufletului.

ANDREI MUDREA – culori și parabole

*Regina Frumuseții este Natura,
Ea este Marea Creație,
Este Creația lui Dumnezeu.*

Andrei Mudrea

(Andrei Mudrea : Pictură. – Chișinău, 2004)

”A fi pictor înseamnă în primul rând a fi artist, iar a fi artist înseamnă a te jertfi. Artistul este omul care și-a sacrificat tinerețea, sănătatea și viața pentru a crea și a dărui celorlalți lucruri frumoase, în spatele cărora, de obicei, se află zile și nopți nedormite, sărbători nesărbătorite, copii nefericiți, soții nefericite...și singurătatea, care este cea mai grea din toate...”

Andrei Mudrea (Lit. și arta, 1994, 26 mai, P. 6)

Operele plasticianului Andrei Mudrea, create pe parcursul a trei decenii consemnează o evoluție ce marchează mai multe etape de ascensiune.

Scopul articolului de față este de a pătrunde în unele afinități de orchestrare a imaginii, a rolului structurii în emanciparea conotațiilor specifice ale tablourilor unuia din promotorii acestor noi orientări stilistice de la noi – pictorul Andrei Mudrea.

Fiind discipol al consacratului Mihai Greucă, acest plastician a fost și rămâne fascinat nu numai de harul de colorist al dascălului său, spre desăvârșirea căruia a aspirat în permanență, dar și de vastitatea informativă a operei acestuia.

Calea parcursă de Andrei Mudrea relevă în mod evident trei etape de interese plastice : prima – cea de formare a sa ca plastician, a evoluat sub tutela viziunilor lui Mihai Greucă asupra lumii și creației; cea de-a doua ține de formarea propriei căi de orientare structuralistă; iar cea de-a treia – de emanciparea energetismului gestual ca exponent al frământărilor lăuntrice ale spiritului creatorului în vederea abolirii amorfității imaginii și a negării parțiale a narativismului subiectual – tematic.

Aceste etape de ascensiune poartă un mesaj individual, cu caracter profund filosofic și care corespund aspirațiilor artistice, și sunt raportate la schimbările ce intervin în ambianța culturală națională.

Rămânând liric și poetic la începuturile creației sale, Andrei Mudrea evoluează, realizând tablouri de un profund caracter dramatic, specific timpurilor și concomitent, rămânând în permanență drept autor de mesaje spirituale, ascunse în contextul imaginilor intuite în veșmintele parabolice și metaforei.

Motiv biblic, 1991

Andrei Mudrea s-a născut la 29 aprilie 1954, este un artist plastic originar din s. Mitocul Vechi, r. Orhei. După cum s-a menționat mai sus, este unul din discipolii lui Mihai Greucă și membru-fondator în 1992 al Grupului Zece, semnificând calitatea în artă, lucru pe care l-am demonstrat în timp. Toți membrii Grupului Zece astăzi sunt nume de referință în arta națională – Andrei Sârbu, Anatol Rurac, T. Zbârnea, Iurie Platon, Ilie Cojocaru, Dumitru Bolboceanu, D. Peicev, Victor Hristov, Vasile Moșanu.

Andrei Mudrea este considerat unul dintre cei mai talentați pictori basarabeni. Mesajul artistului, de un dramatism tulburător, de obicei este unul încifrat, ascuns într-o metaforă, fie că e vorba de peisaje, de celebrele case mudriene sau de tablouri pictate în manieră postmodernistă.

S-a format ca pictor, urmând în anii 1969-1973 Școala de Arte Plastice „I. Repin”, (actualmente Colegiul Republican de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”) din Chișinău;

1975-1985 - Lucrează și studiază pictura în atelierul lui Mihai Greucă din Chișinău;

1973-2003 – Studiază ca autodidact cercetând colecții de artă la galeriile și muzeele din Chișinău (Moldova); București (România); Plovdiv (Bulgaria); Tallin (Estonia); Kiev (Ucraina); Moscova și Sankt Petersburg (Rusia); Roma și Veneția (Italia).

Activitatea de creație:

1975-1985 – Profesor la Școala de Arte Plastice pen-

tru Copii din Orhei, Moldova;

1978 – Debutează expozițional cu tablourile *Mama și Casa părintească* (tehnică mixtă, alb pe alb);

1978-2002 – Participă la toate expozițiile organizate de Uniunea Artiștilor Plastici din Moldova în țară și peste hotare;

1989 – Titularizat Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova;

1991-1994 – Membru al Comitetului de Conducere al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova;

1993-1996 – Director la Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși* al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova;

1996 – Titularizat Membru AIAP, UNESCO;

1997-2003 – Membru al Comitetului de Conducere al Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova;

Din 1985 se află la lucru de creație.

Expoziții personale:

1983 – Prima expoziție personală, Chișinău, Republica Moldova;

1988 – Expoziție personală, Moscova, Rusia;

1989 – Expoziție personală, Chișinău, Republica Moldova;

1990 – Expoziție personală, Paris, Franța;

1994 – Expoziție personală, Chișinău, Republica Moldova;

1995 – Expoziție personală, Paris, Franța;

1995 – Expoziție personală, Saint Malo, Franța;

1999 – Expoziție personală, Chișinău, Republica Moldova;

2000 – Expoziție personală, Chișinău, Republica Moldova;

2001 – Expoziție personală, Chișinău, Republica Moldova;

2002 – Expoziție personală, Chișinău, Republica Moldova;

2004 – Expoziție personală, Chișinău, Republica Moldova.

Expoziții reprezentative de grup naționale și internaționale:

1978 – Salonul de toamnă, Chișinău, Republica Moldova;

1979 – Expoziție de Grafică, Chișinău, Republica Moldova;

1980-2004 – *Autumnală*, Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși*, Chișinău;

1980-2004 – *Salonul de primăvară*, Centrul Expozițional *Constantin Brâncuși*, Chișinău;

1985 – *Expoziție de grup*, Moscova, Rusia;

1986 – *Expoziție de lucrări ale tinerilor artiști*,

Chișinău, Moldova;

1987 – *Expoziție de grup*, Varșovia, Polonia;

1988 – *Expoziție de grup*, Paris, Franța;

1988 – *Expoziție de grup*, Lisabona, Portugalia;

1988 – *Expoziție de grup*, Odesa, Ucraina;

1989 – *Omagiu lui Mihai Eminescu*, Chișinău, Moldova;

1991-2004 – *Saloanele Moldovei*, Bacău-Chișinău, România-Republica Moldova;

1992 – Organizează grupul *Zece*;

1993 – *Expoziție de grup*, Saint Elpidio, Italia;

1993 – *Expoziție de grup*, Monte Giorgio, Italia;

1995 – *Expoziție de grup*, Sologne, Franța;

1995 – *Expoziție de grup*, Veigne, Franța;

1998 – *Expoziție de grup*, Aschach, Germania;

1999 – *Expoziție de grup*, București, România;

2000 – *Expoziție de grup*, Moscova, Rusia.

Tabere de creație, simpozioane:

1987 – *Senej*, Federația Rusă;

1991 – *Campina*, România;

1994 – *Tescani*, România;

2003 – Organizează Tabăra de Pictură *Orheiul Vechi*, Moldova.

Lucrări în colecții particulare:

Anglia, Austria, Canada, Franța, Federația Rusă, Germania, Italia, Polonia, Portugalia, Republica Moldova, România, SUA, Ucraina, Olanda.

Distincții:

1988 – Medalia de Argint pentru tabloul *Tăcere*, Moscova, Rusia;

1989 – Laureat al Premiului Tineretului, Chișinău, Moldova;

1990 – Premiul Consiliului Suprem pentru elaborarea Stemei de Stat a Republicii Moldova;

1991 – Premiul Special pentru Pictură, Bacău, România;

1994 – Premiul revistei *Literatura și Arta* pentru ciclul de lucrări *Istoria Moldovei*;

1994 – Diploma de Onoare, Saint Elpidio, Italia;

1995 – Laureat al *Salonului Național de Arte Plastice*, Veighe, Franța; Premiul Organizației Națiunilor Unite pentru tabloul *Dialog*;

1996, 1998 – Premiul Special pentru Pictură, Chișinău, Moldova;

1996 – Premiul *Mitropolitul Varlaam* pentru tabloul *Motiv biblic*;

1998 – Premiul Special pentru Pictură, Chișinău, Moldova;

2001 – Conferirea Titlului onorific "Maestru în

Artă”;

2002 – Premiul Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova în domeniul Picturii.

Întinericul are o singură culoare, pe când lumina – o mulțime. Este un lucru de care ne-a convins, nu odată în plus, cunoscutul artist plastic din țară, Andrei Mudrea, la recenta sa expoziție personală și art-obiect, vernisată la 26 mai 2009, la Centrul Expozițional ”Constantin Brâncuși” din Chișinău cu prilejul împlinirii frumoasei vârste de 55 de ani. Genericul expoziției, ”Clipe de lumină”, poate fi atribuit oricărei lucrări, însă, în cea mai mare măsură, bineînțeles, celor ce poartă chiar denumirea în cauză.

Pictorul Dumitru Bolboceanu, care îl cunoaște pe Andrei Mudrea de foarte mulți ani, recunoaște că acesta a devenit pentru el o surpriză. *”Îl știam din altă prismă: era un colorist, avea compoziții figurative, naturi statice, nuduri, dar înaintând în vârstă a întinerit în pictură, în ceea ce face. Picturile sale sunt de o prospețime neașteptată, a lucrat cu cele trei culori de bază: galben, violet și portocaliu, din care a organizat o expoziție întreagă, cu lucrări diferite ca format și compoziție”,* a spus Bolboceanu.

Amintirea razelor de lună, 1987

”M-a impresionat această bucurie de culori, această ambianță optimistă, ca o explozie de lumină. Spre deosebire de alți artiști de la noi, Mudrea știe să-și arunce uneltele cu care a lucrat o anumită perioadă și să își dreagă altele noi, pentru că doar în acest fel un artist poate să înfrunte timpul. El nu s-a mulțumit să trăiască din slava cea de altădată, dar așa cum ne-a demonstrat-o și astăzi, a stricat jocul anterior și a creat o altă lume, bazată pe alte metafore”, crede scriitoarea Lucreția Bârlădeanu.

”Tare mi-aș dori să vin în fiecare an cu ceva nou. Cred că aceasta este datoria fiecărui artist. După fiecare expoziție personală, am curajul de a începe totul de la zero, altă perioadă, altă tehnică, alte viziuni, și lucrul acesta este interesant pentru mine, sper că este și pentru spectator”, a declarat maestrul.

În cadrul expoziției sunt prezentate 160 de lucrări realizate de Andrei Mudrea, 130 de picturi și 30 art-obiect. *”Mă gândesc că nouă, cei cărora Dumnezeu ne-a pus mâna pe creștet și ne-a dat câte un talent, uneori ne dă și câte o clipă de lumină, pe care noi încercăm să o oprim, să o imprimăm, atunci de ce să nu adunăm într-o bună zi aceste clipe de lumină și să le dăruim celorlalți. Așa e frumos, așa e bine și eu cred că este datoria noastră să ne bucurăm și să ne luminăm unul pe altul”,* a spus Andrei Mudrea.

Plângerea, 1999

Președintele Uniunii Artiștilor Plastici din Moldova, Ghenadie Jalbă, consideră că expoziția lui Andrei Mudrea este un eveniment pentru lumea artiștilor plastici, deoarece acesta vine cu lucrări noi, dar și cu diverse obiecte deosebite. *”Chiar dacă Andrei este prezent în multe expoziții de grup, cele personale au menirea de a demonstra evoluția sa”,* susține Jalbă.

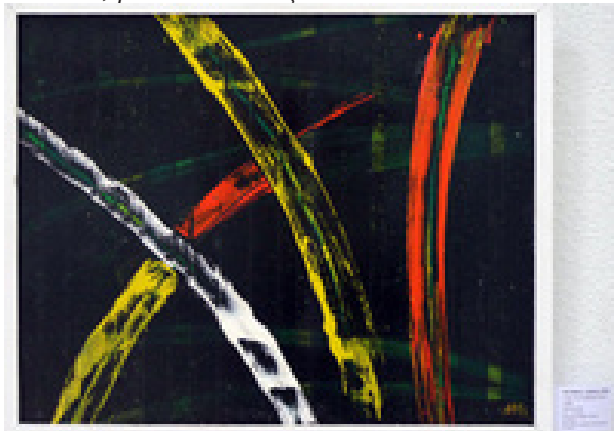
Din toate lucrările expuse la expoziție peste douăzeci de picturi de diferite mărimi și configurații ne prezintă acest antipod ce însoțește omul de la facerea lui încoace, – întuneric-lumină, lumină-întuneric –, firește, înțeles de fiecare dintre noi în mod diferit. Pentru Andrei Mudrea, aceste două categorii constituie temelia unei viziuni proprii privind existența umană, aceasta comportând un mesaj artistico-filozofic, în care, – chiar și în cazul când ocupă în perimetrul lucrării un spațiu mic, – precumpănitoare este lumina. Nu cea care ne aduce, după noapte, ziua, pentru ca lumea, după ce și-a împlinit orele de somn, să poată porni în alergare după ce vrea ea și ce știe ea, chiar dacă nu totdeauna are neapărată nevoie de asta.

”Lumina din picturile lui Mudrea – fie doar și un strop – este cu totul alta, una de origine divină, deci, capabilă să împrăștie întunericul din sufletele noastre și, dacă o dorim, să rămână acolo pentru orice oră de noapte și de zi, chiar și pentru totdeauna. Această lumină, Andrei Mudrea o stropește pe mulțimile de culori ale întunericului ca să ne demonstreze puterea luminii, ca să ne dăm seama că un strop de lumină, în mod miraculos, e capabil să împingă în neant șuvoaie de întuneric. Dacă am face o paralelă cu viața noastră de toate zilele, am putea spune că și o bucurie mică îl poate feri pe om, îndeosebi pe unul care nu obișnuiește să ceară de la viață mai mult decât i se cuvine...

Pictorul Andrei Mudrea continuă să îndreptățească marca “Andrei Mudrea, coloristul”, atribuită lui de critica de specialitate cu ani în urmă, la începutul carierei, culoarea în pânzele lui urmând să aibă un subtext mai mult sau mai puțin conturat. În ambele cazuri, anume ea este principalul imbold spre meditație, așa încât omul care stă în fața pânzei – fie că e una din ciclul “Urma de aur” sau “Insula comorilor”, fie că e o “Metamorfoză” sau “Pensulație în alb” – poate inventa subiectul sau legenda sa, pe potriva lumii în care există el, a vieții pe care o trăiește el. Deci, Andrei Mudrea face o pictură nu pentru delectarea ochiului, ci pentru lucrarea minții, altfel spus, pentru gândire.

Acest mesaj îl imprimă mai ales pasiunii sale din ultimii ani, pe care o numește art-obiect. Nu e ceva nou

în lume, însă e ceva nou la noi. Câte o lucrare-două de ale lui de acest gen au fost văzute la unele expoziții de grup, acum, însă, Andrei Mudrea nu a ratat șansa de a prezenta un număr impunător de compoziții executate într-o manieră tehnică proprie: niște construcții, la prima vedere bizare, din diferite vechituri aruncate de lume ca niște lucruri fără de nici un folos. Pe acestea, le-a cules de oriunde le-a văzut și le-a găsit și le-a adunat în atelier, cu gândul că într-o bună zi le va găsi rostul. Și, într-adevăr, l-a găsit. Cu ajutorul lor, reușește să creeze o lume a parabolilor.

Deci, e posibil să spui ceva și cu ajutorul unor chiroane ruginite bătute în jurul cadranelor unui ceasornic mare, cu o lumânare în locul acelor. Chiroane fiind 12, iar compoziția numindu-se “Cina cea de taină” – dacă ești

creștin – ai ce-ți aduce aminte și ai la ce gândi... Chiar și un singur chiron, – dar unul înfiorător de gros și lung, – care străpunge un druc masiv de lemn străvechi, te duce cu gândul mai ales la Golgota lui Iisus. Omagiu la Giordano Bruno, lui Pablo Picasso, lui Diogene – compoziții sofisticate, însă nu într-atât, încât să rămâi cu totul nedumerit în fața lor. Aceștia au fost temerari ai timpului în care au trăit, deschizători de căi, dărâmatari de stereotipuri, demni nu numai de a nu fi uitați, ci și de a fi urmați.

Dacă am face-o fără obișnuita noastră grabă-grăbire, tâlcuirea compozițiilor artobiect plăsmuite de Andrei Mudrea poate fi întru folos. Să zicem, ceanul cu fundul spart agățat cu un lanț de o construcție cu alură modernă semnifică Europa plus Moldova.

Se numește “Intrarea în Europa”. Astfel, artistul a vrut să ne arate cam la ce nivel de dezvoltare ne aflăm în comparație cu alte țări europene, sugerându-ne că aici nu e cazul să ne grăbim. Pentru ca Moldova să devină membru cu drepturi depline al Uniunii Europene, nu sunt suficiente doar vinurile ei, oricât de bune ar fi. E nevoie să fie pusă în valoare cultura – la început, acasă, apoi în afara ei, pentru că asta e principala bogăție a poporului nostru. Am putea zice că artistul nu are dreptate?”

(Anastasia Rusu-Haraba,

<http://www.moldova.md/md/cultura/3319/>)

„Dacă o să-mi spună cineva că pictura se face cu pensulă și vopsea, după ce l-am aflat pe Andrei Mudrea, și el m-a lăsat să-l urmăresc oficiind în fața pânzei ca un preot în altarul său – am să fiu înclinat să nu-l cred, fiindcă pictorul m-a convins că pictura se face cu altceva – cu inima care se prelungeste, atunci când pictează, până în vârful degetelor, cu privirea care corectează mâna și limpezește vopseaua, cu respirația care încălzește într-un atelier neîncălzit pânza, cu însăși viața și toată existența celuia care pictează, de la naștere și până la moarte.

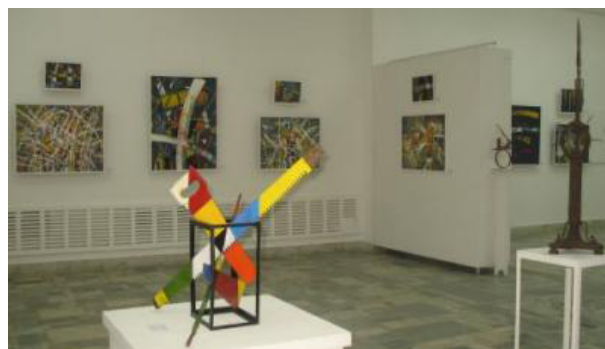
Pictura lui Andrei Mudrea nu desfată privirea, o pro-

voacă, o trezește mai degrabă”. (Nicolae Dabija, Lit. și arta, 1994, 28 apr, P. 8.)

Andrei Mudrea nu vorbește despre pictură, el – spre deosebire de alți pictori care știu atât de multe despre pictură și nu prea știu să picteze – preferă să facă pictură bună în tăcere.

Căutarea Frumosului este taina vieții sale. Acest Apostol al Frumuseții, care se vrea a fi A. Mudrea, crede că trupul sălășluiește în suflet și realitatea în artă. Tot el crede că viața poate fi cucerită prin artă, pictura fiind un procedeu autobiografic. Casele, arborii, drumurile, dealurile, florile etc, n-a făcut decât să le strămute din viața sa – în pictura sa. El încearcă să smulgă mereu câte

ceva Inexprimabilului, cu obsesia că ceea ce caută se află undeva foarte aproape de fiecare dintre noi.

ION SEVERIN, un artist basarabean în Europa

Ion Severin e o fire artistică, care își alege cu atenție prietenii, puțini și buni, aleși ca grâul de neghină.

Astfel e și creația lui. E pedant în toate lucrările sale, fiind fiu de gospodar și primind acasă o educație aleasă. Este un sufletist care își iubește viața, natura, arta în adevăratul sens al cuvântului.

Ion Severin a lucrat în calitate de pictor-șef la Editura „Cartea Moldovei”, actualmente lucrând la Editura „Știința”. Originalitatea sa se naște din faptul că el nu poate frunzări superficial manuscrisul, ci intră chiar și în cele mai neînsemnate detalii. „*Cartea pentru mine este ca un copil nou-născut, e un vis, e un pas spre eternitate, o bucurie, o noutate. Îmi dau seama că lucrul asupra unui manuscris îl poți considera încheiat doar atunci, când aceasta este pusă deja în vânzare*”, spune plasticianul.

Atelierul lui Ion Severin este plin cu lucrări, vopsele și toate cele necesare unui pictor. El a practicat Yoga și artele marțiale, fiind vegetarian. Astfel și-a format un caracter dur și o formă fizică de invidiat.

Ion Severin e omul care, prin grafica sa, a cucerit Parisul. E omul care a cucerit Germania, prin ilustrațiile de carte, și care a venit de acolo cu premii însemnate pentru cultura noastră. E omul care, în 1998, a fost numit pictorul anului într-un stat din SUA. E Dürerul nostru contemporan, care a pus sub creația sa Europa prin liniile de tuș, prin plasticitatea, compoziția și gândirea

sa. Ba mai mult Ion Severin ne arată o școală nouă, venită din academism spre abstract. Grafica lui e unica și

încomparabilă în țara noastră și acest lucru trebuie să-l recunoaștem fără supărare pentru colegii săi. Căci ilustrațiile sale i-au lăsat pe mulți în urmă, plecând departe cu creația sa, graficianul ridicându-se pe niște trepte cosmice, ca în poezia lui Eminescu „La steaua”.

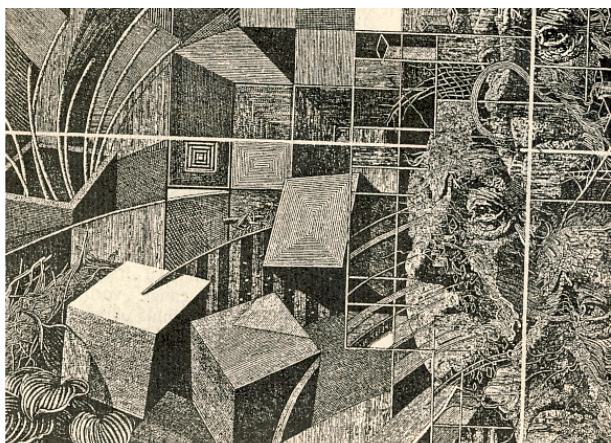
Mulți pot munci, dar puțini pot să ajungă la ceea ce a ajuns Ion Severin. Iată de ce el rămâne devotat graficii sale și nu vrea să o schimbe, fiindcă trăiește prin ea, o simte, o înțelege, o pipăie, rămânându-i fidel. „*Eu nu întorc pagina*”, spune Ion Severin.

Să ne bucurăm că nasc și la Moldova oameni. Datoria noastră este să-l recunoaștem și să-l susținem, căci el, chiar dacă pleacă, se reîntoarce la ceea ce are mai scump. „*Munca, țara și părinții nu se uită și nu se schimbă vreodată*”.

În grafica plasticianului nu e nimic fals. Întreaga sa creație este predominantă de gândire, măiestrie și răbdare.

Ion Severin este foarte modest și e deosebit și prin faptul că face o legătură între arta secolelor, aplicând-o în arta sa. Contemporanietatea sa e vizibilă și din încercările de a cunoaște lumea extraterestrelor sau a cosmosului, în strânsă relație cu metaforele biblice.

Ion Severin este un grafician excepțional, de talie europeană și o figură notorie în grafica de carte a Moldovei.

Oricât de frumoasă ar fi piesa muzicală, dacă se repetă în continuu, devine obositoare, monotona și lipsită de intonație. Astfel e și în grafică. În lucrările marilor artiști predomină varietatea. Imitarea ne arată în palmă o artă mediocră și anostă. Și anume ea lipsește în lucrările lui Ion Severin. Varietatea sa ne umple ochii și sufletul de pace și armonie, de imagini arhitecturale, de vers și proză, astrologie, simbolice etc. E o foarte bogată diversitate, un ocean de gânduri și linii, o Atlantidă nedescoperită, în fond o viață de artist care face îmbinări prin forme și vorbește despre marele creator al sufletului său – stăpân al unei inspirații unice.

În grafica lui Ion Severin întâlnim linii triunghiulare sau curbe, care amintesc de niște frânghii abstracte ce duc în neant și formează umbre, jumătăți de chipuri omenești, de fructe, insecte sau animale. Colțul de arhitectură al graficii sale e ca un vers postmodern, reprezentând și linii amestecate cu flori, frunze, petale, de diferite forme, care nu se repetă și nu plictisesc. Lui îi plac caii, taurii, tigrii, lei, peștii – simbolul creștinătății, din care culegi o întreagă veste a informaticii, artei contemporane.

Grafica sa înalt pilduitoare și perenă, prețioasă și generoasă, explicită și misterioasă în același timp, este aceea a unui artist major. Sunt clipe când minunile creației se cutremură puternic, mișcând și lumea noastră lăuntrică, având puterea să ne înaripeze cugetul și să ne transforme în adevăratul duh al artei. Aceasta a încercat Ion Severin să ne arate. Și a reușit.

Ion Severin, cunoscutul grafician basarabean este un artist plastic foarte activ în contacte și colaborări internaționale.

În anul 2009, el a avut o expoziție personală, între 30 martie și 24 aprilie, la Galerie de Club des Arts, al Consiliului Europei, la Strasbourg. Un loc prestigios, la care râvnesc mulți, dar pe care ajunge să și-l includă în palmares nu orice artist al lumii. Dar acest basarabean a reușit să se expună la Consiliul Europei. Dintre cei 60 de pictori din toată lumea, participanți la concurs, au

fost aleși să expună 12, câte unul pentru fiecare lună a anului. Pictorul nostru și-a ales luna aprilie.

La această expoziție au fost expuse 40 de lucrări din ciclul *Regenerare*.

La inaugurarea expoziției au fost prezente câteva distinse doamne: Maud de Boer-Buquicchio, secretar general adjunct al Consiliului Europei, Penelope Denu, președinta Club des Arts, și Anne Davis, soția lui Terry Davis, secretarul general al Consiliului Europei. A fost o manifestație emoționantă. Ce nu a putut prevedea Ion Severin au fost condițiile specifice ale perioadei în care s-a aflat la Strasbourg. Tocmai atunci se desfășurau summit-urile organizate în cinstea dublei aniversări: 60 de ani ai Consiliului Europei și, respectiv, 60 de ani ai NATO. Acest fapt a determinat caracterul în bună parte „închis” al expoziției, din cauza măsurilor de securitate draconice impuse pe timpul acestor evenimente, care i-au reunit pe toți puternicii Occidentului, în frunte cu Președintele american Barack Obama.

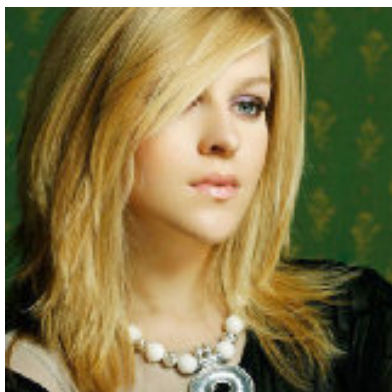
Despre reacția vizitatorilor, Ion Severin relatează un caz interesant.

„Sunt trei clădiri situate aproape una de alta: Parlamentul European, Consiliul Europei și CEDO. Expoziția era de fapt pentru funcționarii care lucrează în aceste organizații. Sala era plasată aproape de un restaurant, deci o bună locație, căutată deopotrivă și pentru mâncare și pentru „consumul” de artă. Mă uitam dacă lumea care trecea pe acolo era într-adevăr interesată de ce atârnam eu pe pereți sau doar cășca gura în drum spre sau venind de la restaurant. Și la un moment dat, m-a abordat o funcționară de la Consiliul Europei, o rusoaică, care se uitase până atunci foarte atent la lucrări, făcuse vreo două tururi ale expoziției, studiasse afișul, îmi citise biografia. Se apropie de mine și mă complimentează: „Domnule Severin, operele dumitale nu sunt pentru oamenii ăștia, care sunt opaci față de artă. Grija lor cea mare este cum să mănânce într-un restaurant mai bun, să-și asigure un salariu mai gras, să se distreze, să facă sport – cum să-și reînnoiască abonamentul la tenis, bazin etc. Ar fi trebuit să-ți vernisezi expoziția într-o galerie de artă, să o vadă niște profesioniști, nu într-un spațiu ca acesta, printre birocrați insensibili.” Mi-a propus, dacă vreau, să-mi organizeze o expoziție la Moscova, în cartierul Rubliovka (zona rezidențială a oligarhilor ruși), pentru că are prieteni din lumea artelor... Eu i-am răspuns, poate cam imprudent, că îi apreciez generozitatea, dar știu o mulțime de basarabeni care se duc să lucreze la Moscova și nu mai ajung cu banii acasă, sunt prădați chiar acolo sau o pătesc pe drumul de întoarcere în Moldova. Nu i-a plăcut felul meu de a vedea lucrurile și n-a mai insistat...”

Deși a ajuns să fie unul dintre cei mai cunoscuți artiști basarabeni în străinătate, Ion Severin nu se grăbește să facă expoziții în fiecare an. Mult mai important i se pare să lucreze. O expoziție bună trebuie să vină ca un rezultat al unor fertile perioade de acumulare.

ALEXA (Olga Fesenco) a adus Mamaia la Chișinău

Alexa, numele ei real Olga Fesenco, s-a născut pe 3 ianuarie 1988 la Chișinău, în familia lui Nicolae și Ecaterina Fesenco. „Alexa” este numele ei de scenă cu care a „botezat-o” Adrian Ursu în perioada în care au colaborat împreună.

Olga Fesenco a absolvit Liceul de Limbi Moderne și Management și este studentă la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice. Fiind studentă la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice reușește să fie și prezentatoare a unui Show de muzică și divertisment pe undele unei televiziuni moldovenești.

Muzica a fost pasiunea ei de când se ține minte și, de multe ori, imaginându-și că este pe scenă și o ascultă un public numeros, cântă la... recipientul cu deodorant, închipuindu-și că acesta este microfon. În copilărie a activat timp de șase ani în colectivul de dansuri populare „Vatra” și a participat la concursuri naționale și internaționale de muzică. A cântat în România, Ucraina, Turcia, Belgia, Franța, Spania, Italia și Canada.

Primul concurs de muzică a fost „Zvezdocica”, care a avut loc la Odesa în anul 2000. Apoi, în 2003, ajutată și îndrumată de maestrul Mihai Dolgan, a participat la Festivalul „Steluțele mării” din România, unde s-a plasat pe locul II. A fost un început de bun augur pentru cea care avea să devină una din-

tre cele mai îndrăgite tinere vedete de la noi. Apoi, a urmat locul 3 la Concursul „Perlele Berlinului” din Germania (2003), locul 2 la „Kanas 2004” din Lituania (2004), locul 2 la „Micul Prinț”, Moldova (2004). În anul 2004 a fost membră clubului UNESCO în CHYPRE “Universe Talent” - Cehia 2005.

În luna august 2005 Alexa (Olga Fesenco) a filmat primul videoclip la piesa “Dansează toți băieții”. În septembrie 2005 a participat la Seara Basarabenilor „Cerbul de Aur” din România, iar în octombrie 2005, la Palatul Național, a lansat albumul de debut, intitulat „Un sărut”, ce conține 10 piese, proiect ce poartă semnătura lui Adrian Ursu, autorul multor piese din album.

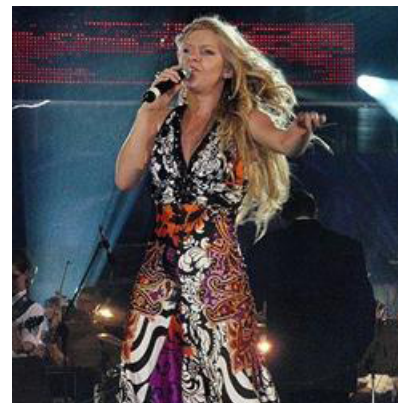
În anul 2006 s-a plasat pe locul 2 la Concursul „Opus Buen Viaje” din Spania. În luna mai a mai filmat un alt videoclip (al doilea) în România – Arad, la piesa “C’mon” din al doilea album ce a fost lansat în iulie. Al doilea album “Welcome to my world” conține 13 piese, toate în limba engleză, plus videoclipul piesei “C’mon”, proiect semnat de Donovan Knowles, compozitorul și textierul tuturor pieselor de pe album.

În creația sa Olga Fesenco colaborează cu textierii Georgeta Voinovan, Pavel Darie, Corina Boaghe, Andrei Strâmbeanu, Efim Krimerman, Dumitru Matcovschi, Traian Vasilec, Pavel Bechet, Maria Tofan-Bălci, Viorica Mija,

Raisa Panina, Irina Trubocichina, Victoria Odobescu, Adrian Ursu, Dj tiganASH, E. Panina, Donovan Knowles și compozitorii Adrian Ursu, Dj tiganASH, Anatol Cucu, Mihai Dolgan, Marian Stârcea, Daniel Ambrojo, Andrei Varlamov, Georgeta Voinovan, Vladimir Aleșicev.

Basarabeanca Alexa (Olga Fesenco), cu evidente calități vocale de excepție, este fericita câștigătoare la Trofeul de la Mamaia la cea de-a 39-a ediție a Festivalului Național de Muzică Ușoară Mamaia ce s-a desfășurat în perioada 20-23 august, la Teatrul de Vară din parcul Tăbăcăriei. Interpreta a concurat la secțiunea INTERPRETARE. În cadrul evenimentului au concurat 27 de cântăreți la secțiunea de INTERPRETARE și 23 de piese la secțiunea de CREAȚIE.

Laureata celui mai mare premiu al Festivalului Mamaia 2009, tânăra interpretă din Republica Moldova, la vârsta de numai 21 de ani, Alexa (Olga Fesenco) a participat la secțiunea INTERPRETARE, cu piesele *Rămâi cu mine*, din repertoriul Andrei, și *Doar iubirea ta*, ale cărei versuri îi aparțin cântăreței și care a fost compusă de Alexandru Brașoveanu. Alături de deținătoarea Trofeului, și alți basarabeni au fost premiați în cadrul festivalului. Astfel, Pavel Parfenii i-a adus compozitorului Tudor Andrei premiul

I (1500 de euro) acordate la secțiunea CREAȚIE, interpretând piesa *Tu nu vezi cerul* (textier: Andreea Andrei), scrisă special pentru el. Un premiu a obținut și compozitorul Ion Caragea, originar din Republica Moldova, stabilit de mai mulți ani la București. Sâmbătă seara, după concurs, pe scena de la Mamaia a evoluat trupa „Millenium” care, împreună cu actrița Ramona Bădescu din România, a pregătit un recital din piesele Mariei Tănase. Iar duminică seara festivalul a culminat cu un recital al formației „Provincialii”, a cărei solistă este basarabeanca Diana Rotaru.

Solicitată să comenteze prestația artiștilor noștri la Mamaia, Zinaida Julea ne-a spus că se bucură mult pentru succesul Alexei care, în ultimii ani, a făcut niște pași mari înainte. „Este un succes al ei, dar și al tuturor interpreților din Republica Moldova. M-am bucurat și pentru Pavel Parfenii, care m-a cucerit încă de la „Două inimi gemene”. Este un mare talent, care sper să aibă un viitor pe potrivă”, ne-a mai spus artista.

Laureații celor două secțiuni – Interpretare și Componistică (cre-

ție) – au fost desemnați dintre cei 13 finaliști din 25 de participanți, la fiecare dintre cele două categorii.

În premieră, locurile 2 și 3 la secțiunea CREAȚIE MUZICALĂ nu au mai fost acordate, juriul anunțând că a decis contopirea acestora

cu premiul întâi, care a fost decernat pentru patru compoziții. Cele patru melodii premiate cu locul întâi sunt : *Vino... măcar în vis* în interpretarea lui Mircea Romcescu, *Tu nu vezi cerul*, interpretată de Pasha (Pavel Parfenii), *Vreau doar iubirea ta* – interpretată de Adriana Vlad și piesa *Prin ochii tăi pot visa*, prezentată de Paula Seling.

La secțiunea INTERPRETARE au câștigat: locul I – Loredana Ciobotaru cu piesa *Focul* (muzica: Laura Stoica; text: Razvan Mirica). Locul II l-au împărțit Cristina Florentina Vasu pentru piesa *Tu n-ai avut curaj* (muzica: Șerban Georgescu; text: Roxana Popescu)

și Renata Timea Tolvai cu piesa *Iubirea-i doar o glumă* (muzica: Misu Ioncu; text: Petre Andreescu). Locul III l-au ocupat Cristina Bondoc cu piesa *Spune da, spune nu* (muzica: Andrei Tudor; text: Andreea Andrei) și Alin Ignat cu piesa *Eu te voi iubi* (muzica: Marius Teicu; text: Eugen Rotaru). Premiul Special Radio Romania i-a fost acordat Danielei Cojocar pentru piesa *Durerea unei femei* (muzica: Radu Lefter; text: Cătălin Dascalu). Premiul Presei l-a cucerit Larisa Ciortan cu cântecul *Lie ciocârlie* (prelucrare din folclor). Premiul Special pentru interpretare a luat Loredana Ciobotaru cu piesa *Focul* (muzica: Laura Stoica; text: Razvan Mirica). Iar Trofeul Mamaia 2009, cel mai mare trofeu, a fost câștigat de

interpreta din Republica Moldova, Olga Fesenco alias Alexa. Alexa a încântat juriul cu melodia *Doar iubirea ta*, fiind desemnată de juriu ca cel mai bun interpret din cadrul festivalului de muzică desfășurat în România. Aceasta a câștigat trofeul Mamaia. Acesta reprezintă un autoturism Skoda Fabia (de 10 mii de euro), oferit de „Autoclub Skoda Constanța”, sponsorul evenimentului, cu care Alexa s-a întors în Moldova, alături de Pavel Parfenii.

Unul dintre cele mai importante evenimente din viața vedetei a fost câștigarea Trofeului Mamaia 2009. „Totul s-a produs atât de re-

pede! Nici măcar nu am avut timp de emoții. Tocmai eram implicată în proiectul «Și tu poți dăruia un zâmbet», aveam concerte aproape în fiecare zi în Republica Moldova și eram în tonus, cum s-ar spune. Știi, concertul este mai aproape de sufletul meu decât concursul. Urmăream la Mamaia concurenți cu voci foarte bune, care nu-și puteau stăpâni emoțiile, mulți dintre ei și din lipsa de experiență. La concurs cânti și te străduiești să placii juriului, celor 20 de persoane care apreciază nu doar vocea, ci și fiecare mișcare, gest al tău. La concert apari în fața unor oameni și cânti, fără să te gândești că ești într-o concurență, fără să vrei să placii. Cânti, pur și simplu, și te dedai totalmente”, povestește Alexa, care

mai spune că s-a simțit foarte bine pe scenă, dar și în afara ei. „Era o gașcă de moldoveni acolo: Ion Caragea, Pavel Parfeni... Împreună repetam, împreună luam masa, ne distram etc. Eram pe plajă când m-a sunat o jurnalistă, m-a felicitat și m-a întrebat cum mă simt în postura de câștigătoare. I-am mulțumit, dar am crezut că e o glumă. Abia când am fost invitată la emisiune în direct la radio și am fost anunțată oficial, am înțeles că nu e o glumă”, mai povestește vedeta.

Alexa a relatat că acest trofeu reprezintă pentru ea un examen susținut cu brio. „Concursul a fost pentru mine un examen pe care am fost obligată să-l iau. Când au fost anunțate rezultatele, nici nu-mi venea să cred și nici nu puteam spune două vorbe. Pentru mine contează mult faptul că premiul meu a fost unul dintre cele mai mari. Așa că mă bucur foarte mult”, a declarat interpreta.

Ziarul românesc *Liderul de opinie* : cotidian de Constanța din 24 august 2009, cu articolul *Skoda Fabia...* „Rămâi cu mine”, la Chișinău relatează despre acest eveniment important:

“Pentru prima dată în istoria Festivalului de Muzică Ușoară de la Mamaia, la ediția din acest an s-a acordat premiul I pentru patru compoziții de la secțiunea Creație. Faptul că patru melodii au obținut același punctaj din partea juriului i-a pus în mare dificultate pe consilierii județeni, la stabilirea premiilor la cele două secțiuni ale festivalului. În cele din urmă, s-a stabilit că la Creație să fie acordat doar premiul I, compozițiilor lui Mircea Romcescu, Andrei Tudor, Adrian Romcescu și Cristian Faur, fondul de premiere distribuindu-se celor patru. Trofeul Mamaia – o Skoda Fabia – a fost adjudecat de Olga Fesenco din Republica Moldova, concurentă la secția Interpretare, cu piesa „Rămâi cu mine”.

Interpretarea a luat Trofeul

Câștigătoarea Festivalului Național Mamaia 2009 este Olga Fesen-

co, o tânără de 21 ani, cunoscută în Republica Moldova sub numele de Alexa. Adoptată de Capitală, unde și-a mutat cartierul general, tânăra interpretează a stârnit admirația publicului în cele două seri de concurs, smulgând ropote de aplauze, mai ales că a fost printre puținii concurenți care au interpretat o piesă ritmată. Ea va pleca acasă cu un autoturism Skoda Fabia, ma-

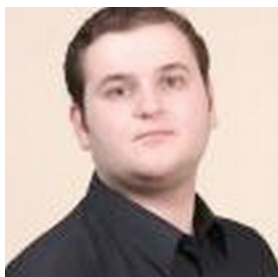

rele premii al festivalului din acest an. De altfel, faptul că trofeul festivalului să meargă la unul dintre concurenții de la Interpretare a fost și propunerea lui Cristian Zgabercea, directorul celei de-a 39-a ediții, propunere agreată de consilierii județeni, la stabilirea premiilor. Alexa a declarat că-și dorește foarte mult să devină un artist cunoscut în România, nu doar în țara ei de origine, unde are deja patru albume lansate.

Alexa afirma, că vara care s-a încheiat a fost una de pomină. „Cred că vara asta am lucrat cel mai mult!” afirma vedeta, care a fost implicată într-un proiect de binefacere pentru copiii cu dizabilități, a participat și a câștigat Marele Trofeu la Festivalul Mamaia, și-a schimbat numele de scenă. Recent s-a întors din Mamaia nu doar cu o mașină nouă, ci și cu un nume nou Karizma, alias Olga Fesenco, fosta Alexa. Olga Fesenco toată vara s-a tot gândit ce nume să adopte, mai ales că opta pentru unul matur. Ma rog, numele de scenă nu se scrie

chiar conform ortografiei limbii noastre materne, dar Karizma a declarat ferm: „Am insistat ca acesta să se scrie cu „k” și nu cu „c”, iar în loc de „s” să fie „z” pentru a-mi personaliza numele”. „Am simțit deodată că acest nume e al meu. Echipa mea a căutat mult timp un nume potrivit. Numele „Karizma” a venit din partea lui Donovan Knowles, verișorul și producătorul lui Beyonce, cu care am realizat împreună albumul „Wellcome to my world”. M-am obișnuit repede cu acest nume. Oricum, Alexa nu va muri niciodată, multă lume încă mă mai numește așa. Karizma este mai mult un nume pentru scena românească, spre care mă îndrept acum și unde există deja o interpretă care se numește Alexa și pentru a evita coincidențele a fost nevoie de acest re-branding”, povestește interpreta. Mai mult, vedeta a lansat deja primul produs Karizma, piesa „On&On”, care rulează deja la posturile de radio. Noul proiect al Olgăi Fesenco este prezent și pe internet. Site-ul www.karizma.md oferă publicului posibilitatea de a audia și prima piesă, pe care interpreta a lansat-o sub numele “Karizma”. Acum Olga Fesenco țintește cu toată puterea spre România. „Odată cu noul nume scenic începe o nouă etapă în viața mea, etapă în care mă voi lansa pe piața muzicală românească, pentru că showbizul moldovenesc nu se dezvoltă cu pași prea rapizi. Cred că orice artist de la noi, la un moment dat, țintește spre piața românească, și nu e un abandon. Eu îmi iubesc țara, dar ce perspectivă am în Republica Moldova? Să devin cântăreață de nunți și cumetrii? Să se înțeleagă corect, eu nu am nimic împotriva oamenilor care își câștigă astfel pâinea. Fiecare alege când vrea să se oprească și simte momentul când trebuie să meargă mai departe. Pentru mine piața românească pare mai palpitantă. Am mai multe idei și proiecte pe care vreau să le realizez acolo”, spune interpreta.

Lauri pentru violonistul ILIAN GÂRNEȚ

Republica Moldova a fost reprezentată la Bruxelles, la Concertul Final al prestigiosului Concurs Internațional "Regina Elisabeth", de faimosul nostru violonist Ilian Gârneț.

Muzicianul moldovean Ilian Gârneț a urcat pe podiumul concursului pentru vioară "Regina Elisabeth" 2009.

În lume există doar 2-3 concursuri de muzică ce oferă interpreților șansa unei cariere strălucite. "Regina Elisabeth" din Belgia este unul dintre acestea.

Inițiat în 1937, la început a purtat numele marelui violonist, compozitor și dirijor belgian Eugene Ysaÿe, iar din 1951 se numește "Regina Elisabeth" și a devenit unul din primele la care visează orice muzician – violonist, pianist sau cântăreț. Concursul la fiecare gen (dintre aceste trei) are loc odată la trei ani, durează o lună de zile și se desfășoară în trei etape. Cei care reușesc să ajungă în finală deja se pot mândri de această performanță. Concursul din anul 2009 este dedicat instrumentului favorit al reginei Elisabeta – vioara, și permite descoperirea noii generații de tineri vioriști. Evaluarea fiecărui participant se desfășoară în fața publicului larg și reprezintă un recital cu pian și cu Orchestra Națională a Belgiei. La fiecare concert este prezentă Regina acestei țări.

Concursul reprezintă o asociație necomercială și independentă. În acest an au concurat violoniștii. Din cei 83 de participanți pentru semifinală au fost selectați doar 12. Surpriza concursului a fost tânărul Ilian Gârneț din Chișinău, care a

cucerit publicul și juriul cu prestația sa impecabilă.

Trecând în revistă cele mai succinte date biografice, menționăm că Ilian Gârneț, talentatul violonist, s-a născut la 23 noiembrie 1983, la Sankt Petersburg, Federația Rusă, în familia cunoscutului maestru de balet Eugen Gârneț (actualmente prim maestru de balet al Operei Naționale Chișinău) și a pianistei Margareta Cuciuc.

De la vârsta de 5 ani începe să studieze vioara la Liceul Republican de muzică „Ciprian Porumbescu”, în clasa profesoarei Galina Buinovschi. A absolvit Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice (AMTAP) din Chișinău, în clasa profesorului B. Dubosarsky, în anul 2001 studiază la Conservatorul din Maastricht (Olanda) în clasa profesorului Robert Szreder, iar din 2008 este student la prestigioasa Academie de Muzică "Jan Sibelius" din Helsinki, la clasa prof. A. Vinnitsky. Din 2006 este solist-instrumentist la Sala cu Orgă din Chișinău.

În timp ce alți tineri de vârsta lui își petrec timpul liber pe Internet sau în cluburi, Ilian Gârneț, cântă la vioară aproape toată ziua. Violonist virtuoz, cu o puternică personalitate, Ilian a reușit la cei 26 de ani ai săi să se impună în viața muzicală autohtonă ca unul dintre vârfurile generației sale.

Primul său premiu (premiul 3 la Concursul național de muzică clasică) Ilian l-a câștigat la vârsta de 9 ani, iar la vârsta de 10 ani a devenit deja câștigătorul premiului I la Concursul internațional "Jeunesses musicales" din București. În palmaresul său se înscriu peste 25 de premii la concursuri naționale și internaționale, dintre care amintim: Premiul I la Concursul "Nuri Iyicil" (Istanbul, 2008), Premiul III la Concursul "David Oistrach" (Moscova, 2008), Premiul I la Concursul "Tibor Varga" (Elveția, 2008), la care dirijorul Simon Gamartin,

Doctor Honoris Causa al Academiei de Muzică din Chișinău, care a asistat la concurs, a spus că Ilian era „cu două capete mai sus decât concurentul plasat pe locul II”, Marele Premiul la Concursul Internațional *Intermezzo* din Astana (Kazahstan, 2006). S-a distins în cadrul Concursului Internațional al Violoniștilor „David Oistrach” din Odesa, Ucraina (a ocupat locul IV în 2006 și locul III în 2008), Medalia de Aur la Întrecerile Delfice (Moscova, 2000), Premiul III la Concursul "H. Wieniawski" (Ljubljana, 2000), Marele Premiu la Concursul "Paul Constantinescu" (București, 2000), Premiul "Mihai Jora" din partea Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România (1999), Marele Premiu la Concursul "Remember Enescu" (București, 1999), Premiul I și Premiul Special „Sonder” la Concursul de la Kloster Schontal (Germania, 1999).

Începând din 1992, Ilian Gârneț a obținut, practic, câte 2 premii importante la concursuri naționale și internaționale. Toate aceste premii au adus numele Republicii Moldova pe cele mai înalte pedestale artistice.

Virtuozul violonist Ilian Gârneț, tânăr de numai de 23 ani, s-a ales cu acest supranume în urma evoluțiilor sale excepționale de la două festivaluri internaționale de muzică desfășurate (în octombrie și noiembrie 2006) la Astana, Kazahstan, la ambele obținând Grand-Prix. "Aflându-mă în Kazahstan, - spune Ilian, - am avut emoții mari. Am privit cu atenție concurenții și am înțeles că va fi o competiție serioasă. Totodată, pentru mine lupta a fost dublă, căci am participat concomitent la două manifestări internaționale: Concursul Internațional pentru violoniști și Festivalul Internațional pentru Tineret". "Sala în care a avut loc concursul era una nouă, nemaipomenită, cu o acustică extraordinară. Și juriul a fost deosebit de corect și obiectiv", a declarat Ilian.

Profesorul lui Ilian Gârneț, maestrul în arte Boris Dubosarsky, a spus că este pentru prima dată când un reprezentant al Republicii Moldova obține Marele Premiu și trofeul la un concurs atât de prestigios.

La festival au participat vioriști din 11 țări, inclusiv din Japonia, China, Coreea de Sud, Federația Rusă, Kazahstan etc.

În opinia violoncelistului Ion Josan, artist al poporului, evoluția lui Ilian Gârneț a fost una desăvârșită, el reprezentând cu onoare Republica Moldova la acest concurs internațional. „*Ilian Gârneț face minuni cântând la niște lemne, imaginați-vă cum ar cânta la o vioară Stradivarius*”, a spus Ion Josan, precizând că tânărul nu are un instrument performant, pe măsura talentului său.

„*După mulți ani, putem afirma că avem un violonist de talie mondială, care poate participa la cele mai importante concursuri internaționale*”, a spus Boris Dubosarsky, Maestru în Artă.

În premieră, un muzician din Republica Moldova a participat și la prestigiosul Concurs Internațional

al Violoniștilor „Tibor Varga” din Elveția, care a fost instituit în 1967 de către cunoscutul violonist și dirijor Tibor Varga. Tânărul violonist din Chișinău, Ilian Gârneț a obținut Premiul I și Premiul „Simpatia publicului” la cea de-a 42-a ediție a acestui concurs. Evenimentul a fost un adevărat șoc în lumea muzicii. Concursul a avut loc în orașul elvețian Martigny. Tânărul muzician

a dus faima școlii noastre de violoniști în lume.

Ilian Gârneț a intrat într-o competiție muzicală acerbă cu peste 80 dintre cei mai buni tineri violoniști din lume. După prima etapă a concursului, au fost acceptați doar zece dintre aceștia, iar la ultima rundă au rămas doar trei participanți, printre care și Ilian Gârneț. În faza finală, acompaniat de orchestra simfonică, Ilian Gârneț a interpretat „Concertul pentru vioară și orchestră” de Jean Sibelius, impresionând prin înaltul profesionalism, măiestrie interpretativă și virtuozitate. În final lui Ilian Gârneț i s-a oferit Premiul I, Ștefan Tarrara din Germania a devenit deținătorul Premiului II și Kristi Gjezi din Franța – câștigătorul Premiului III.

Muzicianul nostru a devenit feblețea juriului – care a reunit nume sonore, precum Francesco de Angelis – primul violonist al Orchestrei de la Teatrul „La Scala”, director ai unor teatre celebre din lume, dar și a publicului elvețian, ale căror voturi l-au făcut cunoscut. La acest concurs Ilian Gârneț a cântat la vioară profesorului său de la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Boris Dubrovsky, care este o copie de vioară italiană de Cario Bergonzzini. La concert chiar i s-a reproșat că instrumentul nu este suficient de puternic. „*Mi s-a spus că am cucerit prin sinceritate și muzicalitate deosebită*”, a spus I. Gârneț.

„*S-a întâmplat o minune la care nici nu am visat. În momentul când evoluam, mi s-a rupt o strună la vioară. Am reacționat prompt, apucând prima vioară din orchestră, cu care am încheiat întâiul fragment. Apoi, în câteva secunde, în culise, mi-am pus o strună nouă la instrumentul profesorului meu, de care nu mă despart niciodată*” – spune Ilian Gârneț. Ceilalți concurenți, deși se impun atât prin studii la școli renumite de muzică, cât și prin instrumente veritabile, extrem de costisitoare, au fost devansați. Muzicianul nostru a cucerit prin sinceritatea sa deosebită. El a adus 2 premii – Grand-Prix-ul și Premiul „Simpatia Publicului”.

Iată ce scriu ziarele elvețiene despre violonistul nostru:

Le violoniste moldave Ilian Gârneț - lauréat du Concours international de violon «Tibor Varga»

„*Le jeune violoniste de Chișinău, Ilian Gârneț, a gagné le Grand Prix de la 42-ième édition du prestigieux Concours International des Violonistes „Tibor Varga” tenue en Suisse.*

Ayant fait face à une concurrence acerbé, Ilian a remporté le Grand Prix et le Prix du public, accordés par un jury composé de musiciens à renommée mondiale, tels que Francesco de Angelis, premier violoniste de l'Orchestre du Théâtre „La Scala”, directeurs de théâtres célèbres, ainsi que par le public suisse.

Ilian Gârneț a fait ses débuts comme violoniste en 1992, lorsqu'à l'âge de 9 ans il a pris part à un concours national de musique. Puis, il a participé à de dizaines de concours nationaux et internationaux, tels que „David Oistrach” de Odesa, „Remember Enescu” de Bucarest, „Allemagne-1997”, etc., remportant plusieurs prix.

Ilian Gârneț est le premier Moldave qui ait participé au prestigieux Concours international de violon «Tibor Varga». En tant que gagnant, il a été reçu comme un héros à Chișinău.

„*Il s'est passé quelque chose de merveilleux à quoi je n'ai même pas pensé. Pendant ma présentation, une corde de mon violon s'est détériorée. J'ai eu une réaction prompte, j'ai pris le premier violon qui m'est tombé sous la main et j'ai achevé le morceau commencée. Puis, dans les coulisses, au bout de quelques secondes, j'ai mis une autre corde à l'instrument de mon professeur dont je ne me sépare jamais*”, raconte Ilian Gârneț”.

Reîntors acasă, Ilian a fost întâlnit cu aplauze de către colegi, părinți, oameni de artă și profesorii lui, la Uniunea Muzicienilor, tânărul fiind membru al acestei organizații. *„Pentru prima dată un reprezentant al țării noastre participă la un asemenea concurs prestigios, deoarece face parte din asociația concursurilor internaționale. Înalta apreciere de care s-a distins Ilian Gârnet a făcut să se vorbească pe plan internațional despre existența, importanța și nivelul școlii violoniste din Republica Moldova”*, a menționat Parascovia Berghi, vicepreședintele Uniunii Muzicienilor.

Maria Bieșu, Primadona Operei Naționale, președintele Uniunii, n-a putut veni să-l felicite personal din cauza bolii, însă, i-a mulțumit prin telefon. *„Ne bucură faptul că avem un asemenea membru în Uniunea Muzicienilor din Moldova și îi mulțumim pentru aceste rezultate și pentru că s-a mai auzit de țara noastră în Europa”*, a menționat Maria Bieșu.

La rândul său, maestrul în arte Boris Dubosarsky, profesorul lui Ilian Gârnet, a remarcat faptul că este pentru prima dată când un moldovean participă și reușește să cucerească un asemenea prestigios concurs. *„Acest premiu demonstrează o dată în plus calitățile muzicale de excepție ale acestui tânăr violonist și rezultatul unei munci asidue și consecvente, de autoperfecționare”*, a specificat maestrul Dubosarsky.

Galina Buinovschi, profesoara lui Ilian de la Liceul Republican de Muzică „Ciprian Porumbescu” și-a exprimat regretul că remarcabilul violonist nu are o vioară pe măsura talentului său. În Elveția a cântat la vioara profesorului său.

Posedând o prezență scenică agreabilă, o tehnică deosebită, Ilian Gârnet a cucerit publicul pretutindeni, obținând comentarii pe măsură. La ultimele concursuri, tânărul violonist a fost numit de participanți și membri ai juriului *„un Oistrach al Moldovei”*.

După succesul culminant din

anul 2008, la prestigiosul Concurs Internațional al Violoniștilor „Tibor Varga” din Elveția, când a obținut Premiul I și Premiul publicului, Ilian Gârnet ne face alte mari surprize. În anul 2009 participă la Concursul „Regina Elisabeth” (Bruxelles), cea mai dificilă și mai bine cotată competiție pentru vioară din lume. Din acest considerent muzicianul nostru a renunțat la o serie de concerte programate în Mexic.

Din cei 83 de participanți admiși la concurs, Ilian Gârnet a depășit cu brio cele două etape ale concursului, ajungând printre finaliști. Iar în finală, după cum scria presa belgiană, lupta s-a dat practic între cei mai buni concurenți – cel mai în „vârstă”, de 25 de ani, Ilian Gârnet, și cel mai „tânăr”, de 20 de ani.

Ilian a obținut premiul III, care prevede acordarea sumei de 15 mii de euro și organizarea mai multor concerte. Ilian a fost surclasat de australianul Ray Chen (locul I) și belgianul Lorenzo Gatto (locul II).

Compozitorul Constantin Rusnac, președintele UNESCO în Republica Moldova, care l-a însoțit pe Ilian la Bruxelles, a spus că tânărul basarabean a fost remarcat imediat, de la I etapă, de către juriu, dar și de presa belgiană. Compozitorul a precizat că l-a ascultat pe Ilian cu lacrimi în ochi, când a cântat, iar publicul l-a aplaudat stând în picioare. *„Ilian a scos din vioara lui tot ce a putut. Dacă ar fi avut un arcuș mai bun... Membrii juriului se uitau unul la altul - mulți interpreți erau discipoli ai specialiștilor incluși în juriu - și nu înțelegeau de unde a izbucnit acest mare talent. El aproape că era numit, pur și simplu, geniu”*, a spus Constantin Rusnac. El a precizat că este vorba de unul din cele mai dificile concursuri de acest gen din lume, unde, *„dacă nu ai forță fizică, de nu ești bine pregătit psihologic, nu ai nici o șansă la acest concurs, oricât de talentat ai fi”*, a spus Constantin Rusnac. În cazul tinerilor noștri care ne reprezintă excepțional peste hotare, este vorba de o muncă silnică, de 7-8 ore de repetiții pe zi, din copilărie, pentru

că, fiind chiar și supratalentat nu reușești nimic fără multă muncă.

În finală, concurenții au trebuit să interpreteze o sonată pentru vioară și pian, o operă inedită, scrisă special pentru concursul internațional de vioară, care a luat Trofeul 2009 la Concursul Internațional de Compoziție, dar și un concert la alegere. Pentru proba finală juriul a selectat partituri inedite, care să demonstreze talentul și stilul fiecărui partici-

pant. Momentul inedit e că au studiat piesa scrisă special pentru concurs singuri, încuiați timp de o săptămână într-un castel, fără ajutorul cuiva. În finală, pe lângă piesa câștigătoare la Concursul internațional de compoziție, Ilian a interpretat sonata lui Brahms, acompaniat la pian de mama lui, precum și concertul lui Șostakovici. Comentariile specialiștilor experți după fiecare lucrare interpretată de violonistul nostru au subliniat sunetul perfect, pe care Ilian l-a scos din modesta vioară (toți participanții au cântat la viori foarte valoroase), au apreciat bogata paletă de nuanțe, virtualitatea și emotivitatea profundă a violonistului Ilian Gârnet. *„Ilian a cântat, pur și simplu, genial concertul lui Șostakovici. Sala s-a ridicat în picioare și l-au aplaudat la nesfârșit. Ilian a fost o revelație la Bruxelles, o excepție. A fost o biruință fantastică, la acest concurs”*, a spus Constantin Rusnac,

precizând că cei șase premianți la Concursul Internațional de vioară „Regina Elizabeta” sunt înscriși în „cartea de aur a lumii”, sunt considerați cei mai mari muzicieni care există la moment în lume. Iar, Ilian Gârneț este plasat în topul celor mai virtuoși violoniști din Europa

Ziarul *Szabadság*, cu articolul lui Helen Exley **Már az évad elején kiadott műsorlapon örömmel olvastuk, hogy ebben az évben végre újból vendégünk lesz Misha Katz, a kolozsvári közönség kedvenc karmestere**, publicat în 2009 la 14 iunie, dezvăluie acest eveniment remarcabil:

„Az orosz származású, Franciaországban élő, de szerte a nagyvilágban nagy népszerűségnek örvendő karmester, szimpatikus megjelenésével, a közönséget szóban is köszöntő humoros fellépésével, közvetlenségével kiérdemli a „charmeur”, hódító modorú, szeretetre méltó jelzőt. Zeneileg olyan képzésben volt része, hogy nem csoda, ha minden stílusú zenét a kisujjában érez. Főiskolai tanulmányait csellistaként kezdte, Rosztropovics tanítványaként, később a vezénylés fortélyaiba édesapja, a szintén neves Leonida Katz avatta be. De tanult Leonard Bernsteintől, és Sergiu Celibidachetól, ez utóbbit egyben zenei eszményképének tartja.

A március 20-i hangversenyt A gyógyászat, művészet, művelődés gála keretén belül szervezték meg, a belépés ingyenes volt, de meggyőződésem, hogy egyébként is zsúfolt terem várta volna a kedvenc karmester produkcióját. A hangverseny másik revelációja a fiatal, zseniális tehetségű Ilian Gârneț (Moldova Köztársaság) hegedűművész volt, aki szinte annyi nemzetközi díjat mondhat magáénak, ahány éves, és csak 1983-ban született!

Kirobbanó öröm, a szabadság élvezete, a virtuozitás csillogása és a hangszínek szípkákái jellemezték Mozart Figaro házassága című nyitányát, amelyet Misha Katz „zenei ékszernek” nevezett. A vezénylésről talán előljáróban annyit, hogy Katz nem is vezényel, hanem élvezi a zenekar által felhangzó zenei anyag minden har-

móniáját, minden hangját.

Mozart G-dúr Hegedűversenyében (KV.216) annyi boldogság és szépség rejlik, hogy a hallgató akarva-akaratlanul elfelejti a hétköznapi nyomorúságait és csak a zene varázsának engedi át gondolatait, érzéseit. A fiatal hegedűművész előadása könnyed, szép tónusú. Produkciójának harmonikus összképébe egyformán olvad bele a technikai precizitásból adódó játékoság, a briliáns virtuozitás, a költői érzékenységű lírizmus és az ezernyi hangszín. A hegedűverseny Allegro tétele, akárcsak a Figaronyitány, zenei igazgyöngy, mely a szépségtől, önfelelt mosolyt csal a hallgató arcára. Hogy mennyi érzés, mennyi finomság összpontosulhat egy néhány perces lírai tételbe, azt Mozart Adagiója példázza. Habár fiatalkori mű, mégis a zenében megfogalmazott költészet egyik lehetetlenségű darabja. Egy olyan léleké, mint a Mozarté, aki miközben egy egész világnak a játékot, a humort mutatta, a lelke mélyén aranymívű költőiség lakozott. Ilian Gârneț a lassú tétel törekeny gyöngédségű poézisét meleg hangszínnel, átéléssel tolmácsolta. A ludikus kedvű Mozart a rondóformájú utolsó tétel különböző karakterű epizódjaiban „kiélhette” a virtuóz játék minden formáját. Ilian Gârneț pedig a remekmű iránti szeretettel és alázattal közvetítette mindazt a természetesen gördülő mozarti játékot, amelyet valaha a géniusz megálmodott.

Ravel Tzigane című hegedűre és zenekarra komponált műve minden hegedűs számára technikai és művészi kihívás. Nem az volt viszont a fiatal hegedűművész számára, akinek előadását távolról sem a nehézség verejtékcseppjei jellemezték, hanem az a fantasztikus magabiztosság, amellyel képes volt önmagából kiemelkedve, saját játékát úgy hallgatni, mintha más játszott volna. Mozart és Ravel után, a ráadásul játszott Bach-műben arról győződött meg, hogy minden stílusban otthon érzi magát!

Muszorgszkij Egy kiállítás képei című zongoraciklusa Ravel hangszerelésében vált népszerűvé. Ravel hangszerelésében a hangszí-

nek/hangulatok sokszínűségének köszönhetően, a Sétákkal összekötött/elválasztott zenei képek annyira szuggesztívek, hogy a hallgató úgy érezheti, ő maga is a kép része. A gnóm alakoskodó, bizarr, rosszaságot sugalló alakja megborzongtat, de ugyanakkor meg is mosolyogtat. Az ódon kastély misztikus hangulatát a fagott (Chiș Dumitru) teremti meg, a szaxofon mélabús éneke (Réman Zoltán) régmúlt bálók nosztalgiáját idézi. A gyermekdalocskákból szőtt gyermekjáték a Rózsák kertjében, önmagában játékszer, csillogó, remek, színes. Az Ökrös fogat a drámaibb tételek egyike, amelyben a tuba az ökrös fogatot hajtó paraszt szomorú énekét tolmácsolja. A „kotamama” által terelgetett Csibék táncának humorát az oboák, fuvalák és a fagottok adják meg. A trombita (Gabriel Pozdărescu) az alamizsnáért esedező, reszkető kezű szegény, és a szívtelen, gazdag zsidó közti párbeszédet teszi kifejezővé. A zsebongó Vásártér a mű legvirtuózabb része, amely „megmozgatja” a vonókat és fúvósokat egyaránt. A vásártérről mintha beszakadna a föld alattunk, egyenesen a Katakombákba „esünk”, ahol „a halottakkal, a halottak nyelvén” lehet beszélni. A halotti zenében felsejlik a séta-motívum misztikus változata. Seprűnyélen érkező, vijjogó boszorkányok tomboló táncforgatagát varázsolta elénk Misha Katz a zenekarral a Boszorkányszombatban. És magasztosan csendült fel A kijevei nagykapu, a mű orosz népi hangú diadalmas fináléja. A két

templomi korál hallatán a császári díszmenet ugyan megáll egy-egy pillanatra, de a harangzúgás, a diadalmas zenekari tutti, a népünnepély eufóriáját exponálja. A péntek esti hangversenyről mindenki nagy élménnyel távozatott, mert valójában érezhettük, hogy: „A zene minden szomorúságunknak, minden örömiünknek hangot ad. Senki számára nem kell lefordítani.”

Nu-l scapă din vedere pe Ilian Gârneț și ziarul *Transilvania Express*, nr. 4849 din 22 iulie 2009, cu articolul Alinei Andrei „Violonist moldovean premiat la Concursul „Regina Elisabeth”:

„Muzicianul moldovean Ilian Gârneț a urcat pe podiumul Concursului pentru vioară „Regina Elisabeth 2009”, poziționându-se pe locul al treilea, cucerind juriul cu o interpretare din Ceaikovski. Ilian Gârneț a studiat muzica la Academia din Chișinău, finalizându-și pregătirea muzicală în Finlanda, la prestigioasa Academie Sibelius. A concertat în Rusia, Germania, Spania, Franța, dar și în România. Concursul „Regina Elisabeth” a fost creat în 1937. Premiul întâi, în valoare de 20.000 de euro, a fost decernat violonistului australian Ray Chen, iar cea de-a doua medalie, oferită de Guvernul belgian a ajuns la Lorenzo Gatto. Premiul oferit lui Ilian Gârneț este patronat de contele de Launoit și are o valoare de 15.000 de euro. Concursul urmărește descoperirea tinerelor talente”.

Iar în *Suplimentul de cultură* (Săptămânal de opinii și informații privind fenomenul cultural) este dat articolul Ilian Gârneț – un violonist al timpului nostru (2009, Nr. 232, 13-19 iunie):

Victor Eskenasy

„Pentru criticul Serge Martin, de la „Le Soir”, Ilian Gârneț este „un muzician serios și solid care știe foarte

bine spre ce se îndreaptă și îți dă mijloacele de a ajunge acolo”. Criticul îi laudă „libertatea rapsodică” demonstrată în semifinale, atitudine diferită de „caracterul concentrat serios” al prestației din finală. Ilian este laudat pentru culorile tonatice pe care le dă primei mișcări din Sonata a 3-a de Brahms, construite în gradații frumoase ce au dat partiturii întreaga ei pondere „cu multă reținere și concentrare în lirismul intim al Adagio-ului, un aspect felin în mersul legănat din Scherzo, o energie hotărâtă care amestecă de-a lungul părții finale zonele de umbră și impulsurile autentice. Acest Brahms este un amestec de fervoare și de energie fără exces.

Și tot el precizează că vine dintr-o familie de muzicieni, cu un bunic dirijor, o bunică soprană, mamă pianistă, participantă la numeroase concursuri, tatăl coreograf. Atașamentul față de vioară nu a fost instantaneu, o scurtă perioadă a fost atras de... trompetă. Dar, din copilărie, i-a plăcut Mozart, realizând apoi că, odată cu maturitatea, „Mozart e din ce în ce mai greu de cântat. E unul din compozitorii mei preferați și e divin ca muzica. Cred că este cel mai dificil compozitor fiindcă atunci când îi cânti muzica trebuie să fii permanent ca un copil în fața ei”.

Ilian Gârneț, poate stimulat de mama sa pianistă, a ales calea concursurilor pentru a se impune atenției lumii muzicale. În curriculum figurează numeroase competiții și premii în România, dar recunoașterea meritelor sale reale pare să fi venit abia anul trecut, odată cu primul premiu la Concursul Tibor Varga de la Sion, organizat de Fundația David Oistrach. La care se adaugă acum prestigiosul premiu al treilea de la „Reine Elisabeth 2009”, după spusele lui „un concurs cu totul diferit, prin lungimea și programul extrem de dificil, cu o piesă obligatorie frumoasă, dar foarte grea”.

Criticul îi laudă și prestația

primului concert de vioară de Șostakovici cu Scherzo-ul cu alura rapsodică – un fragment ce poate fi vizionat pe youtube.com, cu lirismul disperat al Passacaliei și „un climat de dezolare solitară ce deschide marea cadență, condusă apoi spre o Burlescă ce devine obsesională. Ansamblul nu este lipsit de coerență”, conchide criticul belgian.

Un admirator ce a urmărit competiția de la Bruxelles, adaugă pe un blog că i-a fost dat rar să audă în cadrul unui concurs „o prestație atât de intensă”, ce i-a dat „aproape un frison sau piele de găină”.

Ilian Gârneț declară în interviul pentru radioul belgian că îl iubește pe Brahms „fiindcă e natura, pădurea însăși”, Șostakovici, pe de altă parte, fiind pentru el intruchiparea istoriei Rusiei, cu regimul ei sovietic, comunist. „Șostakovici nu se putea exprima prin cuvinte, doar prin muzica sa, în concertul său el e viața Rusiei însăși”.

Și violonistul încheia spunând: „Muzica este prima mea limbă. Sunt doar un soi de canal, muzica trece doar prin mine, nu încerc să o fac eu. Iar calitatea cea mai frumoasă a unui muzician este să fie onest față de muzică”.

Un tânăr artist, azi în vârstă de 25 de ani, demn de a fi urmărit. Prestația sa în concertul de Șostakovici poate fi deja ascultată, alături de cele ale celorlalți doi laureați ai concursului „Reine Elisabeth 2009”, australianul Rey Chen și belgianul Lorenzo Gatto, pe un set de discuri pus în comerț la 6 iunie pe site-ul competiției”.

ȘTEFĂNEL ROȘCOVAN

Tânărul interpret, Ștefănel Roșcovan, fiul regretatului compozitor Anatol Roșcovan și a interpretei Angela Cabari, este elev în clasa a IV-a la Liceul Teoretic "Mircea Eliade" din Chișinău. De mic copil participă atât la concursurile naționale, cât și la cele internaționale.

Este un copil talentat, visător și muncitor, un copil, care a acceptat benevol să exerseze ore în șir în schimbul distracției cu semenii săi. Un băiețel care preferă să facă mai multe, decât să vorbească. Urmărindu-i evoluarea, observi cu câtă migală își șlefuește orice mișcare, orice gest. El se îngrijește până la mici detalii de ținuta sa scenică, de costum, de frizură, de mișcare. Toate acestea fiind bine puse la punct – încearcă să se asocieze cu piesa pe care o interpretează, să se "dizolve" în ea, să-i trăiască aieva emoțiile și dramatismul. Ștefănel datorează succesele sale mamei și tatălui, pe care îi consideră "îngerii săi păzitori".

Micul cântăreț are un regim căruia îi poate face față doar o persoană ambițioasă și sârguincioasă.

A debutat la numai trei ani. De la primele evoluări în scenă a câștigat simpatia și aprecierea publicului. La patru ani participă la primul său concurs internațional „Steluța” din Odesa, urmat de Festivalul Internațional „Rainbow Stars” din Iurmala. La cinci ani Ștefănel

devine diplomat al Concursurilor Internaționale „Kaunas talent” și „Mamaia copiilor”. Printre performanțele sale de ultimă oră se înscriu medalia de aur la Jocurile Delfice Mondiale din Saratov, locul II la „Slaveanski Bazar”, „Korona Tîrnovgrada” ș. a.

Tânărul interpret moldovean Ștefănel Roșcovan a obținut Marele premiu la Concursul Internațional «Malenkie zviazdociki», ediția a VII-a, care s-a desfășurat în anul 2007 în orașul Sankt Petersburg, Rusia. Ștefănel Roșcovan a participat la categoria de vârstă 5-8 ani și a concurat cu participanți din alte 18 țări.

Republica Moldova a participat pentru a patra oară la Concursul «Malenkie zviazdociki» din Sankt Petersburg. La edițiile precedente reprezentanții țării noastre au obținut premiul I și alte premii speciale.

Ștefănel a devenit o stea a estradei naționale și la cei zece ani ai săi a reușit să contribuie la promovarea muzicii autohtone în lume. Evoluarea la cea de-a II-a ediție a Jocurilor Delfice Mondiale din Saratov i-a adus cel mai mare succes. La acest for internațional au participat peste 1000 de tinere talente din 63 de țări ale lumii, astfel încât a fost o competiție acerbă, care a necesitat efort, emoții, pregătire excelentă. Medalia de aur, obținută la secțiunea canto estradă, a încununat munca tânărului artist, care nu folosește în vocabularul său cuvintele „nu vreau” sau „nu pot”.

„Tata a insistat să particip la acest festival, eu doream să plec la bunica, căci vara aceasta nu prea am avut timp să o vizitez. Am fost și sunt foarte fericit că am luat medalia de aur. De altfel, părinții îmi spuneau că la asemenea concursuri de obicei Republica Moldova ocupă doar locurile doi și trei”, afirmă Ștefănel.

Semnificativă a fost și participarea la Concursul de muzică pentru copii „Vitebsk-2008”, din cadrul prestigiosului Festival Internațional de Arte „Slaveanski Bazar”, care i-a adus locul II.

Festivalul internațional de artă „Slaveanski Bazar” este o acțiune desfășurată de uniunea statală Rusia-Belarus și își propune să unească energii creatoare multinaționale pentru a crea o societate pașnică.

La festival au participat 20 de concurenți din 17 țări ale lumii. Rusia, Belarus și Ucraina, care sunt

țări organizatoare a festivalului, au avut dreptul să delegheze câte doi reprezentanți la fiecare secțiune. Au mai participat concurenți din Macedonia, Israel, Țările Baltice.

Ștefănel Roșcovan a împărțit locul doi cu reprezentantul Kazahstanului, Kanat Maulen. Alina Moloș din Belarus s-a clasat pe locul I, iar reprezentanta Rusiei, Lara, a obținut Marele Premiu.

Ștefănel a încântat juriul și publicul cu piesele „Eminescu”, muzică Ion Aldea-Teodorovici, versuri Grigore Vieru, și „Deschideți porțile”(muz. Anatol Roșcovan, text Ady).

Aceste victorii formidabile au constituit și un cadou frumos făcut părinților. Ștefănel a fost mereu ajutat de tatăl său, regretatul Anatol Roșcovan, interpret, compozitor, care, deși avea sănătatea șubredă, a mers la Vitebsk să-și susțină fiul.

Îi de admirat Ștefănel pentru energia și munca până la refuz. Se pare că are harul părinților săi, moștenind nu numai darul de a cânta, dar și cel de a munci. Este eminent la învățătură, și, pe bună dreptate, este mândria Liceului „Mircea Eliade”. Deși muzica cere timp și eforturi, de ea nu se lasă. Este un copil perseverent și foar-

te exigent cu sine însuși. Odată a stat mai multe ore în picioare, ca nu cumva să-și șifoneze costumul impecabil în care urma să apară în scenă. Când ți-i lumea mai dragă, trebuie să renunți la înghețată, la scăldat, la jocuri. Succesul nu vine de la sine. Eforturi zilnice pentru a fi în formă. De obicei, își permite o mică vacanță, când pleacă pe 2-3 zile la bunici. Are o soră mai mică, pe care o iubește mult, și îi place să-i fredoneze cântecul dedicat ei – „Giulia”, muzica fiind scrisă de tatăticul lor.

Micul prinț al scenei moldovenești are în palmaresul său circa 30 de piese. Discul „Deschideți porțile” se bucură de o mare popularitate. În această primăvară, cu ocazia împlinirii a zece ani și a cinci ani de activitate scenică, Ștefănel Roșcovan a evoluat într-un spectacol de zile mari cu genericul „Din cântec m-am născut”. În scenă, alături de el, au fost nume cunoscute în estrada noastră: Mihaela Chisnencu, Tămărica Costrițchi, Liliana Știrbu-Socolov, Mădălina Gribincea, o invitată din România-Mădălina Lefter și alți semeni talentați.

Anul curent, 2009, ne bucură încă cu un succes formidabil. Ștefănel Roșcovan s-a întors victorios din România, de la concursul național „Camena” care s-a desfășurat la Piatra-Neamț. Pe lângă Premiul I, la categoria de vârstă 9-11 ani, Ștefănel a mai obținut și câteva premii speciale: premiul oferit de Mihai Trăistariu, premiul pentru cea mai bună interpretare a cântecului patriotic, premiul pentru cea

mai bună ținută scenică și premiul „Minimister”.

„Cel mai important pentru mine e premiul oferit de către Mihai Trăistariu. Este un mare interpret român, cu o voce deosebită și aș vrea să cânt ca el”, spune Ștefănel Roșcovan.

Premiul „Mihai Trăistariu” constă în participarea cu marele interpret la o emisiune televizată. E oferit la fiecare concurs, unde Mihai Trăistariu este președinte sau membru al juriului. Ștefănel este primul interpret din Republica Moldova care s-a învrednicit de acest premiu. Mihai Trăistariu a spus că îl cunoaște pe Ștefănel de când a participat la concursul televizat din România „Vreau să fiu vedetă”.

„I-am remarcat talentul pe atunci. La acest festival m-a făcut să plâng pe mine și pe o jumătate de sală. Este excepțional. Piesa lui Freddy Mercury „Show must go one” în interpretarea lui Ștefănel a fost una demnă de un premiu important. Am simțit nevoia să-l ajut și i-am oferit premiul meu. Și pentru că a avut concurenți pe măsură, am hotărât să împărțim locul I între patru interpreți, printre care era și Ștefănel”, a mai spus Trăistariu.

Ai noștri pe Everest

Un concetățean de-al nostru, pe nume **Andrei Carpenco**, candidatul în maeștri în sport la alpinism, este primul cetățean al Republicii Moldova care a reușit să ajungă aproape în cosmos, cucerind Everestul.

Andrei Carpenco a izbutit să escaladeze muntele Everest în componența unei expediții internaționale, din care au mai făcut parte alpiști din Rusia, Canada, SUA și din alte țări. Republica Moldova a devenit a 42-a țară, ai cărei cetățeni au cucerit cel mai înalt munte de pe glob.

În anul 2006, Andrei Carpenco, fără a fi susținut de statul nostru, deja a realizat o ascensiune pe Vârful Korjenevski (Pamir), la înălțimea de 7105 metri. Expediția la muntele Everest a fost realizată, la fel, cu mijloacele proprii ale alpinistului, el fiind susținut financiar și de cetățenii cu spirit patriotic ai țării noastre.

Înainte de expediție, președintele Partidului Social Democrat, Dumitru Braghîș, a înmănat lui Andrei Carpenco Drapelul de Stat al Republicii Moldova pentru a fi arborat pe Everest. „De rând cu necesitatea de a investi din numele statului în construcția obiectelor sportive și în modul convenit de a finanța dezvoltarea sportului, este necesar de a majora cheltuielile pentru finanțarea participării sportivilor noștri

La competițiile internaționale. Aceasta trebuie să devină o prioritate a politicii externe de stat, deoarece realizările sportive consolidează imaginea Moldovei în conștiința comunității internaționale”, - a menționat Dumitru Braghîș.

Pe 20 mai 2009, ora 5.34 dimineața, „**Gagarinul**” nostru a urcat pe cel mai înalt vârf al Planetei Albastre. Expediția a durat 39 de ore. La o temperatură de -35°, Andrei a reușit să calce pentru prima dată pe “acoperișul” Terrei.

Grație performanței eroului nostru, Republica Moldova este a 42-a țară care *s-a “cocoțat”* pe cel mai înalt munte de pe Pământ, arborând drapelul Moldovei pe vârful Djomolungmei, la înălțimea de 8 mii 848 de metri înfruntând un vânt puternic și temperatură joasă. Din grupul de 16 alpiști care au pornit în expediție, doar opt au reușit să ajungă la destinație: un moldovean, trei cetățeni ai Federației Ruse, un irlandez, un canadian, un olandez și un american. Expediția a durat o lună și jumătate. Membrii expediției au construit patru lagăre intermediare unde păstrau baloanele de oxigen, echipamentul, produsele alimentare și apă. Escaladarea a început de la al patrulea lagăr dislocat la înălțimea de 7000 de metri.

Ziua de 20 mai 2009 va rămâne în istorie ca zi, în care Andrei Carpenco a călcat pentru prima dată pe cel mai înalt vârf al Planetei Pământ, vârful Everest al munților Himalaya. Câtă pregătire, cât efort, câtă dedicație și perseverență, cât risc...” Doamne cine va locui pe muntele Tău cel sfânt?” (Psalmul 15:1)

ION DOSCA

Marele maestru internațional Ion Dosca este un nume de referință în sportul autohton.

Născut la Bucovăț, raionul Strășeni, îndrăgește din fragedă copilărie jocul de dame. Cariera sa sportivă a început pe la vârsta de 12 ani cu Concursul „Ciudoșășki”, foarte popular pe timpuri în fosta Uniune Sovietică. În perioada inițială și-a perfecționat măiestria sub îndrumarea profesorului Mihai Panco.

Încurajat de primele succese și de profesorul său, Ion Dosca și-a propus să ajungă la finala unională. A muncit și a reușit.

Treptat se include în circuitul competițional național. Debutul n-a fost strălucit. Dar în curând se debarasează de emoțiile începutului și la 15 ani devine Campion al Republicii Moldova la juniori, iar câteva luni mai târziu ocupă locul cinci la Campionatul Unional. Pe atunci învăța la Strășeni. Acolo, însă, nu dispunea de posibilități pentru a-și pune în valoare talentul și se transferă la Liceul-Internat cu profil sportiv din capitală. Chișinăul a avut o influență benefică asupra carierei sale. Aceste condiții ideale i-au permis să obțină medaliile de argint și de aur la competițiile unionale de tineret. Aceste succese l-au motivat să-și determine consacrarea – și-a propus să ajungă primul în lume. Realizarea acestui obiectiv a necesitat o cale destul de lungă. Până la urmă și-a atins scopul. În 1974 cucerește primul titlu de campion național la seniori. În urma acestui succes devine maestru în sport.

Cu înverșunare a ridicat treptele Olimpului, culegând în palmaresul său toate titlurile posibile, dar Campion Internațional devine doar în 1991.

Ion Dosca este considerat cel mai galonat jucător moldovean. Este deținător al Cupei URSS (1980 și 1990), Campion Internațional (1991), varianta rusă, premiant al Campionatelor Mondiale, varianta universală (1993, 1996-97, 2004), campion mondial (1999), varianta universală, campion al Statelor Unite ale Americii, varianta pool-checkers (2000). În aprilie anul curent a obținut pentru a 15-a oară, titlul de cel mai bun jucător de joc de dame din Moldova - campion național la jocul de dame, varianta rusă.

Destinul a făcut, ca principalele sale performanțe să fie legate de Brazilia. Anume aici, în 1993, obține medalia de bronz la Campionatul Mondial. Peste trei ani tot aici devine vicecampion mondial. Până la titlul suprem mai rămânea o singură treaptă. Și în 1999 își atinge obiectivul. S-a întâmplat tot în Brazilia, la Sao Paulo.

„A fost greu, foarte greu, deoarece am avut 13 adversari, care doreau și meritau și ei să fie primii,- își aminteste astăzi Ion Dosca. Pe cinci dintre concurenți i-am învins, iar opt partide le-am terminat la egalitate. Orice speculație că am avut noroc este exclusă: eu am terminat turneul neînving. Victoria am repurtat-o eu. Dar ea aparține în măsură egală și celor care s-au aflat alături de mine, m-au susținut și m-au ajutat să depășesc toate obstacolele.”

Tot în acel an, campionul din Bucovăț a fost decorat cu Ordinul „Gloria Muncii”, iar membrii Asociației Presei Sportive l-au desemnat drept cel mai bun performer al anului. În anul 2000 realizează o nouă performanță de răsunet – devine campion al Statelor Unite ale Americii. În anul 2005 Asociația americană de profil l-a de-

semnat pe Ion Dosca al patrulea în topul celor mai mari jucători din toate timpurile. În 2000, în Statele Unite ale Americii, precum și un an mai devreme în Brazilia, Ion Dosca este invitat să evolueze sub drapelul acestor state, dar jucătorul de dame nu acceptă. Este convins, că menirea lui este să-și onoreze neamul și țara. Deși după aceasta s-a confruntat cu mai multe probleme, el totuși rezistă și ulterior se învrednicește de medaliile de bronz la Campionatele Mondiale din 2004 și 2007 din Brazilia și Germania.

La 10 noiembrie 2007, jucătorul moldovean de dame Ion Dosca s-a plasat pe locul trei la Campionatul Mondial de dame (1-10 noiembrie), desfășurat la Saarbrücken, Germania. Campion mondial devenise și rusul Nikolai Strucikov. Pe locul doi a urcat Oleg Dașcov, de asemenea, din Federația Rusă.

În campionat au concurat 26 de participanți. În penultima etapă, Ion Dosca a acumulat 13 puncte, cu un punct mai puțin decât brazilianul Augusto Corvalio. În lupta pentru locul trei, Dosca și-a învins contracandidatul cu scorul 2:0.

Destul de fructuos a fost pentru el și anul 2008. A urcat pe podium la cinci turnee de „Grand Slam” consecutiv. Dar în toamna anului trecut (octombrie), la Beijing a avut loc prima ediție a Jocurilor Mondiale la sporturile intelectuale. Șahul, jocul de dame, bridge-ul, go și jocul chinezesc Xiong-Qi au întrunit trei mii de sportivi din 143 de țări.

Ion Dosca a fost lider de la începutul turneului și până la ultima rundă. În ultimul act al competiției, însă, a cedat la limită în fața lui Oleg Dașkov din Rusia și, în consecință, a devenit vicecampion. De remarcat că la Jocurile de la Beijing Moldova a mai cucerit două medalii: Elena Miscov a urcat pe treapta a doua a podiumului de premiere, iar Iulia Romanschi a ocupat locul trei. Ei au cucerit aceste distincții într-o luptă acerbă cu jucătorii din China și India, SUA și Brazilia, Germania și Japonia, Rusia și Ucraina.

La finele anului trecut în orașul brazilian Recife a avut loc Campionatul Mondial la jocul de dame fulger. Compatriotul nostru a devenit vicecampion mondial.

Tot atunci, campionii lumii au decis să fondeze un club elită, numit Clubul Campionilor Mondiali. Președinte a fost ales conaționalul nostru Ion Dosca.

Anul curent, în orașul ucrainean Dnepropetrovsk a găzduit ediția ordinară, a paisprezecea, a unui prestigios turneu internațional de joc de dame. Republica Moldova a fost reprezentată de marele maestru Ion Dosca care, deși a debutat mai modest, după patru runde se sutuează printre liderii competiției. Dar spre final a consemnat două egalități, cu Nikolai Pancenko și Nikolai Skavronski, ambii din Ucraina, fapt ce a permis concurenților săi principali, rușii Vladimir Egorov și Nikolai Strucikov, să-l depășească în top.

Conform ratingului, la startul turneului cel mai bine plasat la acest indice era Vladimir Egorov, care s-a situat în final pe primul loc. Ion Dosca se afla pe locul doi la acest capitol, având 2429 puncte.

ELENA MIȘICOV

În anul 2009, Elena Mișicov, Mare Maestru Internațional, absolventă a Facultății de Științe Economice a USM, a reușit să-și îmbogățească și așa impresionatul palmares.

În decada a doua a lunii februarie curent, în incinta Școlii Sportive Specializate de Șah a Direcției Educației Chișinău, s-a desfășurat Campionatul național feminin la joc de dame. Ediția ordinară din acest an a întrunit cele mai puternice opt sportive din Republica Moldova. Lupta decisivă pentru titlul de campioană națională s-a dat între Elena Mișicov, Mare Maestru Internațional, multiplă premiantă la numeroase competiții internaționale de anvergură și Iulia Romanscaia, căreia i-a revenit treapta a doua a podiumului de onoare.

Această competiție a constituit o etapă importantă de pregătire către Campionatul mondial din Polonia, care a avut loc în luna martie.

Iar în perioada 15-23 aprilie, în capitala Germaniei, orașul Berlin, s-a desfășurat Campionatul Mondial de tineret la jocul de dame. La această prestigioasă competiție, sportiva noastră s-a învrednicit cu două titluri de campioană mondială.

La început, Elena

Mișicov s-a impus la jocul de dame fulger (două reprize a câte 3 minute de gândire la fiecare partidă), intrând în posesia medaliei de aur.

La jocul rapid (2 reprize a câte 10 minute timp de gândire) Elena Mișicov, a devastat-o în meciul decisiv pe campioana mondială la jocul clasic Victoria Motriciko din Ucraina. Demonstrând o serie de calități psiho-analitice de excepție, analiză și sinteza situațiilor create, inventivitatea și originalitatea mișcărilor, dublate de simțul anticipării și previziunii acțiunilor adversei din țara vecină, sportiva noastră a reușit să învingă, realizând o nouă performanță – să devină pentru a șaptea oară Campioană mondială atât la categoria tineret, cât și la seniori.

Iar în luna iulie, Elena Mișicov a mai participat la două Campionate Europene la jocul de dame, adjudecându-și două medalii de aur și una de argint.

Mai întâi, în perioada de 1-9 iulie, în orașul Kargopol, regiunea Arhanghelsk, Federația Rusă, s-a desfășurat Campionatul European la jocul de dame 64, joc clasic, femei (senioare). După faza preliminară din 7 runde pe primele patru poziții s-au clasat: Elena Mișicov - 11 puncte, Iulia Kuzina, Rusia - 10

puncte, Iulia Makarenkova, Ucraina și Daria Feodorciuk, Belarus, ambele cu câte 9 puncte. În conformitate cu regulamentul Federației Mondiale de Joc de Dame primele patru clasate au continuat lupta nemijlocită pentru medalii. Elena a învins-o pe Feodorovici cu scorul 2:0, iar Kuzina cu același scor a depășit-o pe Makarenkova. În felul acesta, finala Campionatului European, ediția 2008, s-a disputat între compatrioata noastră Elena Mișicov și Iulia Kuzina din Rusia. Dând dovadă de calități volitive de excepție, care includ în sine o voință fermă și puternică de a învinge și de a mobiliza la maximum capacitățile gândirii, stăpânindu-și stările afective, E. Mișicov obține o victorie clară în fața multiplei campioane a Federației Ruse I. Kuzina cu scorul de 2:0. Așadar, medalia de aur și laurii de campioană continentală revin jucătoarei din Moldova, care a acumulat 15 puncte.

Apoi în perioada 6-16 septembrie, în orașul ucrainean Eupatoria, situat în Peninsula Crimeea, s-a desfășurat ediția ordinară a Campionatului European de tineret (sportive care nu depășesc vârsta de 23 ani). La jocul de dame fulger (două reprize a câte 3 minute de gândire la fiecare partidă) Elena Mișicov și Victoria Motriciko din Ucraina au

acumulat câte 6 puncte și, conform regulamentului, au trebuit să mai dispute încă patru partide. Meciul direct s-a terminat cu scorul de 2,5 : 1,5 și Mișicov își mai adjudecă un titlu de campioană. La jocul clasic Elena a cucerit medalia de argint, cedând doar 0,5 puncte în meciul final V. Motriciko din țara vecină.

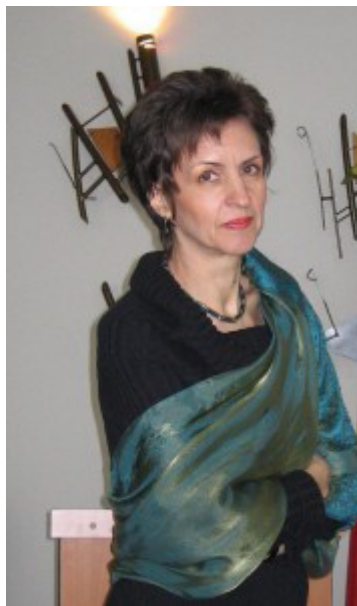

După faza preliminară din 7 runde, pe primele patru poziții s-au clasat: Elena Mișicov -11 puncte, Iulia Kuzina, Rusia - 10 puncte, Iulia Makarenkova, Ucraina și Daria Feodorciuk, Belarus, ambele cu câte 9 puncte. În conformitate cu regulamentul Federației Mondiale de Joc de Dame primele patru clase au continuat lupta nemijlocită

pentru medalii. Elena a învins-o pe Feodorovici cu scorul 2:0, iar Kuzina cu același scor a depășit-o pe Makarenkova. În felul acesta, finala Campionatului Europei, ediția 2008, s-a disputat între compatrioata noastră Elena Mișicov și Iulia Kuzina din Rusia. Dând dovadă de calități volitive de excepție, care includ în sine o voință fermă și pu-

ternică de a învinge și de a mobiliza la maximum capacitățile gândirii, stăpânindu-și stările afective, E. Mișicov obține o victorie clară în fața multiplei campioane a Federației Ruse I. Kuzina cu scorul de 2:0 Așadar, medalia de aur și laurii de campioană continentală revin jucătoarei din Moldova, care a acumulat 15 puncte.

ELENA PRUS

Reputatul filolog de limbă franceză, Elena Prus, cunoscută prin activitatea științifică prodigioasă în țară și peste hotarele ei, la fel și în calitate de cadru didactic la Universitatea Liberă Internațională din Moldova, și-a sărbătorit în anul 2009 jubileul, împlinind o frumoasă vârstă. Înainte de a vorbi despre activitatea Domniei Sale, vom trece în revistă cele mai importante date biografice ale dnei Elena Prus.

Elena Prus s-a născut la două septembrie 1959 la Dîngeni, Ocnița. În prezent este director al Institutului Cercetări Filologice și Interculturale ULIM. În 1998 la Iași a susținut teza de doctor în filologie în domeniul stilisticii și poeziei (Poetica și stilistica modalității în opera lui Proust). Ulterior, în 2005, la AȘM a susținut și teza de doctor habilitat în filologie asupra unei teme din Literatura universală și comparată (Reprezentarea românească a Parizienei în literatura franceză din a doua jumătate a secolului al XIX-lea).

Acestea i-au permis calificări în direcții precum: filologie, traducere, predare a limbii și literaturii franceze. Are titlul didactic de conferențiar universitar (1997); profesor universitar (2006).

Studii:

- Școala medie № 1 din Bălți (1976, Medalie de aur);
- USM, Facultatea Limbi Străine (1976-1981, Diplomă cu mențiune).

Formare academică:

- Aspirantură la USM (1983-1986);
- Doctorat la Universitatea "Al. I. Cuza", Iași, România (1991-1995);
- Studii postdoctorale la Academia de Științe a RM (2001-2004).

Aria intereselor științifice: istoria literaturii franceze, istoria literaturii universale, literatură comparată, teoria literaturii, poetică, hermeneutică, stilistică, interculturalitate.

Parcurs profesional:

- Director al Institutului Cercetări Filologice și Interculturale, prof. univ. Catedra Filologie Franceză, ULIM (din 2006);
- Decan, Facultatea Limbi și Literaturi Străine, UPS "Ion Creangă", Chișinău (1998-2001);
- Conferențiar universitar, lector superior, Catedra Filologie Franceză, UPS "Ion Creangă", Chișinău (1997-2005);
- Lector superior, Catedra Literatură rusă și universală, UPS "Ion Creangă"; (1986-1991, 1996-1997 Cursuri);
- Lector asistent, Catedra Limbi Străine, Universitatea de Stat "Alecu Russo", Bălți (1981-1983).

Cursuri universitare: *Poetica, Hermeneutica* (ULIM); *Istoria literaturii franceze, Cultura și civilizația Franței, Interpretarea textului, Teoria textului* (UPS "Ion Creangă", Chișinău); *Istoria literaturii universale* (UPS "Ion Creangă", Chișinău); *Curs practic Limba franceză* (Universitatea de Stat "Alecu Russo", Bălți).

Activitate profesională și de management:

- Redactor-șef al revistei științifice *Intertext* (ULIM, 2007);
- Redactor-șef adjunct al revistei

științifice *Lecturi filologice* (ULIM, 2006);

- Vicepreședinte al Asociației Internaționale a Profesorilor de limbă franceză (filiala moldovenească, 2001-2003). Actualmente Membru de onoare.

Abilitare de conducere a tezelor de doctor (2001)

- Membru a Seminarilor de profil la specialitățile „Literatura universală și comparată” (USM); „Teoria literaturii” (AȘM); „Limbi romanice” (ULIM);
- A condus teza V. Cucerescu „Universul urban în opera lui James Joyce” (USM, 2006);

Afilieră la societăți academice și de creație:

Membru al Adunării Secției de Științe a A.Ș.M. (2008);

Membru al Uniunii Scriitorilor din România (2008);

Membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova (2008);

Membru de onoare al Asociației socio-culturale “Fenêtres francophones”, Paris (din 2008);

Membru al Consiliului administrativ al Ligii Internaționale de Învățământ, Educație și Cultură (din 2007);

Membru al grupului Tonița Art Grup, Suceava, România (2007);

Membru de onoare al Asociației francofone pentru dezvoltarea educației în Moldova, Paris (2003);

Membru al Asociației de literatură generală și comparată din România (2000);

Membru al Uniunii internaționale a jurnaliștilor și a presei de limbă franceză (2000).

Expertiză științifică:

- Secretar al Comisiei de experți în literatură al *Consiliului Național* pentru Acreditare și Atestare din Republica Moldova (din 2007);
- Consultant științific la Editura “Institutul european”, Iași (România), Seria “Academica” (din 2006);

- Membru al Comitetului de redacție al publicației *Analele Universității din Craiova* (România), Seria “Științe filologice” (din 2006);

- Membru al colegiului de redacție al Revistei semestriale de studii culturale și filozofice românești, on-line *ROCSIR* <http://www.rocsir.usv.ro/board.htm> (2006).

Expertiză internațională:

- Expert asociat al Biroului Europa Centrală și Orientală al Agenției universitare a Francofoniei (din 2004);

- Expert al Centrului European de Limbi moderne al Consiliului Europei (state ne-membre) (1999-2001);

- Președinte al Comisiei de experți pentru disciplina Limbi străine a Ministerului Învățământului din Republica Moldova (1999-2001).

Proiecte:

- Colocviul Internațional Francopolyphonie, ULIM, (ed. 2006-2008);

- Membru al Grupului de experți al Consiliului Europei în promovarea demersului integrat în problema genurilor la școală, Direcția Generală a Drepturilor omului (2001-2003);

- Coordonator național al Proiectului Consiliului Europei “Educația pentru democrație într-o societate democratică (2001-2002)”;

- Membru al proiectului Educația de gen, UPS „Ion Creangă” (1999-2001).

Alte experiențe:

- Autor de scenarii literare și prezentatoare a emisiunilor de cultură și literatură la Televiziunea Națională Moldova (1991-1995).

Stagieri științifice:

Universitatea Sorbonne Nouvelle, Paris III;

Universitatea Marc Bloch, Strasbourg II;

Consiliul Europei, Centrul de Studii europene, Strasbourg;

Universitatea Champagne Urbana, Arhiva “Kolb-Proust”, SUA;

Universitatea de Stat “Taras Șevcenko”, Kiev, Ucraina.

În ceea ce privește activitatea de peste hotare, pe lângă numeroase participări la conferințe, colocvii internaționale, organizate peste hotarele țării, articole, studii publicate în afara teritoriului ei, îl putem menționa și pe cel ce a avut loc la Galați în 2008. Acesta a fost conceput de Ministerul Educației și cercetării, Universitatea “Dunărea de Jos” din Galați, Centrul de cercetare, comunicare culturală și literatură și numit Colocviul Internațional “Canon și anticanon în demersul critic actual” unde dna Elena Prus, pe lângă alte nume notorii, precum Eugen Simion, Dan Mănuță, Miorița Ulrich etc., a fost membru al comitetului științific, la fel, a avut o comunicare în plen. Colocviul s-a desfășurat pe perioada 26-28 mai. Dintre acestea în prima zi, dna Prus a participat la colocviu cu o comunicare, în ultima zi, atunci când au avut loc comunicările pe secțiuni, dna Prus a fost moderatoarea secțiunii “Discurs critic și modele culturale: Dialoguri și interferențe culturale”. Și în cadrul acestei secțiuni dna Prus a avut o comunicare: „Sincronizarea canonului: parcurs basarabean”.

Mai recent, în 2009, la 5-7 noiembrie, la Iași a fost organizat Simpozionul Internațional “Diaspora culturală românească: paradigme lingvistice, literare și etnofolclorice”, inițiat de Institutul de Filologie Română “A. Philippide” și Asociația Culturală “A. Philippide” din Iași. Simpozionul a continuat cu seria întrunirilor academice anuale, având ca tematică generală identitatea etnoculturală românească în contextul european actual. În cadrul acestei manifestări științifice a fost acordată o atenție specială sferei de interes aferente fenomenului migraționist contemporan, astfel încât lucrările care au fost prezentate să acopere un număr relativ extins din punctele de interes major ale problematicii migraționiste (interes cultural, științific, spiritual, economic, social).

A fost organizată o expoziție de cărți și alte publicații reprezentati-

ve pentru activitatea participanților. Au susținut comunicări specialiști din Austria, Germania, Polonia, Republica Moldova, România, Spania.

În prima zi, la 5 noiembrie Elena Prus a avut o comunicare în plen: “*Emigrația: grandoarea și mizeria iluziilor*”.

Discours et images / coord. Sanda-Maria Ardeleanu. – Iași: Casa Editorială Demiurg, 2009. – 230 p.

În lucrarea apărută la Iași, printre alți specialiști de literatură a fost inclusă și Elena Prus.

Culegerea respectivă de texte este o muncă colosală a unei echipe, care se face pe parcursul ultimilor ani în cadrul Facultății de Litere și Științe ale Comunicării și a Centrului de cercetări, analiza discursului a Universității “Ștefan cel Mare” din Suceava, România, în colaborare cu colegii Facultății de limbi străine a Universității de Stat din Moldova. În general, prin conținutul volumului se valorifică diferența ca individualitate a fiecărui text și, totodată volumul demonstrează vitalitatea domeniului semiologiei aplicate în lingvistică, literatură sau arte vizuale. Limbajul și imaginea sunt unanim înțelese (percepute) de către autori ca fenomene de comunicare, care pun în evidență cel puțin două aspecte:

1. Configurația de limbaj și cea iconică concură la producerea (interpretarea) sensurilor;

2. Semnificațiile (sensurile) apar în contexte pe care trebuie să le luăm în considerație.

Mai multe opțiuni sunt reprezentate în acest volum când într-o analiză internă, când în una externă, în sincronie sau în diacronie, prin comparație cu universul mijloacelor media sau cu cel de „practici umane”. Punctele de vedere se încrucișează și uneori se contrazic.

Analiza fenomenelor ce țin de limbaj nu poate fi abordată decât în maniera interdisciplinară, cu condiția ca interdisciplinaritatea să fie focalizată în jurul ipotezelor comune.

În lucrare au fost incluși trei autori basarabeni: Dumitru Melenciuc, Ludmila Zbanț, care au luat în discuție discursul și imaginea, având în vedere sensul lexical, sintactic și suprasintactic în comunicare și Elena Prus, care a abordat tema modei ca poetică a creației.

Reproducem fragmente ale autorilor noștri.

“Phraseological units, including saying, are subject to change. They may be intentionally changed to produce a stylistic impact on the reader, listener or TV viewer: A bird in hand is worth two in the bush – Time was passing his bird in the bush no nearer the hand (J. Galsworthy) – He was to be approached with a sizable bird in hand. (Dreiser). This idiomatic expression in different European languages has developed different forms: Romanian – Nu da pasărea (vra-bia) din mână pe cea de pe gard; Russian – Лучшие синица в руке, чем журавль в небе. There are many examples of deformations of idioms in Russian and Romanian. An example of advertising beer on Russian TV: Лучшие бутылка пива в руке, чем прекрасная девица на песке. Criticizing active buyers for not checking the necessary documents before purchasing some bad quality foods, a TV announcer used: Pară mălăiață în cavitatea bucală a consumatorului (deformation of: Pară mălăiață în gura lui Nătăfleață). Examples of this kind are numerous: To be born with a silver spoon in one’s mouth (They had sucked their silver spoon so long...now she is threatened with a spoon of bone). (J. Galsworthy) – It is the last straw that breaks the camel’s back... (He said public patience was a camel, on whose back the last atom that could be borne had already been laid. – To cry over the spilt milk... (Try to make him feel that we admire him for spilling the milk... There is no help for spilt milk) (Trollope). – One may as well be hanged for a sheep as for a lamb (If he was to be hung by the law, by all means let it be for a sheep).

(J. Galsworthy). Idioms belong to the periphery of the language and mostly they are used for stylistic purposes, making speech more expressive and producing a stronger impact on the reader/listener. (Melenciuc, D., Zbanț, L. P. 133-134)

La représentation, surtout celle visuelle, devient un instrument efficace dans le débat sur le rôle de la femme dans la société et sert de référence pour imposer l’image de la femme à la mode. La publicité, les publications féminines, les images à la mode font des femmes des mannequins expressifs.

La stratégie masculine dans ce problème consiste dans l’encouragement de la préoccupation féminine de coqueter et de séduire, pour la distraire de préoccupations sociales plus importantes. C’est pourquoi tout au long du XIX-ième siècle les hommes se sont préoccupés de près de cultiver l’idéal féminin, qui leur convenait.

L’exclusion des femmes de la vie active a mené à leur préoccupation pour des choses superficielles. E. Roy-Reverzy considère même que la femme est préoccupée seulement par des détails sordides de la vie quotidienne ou de la décoration du corps pour masquer son vide existentiel. Cette vision masculine envers la mode et la femme apparaît dans Conseil à une Parisienne de Musset:

„Je voudrais n’avoir de souci au monde

Que ma taille ronde
Mes chiffons chéris
Et de pied en cap être la poupée
Mieux équipée
De Rome à Paris.”

Les vêtements résument la position sociale, marquent l’appartenance à un group et permettent à ses membres de se reconnaître. La mode permet la différenciation de l’élite du peuple, ainsi que de tracer des frontières invisibles séparant les raffinés des moins raffinés. Pour les femmes mondaines, la mode est une préoccupation permanente et palpitante (parfois unique). Le phénomène de la mode s’accélère au Siècle des

Lumières et „s’impose surtout à Paris, où les aristocrates sont obligés de briller et d’inventer en permanence de nouveaux signes distinctifs, pour maintenir la distance envers ceux qui les imitent.

L’intensité de cette compétition destinée à réaffirmer constamment les différences sociales devant les concurrents, produit un art de consommation spécifique.” (Muschembeld, P. 213)

Parallèlement à l’évolution des personnages, les toilettes relèvent et marquent les étapes du parcours social. Les différences vestimentaires entre des quartiers expriment, dans tous les temps, moins des particularités locales que des contrastes sociaux. Plus que le portrait d’une classe, elles expriment sa volonté d’affirmation. La mode impose une juxtaposition esthétique de classe. La splendeur des vêtements compose un langage de supériorité.

La femme offre un spectacle défini par les vêtements et le cadre. L’importance de l’image fait que les apparences sont l’enjeu le plus grand des femmes. Les femmes de la classe supérieure, les aristocrates et les bourgeoises, sont destinées à la scène du monde, substitut de la Cour, se guidant sur l’étiquette imposée par la mode. La Parisienne se place en avant-scène, parce qu’elle crée le modèle, mais elle ne le suit pas”. (Prus, E., P. 172)

Scriitori și publiciști ieșeni contemporani : dicționar : 1945-2008 / N. Busuioc, Fl. Busuioc. – Iași : Vasiliiana ’98, 2009. – 740 p.

Elena Prus a fost inclusă și în volumul prezentabil, de proporții și minuțios documentat, al scriitorilor și publiciștilor ieșeni contemporani, întocmit de Nicolae Busuioc și Florentin Busuioc, apărut la Iași în anul 2009.

Evidențiem câteva rânduri consemnate despre Elena Prus în dicționarul menționat:

“Profesor universitar, director al Institutului de cercetări filologice și

interculturale ULIM, redactor-șef adjunct al revistei "Lecturi filologice" (din 2006), membră a Asociației de literatură generală și comparată din România (din 2000), membră a Consiliului administrativ al Ligue Internationale de l'enseignement, de l'éducation et de la culture, cu sediul la Paris (din 2007), consultant științific la Editura Institutului European din Iași, seria "Academica" (2006), expert al Centrului european de limbi moderne al Consiliului European (1999-2001). Colaborează la importante reviste cu profil literar și publicistic, între care: *Secolul 21*, *Dacia literară*, *Literatura și arta*, *Lumina lină* (SUA), *Limba română*, *Lecturi filologice*, *Semn*, *Revista de lingvistică și știință literară etc.* Semnează articole, eseuri, recenzii și în publicații din Franța, Canada, Siria. Autoare a volumelor de critică literară *Pariziana românească – mit și modernitate* (Iași: Institutul European, 2006), *Poetica modalității la Proust* (Chișinău: Editura "Ruxanda", 1998). Este autoare de manuale și ghiduri didactice. (p. 684)".

Alloquor: Studia Humanitatis Iassyensia: Volumul 2. – 2009. – Nr. 3 (Iul.-Sept.)

În revista *Alloquor: Studia Humanitatis Iassyensia: Volumul 2* de la Iași, doamnei Elena Prus îi este dedicat un capitol aparte, numit *In honorem – jubileu Elena Prus*. În cinstea omagiatei au semnat despre ea Lucreția Bârlădeanu, Dumitru Irimia, Victor Banaru, Ludmila Braniște, Gina Nimigean.

Aducem câteva fragmente din autorii care au semnat despre distinsul critic literar de la noi. Primul fragment aparține Lucreției Bârlădeanu, basarabeană și ea.

„Cunosc activitatea științifică și literară a Elenei Prus de peste două decenii, din perioada când activam împreună la Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”. M-a impresionat atunci în special talen-

tul ei de a îmbina reușit profesia de profesor cu cea de scenarist și prezentator TV, pentru un ciclu de medalioane literare despre literatura universală.

A urmat apoi doctoratul doamnei Prus în România, la Universitatea din Iași, „Alexandru Ioan Cuza”, cu o teză despre opera lui Marcel Proust, lucrare publicată ulterior, care s-a dovedit a fi una de referință în exegeza proustiană, constituind în spațiul românesc un ghid important pentru toți cei care și-au propus să descopere aventura căutării timpului pierdut, întru înțelegerea mai pregnantă a operei literare.

Anii ce au urmat de la susținerea doctoratului s-au dovedit a fi deosebit de rodnici pentru literatura noastră. Câștigătoare a mai multor proiecte internaționale, Elena Prus și-a diversificat preocupările literare și științifice obținând stagii în diverse orașe ale Statelor Unite ale Americii și Europei.

Am avut marea satisfacție să o întâlnesc pe cercetătoarea noastră, cu certă vocație europeană, în repetate rânduri, la Paris, fie în biblioteci, fie la Institutul Cultural Român ori în alte locuri unde interferența dintre cultura franceză și română era evidentă. S-au întâlnit și preocupările noastre literare la tema exilului românesc, Elena Prus scriind o recenzie foarte interesantă despre romanul *Aurorei Cornu*, publicat în engleză, **Fuga spre Centru**. (P. 161)

Dumitru Irimia:

“*Lucrarea dnei Elena Prus, Pariziana românească: mit și modernitate* (Iași: Institutul European, 2006) este rezultatul unei cercetări aprofundate care își are motivarea înainte de toate în obiectul însuși al cercetării, reflectând, în acest sens, modul specific de a fi al exegetei. Preocupată de fiecare dată de aflarea și folosirea tuturor căilor prin care interpretarea sa să ajungă până la stratul de adâncime al fenomenului luat în atenție, dna Elena Prus nu putea să nu depășească limitele descrise de titlu. Reprezentarea ro-

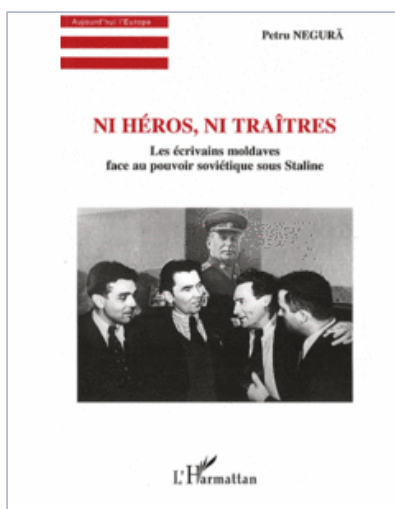
manescă a parizienei: mit și realitate rămâne, este adevărat, nucleul central al cercetării, dar, în ansamblu, exegeza dezvăluie un portret al Parizienei, printr-un demers interpretativ, extrem de riguros, în care realitatea social-istorică, irealitatea mitică (din mentalul colectiv) și irealitatea literară intercomunică în permanență.

Identificarea și dezvăluirea, prin interpretare, a acestui portret, complex prin multitudinea de ipostaze din care se constituie, au fost posibile, în primul rând, datorită percepției de către exegetă a poziției specifice a personajului feminin în literatura franceză din jumătatea a doua a secolului al XIX-lea, pe de o parte, diferit de Pariziana lui Balzac, pe de alta, refuzând condiția de personaj între alte personaje. Această receptare i-a impus, apoi, autoarei să-și înscrie cercetarea în perspectivă interdisciplinară”. (P. 163)

Victor Banaru:

“*Prin categoria modalității, opera lui Proust capătă în lucrarea doamnei Elena Prus o nouă și originală interpretare, care ne va permite să mergem mai departe în investigațiile noastre. Dar am înțeles deja ceea ce am intuit, poate, cândva, că textul proustian, ca de altfel orișicare alt text artistic, este polimodal și, subliniază doamna Elena Prus, de aceea și prin aceea, polifonic; că el are o înaltă tensiune modală care decurge din faptul că scriitorul, fiind în același timp autor, narator, protagonist și, de ce nu, narator, se află într-o veșnică căutare a sinelui, străduindu-se nu numai să construiască din vise, amintiri, lucruri și secvențe efemere de altădată, frânturi de vorbă trecute pe lângă urechi, o lume ce n-ar mai fi aparentă, ci reală, a lui, care ar fi universul său artistic, pe care să-l exteriorizeze, dar și să-și înțeleagă devenirea sa ca om de artă, să pătrundă în esența eului care nu acceptă orbește banalul mediului ambiant, viața, ci o subiectivează și, fără a obosi vreodată, își caută locul și rostul în ea”.*

NEGURĂ, PETRU. *Ni héros, ni traîtres : Les écrivains moldaves face au pouvoir soviétique sous Staline* / Petru Negură ; préface de Catherine Durandin – Paris : L'Harmattan, 2009. – 420 p.

Debutul unui autor basarabean la prestigioasa Editură "L'Harmattan" din Occident, cu o carte despre scriitorii moldoveni din perioada stalinistă, nu poate trece neobservat. Cartea a fost prefațată de cunoscuta specialistă în domeniul istoriei românilor, Catherine Durandin. Ea menționează : «*Jeune historien moldave, Petru Negură s'est posé, avec cette étude, un défi ambitieux. Il s'en explique : il étudie et cherche à comprendre la relation des intellectuels à un pouvoir totalitaire, ici stalinien de 1924 à 1956. Il s'applique à cerner le processus de construction nationale, ici moldave, sous une domination étrangère, russo-soviétique, en l'occurrence. Enfin se portant vers le centre, Moscou, il s'interroge sur la projection d'un modèle – le réalisme socialiste – vers une périphérie... Sa République de Moldavie.*

Ce défi d'intelligence est tenu. Le livre importe de par sa qualité intrinsèque, densité et érudition, mais il y a plus. Ce texte porte un décryptage de phénomène à la fois politique, social et culturel – la soviétisation d'un espace entré dans

le cadre de l'URSS, la rupture et jusqu'où avec le passé – dont nous avons aujourd'hui besoin pour saisir les faisceaux de complexité du présent. Quelle identité, quelle modernité aujourd'hui pour la République de Moldavie ? Quels liens avec Moscou et avec Bucarest ? Quel regard de soi-même à soi-même ?

Însăși, Petru Negură este doctor în sociologie, lector la Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" și la Universitatea de Stat din Chișinău. El coordonează Centrul pentru Studii Interdisciplinare în Științe Sociale D. Gusti (Moldova, Universitatea de Stat).

Îmbinarea dintre denumirea cărții și subtitlul ei reflectă esența mesajului transmis de autor. Potrivit lui Petru Negură, titlul cărții sale exprimă perfect lupta și presiunea la care au fost supuși intelectualii în perioada regimului sovietic. „*J'ai découvert un monde fascinant des gens qui, confrontés à des pressions sans précédent, ont essayé de mener une vie supportable et digne, en dépit des pressions annihilantes*” (“Am descoperit o lume fascinantă de oameni care se confruntă cu presiuni fără precedent, dar au încercat să ducă o viață suportabilă și demnă, în ciuda presiunilor”), autorul a declarat la lansarea cărții sale.

Tânărul istoric moldovean Petru Negură a apărut cu acest studiu, având intenția să descrie despre activitatea intelectualilor în perioada totalitară stalinistă, fapt care a lăsat amprenta pe structura și conținutul literaturii de pe timpuri. Cartea lui Petru Negură propune o radiografiere incitantă, complexă și multidimensională a traiectoriei personale, ideologice și instituționale a unui grup social – scriitorii moldoveni într-o epocă marcată de

transformări sociale și culturale majore, dar și de un grad de violență fără precedent din perioada anilor 1924-1956. Pornind de la o lectură paralelă a poziționării scriitorilor față de „construcția socialistă” în RASSM, autorul reușește un adevărat „tur de forță” intelectual, abordând subiecte fundamentale din experiența istorică a Basarabiei și Transnistriei, precum: modernizarea și provocările ei, relațiile dintre centru și periferie, mizele identitare și diversele ipostaze ale „fabricării națiunii”, problema creării, acceptării sau respingerii unui „canon cultural” etc. Toate aceste aspecte se încadrează într-o analiză minuțioasă și nuanțată a relației dintre intelectuali și putere, care răspunde, într-un anumit mod foarte original, și la întrebarea despre cauzele acelei „identități disonante” care rămâne, și până astăzi, dilema fundamentală a societății moldovene.

În acest volum, autorul Petru Negură, relevă dinamica istorică a teritoriului Basarabiei, dar în analiza sa, pe lângă metode sociologice riguroase și sofisticate folosește și calități narative deosebite. Cu alte cuvinte, autorul reușește să impresioneze nu numai prin erudiție, analize lucide și echilibrate, o metodologie coerentă și bine construită, ci și, mai ales, prin suflul textului și vivacitatea narațiunii.

Petru Negură în studiul său combină foarte bine baza arhivistică impresionantă și tehnicile interviuării unor subiecte atent selectate, ceea ce conferă surselor folosite în studiu o credibilitate mai mare.

Subiectul de bază al cărții îl formează analiza instituțională a Uniunii Scriitorilor din Moldova.

Unul dintre cele mai interesante și complexe aspecte abordate în vo-

lum este problema modernizării și a diferitelor viziuni modernizatoare, care se întâlnesc în acest spațiu în perioada interbelică. Un alt subiect fascinant al volumului se referă la controversele generaționale din Basarabia și RASSM, care sunt tratate de autor în termeni sociologici și, deci, opuși unei judecăți „valorice”, încă atât de prezentă în istoria noastră literară. Este incontestabil meritul lui Petru Negură, că a folosit metoda sociologică pentru a elucida o problemă istorică. În acest sens, volumul este un exemplu de „multidisciplinaritate” în acțiune. Totodată, chiar dacă mesajul cărții poate părea „provocator”, ar trebui să încercăm să depășim viziunea maniheistă asupra relațiilor dintre intelectuali și putere în regiunea noastră.

«*Contrairement aux personnalités marquantes de la génération précédente, formées à l'école russe et révolutionnaire, mais qui avaient évolué vers des positions traditionalistes et nationalistes roumaines après la réalisation de l'union, ils sont plutôt modernistes, dans le sillage de la vogue postsymboliste, et plus radicaux. Sur ce dernier point, ils sont sur la même longueur d'ondes que leurs confrères roumains de la même génération. Si le pôle fascisant joue un rôle central chez ces derniers, le discours des Bessarabiens relève davantage du populisme de gauche.*» (P. 99).

“28 juin 1940, suite au traité Molotov-Ribbentrop, la Moldavie orientale, plus connue sous le nom de Bessarabie, est annexée par l'URSS. Les autorités roumaines ont quatre jours pour se retirer. Préfets et instituteurs, notables et intellectuels de renom, se réfugient dans la Roumanie dans ses nouvelles frontières. Parmi eux, des écrivains : 50 sur les 60 que comptait l'Union des écrivains bessarabiens (UEB). Ceux qui restent décident de collaborer avec leurs confrères transnistriens regroupés eux aussi au sein d'une Union des écrivains moldaves (UEM), dans la petite République autonome socialiste soviétique moldave (RAS-

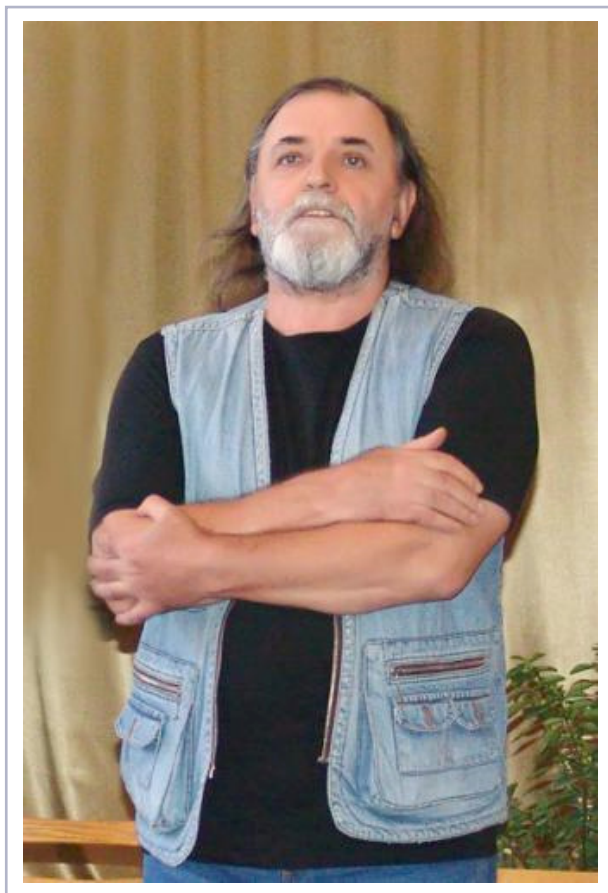
SM) fondée en 1924 par les bolcheviques dans la perspective de la récupération de cette ancienne province tsariste réunie à la Roumanie à la faveur de la révolution russe de 1917. Des écrivains appartenant à deux autres « catégories » se joignent à l'UEM : les « allogènes », en fait les Roumains juifs ou issus de familles de confession juive, plus ou moins communistes et ayant subi l'antisémitisme d'Etat roumain et les militants chevronnés du Parti communiste roumain, clandestin depuis 1924. Les premiers sont une dizaine, les seconds deux seulement. Tous ces nouveaux venus à l'UEM ont en commun le fait d'avoir fait des études supérieures en Roumanie, alors que leurs collègues transnistriens ont été formés en URSS justement dans le cadre de la RASSM appelée à s'élargir à l'ouest. Parmi ces derniers, les non-Moldaves - c'est-à-dire surtout des Juifs (selon le critère de nationalité soviétique) et des Ukrainiens - sont majoritaires. La plupart sont moins cultivés et maîtrisent mieux que les nouveaux venus bessarabiens le « parler soviétique » mais moins bien la langue roumaine” (P. 145).

„Enfin, il y a le hiatus évident entre le régionalisme culturel professé par les membres de la rédaction de *Viata Basarabiei* et celui cultivé par les écrivains moldaves soviétiques sous la direction du PCUS. Comment expliquer le ralliement sans réserves des premiers aux positions

des seconds ? A elles seules, les convergences, limitées, en matière de régionalisme ne suffisent pas pour expliquer de manière satisfaisante la volte-face des anciens de *Viata Basarabiei*, tandis que sur le plan politique, comme le rappelle P. Negura, c'est le « mépris à l'égard de l'administration roumaine », et non pas l'attachement idéologique qui a joué le rôle déterminant” (P. 185).

“Plutôt que sur le groupe le plus énigmatique des écrivains bessarabiens qui allaient devenir des héros pour les uns (les Moldaves soviétiques) et des traîtres pour les autres (les Roumains nationalistes), l'auteur conclut par une remarque d'ordre plus général, particulièrement pertinente : « Tout en restant persuadés de la communauté du patrimoine culturel entre Moldaves et Roumains, les écrivains - surtout les écrivains officiels - continuent à travailler à l'éducation et à la consolidation d'une identité moldave à contenu « soviétique ». La dissonance entre le discours de façade et le discours-pour-soi des écrivains moldaves sur les éléments supposés constituer l'identité moldave recoupe une rupture qui s'élargit avec le temps entre le sentiment d'appartenance cultivé en privé par l'élite culturelle moldave, qui explose à partir de la perestroïka, et la perception de soi des masses de Moldaves soviétiques, éduquées à se percevoir comme telles par cette même élite culturelle.” (P. 351)

VARTIC, ANDREI. *Timpul lui Eminescu* / Andrei Vartic. – București : Vicovia, 2008. – 109 p.

La București, la Editura “Vicovia”, a ieșit de sub tipar cartea lui Andrei Vartic *Timpul lui Eminescu*.

Înainte de a semna apariția acestei cărți, vom trece în revistă viața și activitatea lui Andrei Vartic.

Andrei Vartic – specialist în fizică și spectroscopie, actor și regizor de teatru, publicist, scriitor, om politic, editor, filosof și promotor al culturii, fruntaș al mișcării de eliberare națională din Republica Moldova, fondator și promotor al portalului [Vocea Basarabiei.com](http://Vocea.Basarabiei.com), cercetător al vechilor culturi carpato-dunărene, fondator al Institutului Civilizației Dacice, ex-deputat în Parlamentul Republicii Moldova și ex-consilier prezidențial, fruntaș al Mișcării de eliberare națională.

Andrei Vartic s-a născut pe 21 octombrie 1948 la Dănceni, jud. Chișinău (acum, r-nul Ialoveni), în familia lui Vasile Vartic și a Zinoviei, născută Constantinov. Familia Vartic s-a strămutat la Dănceni din sat. Marmora, de lângă Piatra Neamț, la începutul sec. XIX. Pe linie maternă este indeaproape înrudit cu sociologul și folcloristul Petre Ștefănuță (1906-1942), discipol al Școlii sociologice a lui D. Gusti, martirizat după ocuparea Basarabiei de către sovietici. Bunelul lui, Andrei Constantinov, fost primar la Ialoveni, a murit în Gulag,

la Magadan, ca deținut politic.

Învăță la școala medie incompletă din satul natal, apoi la cea medie de cultură generală din or. Ialoveni (1955-1966). Este admis la Universitatea de Stat din Chișinău, specialitatea fizică și spectroscopie, al cărei licențiat devine în 1971. Încă în anii de studenție este urmărit și anchetat de KGB pentru „vederi apolitice și credință în Dumnezeu”, precum și pentru organizarea unor manifestări pro-românești și antitotalitariste (de exemplu, în vara anului 1968 – o acțiune de protest în legătură cu invadarea Cehoslovaciei de către trupele sovietice). Din acest motiv, timp de șapte ani după absolvirea facultății nu este primit nicăieri la lucru. În schimb, este reținut de miliție de mai multe ori – la Moscova, Vilnius, Leningrad (Sanct Petersburg), iar la Chișinău este internat cu forța la spitalul de psihiatrie în vara anului 1972. Pentru a-și asigura existența, muncește „la negru” (construiește case) în Siberia. Concomitent, frecventează marile biblioteci și muzee din fosta URSS. Scrie și publică mai multe studii și eseuri (*Despre structura informațională a poeziei, Informație și rostire, Lupta cu uratul, Despre dominație, Dacii și informația, Eminescu și Marshal McLuhan, Rezonanțe renaștentiste în Balcani* etc.). În aceeași perioadă scoate, în tiraje simbolice, dactilografiate de autor, și câteva cărți: *Drum prin rime, Arta iubirii, Jurnal baltic, Ion, Pod peste fluviu, Scrisori din Bizanț* etc. Abia după anul 1989, fragmente din aceste studii și cărți au apărut în publicații de la Chișinău, Iași, București, Kiev, New York, Toronto etc.

În anii 1977-1990 a elaborat structura cercetării multidisciplinare a civilizației dacice. A fondat la Filarmonica din Chișinău Teatrul Poetic (16 martie 1977), unde mai apoi a prezentat câteva mii de spectacole inspirate din literatura medievală și clasică românească. În anii următori (cu precădere până în 1989-1991), montează peste 50 de spectacole și monospectacole în Teatrul Poetic, la Filarmonica Națională, la Palatul Național și la Televiziunea din Chișinău. Prezintă (recită) mari fragmente din literatura clasică românească în peste 40 de monospectacole la televiziune. Acest teatru ulterior va purta numele poetului preot și profet Alexei Mateevici. În 1982, la Casa de discuri *Melodia* din Moscova a editat LP-ul de poezie ritualică românească *Înoată, înoată bour negru*. În 1980 realizează filmul artistic *Medeea*, în care divulgă crimele săvârșite sub regimul totalitar. Filmul va fi pus pe “poliță” și prezentat în premieră la Teleradio Moldova abia în 1990.

Propune (27 mai 1988) crearea Frontului Popular din Moldova (FPM), organizează și conduce Adunarea de fondare a acestuia (3 iunie 1988). Membru activ al Cenaclului „A. Mateevici” și al FPM, orator la mitingurile

antitotalitariste și pro-românești, participant la organizarea Marii Adunări Naționale din 27 august 1989. În 1990-1994, este deputat în primul parlament al Republicii Moldova.

Profund atașat valorilor naționale, de-a lungul anilor, Andrei Vartic s-a manifestat ca un publicist activ. Publică articole și studii în probleme economice, filosofice, informaționale, în ziare și reviste din Republica Moldova și România. În ultimii ani, a susținut o rubrică la ziarul *Timpul*.

Participă la sesiuni științifice internaționale. Încă din 1990 organizează anual mai multe expediții de prospecție în zona de locuire a dacilor carpatini. În toamna anului 1993 părăsește viața politică și se consacră cercetării civilizației dacice: creează Institutul Civilizației Dacice din Chișinău (ICIDAC), elaborează enciclopedia CD-ROM *Dacian Civilization HigWay* și metodică cercetării multidisciplinare a civilizației dacice; efectuează cercetări în zona cetăților dace. Descoperă scrisul topografic și geometric al dacilor, topografia cosmogonică a dacilor, noi stațiuni, ceramică pictată și teracote dacice, deosebit de valoroase (Magura Calanului, Cucuis, Valea Bodii, Uroi, Naia etc.). Propune ridicarea civilizației dacică la rangul superior al civilizațiilor antice. Susține la Academia Română comunicările: *De la sociologia monografică la cea entropică* (mai 1995) - o revalorificare a moștenirii științifice a lui D. Gusti; *Cei de pe vârfuluri* (dec. 1995) - despre enigmele metalurgice, cosmogonice și topografice ale civilizației dacice.

Participă la sesiuni științifice naționale și internaționale în probleme de informatică, filosofie, civilizație dacică: World Watch (Snagov, 1995), Zilele academice timișene (1995), NATO ARW (Chișinău, 1996, Atena, 1997), la ASE București (1996) etc. Publică studii în revistele științifice din România, SUA, Rusia, Grecia, Olanda, Marea Britanie; este ales în conducerea unor instituții culturale și științifice internaționale. Este numit co-director la *Dacia Revival International* din New York. În anul 2000 susține la New York câteva conferințe dacice, iar la Institutul Teologic de pe lângă Biserica "Sf. Petru și Pavel" prezintă conferința *Eminescu și dacii* și un recital de poezie eminesciană. Elaborează și construiește la New York, în iarna anului 2000, împreună cu Napoleon Savescu, președintele Societății *Dacia Revival*, primul muzeu pe Internet al civilizației dace: DACIAN VIRTUAL MUSEUM (www.dacia.org), a cărui apariție are o largă rezonanță în lume (peste 2 mln. de vizitatori în primul an). Este unul din organizatorii primului Congres Internațional de Dacologie (București-Sarmizegetusa, 15-18 aug. 2000). În același an editează pe Internet (împreună cu I. Vartic și I. Iova) o enciclopedie a vechilor civilizații carpato-dunărene *From Rhombus to Internet*. Scrie și publică în format e-book cartea *Variațiuni* după Claude Levi-Strauss, despre ori-

gina dedublării reprezentărilor. Citește inscripțiile topografice și geometrice ale dacilor. Dă o nouă ipoteză despre Kogaionon. În octombrie 2000 fondează *Revista de studii carpato-danubiene pe Web Dava International*. Publică pe internet (2001) mai multe pagini dacice și de veche istorie carpato-danubiană (*Ancient, Geometrical, Dacians, The Mystery of Ezerovo Ring, Letters to Bill Gates*, etc). Editează pe internet *Galeria de artă românească "Basarabia"*.

În 2006 publică o serie de eseuri, articole, studii care-i confirmă autoritatea de strălucit publicist, inclusiv de polemist: *Naționalismul și isteria multiculturală, Pilda basarabeană, Miorița, 160 ani de mister, Globalizarea, Codul de la Voroneț, Despre gloria națională a lui Mihai Eminescu, Despre limitele universale ale limbii române* etc. Editează portalul *Vocea Basarabiei*, cu un număr în continuă creștere de accesări, respectiv de cititori. Editează în 2006 la Editura BNRM cartea *Întrebarea cu privire la paleoinformatică*, considerată una dintre cele mai bune în acel an editorial.

În 2007 continuă colaborarea cu mai multe ziare, reviste, site-uri din întreg spațiul cultural românesc: *Lumina lină, GID-Romana, Curentul Internațional, Age-ro, New York Magazin, Clipa, Rost, Altermedia, Alternativa on-line, Monitor cultural, Ecoul, Boabe de grâu, Observatorul de Toronto, Neamul Românesc* etc.

În iunie 2007 este ales prim-vicepreședinte al Forului Democrat al Românilor din Republica Moldova. Are rubrici permanente în publicațiile *Timpul de dimineață, Natura, Magazin bibliologic, Literatura și arta, Curentul Internațional (SUA), Ziarul Ploieștii (România)* etc. La finele lui 2007 îi apare cartea de publicistică *Cealaltă Românie*, tipărită la Ploiești, și care se bucură de frumoase lansări și cronici.

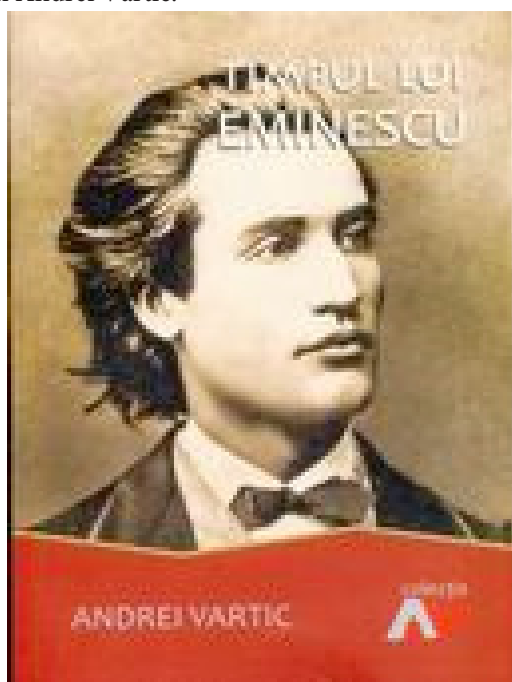
Vasta, prodigioasă și originală activitate a lui Andrei Vartic nu poate fi redată exhaustiv în acest articol. Putem numai admira omnizența acestui om de aleasă simțire artistică și intelectuală în peisajul spiritual de la noi și dincolo de hotarele Basarabiei. Vom cita o apreciere care stă drept dovadă a unei clare înțelegeri a eforturilor intelectuale și civice depuse de dânsul: „*Andrei Vartic este, în cultura noastră, un polihistor, în sensul atribuit acestui termen de Constantin Noica în „Modelul Cantemir”. Matematician de formație, el este deopotrivă regizor, actor, poet, publicist, istoric, arheolog, jurnalist, pedagog, agricultor, critic de arte, critic de teatru, informatician și încă multe de toate, ipostazele lui alcătuind în ochii minții noastre un șirag de mărgele. Iar salba de mărgele, prin esența sa, înseamnă nu împrăștierea, ci strângerea lucrurilor într-un întreg. Pivotal care face ca multiplele preocupări ale sale să nu diminueze integritatea sa și să aibă în toate o prestanță care să nu fie inferioară aceleia a persoanelor care au ales calea specializării, să facă din el un specialist în ceea ce s-a apucat să facă, este vocația restituției.*

Din toate domeniile în care se manifestă, el adună informații pentru o definiție cronotopică a neamului nostru. În acest sens, el este nu doar sau este mai mult decât o ființă exponențială (chiar și în raport cu sensul atribuit acestei noțiuni de George Călinescu). El este o ivire încorporatoare, e ca Alephul, mica sferă din cunoscuta nuvelă a lui Borges în care se conține, sublimată, imaginea întregului Univers. Sau, mai adecvat spus, e omul prin care se manifestă durata (vezi explicarea acestui concept în metafizica lui bergson), trăind în prezent, el trăiește simultan toate timpurile prin care a trecut acest neam, pentru el nu există trecut, prezent, viitor, în sufletul lui există un singur timp al neamului, de la facerea lui până la nemurire.” (Alexe Rău).

Cu adâncă durere în suflet regretăm că la data de 2 iunie 2009, a plecat în lumea celor dreupți Andrei Vartic, ex. deputat în Parlamentul Republicii Moldova (1990), ex. consilier prezidențial, regizor de teatru, actor, om politic, publicist, scriitor, cercetător științific, editor, filosof și promotor al culturii; fruntaș al mișcării de eliberare națională din Republica Moldova, fondator și promotor al portalului *VoceaBasarabiei.com*.

Ultima sa carte, pe care a editat-o în luna octombrie a anului trecut, când împlinea 60 de ani, a intitulat-o *Timpul lui Eminescu*.

Editura “Vicovia” a adunat sub titlul de mai sus câteva articole scrise în ultimii trei ani de scriitorul basarabean Andrei Vartic.

Fizician de profesie, dar cu vaste preocupări în istorie, arheologie, filosofie, teoria informaticii, eseistul realizează niște texte care surprind la început, chiar ne dumeresc, iar apoi cititorul este fascinat de puhoiul ideilor mitraliate cu o dezinvoltură care presupune

o foarte bună stăpânire nu doar a limbii române, ci și a variatelor domenii prin care se mișcă foarte lejer. De la Socrate, Heidegger sau Ștefan Lupașcu, la parintele Iustin Pârvu sau esteticianul Petru Ursache, autorul face tot soiul de asocieri, menite să lumineze ideile pe care le dezvolta. Un mic text din poemul eminescian “Andrei Mureșanu”: “...unde de timp ce viitoru-aduce, spre-a le mîna-n trecut” reprezintă nu doar o expresie poetică a formulei care leagă amplitudinea undei de frecvența ei, dar și o anticipare a teoriei lui Einstein, sau a interpretării moderne a lui Bach! Textele lui Andrei Vartic sunt eseuri de mare profunzime, poeme, dar și articole de ziar, chiar pamflete în același timp. După ce parcurgem cele câteva eseuri despre Eminescu, înțelegem că modelul publicisticii pe care o practică Andrei Vartic este cel eminescian. Același patos în sublinierea ideilor, aceeași erudiție neacademică, firească, dând impresia că trimiterele la Panini sau Hegel sunt banale, de ordinul evidenței, aceeași foarte bună stăpânire a limbii române.

”Abia după cumplitul 15 iunie 1889, când a murit în circumstanțe neclare până astăzi, s-a descoperit că Mihai Eminescu era o stea a națiunii române. Acea moarte va mai răscoli încă mult timp sufletele doritoare să cunoască și să împuternicească ființa românească, ba chiar noi suntem siguri că moartea zguduitoare a lui Eminescu a și devenit arhetip al conștiinței noastre naționale, impusă și de teroarea istoriei dar și de teroarea nomazilor proprii să renască mereu din cenușa războaielor care se abat așa de des peste ea.

Și la 28 iunie 1883, când a fost înlăturat de la ziarul “Timpul” și trimis cu forța, îmbrăcat realmente într-o batjocoritoare cămasă de forță, să-și lecuiască, adică-telea, rănila sufletului de poet cu...mercur, steaua Eminescu era demult răsărită. Invidioșii (de ce nu a fost primit în Academia Română?) și răufăcătorii Români (de ce a “înnebunit” anume la 28 iunie 1883?) au încercat de nenumărate ori s-o strângă. Dar cum poate omul nerod să stingă stelele?” (P. 3)

...”La 15 iunie 2007, după 118 ani de ședere mai mult anonimă la cimitirul Belu din București, Mihai Eminescu este adevăratul lider spiritual al națiunii române și calitatea aceasta, mai ales în condițiile de temut ale hăurilor globalizării – politice, morale, tehnologice – dar și a cataclismelor naturale și climaterice, nu i-o poate lua nimeni. Timpul lui Eminescu abia vine.” (P. 9)

”Unde să găsim răspunsul la întrebarea fundamentală cu privire la sensul vieții? În tavernă? În Parlament? Într-un articol de ziar sau la o emisiune neroadă, cu fete goale (într-o țară creștină) a televiziunii? Sau, poate, “pe muntele cu dafni, cu dumbrăvi de măslini”, acolo unde steaua i-a dus pe păstori pe “sfințita-i cale către staulul divin”? Orologiile bat, spune Eminescu, bat necruțător, “dar nimeni mai nu le ascultă”. Și această cercetare, mai

repede morală decât metafizică, a marelui poet român ar trebui învățată de către cei care încearcă să se cațere public pe vârful de piramidă a acestor vremi. Fiindcă nici o civilizație sau cultură de pe acest pământ nu poate fi veșnică. Și nu se poate bălăci veșnic într-un hambar de...stele și comedii.” (P. 21).

Dar nu doar cum să scrie a învățat Andrei Vartic de la Eminescu, ci și cum se face jurnalism în România, sau măcar cum ar trebui să se facă. Temele publicisticii eminesciene se regăsesc în textele lui Andrei Vartic, pe primul loc situându-se naționalismul. Prin felul în care a gândit problemele timpului său, Eminescu ne dă răspuns la problemele timpului nostru, el este contemporanul nostru, este contemporanul etern al României. *Timpul lui Eminescu*, titlul volumului, vrea să spună că Eminescu este contemporan cu noi, deoarece el există “in illo tempore”.

”Așa anticomunismul românilor din Basarabia a rămas și în democrație naționalism. Iar vechii activiști de partid, mulți din ei călâi nepocâiți de pe mâinile cărora mai curge încă sângele nevinovat al victimelor (de-ar ști Europa câte zeci de mii de femei am ucis noi în Basarabia doar cu pesticidele și erbicidele! îi spunea autorului acestui studiu un fost președinte de colhoz), au devenit mari luptători pentru drepturile multiculturale ale cetățenilor Republicii Moldova. Lupta contra naționalismului românesc din Basarabia se dă, ați ghicit, în limba rusă și urmărește ca mai ales românii să vorbească în rusă. Iar rușii să nu vorbească în limba română. Ca românii din Basarabia să părăsească în masă patria lor (aproape un milion din cei 3,5 milioane au și plecat), iar etnicii ruși să fie asigurați cu locuri de muncă bine plătite (“primim la lucru vorbitori de limbă rusă”, iată un anunț des întâlnit în mass-media rusă de la Chișinău). Ca românii din Basarabia să nu-și mai amintească de crimele urmașilor lui Lenin, Troțki și Stalin (aproape un milion de oameni dispăruți din Basarabia între 28 iunie 1940 și martie 1952), și mai ales de executorii acestor crime. Iar rușii să trâmbețeze zi și noapte de Crimele lui Ion Antonescu (impunând o opinie publică prin care să uităm cu desăvârșire că Ion Antonescu, în acele circumstanțe ale pierderii unor mari teritorii din România Mare, a ordonat un război împotriva și unui ocupant cinic, și împotriva ideologiei comuniste a aceluia ocupant, cea care a trimis în neant zeci de milioane de inocenți). Sau, mai recent, de așa zisele păcate ale Bisericii Ortodoxe Române. Sau, și mai recent, de antisemitismul scriitorului român Paul Goma, originar din satul Mana, județul Orhei, Basarabia.” (P. 41-42).

Autorul vorbește despre lupta anticomunistă din Republica Moldova, stat condus, paradoxal, de comuniști, ca și cum Germania ar fi condusă de un partid nazist! Faptul că anticomunismul a fost asemănat de guvernanți cu naționalismul, caruia i s-a dat o nuanță șovină, a făcut că patrioții care țin la calitatea lor de români să

fie vazuți ca niște infractori. Naționalismul adevărat a fost cultivat de pașoptiști, de Eminescu, el înseamnă de fapt patriotism și paginile în care este descrisă prigoana la care sunt supuși românii sunt sublime și tragice, ele depășesc jurnalismul obișnuit, după modelul lui Eminescu, despre care autorul scrie: “Fraza lui nu conținea numai informație sau atac la partid, sau persoană, ci, fiind construită în mod poetic, adică mai ales cu har, era răsunset și a problemelor de moment ale oamenilor, dar și a celor izvorâte din aspirația lor spre mântuire. Ea armoniza istoria și tradiția cu prezentul și cu ziua de mâine. Ea rezona tocmai de aceea cu stările cele mai profunde ale oamenilor.

Nu era numaidecât să-și semneze articolele, să pună în fiecare propoziție câte doi de ”eu” (așa cum face majoritatea absolută a formatorilor de opinie actuali – în publicistica lui Eminescu nu există ”eu”). Era de ajuns să apară editat în ziar textul scris de el ca să fie imediat citit și pus de motorul de finanțare al cititorului în planul acțiunilor de finanțare activă, curajoasă, binefăcătoare și omului, și țării. Rezultatul acțiunii textelor lui era așa de puternic încât toată societatea cititoare de ziare (și virusul acesta tocmai infectase lumea) vorbea în acea zi, ba și a doua zi, și multe zile după asta, despre ideile propuse în acel text al lui Eminescu, de multe ori nesemnăt, anonim”. (P. 25).

Eseul despre Nichita Stănescu este exemplar pentru felul în care autorul “rezonează” la marea poezie, pentru capacitatea lui de a face poezie despre poezie. El nu distonează cu restul volumului, deoarece poezia face parte din viața noastră la fel de mult ca limba română, sau patriotismul.

”Și nu e vorba de o comparație doar cu poezia scrisă în limba română. Misterul poeziei lui Stănescu stă tocmai în libertatea pe care poetul o lasă cititorului /traducătorului pentru a se crea și în alte limbi (chiar și ale aceleași limbi) versuri cu parfum spiritual românesc din a doua jumătate a sec XX. Tocmai această libertate a logosului românesc a asigurat succesul internațional al poetului născut în țara petrolului, la Ploiești, în anul 1933 (mama lor de nomazi, nu am zidit palate mari în Evul Mediu și ei ne-au ocupat ba pentru Brânzei și Ripiceni-Izvor, ba pentru Cucuteni, ba pentru daci, ba pentru miere, ba pentru cai, ba pentru grâu, ba pentru petrol, ba pentru uraniu, ba pentru Eminescu). Tocmai această sfântă libertate a Viitorului de a fi, atât de strălucitoare în poezia lui Nichita Stănescu, a demonstrat că în România se naște poezie tocmai acolo unde e sălașul cel mai jinduit de poezie – la limita celor mai crâncene experiențe (ontologie) ale omului”. (P. 50).

Replicile date doamnei Sabina Fati și doamnei profesoare Zoe Petre fac, o discordanță, nu prin stil, la fel de, ci prin felul în care sunt formulate. Este foarte importantă discuția despre pactul Molotov-Ribbentrop, dar cel viclean nu a abordat problema ca să o rezolve,

ci doar demagogic. A crede că vrăjmașul este mare luptător anticomunist și implicit mare naționalist este o naivitate.

”Joi, 27 decembrie, 2007, în ”România liberă”, în România post-comunistă, într-un stat membru NATO și UE, Sabina Fati îl ia în râs pe președintele României, Traian Băsescu pentru că ”vrea să condamne Pactul Ribbentrop-Molotov în Parlament”. Ea ne ”informează” că acel tratat a fost deja condamnat de multe ori, inclusiv de URSS și Ceaușescu. Păcat de memoria ei, trebuia să-și amintească și de faptul că și Basarabia, prin Declarația de Independență, a condamnat cărdășia hitlerist-stalinistă, plus toate ocupațiile țariste și comuniste ale pământurilor românești. Păcat și de faptul că Sabina Fati amintește că și Parlamentul României a condamnat Pactul Ribbentrop-Molotov (24 iunie 1991) dar tace chitic despre necesitatea lichidării consecințelor lui politice și umanitare (pe care, urmărind logica politică a evenimentelor ar trebui să le denunțe Traian Băsescu). Acestea ar fi făcut distrugerea României Mari, abrogarea monarhiei, instaurarea dictaturii comuniste, furtul economiei private românești, distrugerea tradițiilor și a culturii poporului român, rămânerea în urmă față de Europa de Apus cu peste 60 de ani etc.” (P. 67)

”...Protocolul adițional al pactului nu a trasat frontierele politico-teritoriale, ci doar a delimitat sfere de influență”, ne mai anunță, sarcastic, aceeași Sabina Fati. Așa de parcă la 26 iunie 1940 hotarul de stat al României Mari a fost trecut de fluturași din ”sfere de influență”, și nu de coloanele de tancuri și mașini blindate ale comisarilor bolșevici. Așa de parcă, începând din 26 iunie 1940, bandele de „comuniști români” nu au maltratată și ucis în Basarabia mii de cetățeni români. Așa de parcă în aceleași zile sute de celule NKVD nu arestau și condamnavă la moarte sau la ani grei de Gulag elita intelectuală, religioasă și economică a Basarabiei după liste pregătite mult înainte de 23 august 1939. Așa de parcă Ion Peliivan, Mircea Vulcănescu sau Iuliu Maniu s-au prăpădit pe la stațiuni balneare, nu în închisorile comuniste.

Problema Sabine Fati, însă, nu e atât pactul Ribbentrop-Molotov, ci tratatul din 10 februarie 1947. Anume acesta, opinează Sabina Fati împreună cu alți analiști politici, ”corecți” de la București (și Chișinău), România nu are nici un drept să-l încalce. Ea nu ne spune de ce URSS a fost lăsată să ”încalce” acel tratat și să desființeze la finele anului 1991”. (P. 69)

Cât privește articolul din Ziua, semnat de Zoe Petre, cred că autorul a făcut doar o figură retorică, a avut nevoie de un pretext pentru a vorbi despre însemnătatea dimensiunii ortodoxe a spiritualității românești. Tema o gasim însă și în alte articole, mai ales în cele despre Eminescu.

”Este o minune că poporul român nu a dispărut din

istorie așa cum au dispărut practic toate neamurile din timpul Marii Migrații. Minunea aceasta a fost demonstrată de știința arheologică anume în anii din urmă, când a dispărut dictatul comunist din cercetare: românii sunt creștini nativi și nu s-au lepădat niciodată de credința lor. De la Sfântul Apostol Andrei și până în ziua de azi nu a existat măcar o zi, o oră, un minut, o secundă, ca de la Nistru până la Tisa, de la Maramureș și Crișana până la Marea cea Neagră, poporul român să nu fie popor creștin. Cimitirele creștine din Ardeal din secolul VI-VII, mănăstirile rupestre de pe malul drept al Nistrului din secolele V-VI, poate și mai vechi, că pentru cercetarea lor, iată, nu sunt fonduri (ele sunt 87 la număr, cu peste 4000 de chilii, toate distruse de comuniști), bisericile din Dobrogea, formidabilii călugări dobrogeni din secolele IV-V pe care Nistor Vornicescu i-a așezat pe dreptate la temelia literaturii române, bisericuțele creștine din Histria română (nădăjduim că cele 2 volume ale monografiei despre Histria spun ceva doamnei Zoe Petre), dar și mărețul stil arhitectonic al Tismaniei, Putnei, Hurezilor, Voronețului, Dragomirnei, Curții de Argeș etc, vorbesc de la sine despre creștinismul nativ al românilor. Poporul român este puternic la gurile Dunării, la cel mai năpăstuit și încolțit hotar al Europei, prin religia sa, care este una a iubirii, nu prin doctrina revoluțiilor, războaielor, luptei de clasă, violenței, mânia și urii. Într-un superb studiu monografic, editat la finele anului trecut de Academia Română, arheologul basarabean Gheorghe Postică demonstrează fundamental românitatea locuitorilor sedentari ai Basarabiei în primul mileniu de după Iisus Hristos. Artefactele descoperite de arheologii basarabeni – unul din cei mai importanți fiind Ion Hâncu – prezintă și calitatea excepțională a continuității românești din acele timpuri, de mare cumpănă pentru toată umanitatea. Acei locuitori sedentari ai Basarabiei erau creștini, așa cum erau creștinii sedentarii de pe Siret, Mureș, Argeș. Nici hunii, nici slavii, nici cumanii, nici maghiarii, nici mongolii – ca să dăm numai câteva pilde de popoare migratoare – nu erau creștini în acele vremuri. Așadar, creștinismul nativ și sedentar (încă și casnic, spunea la 1859 Alecu Russo) este una din calitățile cele mai importante care îi deosebește pe români de alte națiuni. Cum să ne lepădăm de creștinismul nostru nativ după ce nu ni l-au putut lua nici migratorii, nici imperialii din secolele XIV-XIX, nici teroarea și genocidul ateist comunist, poate cel mai agresiv răsunet al Marii Migrații? Cum să ne lepădăm de vetrele noastre strămoșești întemeiate pe credință și iubire? Cum să nu mai fim noi?” (P. 100-101).

Cartea lui Andrei Vartic ar trebui să ajungă pe masa cât mai multor români, de dincoace și de dincolo de Prut. Ea este un tragic și sublim strigăt, un ecou - inspirat de Sfântul Duh! - la uriașul tunet eminescian.

CIOCAN, IULIAN. *Než zemřel Brežněv* / Iulian Ciocan ; trad. de George Našinec. – Praha : Dybbuk, 2009. – 125 p.

În ultima vreme, una dintre temele predilecte ale romancierilor este viața sub comunism și e firesc să fie așa, căci întregul nostru imaginar este determinat de lumea de care ne-am despărțit cu aproape două decenii în urmă.

În acest sens, una dintre cele mai plăcute surprize din ultima vreme ne-o prilejuiește criticul Iulian Ciocan, publicându-și romanul *Înainte să moară Brejnev* (Editura Polirom, 2007), care a fost tradusă de George Našinec în limba cehă și a ieșit de sub tipar la Editura "Dybbuk" din Praga în anul 2009.

Ca să înțelegem mai multe despre resorturile acestui fuleu teoretizant – câteva cuvinte despre autor. Iulian Ciocan, născut în 1968 în orașul Chișinău, este absolvent al Facultății de Filologie a Universității „Transilvania” din Brașov, unde i-a avut ca profesori pe Gheorghe Crăciun, Virgil Podoabă, Alexandru Mușina, Andrei Bodiș. Studiu și teorie literară, și aceste două teme majore le-a vădit în două cărți – *Metamorfoze narrative* (1996) și *Incursiuni în proza basarabeană* (2004), ambele apărute la Editura ARC din Chișinău. A publicat proză scurtă, articole de critică literară și de opinie în revistele *Contrafort*, *Sud-Est*, *Basarabia* (Republica Moldova), *Familia*, *Observator cultural*, *Secolul 21* (România) și *Labyrinth* (Cehia). Este comentator al postului de radio Europa Liberă, membru al Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova și al Uniunii Scriitorilor din România, membru al PEN-Club din Republica Moldova. Și, așa cum observă și Andrei Bodiș în prefața volumului *Înainte să moară Brejnev* (Polirom, 2007) a fost puternic influențat de regretatul Gheorghe Crăciun, un mare scriitor și profesor, cunosător și prieten a literaturii tinere din Basarabia.

În cartea menționată este dată imaginea de ansamblu a „comu-

nismului domestic”. Dar cum arată acest „comunism de bucătărie”? Meschin, jalnic, trivial și deprimant, tragic fără strălucire, grotesc și melancolic de bună seamă. Autorul își asumă din start identitatea cu personajul principal, *Iulian*, împrumutându-i propriul nume și trăsăturile fizice, se pune în relație directă cu atmosfera de falanster comunist în care își plasează figuranții, și își dedică volumul părinților săi, „alături de care am trăit acest „roman” (“Mým rodičům, vedle nichž jsem tento “román” prožíval”).

Înainte să moară Brejnev este un roman scurt și dens, care se citește cu plăcere. Lumea este cea a Moldovei, parte a marii Uniuni Sovietice. Nu știm dacă este chiar un roman, mai degrabă o suită de nuleve legate între ele prin personaje care interferează. Aceste „întâlniri involuntare” reprezintă principala subtilitate a compoziției. Spotul autorului decupează o serie de caractere umane: ștabul anilor '80, veteranul îndochinat, proletarul și soția lui, abrutizați de muncă și de alcool, progeniturile blazate și debusolate ale nomenclaturii de partid, țăranul complexat ajuns la oraș etc. – un eșantion semnificativ pentru societatea vremii. Trăsături-

rilor cunoscute ale comunismului românesc, Iulian Ciocan le adaugă elemente originale, specifice unei republici sovietice, și anume atitudinea colonială, discriminarea și marginalizarea populației autohtone românești, expedită în jargonul străzii în termeni ca „biki” (boi) sau „mul” (catări).

Altfel spus, acesta este un microroman despre microlume în micrositații, un amalgam care își propune să sondeze cotidianul sovietic. Sunt doar „raze” literare pe care scriitorul le aruncă în trecut păstrând în același timp legătura cu prezentul. “Mně se vymítat vnitřní běsy vůbec ne daří. Proto k nim přistupuji, sotva ovládám svůj nepokoj, a nechávám je promlouvat, když píšu. Mám dojem, že jediné takto lye minulost snést a pochopit” (P. 115) (“*Eu nu reușesc nicidecum să-mi exorcizez propriile fante-me. De aceea mă apropiez de ele, abia stăpânându-mi neliniștea, și le lasă vorbească în timp ce scriu. Am impresia că numai așa trecutul poate fi suportat și înțeles*”). Mai clar încă: “*Tam, v sovětské minulosti, zůstal první a nejdůležitější “úsek” mého života – dětství. Kdybych nebyl sovětské dítě, psal bych teď možná o přechodném období, anebo bych si vymýšlel narativní světy. “Štourám” se v sovětské minulosti, protože má současnost nese hlubokou “stopu” této minulosti. Odhlédneme-li od hor proletkultovské a prosovětské literatury, můžeme snadno konstatovat, že sovětská skutečnost zůstává dosud “pole neorané”, svět téměř neznámý. Solženicyn a další toho mnoho napsali o hrůzné, orwellovské sovětské skutečnosti, o realitě deportací a gulagů. Měně se toho ví o všednodennosti zdánlivé prosperity a klidu, o absurdní, groteskní, občas i zábavné “fasádě” tragična, oné fasádě, kterou tak svědomitě leštily proletkultovci a která se stala lákavou i pro některé přesycené*

obyvatele Západu” (P. 116) (*”Acolo, în trecutul sovietic, a rămas prima și cea mai importantă ”secvență” a vieții mele – copilăria. Dacă n-aș fi fost copil sovietic, aș fi scris, poate, numai despre tranziție sau aș fi inventat lumi narrative. ”Scormonesc” în trecutul sovietic fiindcă prezentul meu conține ”urma” adâncă a acestui trecut. Dacă facem abstracție de mormanele de literatură proletcultistă și prosovietică, putem constata cu ușurință că realitatea sovietică rămâne încă un ”teren nedefrișat”, o lume cvasinecunoscută. Soljenițin și alții au scris mai mult despre o realitate sovietică terifiantă, orwelliană, cea a deportărilor și a GULAG-urilor. Mai puțin se știe despre cotidianul aparentei prosperități și liniști, despre ”fațada” absurdă, grotescă, uneori amuzantă, a tragicului, acea fațadă care - lustruită cu acribie de proletcultiști – devenise îmbietoare chiar și pentru unii occidentali îmbuibaiți”). Iată cea mai bună descriere a romanului. Cartea trebuie să onoreze, așadar, o sarcină terapeutică și, în același timp, să elimine un gol.*

Romanul nu are ambiția de a depune mărturie despre realitatea cruntă experimentată în anii ‘80, ci doar tentează să prezinte, cu subiectivitate asumată, adevărul martorului. Cele zece capitole, cu statut independent aproape, fiecare aducând în prim-plan alte și alte destine, aruncă lumini diverse asupra aceleiași realități, fără a o deforma însă.

Fiecare capitol valorifică un caz într-un tot plauzibil. Fie că este vorba despre viața lipsită de indulgență a unei familii nevoite să se bucure de ”Confortul” unei garsoniere de 15 m² sau de cea tihnită a unui nacealnic (activist, altfel spus), hărțuit de păcatele tinereței, de dezamăgirile unui veteran de război care resimte primele fisuri în lumea sovietică, totul mărturisește o apăsătoare lipsă de perspectivă, un univers închis.

Iulian Ciocan reușește să obțină un efect de autenticitate, mobilând intimitatea celor pe care îi portretizează nu ca un autor care vrea să

impună din start o anumită opinie, ci lăsându-i pe cititori să aleagă, să judece, să așeze pe o scală afectivă chipuri umane și întâmplări. Indiferent de condiția lor socială, personajele lui Ciocan își scot la iveală umanitatea traumatizată, vulnerabilitățile jenante, reversul umbros, conștiința încărcată.

Fiecare erou al lui Iulian Ciocan este un agent al realității din epoca stagnării brejneviste, având o poziție specifică din care contribuie la menținerea stabilității sistemului, sau din contra, la crearea unor situații de criză. Personajele se mișcă și trăiesc firesc, au dramele lor personale și, de regulă, nu se supun unei etichete rigide. Ele au o disponibilitate aproape dostoevskiană de a suferi, de a privi realitatea interioară drept în față. Ne vom opri asupra câtorva astfel de cazuri, pentru a ilustra modul de viață și de gândire a personajelor.

Iulian, protagonistul, locuiește cu părinții săi într-un apartament de numai 41 de metri pătrați. Spațiul strâmt îi obligă să facă tot felul de ajustări și permutări de mobilă, apoi când vine să trăiască la ei o mătușă de la țară, baba Sanea, lucrurile se complică și mai tare. Certurile și exploziile de nervi nu mai conțin. În aceste condiții, decizia mamei de a-și face un avort, impusă de nevoile materiale ale familiei, îl rănește profund pe Iulian: „S tatínkem jsme to zvážili...bylo by pro nás těžké, kdybys měl teď bratříčka, budeš ho mít „za nějaké dva tři roky“... řekla mu matka a mnula si přitom ruce rozčilením.

Ta slova se mu zařala do srdce. Způsob, jakým je matka vyslovila, ho přesvědčil, že nebude mít brášku ani ségru nikdy, že bude celý život sám. Jedné bezesné noci mu vzkličila v hlavě ještě děsivější myšlenka: vyplývalo z toho, že nenarodit se před bratříčkem odsouzeným k záhubě, nebyl by ani on. Žije jem proto, že byl první. A to, že přišel na svět jako první, bylo dílem náhody, kterou nemohl naplánovat ani generální tajemník KSSS. Existuje tudíž určitá skutečnost, nezávislá na

naší vůli, která citelně o třásá víru v zářnou a předvídatelnou budoucnost“. (P. 12) (*„Am cântărit împreună cu taică-tău... ne-ar fi greu dacă ai avea acum un frățior, dar îl vei avea peste vreo doi-trei ani...”, îi spuse mama, frământându-și mâinile. Cuvintele acelea l-au fript la inimă. Felul în care mama le pronunțase îl convinsese că nu va avea un frate sau o soră niciodată, că va fi singur toată viața. Într-o noapte albă îi incolți în minte un gând și mai înspăimântător: reieșea că n-ar fi existat nici el dacă nu se nășea înaintea frățiorului său sortit pieirii. Era viu doar pentru că era primul. Iar faptul că era primul ținea de hazard și nu putuse fi plănuțit nici chiar de secretarul general al PCUS. Exista, prin urmare, o realitate independentă de voința noastră, ce zdruncina simțitor încrederea într-un viitor luminos-previzibil.”*

Erou al patriei, adevărat simbol al victoriei comunismului asupra hitlerismului, Polikarp Feofanovici, veteranul din *Shnilée rajče* (*”O roșie stricată”*), bunăoară, este una din instanțele moralizatoare ale epocii. Faptul de a fi luptat la Stalingrad sau Berlin îi oferă o poziție privilegiată în sistemul discursiv sovietic: de a fi purtător al adevărului istoric și moral, de a fi instanța legitimatoare a regimului, de a fi trecutul ”adevărat” din care, în mod necesar, se naște prezentul... Dar, după ce primește o roșie în chelie și se simte lezat în calitatea sa de erou, se trezește la realitate și încearcă să suporte povara vinovăției: ucisese în război un prizonier german, iar acum pricepe că starea de fapt este mult mai nuanțată decât o prezintă propaganda: a murit un om, nu un hitlerist. Este un mod de a afirma că valorile umane sunt mult mai importante decât orice false utopii.

„Shnilé rajče, vržené z pátého poschodí panelového domu se zručností příznačnou pro dobrého zaměřovače, se rozpláclo přímo na holé, blýskavé lebce Polikarpa Feofanoviče. Čerstvě penzionovaného veterána na okamžik přepadl ukrutný strach, který se vzápětí proměnil

v stud a zmatenost z toho, že mu po obličejí a po krku stéká cosi vazkého a smrdutého. Připadalo mu, že je terčem pohledů všech”.

...”Rázem se rozpomněl, že Venjamin Nikanorovič, obránce Stalingradu a přítel, se kterým hrával domino anebo jezdil do Ggidighici na ryby, si občas stěžoval, že ho za bílého dne „bombardují” smradlavými vejci a shnilými rajčaty. Polikarp Feofanovič si teď uvědomoval, že podcenil společenskou závažnost celého případu. Bohorovně přehlížel neuctivé chování, které by ho mělo normálně znepokojovat: děti – dozajista pionýři nebo komsomolci – zesměšňovaly veterány sovětské armády”.(P. 19) (“Aruncată de la etajul cinci al blocului, cu îndemnarea caracteristică unui bun țințaș, roșia stricată explodează chiar în capul chel și ilucios al lui Polikarp Feofanovici. Preț de o clipă, veteranul-de-curând-pensionat fu cuprins de o spaimă puternică, preschimbată imediat în jenă și uluială de viscozitatea puturoasă ce i se prelingea pe față și pe gât. Îi venea să intre în pământ. I se părea că e ținta tuturor privirilor.”

...”Își aminti brusc că Veniamin Nikanorovici, apărătorul Stalingradului și prietenul său cu care juca domino sau pleca la Ghidighici să pescuiască plevușcă, se plângea uneori că e “bombardat” ziua-n amiază mare cu ouă clocite și roșii stricate. Polikarp Feofanovici constata acum că nu luase în serios un fapt nici pe departe inofensiv. Ignorase cu seninătate o împietate care în mod normal trebuia să-i dea de gândit: niște copii – care nu puteau fi decât pionieri sau comsomoliști – își băteau joc de veteranii Armatei Sovietice.”).

În povestirea *Sen Ionela Pîslariho* (*Visul lui Ionel Pîslaru*), Ionel Pâslari, lucrează hamal la uzina “Vibroprigor” și stă cu familia într-un cămin sordid, în care bucătăria și baia sunt la comun – suficient pentru a reda promiscuitatea vieții „la ruși”. Anostul existenței pe care o duce îi este tulburat de pasiunea sa pentru Veronica Lapteacru, învățătoare de literatură moldovenească, dorită pentru nuri săi de întreg

căminul, dar accesibilă doar șefilor de partid. Adulterul la care visează Ionel Pâslari are pentru el valoarea unui act de emancipare.

Grișa Furdui, vărul acestuia (povestirea *Příjezd Gríši Furduie* (*Sosirea lui Grișa Furdui*)), vine la Chișinău să-și cumpere palton, dar își irosește toți banii petrecând cu Ionel în camera lui și vizionând un film indian la cinematograful “Patria”. Cu toate acestea, umila viață de la oraș a rudei sale exercită asupra lui Grișa Furdui o adevărată fascinație, îl face să-și urască, instantaneu, traiul primitiv de la țară, unde îngrijește de animalele de la fermă și suportă boscorodelile unei neveste rudimentare.

În povestirea *Nekrolog* (*Necrologul*), nomencluristul Pavel Fiodorovici Kavrig, adjunct al responsabilului de ideologie la Comitetul Orășenesc de Partid, enervat de toanele fiicii sale, căreia i s-a abătut să se mărite cu Garik – o pușlama iresponsabilă, odrasla de șef și el –, află dintr-un necrolog de ziar despre moartea iubitei sale din studenție, pe care o abandonase gravidă. Anunțul mortuar îi declanșează un răscolitor proces de conștiință. Kavrig își va sacrifica orgoliul de aparatcic și va accepta să suporte injuriile pe care i le adresează soțul femeii dispărute – un biet fizician, colaborator al Academiei de Științe. Mai mult, se împrietenește cu acesta, în pofida oricărei logici, împăcați, amândoi, prin amintirea femeii iubite.

În altă povestire *Jeřáb* (*Macaraua*), o gospodină, Dochița Barbalat, moare strivită de o macara, care se prăbușește pe neprins de veste. Zbateră disperată a soțului ei, Nicolae, în fața unei morți atât de absurde și nedrepte își află un remediu provizoriu în momentul când acesta realizează că accidentul cu macaraua trebuie să aibă o explicație tehnică și, neapărat, un vinovat. Ideea că există un vinovat îi redă pofta de viață, îl ajută să-și refacă pierduta coerență a realității. Omul scotocește, spionează șantierul cu pricina, se duce la miliție

să ceară o nouă anchetă, însă eforturile lui se izbesc de indiferența „organelor”: nimeni nu vrea să-și complice viața dezgropând un caz considerat banal.

Negăsind o cauză penală a morții soției sale, tragicul deznodământ îi va revela în cele din urmă lui Nicolae Barbalat o succesiune cvasi-metafizică: omul va înțelege subit că vinovatul de moartea Dochiței este... el însuși, este neglijența lui, pentru că descoperă că în toate fotografiile soției sale aceasta apare cărând niște sacoșe grele – adică exact ipostaza în care a surprins-o afurisita de macara, căci femeia taman se întorcea de la piață, împovărată de cumpărături. “Ve zlomku vteřiny si uvědomil, že Dochița celý život nedělala nic jiného, než že se vláčela s taškami, vařila, prala na valše prádlo, a do duše se mu vkradlo strašné podezření, že na manželčině smrti má vinu on sám...”(P. 113) (“Într-o fracțiune de secundă i se relevă faptul că Dochița, toată viața, nu făcuse altceva decât să care sacoșe, să facă mâncare, să frece rufele cu mângălaul și o bănuială îngrozitoare i se strecură în suflet, aceea că vinovat de moartea soției era el însuși...”)

Dar să revenim puțin la episodul accidentului stupid, căci amănunțele nu sunt de neglijat. Ca într-o veritabilă proză absurdă, femeia își află moartea dintr-o cauză mai mult decât anostă: “Jedné zářivé neděle náhle zemřela důchodkyně Dochița Barbalatová, když se vracela s plnými taškami z trhu. Zpráva o její strašné smrti zakrátko oběhla celý Kišiněv, dřív než se místní novináři probrali ze slastné letargie končícího týdne” (P. 105) (“Pensionara Dochița Barbalat murise subit într-o duminică cu cer senin, pe când se întorcea de la piață cu sacoșele pline, iar vestea despre moartea ei înspăimântătoare se răspândi în scurt timp în tot Chișinăul, înainte ca ziaristiții locali să abandoneze dulcea letargie a sfârșitului de săptămână.”) “Jeden z nich tvrdil, že Dochița Barbalatová viděla, jak se jeřáb hroutí, a byla by zůstala naživu, kdyby neváhala, jestli

nemá ty těžké tašky odhodit a dát se na útěk“ (P. 105) (...Dochița Barbat văzuse cum se prăbușește macaraua și ar fi rămas în viață dacă n-ar fi ezitat să arunce sacoșele grele și să fugă.)”

Toată demnitatea unui astfel de moment se dizolvá într-o pastá ironică, malițioasă într-un fel. Astfel de oameni nu au nici măcar privilegium unui sfârșit onorabil. Nu poți însă să nu te întrebi ce fel de lume este aceea în care gospodinele își apără proviziile cu prețul vieții, transformându-se în mașini de gătit, ce fel de lume este cea în care grijă pentru stomac devine o obsesie? E foarte simplu : este lumea prin care au trecut milioane de oameni “înainte să moară Brejnev”.

Aliajul de grotesc, dramatic, melodramatic chiar, totul condimentat cu o ironie acidá, când este cazul, reprezintă formula câștigătoare. Iulian Ciocan a debutat mai mult decât promițător, romanul său fiind una dintre reușitele clare ale acestui an.

Nu lasá fărǎ atenție cartea conaționalului nostru și periodica cehá. Așa în pagina Lidovky.cz din 13 iulie 2009 apare articolul *Brejnev už to má spočítané*, care relatează:

„Kniha moldavského autora Iuliana Ciocana bude potravou především pro ty, kteří se rádi označují jako „Husákovy děti“.

Kdo vyrůstal v 80. letech, pamatuje si, že v Sovětském svazu se nejen pilně pracovalo, ale v Kremlu se rovněž často umíralo. Brežněv zemřel v roce 1982 (ten rok bylo mistrovství světa ve fotbale a vyhráli Italové v čele s Paolem Rossim), Andropov v roce 1984 (tehdy se mistry Evropy stali fotbalisté Francie v čele s Michelem Platinim) a o rok později Černěnko (tenkrát dal Jiří Šejba ve finále proti Kanadě hatrick a naši hokejisté se stali mistry světa).

Moldavský prozaik Iulian Ciocan (1968) ve své knize dochází jen k úmrtí prvního z generálních tajemníků ÚV KSSS, jak ostatně naznačuje také velmi chytlavý název. Ale i Iulian z povídky *Škola se zajímá o sport*: „Iulian *chtěl* sledovat hokejové utkání mezi výběry Sovětského svazu a Československa, ale otec mu televizor vypnul, posupně si ho změřil a poručil mu, aby se šel připravovat na oslavu.“

To ale zas neznamená, že by chlapec nebyl dostatečně politicky uvědomělý: „... toho šedého chladného dne se Iulian *chtěl* hlavně přesvědčit, že je generální tajemník zdravý, že předpovědi štvavých hlasů byly jen nestoudné lži... Matka okamžitě zareagovala: ‚Ten už to má spočítané...‘ Iulian cítil, jak se v něm něco hrouť.“ První úsek mého života Kniha Iuliana Ciocana je po románech Petra Cimpoesa či Normana Maney další rumunsky psané dílo, které nyní vyšlo česky. A tak rozšiřuje tuto zdravou a svým způsobem logickou - od stálého hledění na západ už bolet *krk - módu*.

V poslední době se totiž na českých knihkupeckých pultech vynořila řada překladů z maďarštiny, polštiny, rumunštiny i bulharštiny. A takový Chuligánův návrat Normana Maney, Okrsek Sinistra Ádáma Bodora či Přirozený román Georgiho Gospodinova patří k velmi pozoruhodným textům, jejichž kouzlo neodchází se skončenou literární sezonou.

Iulian Ciocan, rodák z Kišiněva a absolvent Filozofické fakulty Sedmihradské univerzity v Brašově, je znám jako komentátor Svobodné Evropy. Vydal rovněž svazky literárněkritických *studii* *Proměny narativní prózy* (1996) a *Náhledy na besarabskou prózu* (2004). V roce 2007 se pak rozhodl přejít k praxi a publikoval provázaný povídkový so-

ubor *Než zemřel Brežněv*.

Český překlad této knihy se nepřirazuje pouze k východoevropskému „boomu“, ale taktéž k postsovětské literatuře. A ačkoliv se jedná o autora teoreticky vybaveného, překvapivě hojně využívá ústřední klišé tohoto „žánru“, totiž *dětský pohled*.

Proč právě tento „úhel“? Jde o upřímnost v tom smyslu, že autoři tuto dobu prožili právě jako děti? Nebo umožňuje velmi dobře prohlédnout absurdnost a zároveň pomalý krach vlády jedné strany? Či je to zkrátka jen velice výhodné z hlediska přitažlivosti výsledného textu? A neodhalují se v těchto knihách nakonec kořeny současné infantilizace našeho světa?

Možná by se ale dalo čekat, že právě poučený autor si na toto téma přece jen bude umět zajít tak, aby se z těchto klišé - vedle dětského pohledu to jsou také *postavy* starých lidí - vymanil. To se mu ale nepodařilo. A neuchvátí ani kvalitou, a tak jeho povídky rozhodně nedosahují působivosti třeba Báječných let pod psa Michala Viewegha. Zároveň je ale také třeba dodat, že Ciocanovy prózy ničím neiritují. Je to kniha, která neutkví ani výjimečností, ani protivnou podprůměrností.

A v případě Ciocana překvapivě neotraví ani předposlední text s názvem *Upřesnění*, který je jakýmsi „teoretickým puchýřem“ na těle této knihy: „Tam, v sovětské minulosti, zůstal první a nejdůležitější ‚úsek‘ mého života - dětství... ‚Štourám‘ se v sovětské minulosti, protože má současnost nese hlubokou ‚stopu‘ této minulosti.“

Nezbývá než se také postavit do role teoretizujícího chytrolína a zopakovat: je přece jedno, o čem se píše, důležité je, jak text dopadne. Co se týče knihy *Než zemřel Brežněv*: nic ve zlém, ale ani nic v *dobrém*”.

DRUȚĂ, BORIS. *Sub steaua lui David, cu Dumnezeu / Boris Druță*. – Padova (Italia), 2009. – 746 p.

Anul curent a ieșit de sub tipar cartea lui Boris Druță *Sub steaua lui David cu Dumnezeu*. Volumul scoate în lumină tematica comunității evreiești de pe teritoriul Moldovei, mai exact rolul și aportul acesteia la promovarea culturii naționale.

Subiectul a fost mai rar întâlnit în literatura autohtonă, dar este abordat cu multă responsabilitate de autor, care încearcă să readucă în memorie niște file dureroase din istoria neamului.

Înainte de a prezenta cartea, ne vom referi la datele biografice și cele din activitatea autorului cărții: Boris Druță este un scriitor, compozitor și interpret de limba română din Republica Moldova.

Născut la 5 februarie 1955, în satul Inești, sectorul Telenești, județul Orhei (zona de Centru, codreană a Republicii Moldova). Locuiește la Chișinău. A absolvit Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova în anul 1980. Profesează avocatura. Este membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Autor a circa 10 carti de proză, poezie și teatru și a două CD-uri muzicale.

Din anul 1981 publică literatură artistică: povestiri, nuvele, poezii, romane, pamflete. Nu a fost membrul partidului comunist și nu are apartenență la vreo formație politică. Consideră că și-a adus o contribuție activă la distrugerea ideologiei comuniste, manifestându-și activitatea la crearea unei mentalități democratice, de tip european. Aceste idei le-a promovat și în publicațiile sale.

Din anul 1990 este Membru al Uniunii Jurnaliștilor din Republica Moldova.

La 1993 devine membru al Uniunii scriitorilor din Republica Moldova.

A publicat câteva cărți de literatură:

1. *La Ineasca*, Editura "Literatura Artistică", 1989 (povestiri, nuvele, schițe);

2. *O femeie își caută...pantalonii*, 1997 (schițe, nuvele, povestiri umoristice, în maniera lui Yaroslav Hasek);

3. *Catacomba*, 1998 (povestiri, nuvele, cu tematică socială);

4. *Un jazz pentru mileniul trei*, 1999 (abordează probleme interetnice: problema evreiască, romilor, istoria neamului etc. Cartea include un ciclu de versuri, proză, o piesă de teatru);

5. *Copiii serenadelor*, 2000 (include două romane de proporții, care oglindesc evenimentele istorice ale Basarabiei de la sfârșitul anilor 20 ale secolului trecut până la evenimentele legate de conflictul Transnistrean etc. Al doilea roman *Acoperiș de-asupra ploii*, oglindește viața societății moldave din anii 1970-1980 al secolului XX;

6. *Sarcofagul*, 2000 (include nuvele, poezii, publicistică cu tematica politică, observații de călătorie efectuate în Armenia la începutul

anilor 1990 etc);

7. *Între viață și moarte*, 2001 (este prima carte de versuri prefațată de renumitul publicist basarabean Nicolae Dabija);

8. *Luciana*, 2002, (include un roman despre prima dragoste, nuvele, schițe, arabescuri, publicistică). Scriitorul pregătește pentru a publica o nouă carte (*Păsări uitate în zbor*) ce va include un nou roman, nuvele, schițe umoristice, arabescuri, poezii, o piesă de teatru etc.)

9. *Madona din Ineasca*, 2004 (nuvele, schițe umoristice, arabescuri, poezii, o piesă de teatru etc.)

10. *Basarabia răstignită* (roman), Editura "Detektiv", București, 2004 (o pânză epică ce oglindește istoria politică din Basarabia din anii 1920-1992 cu tot spectrul social-politic.

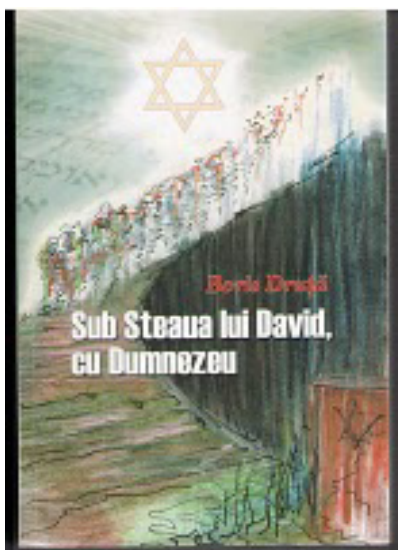
11. *Flori de dor pentru Șalom*, 2004, o carte despre intelectualitatea evreiască din Basarabia postbelică. Sunt incluse nuvele, reportaje, poezii dedicate evreilor. Autorul lansează primele note ale propriilor melodii.

12. *Madona din Ineasca*, 2005, Editura "Pontos". Cartea include nuvele, poeme dedicate femeilor din satul natal. În carte sunt multiple fotografii cu oamenii satului din trecut. Coperta ca și celelalte cărți publicate este realizată de către fiica autorului, Veronica (17 ani).

13. Cartea *Păsări uitate în zbor*, editată la Padova, Italia, 2008. Include un nou roman, nuvele, o piesă de teatru, poezie, arabescuri, publicistică (volumul de 600 pagini).

14. Cartea *Sub steaua lui David, cu Dumnezeu*, Padova (Italia), 2009 (740 pagini). Include materiale cognitive și inedite despre in-

telectualii evrei din Basarabia. Are 8 compartimente despre tragedia poporului evreiesc: proză, poezie, piese muzicale, traduceri din poezi evrei martiri.

Revenind la cartea *Sub steaua lui David, cu Dumnezeu*, putem menționa că scriitorul, nefiind nici istoric și nici cercetător științific, a încercat să studieze file ale poporului evreu și să le împărtășească cititorilor. Această carte este dedicată întru totul problemei intelectualității evreiești din Basarabia. Multe materiale au fost culese din reviste, enciclopedii, din internet. Unele file sunt inedite. Întâlnindu-se cu reprezentanți ai intelectualității evreiești din Basarabia, scriitorul a studiat unele capitole ale istoriei acestui popor din ținut, cercetând istoria tragediei poporului evreu în timpul celui de-al Doilea Război Mondial (1939-1945), au fost făcute deplasări prin localitățile Moldovei și a Ucrainei, pe urmele catastrofei. A fost studiată și tema durută: problema cimitirelor din Basarabia. Apoi au fost descrise multe portrete ale intelectualilor de la noi care au adus o contribuție enormă la dezvoltarea vieții spirituale și economice a Basarabiei. În această carte se vor mai găsi și povestirile scriitorului și multe poezii, chiar și piese muzicale.

În această carte autorul s-a stră-

duit să arate luminosul, sublimul și frumosul unei etnii, care se îmbină armonios cu celelalte etnii din Basarabia.

Cartea este compusă din 8 compartimente (istoria poporului evreu, problema Holocaustului, portrete ale intelectualilor autohtoni evrei, o povestire de proporție ("Doroteea"), versuri, note muzicale, cântece evreiești etc.

Capitolul unu, *Evreii*, conține un material cognitiv, folositor pentru cititorii basarabeni de a cunoaște mai multe despre poporul evreu: originea poporului evreu, despre originea genetică, diaspora evreilor, limbile și cultura evreiască din diasporă, legea israileană, evreii în raport cu religia iudaică, despre sionism ș. a.

Capitolul doi, *Țara făgăduinței*, ne face cunoscuți succint cu istoria statului Israel, țara dorului, țara visului, țara gloriei, țara durerii poporului evreu.

Tot în acest capitol putem face cunoștință cu muzeele din Tel Aviv și din împrejurimi: Muzeul Arheologic „Beit Miriam”, Muzeul Bibliiei, Muzeul de Artă Herzliya, Muzeul Armatei, Muzeul de Artă Rusă, Muzeul Diasporei și multe altele.

Ideea energicului și neobositului scriitor Boris Druță de a insera în paginile acestei cărți crâmpes din viața evreilor acestui meleag este salutată și demnă de toată lauda.

E știut că moldovenii sunt un popor cuminte, tolerant, binevoitor și ospitalier. Eu au trăit totdeauna în pace și buna înțelegere cu reprezentanții altor etnii. Această prietenie, colaborare, îmbogățire reciprocă este urmărită cu atenție și fin spirit de observație de către autorul acestei cărți, aducând în prim plan personalități ale acestei etnii care au contribuit la prosperarea Moldovei.

În paginile adunate în capitolul trei *Portrete de ieri și de azi ale intelectualilor evrei*, putem afla date din viața și activitatea intelectuali-

lor evrei: sculptorul Iosif Kitman; compozitorul, muzicianul, cercetătorul muzicii moldovenești și evreiești, autorul a mai multor cântece și aranjator de melodii, participant la Marele Război pentru Apărarea Patriei, Om emerit al artelor din Republica Moldova - Zinovi Stolear; remarcabilul om de cultură și scriitor de limbă română din Republica Moldova - Anatol Gujel; poetul de limbă rusă - Mihail Finkel; marele scriitor Ihil Șraibman; intelectualul de marcă al lumii savante din Balcani, pentru că este specialist în limbile balcanice - Marcu Gabinschi; artistele Reghina Sandler, Ghita Strahilevici, Nelly (Ninel) Cămeșneva și compozitoarea Zlata Tcaci; poetul Liviu Deleanu; scriitoarea și traducătoarea Baca Deleanu; poetul Iurie Barjanschi; scriitorul Boris Sandler; poetul Paul Mihnea; poeta, ziarista și traducătoarea Miroslava Metleava; doctor habilitat în istorie, profesor, conducătorul secției istoriei și culturii evreilor din Moldova al Institutului minorităților naționale al Academiei de Științe - Yacov Copanschi; sculptorul Lazăr Dubinovschi; autor de romane istorice - Anatol Kogan; scriitorul de limba rusă din Moldova Mihail Hazin; muzicianul Boris Dubossarschi; ziaristul și crainicul de limba idiș la radioul național din Chișinău, pianist, concertmaistru, activist pe tărâm muzical, profesor la Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice „G. Muzicescu”, conducătorul revistei radiofonice „Idiș lebn” (Viața evreiască) - Sergo Benghelsdorf; arhitectorul Semion Șoihet; cercetători, bun cunoscător al literaturii universale, bibliofil experimentat - Sara Șpitalnik; lingvistul, dialectologul-romanist, specialist în geografia lingvistică, doctor habilitat, membru corespondent al Academiei de Științe din Republica Moldova - Rubin Udler și alți intelectuali ce au contribuit la dezvoltarea culturii în Moldova.

Capitolul patru, *Crinii negri*, dezvăluie filele tragice din istoria

poporului biblic, istorie plină de file tragice în calea sa milenară sub steaua lui David cu Dumnezeu...

Un loc important în această carte, îl ocupă capitolul *File de istorie telenestească*, unde autorul face o descriere succintă a târgușorului Telenești, așezat printre dealuri, împădurite și coline pitorești din inima Basarabiei, face descoperiri interesante, pe care ni le oferă, despre toponimia acestei localități. „Primul act istoric în care se vorbește clar despre Telenești, așezat pe malul râului Ciulucul Mic, datează cu anul 1611. Un alt factor care a determinat dezvoltarea localității ca târg a fost hrisovul din 1796 al lui Alexandru Ioan Calamachi, prin care aici se întemeiază un târg cu 6 iarmaroace pe an, cu înlesniri – pentru a strănge străini. Nu este exclus că tocmai aceste privilegii au contribuit la dezvoltarea orașului ca târg.” (P. 386)

În acest capitol a fost făcută cercarea de a însăila, cu tot coloritul lor pestriț, chipurile și caracterele inconfundabile a personalităților de naționalitate evreiască, pe care a avut norocul autorul să-i cunoască încă din copilărie și în anii de școală, dar și din mărturiile părinților

și bunicilor. „Recapitulând anii copilăriei, ne amintim cu drag oame-nii care ne-au propulsat devenirea, contribuind la formarea noastră fizică și morală. Meditând în profunzime, ajung la concluzia că unii dintre oamenii cunoscuți în copilărie au constituit adevărate lecții de omenie, pe care mintea nu le poate da uitării, iar conștiința le rămâne mereu recunoscătoare”. (P. 441) Tot aici, în *Jurnalul de adolescență* sunt date câteva poezii scrise cu vreo 35 de ani în urmă, pe vremea când era un adolescent romantic la Școala Internat din Telenești. „Trezești imensitatea

*Cu vise-nrouate
În zorii dimineții
La culmile de vânt!
Iubirea se-nfripă
În clipa scumpă-a vieții
Și peste-adolescență
Răsare-un soare blând!
Prin ramuri de pădure
Aleargă căprioare
Spre lacul Veseliei
Te face să zâmbești!
Un tremurat de strune
Pe-o tainică vioară
Cu flori multicolore
E-o Zână din povești.
Răsați din întuneric*

*Pe valuri de scânteie
Renaște iar trecutul
Cu-al gloriei erou
Căci tot ce se-ntâlnește
În clipa primăverii
Acordul simfoniei
Și mâine va fi nou!” (1972) (Simfonia copilărească, P. 454)*

Capitolele *Poesis* și *Proză* ne aruncă în vârtoarea operei scriitorului Boris Druță.

*„De ziua Îngerului tău
Eu o să-l rog pe Dumnezeu
Să-ți fie tot ce este dor
Mereu un Păzitor!*

*De ziua Îngerului Tău
Ca mama la copilul meu
Chiar dacă-ți cărunțește tâmpla
Rămâi pe veci femeia-mi sfântă!*

*În zbuciumul de căutare
Tu ți-ai ales a ta cărare
Într-o zâmbire cu un Zeu
E ziua Îngerului tău!*

*Eu știu că locul meu e gol
În viața ta de-al păsări stol
Dar mă întorc la Eul meu
De ziua Îngerului Tău!” (De ziua ta, P. 484)*

Ne lasă plăcut surprinși capitolul *Piese muzicale*, în care Boris Druță se manifestă ca compozitor și textier.

TARLAPAN, EFIM. **La cules de...TarlaPoante** / Efim Tarlapan, Emil Ianuș ; caricatură de Radu Bercea. – Suceava : Editura "Lidana", 2009.

La Suceava, la Editura "Lidana", a ieșit de sub tipar o nouă carte a epigramistului nostru Efim Tarlapan. Aceasta nu e o carte obișnuită, ci este o carte în tandem, sau mai bine zis, un trio literar-artistic.

Jumătate din volum, ce cuprinde 155 de pagini, ca și multe alte volume ale lui Efim Tarlapan, are și el un titlu specific spiritului său novator, deși, în general vorbind, de data aceasta se înscrie în seria celor care își creează un titlu de carte pornind de la numele său, cum ar fi "Tarlapoante". E un titlu foarte inspirat, știind că aproape orice vorbă de duh a lui Efim Tarlapan este o poantă. De aceea credem că autorul ne invită să-i culegem poantele, știind că ele ne vor delecta și în același timp ne vor face să tresărim la originalitatea lor, foarte greu de egalat.

A doua jumătate a volumului cu epigrame este semnată de un alt epigramist cunoscut de noi, dar de pe meleaguri sucevene, Emil Ianuș, este amuzantă. Puține cărți sunt de acest mod.

Se merită de subliniat faptul, că fiecare epigramă este scrisă pe o "carte de joc" și este însoțită de către un desen-caricatură semnat de Radu Bercea. Textul dublat de însemnele plastice, care interpretează grafic gândul autorilor, sporește receptivitatea cititorului.

Consecvent cu sine, omul Efim Tarlapan a rămas aproape neschimbat. A rămas același umorist militant pentru o cauză nobilă – Marea Unire, dar și tare înverșunat împotriva imposturii și a dereglării

lor social-politice sau umane.

România mea, creștina

"Cine te lovește peste un obraz, întoarce-l și pe celălalt!"

*„După ce-a primit o labă
Peste fața basarabă,
România mea, creștina,
A întors și...Bucovina”.* (P. 64)

Basarabeni și căderea Imperiului sovietic

*"Doamne, da, imperiul cade
Cu toți șoviniștii roi!
O-ntrebare-nsă mă roade:
De ce cade peste noi?..."* (P. 80)

Se spune că pașaportul pentru eternitate al unui autor sunt creațiile sale și de aceea, prin faptul că textul oricărei epigrame semnate de E. Tarlapan "respiră" parcă prin ironia pe care o degajă, se confirmă acest "pașaport":

Curcile

*"Curcile-n conflict cu câinii,
Seamănă cu noi, românii –
Au un imn, ca noi, și ele:
"Somnoroase păsărele..."* (P. 12)

Basarabeni și guvernării

României

*"Guvernării, pe cât știm,
Cei corupți (subliniem!)
Sunt de-acord să ne unim,
Dar să nu ne-amestecăm..."* (P. 34)

Scriitoricească

*"N-ar fi poate-atât de grea
Viața-mi, literară,
De s-ar vinde cartea mea
Cum se vinde...ȚARA!"* (P. 36)

O veche dorință a lui E.Tarlapan este exprimată astfel:

Statele

*"Chișinău și București
Două state românești,
Ar fi foarte fericite,
De-ar fi...STATELE UNITE!"* (P. 52)

Viața unui scriitor sunt cărțile sale aflate în librării sau în biblioteci și cum acestea însumează aproape 40 de volume de autor, 17 antologii și 6 traduceri din literatura universală, putem spune că Efim Tarlapan are o viață plină de satisfacții, toate acestea însemnând o muncă enormă. Citindu-i cărțile, cred că arta lui Efim Tarlapan se exprimă prin respectarea trecutului, trăirea din plin a prezentului și privirea cam circumspectă spre viitor. Spiritul lucid și iscoditor l-a singularizat pe E. Tarlapan printre confrăți. Capacitatea lui de a "procesă" faptul încriminat în epigramă este, aproape, de neegalat, are un simț al umorului rarism. Cu fiecare volum lansat spre cititori, Efim Tarlapan lasă urme adânci în literatura epigramatică actuală, intrând în constelația creatorilor noștri exponențiali.

TRAIANUS. *Inborn into eternity* / Traianus. – Ottawa : Lucian Badian Editions, 2009. – 40 p.

În Canada, la Editura “Lucian Badian”, a ieșit de sub tipar cartea conaționalului nostru, scriitorului Traianus *Inborn into eternity*.

Înainte de a semna apariția acestei cărți, vom trece în revistă viața și activitatea lui Traianus (alias Traian Vasilcău)

Traian Vasilcău s-a născut la 2 aprilie 1969, în satul Viișoara, r-nul Edineț, sat ce, dă mâna peste Prut cu Mitocul Botoșanilor, părinții – Varvara și Nicolae.

A absolvit în anul 1993 Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă” din Chișinău, Facultatea de Istorie și Etnologie. A fost participant activ, încă din timpul studenției, la Mișcarea de Eliberare Națională, fapt pentru care e admonestat și persecutat de organele securității de atunci. În acea perioadă fondează Cenaclurile literar-muzicale și social-politice “Sol” (Leonard Tuchilatu) și “Clopotarii”. Se implică, împreună cu membrii Cenaclului “Clopotarii”, în campania electorală întru susținerea lui Nicolae Costin (Frontul Popular din Moldova).

Președinte-fondator al Societății Culturale „Pasărea Phoenix”. Fondator și editor al Revistei literare *Phoenix* (2004-2007). Producător autorizat al Festivalurilor-naționale de muzică ușoară *Maluri de Prut* și *Steaua Chișinăului*.

Poet, eseist, traducător, libretist, textier. Membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Autor a 27 volume de versuri, eseuri, poezii pentru copii, traduceri și texte pentru cântece, cărți apărute la Chișinău, București, Timișoara, Craiova etc.

Apariții editoriale: *Poemele regretelor târzii*, ed. Lyceum, Chișinău, 1995;

Risipitorul de iubire, ed. Lyceum, Chișinău, 1995;

Un clopot pentru Basarabia, ed. Lyceum, Chișinău, 1996;

Zei nu mor în cer, IFC, Chișinău, 1998;

Spitale pentru îngeri, IFC, Chișinău, 1998;

Potopul Cultural, IFC, Chișinău, 1999;

Sinceritatea ca Sentință, IFC, Chișinău, 1999;

Poeme de pe timpul tăcerii de aur, Abeceluș, Chișinău, 1999;

Ziua poznelor frumoase, versuri pentru copii, Abeceluș, Chișinău, 1999;

Prăbușit în flori, IFC, Chișinău, 2000;

Anna Ahmatova, Ivan Bunin. Versiune românească, ed.1, IFC, Chișinău, 2000;

Colindă pentru niciodata mea, Augusta, Timișoara, 2000;

Moartea în Premieră, Pasărea Phoenix, Chișinău, 2001;

Cerul scris cu stele, versuri pentru copii, Pasărea Phoenix, Chișinău, 2001;

Literă din Dumnezeu, Scrisul Românesc, Craiova, 2001;

Regele învins, Eminescu, București, 2001;

Demisionarea din umilință, eseuri din Mahalaua Nebunilor, ABC, Chișinău, 2003;

Nafura deșertăciunii, sonete, ABC, Chișinău, 2002;

Miracolul tristeții se amână, colinde în 2 vol., Eminescu, București, vol. I-2002; vol. II-2003.

Atentat la Veșnicie, maxime și recviemuri, (poeme-n două versuri și-ntr-un vers) (2000-2005), “Phoenix”, Chișinău, 2006;

Atentat la Veșnicie, maxime, reflecții, recviemuri, ed. a 2-a, adăugită, “Grafema Libris”, Chișinău, 2007;

Ciocârlia cântă fără tălmăciri, versuri pentru copii, “Grafema Libris”, Chișinău, 2007;

Din Cartea Copilăriei, versuri pentru copii, “Grafema Libris”, Chișinău, 2008;

Anna Ahmatova, Ivan Bunin. Versuri tălmăcite de Traianus: ediție nouă, Academia de Științe a Moldovei, Chișinău, 2008 (editată din inițiativa și cu suportul Guvernului Moscovei);

Eternul Înnăscut, “Lucian Badian Editions”, Ottawa, Canada, 2008;

Regăsit în Cer (Trilogie) 2000-2007, “Junimea”, Iași, 2009;

Când s-au fost spus îngerii, psalmi, “Epigraf”, Chișinău, 2009;

Inborn Into Eternity, “Lucian Badian Editions”, Ottawa, Canada, 2009.

Premii: Premiul săptămânalului „Literatura și arta”, 2001;

Premiul Centrului de Cultură „Sergiu Grossu”, 2002;

Premiul pentru cea mai citită carte a anului în Topul cărții.

Cartea este pentru Traian Vasilcău ca o lumină și o bucurie, asemenea unei revelații divine. A sorbit învă-

țătura creștină din gura mamei sale, moștenind o credință puternică pe care și-a întărit-o prin lecturi biblice și morale. În acest sens el a fost și este un autodidact autentic.

De o modestie ieșită din comun, de o blândețe imaginabilă în aceste vremuri, pline de criză, Traian stârnește în noi dorința de a fi mai buni, mai încrezători, mai puri.

*“My parents new names are of flowers,
And freed of fireflies and grass
They will come to my birthday – asking –
Hand in hand with cranes’ nostalgia?
My parent have become wonders,
It rains in their world, as well, their sky is joyful
And I feat that, flooding buildings, the rain
Will demolish the whole city.
Every love is an eternal season
And I wain for the rain to cease, warm as
The cry of the flowers knowing that
There are huge undefeated barricades in me”.* (P. 5)

Traianus este un scriitor complex și complex, poemele lui izvorăsc direct din credință, din conștiința religioasă pură în continuă legătură cu Dumnezeu.

Mergând pe firul textelor biblice, „ajutat de Sfântul Duh“, poetul vrea ca prin aceste poeme, prin versurile sale, să salveze „sufletele celor necredincioși“, prin exemplul propriu, prin condamnarea personală pentru că Iisus a venit în lume să cheme pe cei păcătoși la pocăință și la mântuire.

*„Presently, I live
My daily future.
There is no song
More wonderful than clouds.
Nor there is a sadder day
When, Jesus Christ,
We chose death
As our president.”* (P. 37)

Hulit și blestemat de unii, prețuit și iubit de mulți, va înfrunta cu seninătate și tăcere, și contestările, biruind prin cărțile și înțelepciunea sa, în care se exprimă veșnicile adevăruri, izvoare de bunătate, pace și întărire sufletească pentru toți iubitorii de limbă și cultură românească.

*“I am death’s chosen. A poet!
I will become soon the dear curse
Of blooming clay, and obsolete,
I will live in your memory,
Quivering when touched,*

*Book of wounds - has painfully become.
Am I an offering to the faithful words?
No, something else. What else? The silence!
In the sea of perfume of my own death
I always swim, it is easy and it is hard,
But I am happy that I have tamed the pain
And now, being my voice, I am God!”*

(Book of Wounds, P. 38)

Creația lui Traian Vasilcău este impregnată de personalitatea sa ce alternează între eleganță, suavitate și o energie care răzbate dincolo de ființa sa, demonstrată de pasiunea lui pentru literatură, care l-a atras de timpuriu și dragostea pentru Dumnezeu.

Prin psalmii săi, de-o fervoare regizată cu înalt har literar, Traian Vasilcău se probează a fi unul din cei mai însemnați poeți religioși ai literelor noastre.

*“There is so much sacrifice of amen in graves.
I walk into the sky’s country, dressed in pain.
I fly through myself and words, every day.
I resurrect and perish.
Unuttered silences, I am dusk without you.
I drink the barren from my wounds as if a drug.
Moon’s tear – the sun, has passed through my eyes
Towards my mouth – a lake.
I am a temple of chaos, ancient and eternal,
I shudder to get free of mortality as if of dream
And invite myself to be altar and candle at dinner
In paradise”.* (Murmured Psalm, P. 8)

Poezia lui Traian Vasilcău este...calea sufletului, educație spirituală și îndemnul vădit de a-l iubi pe Bunul Dumnezeu și a-i cere iertare și viață veșnică, prin mântuire.

*“Celestial hospital is everybody’s God.
They enter it, as if for the first time.
Divinity is the music that flies
Wearing the face of a bird from the future.
The world’s faith died in me yesterday,
Today it blossoms in my wounds.
Jesus is for us, forever will be! -
I cry for all the antemortem and post mortem
Of this century, and the century asks itself
Is it a man’s voice or grass chirping?”* (P. 16)

Nu puțini sunt cei care – “caută” versurile, sorbindu-le cu nesaț, ca pe adevărate rugăciuni.

Așteptăm de la Traian Vasilcău, noi opere care să ne încante inima și sufletul.

TRAIANUS. *Regăsit în cer* : Trilogie psalmodică / Traianus . – Iași : Editura Mega-Mix, 2009. – 196 p.

Anul acesta, la Editura “Mega Mix” din Iași a mai apărut, la cele peste două duzine din odiseele sale lirice, trilogia scrisă de poetul Traianus, cu o denumire semnificativă *Regăsit în cer*.

Traian Vasilescu este unul dintre cei mai talentați poeți români de astăzi. Cărțile le semnează Traianus ca și cum ar dori să rămână un anonim al Poeziei, pentru el importând cu adevărat cele scrise, nu semnătura.

Calitatea principală a liricii lui Traianus este lirismul. El scrie natural, dezinvolt, concentrat, muzical, injectând atâta ironie cât să-i permită a nu deveni prizonierul parodicului și simulacrului. Aceste sunt semne bune pentru viitorul poeziei sale.

Versurile lirice ale poetului sunt deschise către lume și sine, către adevăr și poezie, către bucurie și suferință, către om și Dumnezeu:

*“ Pe mine mă cheamă eu
Numele meu e chiar eu.
Puțin înger fără țară,
Puțin Dumnezeu.*

*Îs ori nu-s deloc așa.
Ireală domnișoară,
Spală-ți sânii-n ochi de fiară
Să te uit de dumneață.*

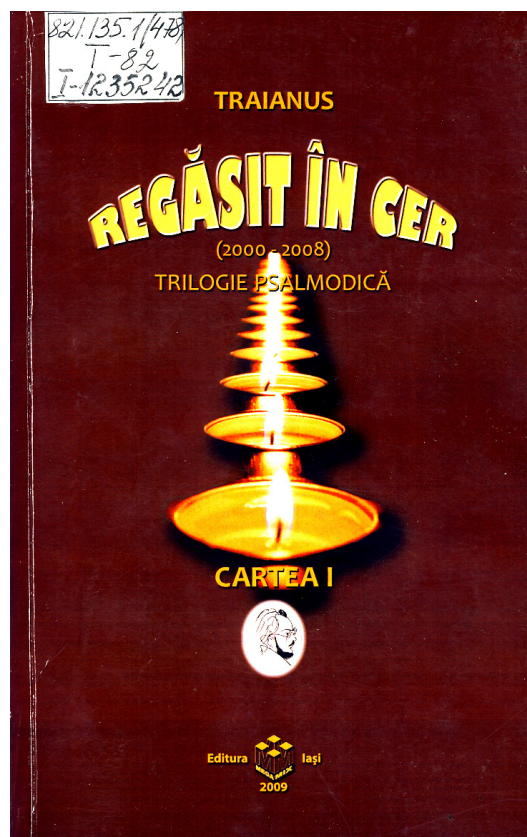
*Lasă-i peste ochi vedere
Albă cum văzui nicicând,
Piatră oarbă de mult gând,
N-ați un zlot și fugi ți-aș cere.*

*Să pot spune ce n-am spus
Nenăscutului Iisus
Ce izvoare-se mereu
Și sânt eu”. (Colindul meu, P. 19)*

Cartea de versuri *Regăsit în cer*, caracterizează de fapt întregul univers sociouman în aspectele lui fundamentale. Astfel, omul și satul ca două entități, ca individualitate și comunitate, apar în viziunea poetului în așa mod:

*“Fără de vreme, satul se destramă,
Și numai eu, copilul lui, îl plâng
Și ca pe-un prunc divin la piept îl strâng
Și c-aș putea să nu-l mai am, mi-e teamă.*

*Îmi pieptăn umbra, ea râvnește prăzi,
A fost odată zveltă și frumoasă,
Dar azi podoaba-și caută prin lăzi.*

*Viața e-un dulce vis, care ne lasă
Prin cimitir – funebru târg cu străzi
Și numere de bronz pe orice casă. (P. 21-22)*

Tudor Palladi menționează, că “Prin recurența cărții constituită din cele trei volume (universuri mărturisitor metaforice, atitudinal-parabolice și persuasive-ludice, scrierile Dumnealui sunt demne de cea mai profundă luare aminte a prețuitorilor săi de oriunde și de oricând. Or, Traianus, poetul Vișoarei, pășeste în mileniul al treilea cu o icoană lirică și cristică a sufletului său criptic ce-i reflectă “mănestirile de rouă” ale “lacrimii” lui de “copil” și de ambasador al inaccesibilului metaforic sau de “rege învins” al tainei care de-acum în toate vine “să deconspire “Minciuna” care-i” lege-n țara fărdelegii și a nonpoeziei, dându-ne totodată cu generozitatea-i legendară “din viața lui ce-i nemurire”. Ca un poet “cu șapte ani de-acasă” de credință și de frumos românesc multimilenar, el este școlit la metafora înțelepciunii și la înțelepciunea acesteia. Altfel nu le-am putea gusta în clipele lui de iluminare interioară reveria cântecelor divine.

“Regăsit în cer” înseamnă întâi de toate o altă performanță a “regelui învins”, rescris cu aldine de mister și fi-rește cu cer, cu frunză de cer, pe vreme de cântec de ler, când “păsările cuvintelor îl grăbesc în soare”. (P. 16-17)

АНЧЕЛ, ПАУЛИНА. Скорпионья тропа / Паулина Анчел. – Москва-Иерусалим : ЭРА, 2009. – 163 р.

În anul 2009 a ieșit în lumină cartea Paulinei Ancel (Borocina), *Скорпионья тропа*. Autoarea este doctor în științe psihologice, a activat 10 ani conferențiar universitar la Catedra de psihologie al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din capitală. Este autoarea multor lucrări științifice, autoarea și prezentatoarea emisiunii televizate *На еврейской улице*. De asemenea este autoarea cărții *Асенька и Возлюбленные не принадлежат никому*, semnează un șir de articole în almanahul *Ветка Иерусалима*. Este președintele Organizației Republicane pentru Femei „Хава”.

Principalul e faptul, că Paulina Ancel este cântăreața locului de baștină – orașul Edineț. Toată viața și activitatea ei sunt legate de acest orașel.

„Я уехала из Единец очень давно, еще в конце 60-х, но всё равно продолжаю там жить. Вернее, мое местечко живет во мне. Оно со мною и здесь, в Кишиневе, в лице мамы, и в Израиле, где сейчас находятся близкие и друзья, и в моих книгах, передачах. Ну и, разумеется, в памяти”.

Citind opera Paulinei Ancel, trăim sentimentul, de parcă tot ce citim s-a întâmplat cu noi. Faptele și gândurile eroilor din povestirile autoarei sunt înțelese de cititorul cointerestat. Subiectul povestirilor sunt date

din punct de vedere psihologic, detaliile sunt bine șlefuite și sunt folosite epitete originale.

Talentul Paulinei Ancel de a pătrunde în esența lucrurilor poate fi lămurită de vocația ei de psiholog. Dar fără experiență de viață, fără spiritul de observație bine dezvoltat e imposibil de a coase „haina” povestirii în așa mod, ca să fie bună fără a măsura.

Paulina Ancel reușește totul. Autoarea cărții povestește despre lucruri simple – casa părintească, despre familiile de tâmplari, frizeri, cizmari și altor meseriași, despre dragostea, care te arde și nu-ți dă pace, când lacrimile împăienjenesc ochii și încurcă de a vedea Soarele de asupra capului, coloritul culorilor, curcubeul multicolor. Decepționat de viața monotonă, eroul principal caută cărărușa sa, presărată mai des cu măcăciuni decât cu trandafiri.

Sufletul doare, dat inima tinde către ceva luminos, bun, măreț.

„Песчанная буря обрушилась на наботейский город Мамшит, в долине между горными хребтами Хатира и Эфэ в северной части пустыни Негев, на перекрестке дорог из Египта в Вавилон. Это был опасный сигнал, сигнал борьбы за выживание для всякой твари. Песок беспощаден. Вечное, агрессивное расплозание не знающего отдыха песка, сметает на пути все живое.

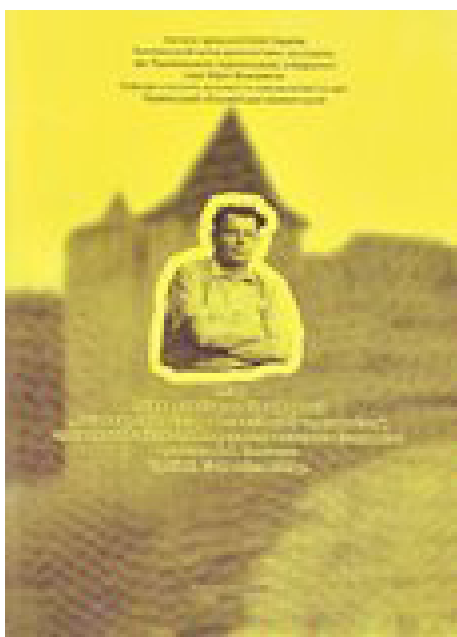
Песчанная буря всегда означала, что в спокойном течении событий начинает происходить стихийный всплеск, означающий вмешательство неведомой большой силы”. (Р. 7)

În opera Paulinei Ancel cititorul poate găsi ceea ce ține de interesele personale, pentru că autoarea provoacă interlocutorul la o discuție confidențială palpitantă: despre amărăciunea singurătății, despre armonia existenței, despre bucuria trecerii obstacolelor. Autoarea le dă cititorilor speranță, care mereu tinde spre sublim, spre stele. Cum spune autoarea : «Я превращу строку в звезду».

Тези Міжнародної наукової конференції «Східноєвро-пейські старожитності в добу середньовіччя», присвяченої 90-річчю з дня народження видатного вітчизняного археолога Б.О.Тимощука, Чернівці, 10-11 квітня 2009 р. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 91 с.

La 10-11 aprilie 2009 la Cernăuți a avut loc Conferința științifică internațională dedicată renumitului arheolog B. Timosciuk, organizată cu concursul Institutului de arheologie al Academiei de Științe al Ucrainei, de Centrul de cercetări arheologice din Bucovina, de Muzeul Ținutului Natal de la Cernaui. La conferință au participat și cercetători din Republica Moldova, anume: Ana Boldureanu, Svetlana Reabțeva, Nicolae Telnov, Tamara Nesterov.

Primii trei autori au elaborat în colaborare un material științific referitor la tezaurul de bijuterii medievale, găsit lângă localitatea Alcedar din Republica Moldova. Prezentăm acest studiu în cele ce urmează.

О кладе средневековых ювелирных украшений с поселения у села Алчедар (Молдова)

(Анна Болдуряну, Светлана Рябцева, Николай Тельнов)

«Древнерусский памятник у с. Алчедар Шолданешского района Республики Молдова включает в себя круглое в плане городище диаметром 80х70 м, окруженное валом и рвом и «ремесленный посад» - неукрепленное поселение, площадью около 110 га, расположенное рядом с городищем. Этот комплекс довольно интенсивно исследовался в 50-60 годы XX

века (Федоров Г. Б.). В 1984 году на «посаде» провел раскопки В.С.Бейлекчи. Последние значительные раскопки на памятнике были проведены в 1987-1989 гг. (Кашуба М.Т., Тельнов Н.П., Щербакова Т.А.).

Полученные в результате раскопок Алчедарского поселения материалы позволяют сделать вывод о значительной концентрации на нем различных ремесленных производств, в том числе железодельного и ювелирного дела.

Из многих не решенных пока вопросов, связанных с данным городищем, наиболее дискуссионным остается вопрос о датировке памятника, особенно его верхней хронологической границы. Анализ имеющихся данных (в первую очередь керамического материала) позволяет прийти к заключению, что значительная часть сооружений и вещевого инвентаря синхронны во времени и не выходят за рамки X века.

В этой связи особенно важна недавняя находка на поселении денежно-вещевого клада. Клад состоит из двадцати девяти предметов. Из них двадцать одно серебряное украшение, пять серебряных монет, одна серебряная монетная гривна и одна бронзовая гирька.

В подборке ювелирных украшений представлены одна «волынская» серьга типа А и семь типа В. Несколько ранее на территории поселения была обнаружена еще одна «волынская» серьга типа С (по Рябцева 2005). Принадлежность этого украшения к рассматриваемому комплексу остается под вопросом. В состав клада также входили семь шаровидных зерновых пуговиц, и пять лопастных бусин разного размера, а также одна бусина, составленная из трех сегментов, имеющая самые близкие аналогии в памятниках Великой Моравии. Кроме того, в кладе присутствует литая позолоченная подвеска «гнездовского типа», гривна киевского типа и боченковидная весовая гирька, имеющая, в том числе, аналогии и среди материалов Гнездовского комплекса.

Монетную часть клада составляют три милиарисия чеканки императора Иоанна Цимисхия (969-976) и два дирхема. В целом, по своему составу данный комплекс четко вписывается во вторую группу древнерусских кладов (по Корзухина 1954) и

имеет самые близкие аналогии среди кладов, происходящих с территории Гнездовского археологического комплекса, из Борщевки, Копиевки, Гущина. Для территории Республики Молдова это первая находка клада данного времени, важная еще и тем, что в ней содержится представительная подборка изделий, характерных для ювелирного убора с зернью середины X-XI вв., а также монетный материал, достаточно редкий для данного региона". (Р. 9)

Tamara Nesterov a participat cu o comunicare științifică având ca temă arhitectura Cetății Hotin, din care prezentăm fragmente.

Новая версия об этапах формирования архитектуры Хотинской Крепости

Нестерова Тамара

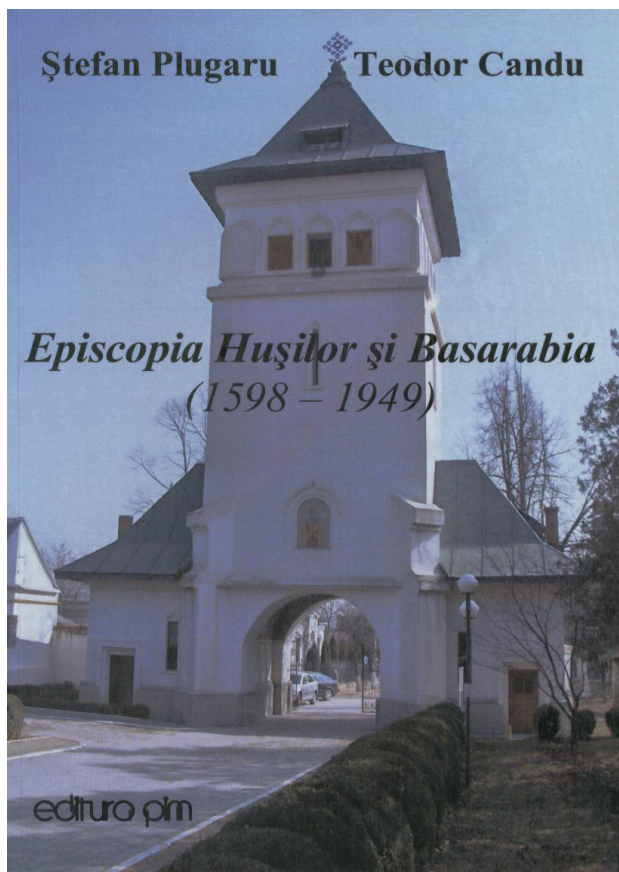
“Хотинская крепость, расположенная на удобной переправе через Днестр, выполняя пограничные, таможенные и оборонительные роли, находилась попеременно то в Польше то в Молдавии, а в результате вовлечения в войну имперских государств, одно время находилась под властью Оттоманской Порты и России. Сейчас Хотинская крепость представляет собой сложный, обширный комплекс сооружений, возведение которого осуществилось на протяжении почти четырех столетий. С уверенностью известно время создания лишь последнего этапа – строительство наружной земляной крепости в 1713-1715 гг., во время оккупации ее Турецкой Портой. Центральная часть крепости – средневековый замок, построен на возвышающемся мысе холмистой гряды коренного берега Днестра. По единому мнению историков и искусствоведов, архитектура замка сложилась в результате нескольких этапов, что нашло подкрепление во время археологических раскопок Б.О. Тимощука. По мнению украинского историка Г.Н. Логвина, крепость в XIII веке, состояла из квадратной башни (донжона) с небольшим крепостным двором перед ней. С запада примыкал «город», опоясанный частоколом. В

следующем этапе крепость была расширена к югу в 60-70 гг. XV века, во время молдавского господаря Стефана Великого. После 1539 года, когда Хотинская крепость пострадала больше всего во время турецкой осады, южная оконечность двора была расширена, а высота новой южной стены была снижена по отношению к остальным куртинам. По мнению румынских историков, эти изменения произошли в 1542-1545 гг. во время правления господаря Петра Рареша. Именно тогда, как считается, Хотинский замок получил тот вид, который сохранился до сих пор.

По нашему мнению, важными этапами создания архитектуры средневекового замка было, по крайней мере, еще два. Первоначально был построен донжон, который просуществовал в одиночестве с XIII по XIV век. Второй этап заключался в создании крепостного двора к югу, каменные стены которого имели длину в 100 стоп (около 30 м). Архитектура и величина замка стали характерными для европейских замков XIV века, таких как построенные замки Нямецкий, Шкея, Килия (но без донжона), и др. не только в Молдавии но и в других местах Европы того времени. Во время Стефана Великого появились высокие, мощные куртины, круглые башни и крепостная часовня. После осады 1539 года крепость была восстановлена во время правления Петра Рареша, но масштаб работ преувеличен. На рисунке конца XVII в., показывающий сцену осаждения средневекового замка турецкой армией, крепость изображена с одинаковыми по высоте куртинами и без удлиненной южной части двора. Это обстоятельство позволяет сделать вывод о расширении въездной части замка во время строительства оборонительной внешней крепости во время турецкого присутствия. К этому выводу подводит обрамления дверных и оконных проемов в въездной башне, выполненные в формах характерных для турецкой (оттоманской) архитектуры”. (Р. 51)

PLUGARU, ȘTEFAN. **Episcopia Hușilor și Basarabia (1598-1949) : (Istoric și documente) / Ștefan Plugaru, Teodor Candu.** – Iași : Editura PIM, 2009. – 361 p.

Episcopia Hușilor și Basarabia (1598-1949), lucrare ce este rezultatul activităților de cercetare și de colaborare dintre doi istorici, de pe ambele maluri ale Prutului, un tânăr profesor de istorie de la școala din Pogănești (România), ce se numește Ștefan Plugaru și Teodor Candu, cercetător științific în cadrul Institutului de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Republicii Moldova, a văzut lumina tiparului la Editura ieșeană "PIM". Cartea este bazată pe documente și mărturii autentice, dedicate istoriei acestei episcopii și a fost caracterizată de Mircea Sfârlea, consilier patriarhal, drept o "monografie care pune în evidență rolul esențial al Episcopiei Hușilor, activitatea religioasă și culturală a Basarabiei și României".

Printr-o muncă de cercetare laborioasă, autorii acestei cărți vin înaintea istoricilor, cercetătorilor, iubitorilor de artă, neam și de identitate cu această monumentală operă scrisă, expresia puterii Adevărului și a realităților demult uitate sau trunchiate.

Cartea *Episcopia Hușilor și Basarabia (1598-1949)* nu tinde a fi o lucrare exhaustivă, pentru că nimeni nu

ar putea în câteva sute de pagini să cuprindă activitatea acestei vechi Episcopii, dar este un bun început în cercetarea adevărului istoric ale acestor ținuturi în care Dumnezeu a lucrat prin aleșii săi, ierarhi, preoți, călugări, profesori spre luminarea și conștientizarea acestui popor, care a trecut prin tumultul și focul istoriei.

Autorii și-au pus scopul să reflecte activitatea Episcopiei în spațiul istoric românesc cunoscut sub numele generic de Basarabia, acolo unde s-a aflat cea mai mare parte din teritoriul său de jurisdicție.

Prea Sfântul Corneliu Bărlădeanul, Arhiepiscop Vicar al Episcopiei Hușilor, consemnează în Cuvântul introductiv că: "Mare parte din istoria Episcopiei Hușilor se identifică cu istoria Basarabiei, "lacrima și durerea neamului românesc". (P. 10)

Eparhia Hușilor s-a întins pe ambele maluri ale Prutului, până la Nistru și chiar peste acest râu, graniță firească a teritoriului României. Evoluția spiritual-religioasă a preoților și comunităților românești din stânga Prutului, aflate până la 1812 sub oblăduirea episcopilor de Huși, este prezentată în această monografie spre cunoștința publicului larg, pentru o cunoaștere cât mai profundă, mai temeinică a istoriei naționale.

"Prima mențiune documentară referitoare la teritoriul de jurisdicție al Episcopiei Hușilor o găsim în uricul de înzestrare al acesteia, emis în intervalul 1602-1604, de către Ieremia Movilă Voievod. Acesta «a mituit» Episcopia Hușilor, «a noastră Sfântă rugă cea făcută nouă», cu satele: Plopeni, Cozieci, Râșești, Siliștea Crețești și Spărieții, care se aflau în ținutul Fălciului, și Căcăcenii, din ținutul Lăpușnei. Pe lângă aceste sate, domnul a înzestrat Episcopia cu «mori la Pănoasa, ce sunt la gârla Prutului». Satele menționate au fost «drepte ale Domniei mele și sub ascultare la ocolul târgului nostru Hușului» și au fost dăruite Episcopiei cu scopul de a-i aduce venituri, prin mijlocirea cărora să își îndeplinească menirea încredințată". (P. 29)

"Prin mijlocirea referirilor din documentele ulterioare, avem un tablou al ținuturilor aflate sub jurisdicția Episcopiei Hușilor: 1) **ținutul Fălciului**, se întindea atât în dreapta, cât și în stânga râului Prut, având reședința în târgul Fălciu. Cuprindea codrul renumit al Tigheciului, care se afla în stânga Prutului, și se întindea până la hotarele Bugeacului, adică până la șanțul lui Traian; 2) **ținutul Lăpușnei**, sau mai exact partea ce rămăsesse Moldovei după luarea Tighinei (Benderului) cu cele 12 sate sub stăpânire turcească, care mai înainte vreme

făcuseră parte din ținutul acesta. Tighina fusese capitala ținutului, mutată apoi în Târgul Lăpușna, unde își aveau reședința pârcașii domnești care administrau ținutul. Tot în acest ținut se afla și târgușorul Chișinău; 3) **ținutul Orhei** își avea reprezentanții domnești și bisericești în târgul cu același nume; 4) **ținutul Soroca**, avea reședința la Soroca, cetate situată pe malul Nistrului” (p. 29-30)

Melchisedec Ștefănescu, în a sa lucrare intitulată *Chronica Hușilor și a episcopiei cu asemenea numire*, apărută la București în anul 1869, prezenta astfel teritoriul de jurisdicție al eparhiei nou înființate: ”În afară de ținutul Fălciu, din dreapta și din stânga Prutului, cu reședința la Fălciu, eparhia îngloba ținutul Lăpușnei, partea ce rămăsese după luarea Tighinei sau Benderului, cu cele 12 sate, sub stăpânire turcească, care mai înainte făcea parte tot din ținutul acesta; capitala ținutului fusese mai înainte la Tighina, iar apoi s-a strămutat la târgușorul Lăpușna, unde reședeau pârcașii domnești, care administrau ținutul; tot în acest ținut era târgușorul Chișinău, iar în Lăpușna era nemesnicul sau blagocinul”. De asemenea, intrau în componența eparhiei Hușilor zona Orheiului, Soroca, „cu reședința la Soroca, situată pe malul Nistrului, cu cetate, la care se rânduiau de Domnie doi cârmuitori. După luarea Benderului, cetatea Sorocii avea mare însemnătate strategică. Sub episcopul Inochentie, în anul 1757, în Soroca, episcopia și-a făcut metoch. Miron Costin spune că ținutul Fălciu se întindea până la Dunăre, încât cuprindea târgușoarele Reni și Troianu. Această parte de loc, pe la 1769 forma un ținut deosebit, numit Hotârnicenii sau Grecenii, și era administrat de un căpitan (...). De asemenea, ținutul Fălciu cuprindea codrul Chigheciului sau Tigheciului..., care era din stânga Prutului și se întindea până la hotarul Bugeacului sau al Basarabiei, adică până la șanțul lui Traian. Din vechime, acolo locuiau peste 12 mii de locuitori, carii se aflau în neconținute lupte și supărări cu tătarii din Bugeac”. (P. 31)

Volumul este structurat în două părți distincte : una scrisă de Ștefan Plugaru și cealaltă de tânărul cercetător basarabean Teodor Candu.

Prima parte, realizată de Ștefan Plugaru, în contextul istoric prezentat foarte amănunțit și bine documentat, descrie un istoric al Episcopiei Hușilor de la înființare, în 1598 de către domnitorul Moldovei Ieremia Movilă, „domnitor al Moldovei în două rânduri (1595-1600; 1600-1606), în vremea când fratele său, Gheorghe, era mitropolit al țării” (P. 15), până la abuziva desființare de la începuturile dictaturii comuniste în 1949.

Această parte se împarte în 6 capitole: Capitolul I. *Considerații generale*, cu subcapitolele: 1. *Apariția și dezvoltarea Episcopiei Hușilor*; 2. *Locul și rolul episcopilor de Huși în cadrul Bisericii ortodoxe moldovenești*.

Capitolul II: *Episcopia Hușilor și teritoriile sale de jurisdicție*, cu subcapitolele : 1. *Jurisdicția Episcopiei Hușilor în Moldova dintre Prut și Nistru*; 2. *Rolul indeplinit*

de episcopii Hușilor în viața socială, morală și culturală a eparhiei; 3. *Viața ecleziastică în teritoriile pruto-nistrene ale eparhiei Hușilor*.

Capitolul III: *Proprietățile episcopale în Basarabia*, capitol ce se împarte în două subcapitole din punct de vedere cronologic : 1598-1812 și 1812-1949.

Capitolul IV: *Clerul Episcopiei Hușilor în teritoriile de la est de Prut* cu subcapitolele: 1. *Situația clerului basarabean sub conducerea Episcopiei Hușilor*; 2. *Evoluția numerică a preoțimii de mir din Moldova pruto-nistrenă până la 1812*.

Capitolul V: *Viața monahală în ținuturile eparhiei Hușilor din Basarabia*, este interesant datorită enumerării și prezentării mănăstirilor din Basarabia, ce sunt într-un număr destul de mare, pe un spațiu relativ mic (1. *Mănăstirile din Basarabia*. 2. *Viața monahală în eparhia Hușilor din Basarabia*; 3. *Monahi și slujitori ai mănăstirilor*). În acest capitol se face o scurtă trecere în revistă a vieții monahale din Basarabia în timpul cât aceasta s-a aflat sub jurisdicția religioasă a Episcopiei Hușilor.

Iată, în continuare, câteva date despre o parte a mănăstirilor existente în timpul jurisdicției episcopale hușene în Basarabia:

„1. **Mănăstirea Căpriana** se afla la circa 36 km de Chișinău, între bogate dealuri, acoperite cândva de codri mari. Există mai multe variante cu privire la data întemeierii sale. Este atestată atât în timpul lui Ștefan cel Mare, cât și a lui Petru Rareș. În 1698, din cauza scăderii vieții monahale în mănăstire, Antioh Cantemir Voievod a închinat-o mănăstirii Zografu din muntele Athos. În perioada 1775-1811, mănăstirea a fost condusă de către arhimandritul Antim”. (P. 137)

5. **Mănăstirea Frumoasa**, aflată în județul Orhei, era «așezată pe o colină înclinată, înconjurată de toate părțile de dealuri împădurite și cu vedere deschisă spre miază-zi, de unde se văd frumoasele coaste cu dumbrăvi și grădini bogate din valea Ichelul».

Pe locul actual al mănăstirii, înainte vreme, era o pădure mare și deasă de stejari. Prin anii 1804-1805 a poposit pe acele locuri Efreim Iurco, răzeș din satul Olișcani, ținutul Orhei, dornic să se retragă din lume. Ulterior, au mai venit trei ieromonahi: Serafim, Ioanichie și Macarie, împreună cu un alt călugăr, pe nume Atanasie. Aceștia au săpat bordeie în pământ, au cumpărat pământuri în jur și au ridicat mănăstirea. Ctitor al bisericii și stareț al mănăstirii între anii 1806-1820 a fost egumenul Serafim.” (P. 140)

Motivele înființării acestei noi episcopii în târgul Hușilor nu se arată în documente. Melchisedec Ștefănescu, cel dintâi autor care s-a ocupat de redactarea unei istorii a acestei eparhii, consideră că rațiunea întemeierii episcopiei a fost „Înlesnirea privegherii și administrației bisericești în partea dinspre răsărit a țării, care era mai mult amenințată de mahomedanism și pentru depăr-

tarea ei de reședințele episcopale de mai înainte, nu se putea vizita după canoane și a se căuta cu acuratețe de către episcopi”. (P. 15)

„N. Iorga susținea că episcopia a fost așezată la Huși pentru că «aici erau moșii ale Domniei, ce puteau fi dăruite» și pentru că «în oraș se afla o bună biserică veche de la Ștefan cel Mare».

Elementul esențial în constituirea unei noi episcopii cu sediul la Huși a fost – așadar – evoluția relațiilor internaționale, la acest târg, altădată domnesc, amplasarea localității într-o zonă de unde era posibilă supravegherea ș.a.m.d.” (P. 15-16)

În această lucrare este prezentată lista tuturor ierarhilor până în momentul desființării ei, de asemenea, profesorul Ștefan Plugaru, într-o perspectivă istorică, ne înfățișează contextul istoric foarte zbuciumat al anului 1812, când, pentru prima dată, acest străvechi ținut al românilor a fost anexat Imperiului țarist, în urma căruia a început, atât pe cale bisericească, cât și politică, rusificarea forțată și brutală a națiunii române de origine latină.

„În anul 1812, odată cu răpirea teritoriului dintre Prut și Nistru al Moldovei (Basarabia), în eparhia Episcopiei Hușilor a rămas numai ținutul Fălciului, dar și acesta ciuntit, fiind lipsit de satele aflate în stânga Prutului.

Ținuturile de peste Prut, care făceau parte până atunci din această eparhie, au fost încorporate, în mod necanonic, la noua eparhie rusească, întemeiată în anul 1813, și denumită «a Chișinăului și a Hotinului», cu titlul de Arhiepiscopie. Intenția a fost consemnată, la 6 august 1812, de către Gavriil Bănulescu-Bodoni, care scria amiralului Pavel Vasilievici Ciciagov următoarele: «când mă aflu la Sanct Petersburg, după ce s-a primit acolo știrea despre încheierea păcii cu Poarta Otomană, după care pace râul Prut e fixat graniță și tot pământul ce se află între Prut și Nistru este unit cu Rusia, Preașfântul sinod și dl. oberprocuror al sinodului au avut consfătuire asupra înființării, în această oblastie nou alipită, a unei noi eparhii». Târgul Chișinău a fost ales drept reședință pentru arhipăstor «atât din cauza așezării lui în mijlocul oblastiei și a numeroasei populații, cât și pentru avantaje în privința pădurii și altor lucruri trebuincioase pentru viață». (P. 37-38)

Prevederile Tratatului de pace dintre Rusia și Imperiul Otoman, încheiat în mai 1812, la București, lăsau Episcopia Hușilor fără cea mai mare parte a teritoriului ei de jurisdicție, adică fără ținuturile de peste Prut. „Mitropolia istorică a Moldovei pierdea tot acum 200 de domenii mănăstirești. Rolul pentru care fusese creată Episcopia Hușilor era, astfel, deturnat. De acum înainte, pericolului otoman i se substituie cel rusesc, iar episcopii Hușilor vor lupta, începând cu Melentie, pentru readucerea teritoriului românesc anexat în cadrul vechilor hotare”. (P. 38)

Cutremurător este faptul că populația a trăit acest act

samovolnic și brutal ca pe un blestem, fiindcă împărțirea țării în două, înseamnă despărțirea de frați. Sate întregi părăseau Basarabia, ca să treacă de la așa-ziișii eliberatori sub jugul otoman: „Locuitorii fugeau din Basarabia preferând o cârmuire turcească, grea pentru ei, celei a noastre” (P. 40), așa cum mărturisea generalul Kiseleff.

Luarea în stăpânire a teritoriului românesc de către ruși a generat drame și suferințe umane sfâșietoare, fiind astfel zugrăvit de un contemporan, Manolachi Drăghici: „Ceasurile acelea au fost de plângeri, un timp de neuitat pentru că poporul, cu cârdul, ca turmele de oi, încinsese toată marginea Prutului, de la un capăt la altul, mergând și viind de prin sate și de prin târguri săptămâni încheiate, cu luarea de ziuă bună de la părinți, de la frați și de la rudeni, care crescuseră și viețuiseră împreună până în vremea aceea, când se despărțeau unii de alții”. (P. 40)

„...un sat întreg, Toporul, din ținutul Lăpușna, care aparținea de Episcopia Hușilor, a trecut împreună cu preoții săi peste Prut, în partea de țară rămasă liberă. Satul a fost colonizat cu țărani ucraineni și ruși, iar în locul preotului plecat, autoritățile rusești au hirotonit un preot ucrainean, care știa numai rusește”. (P. 43)

„După reanexarea sudului Basarabiei la Rusia, la 23 martie 1879, în decretul împărațesc despre introducerea rânduielilor bisericești în județele anexate, întocmit la sugestia Arhiepiscopiei Chișinăului și Hotinului, erau promovate următoarele măsuri: candidații la preoție să fie protejați în curs de 10 ani și să li se dea locuri în preoție în regiunea din sudul Basarabiei, cu excepția celor care nu știau limba rusă, acestora li se permitea să se înscrie în clasa a V-a a Seminarului din Chișinău; tinerilor preoți care nu cunoșteau limba rusă să li se acorde un termen de 2 ani pentru a o învăța, punându-li-se în vedere că, în cazul că nu o vor studia, riscă să fie angajați în locurile cele mai nefavorabile. Din acest document reiese clar intenția de a rusifica preoții români basarabeni și, prin ei, populația românească din acest teritoriu”. (P. 49-50)

Autorul insistă asupra prezentării situației din spațiul răsăritean de jurisdicție al Episcopiei, partea centrală a Moldovei Medievale, dintre Prut și Nistru. Rolul îndeplinit de Episcopia Hușilor în viața socială, morală și culturală a eparhiei, proprietățile episcopale din Basarabia, clerul și viața monahală sunt câteva dintre subiectele abordate.

Partea a doua, intitulată *Documente privitoare la istoria Episcopiei Hușilor (1763-1813)*, partea cea mai impresionantă, realizată de istoricul Teodor Candu, cuprinde un număr de 165 de documente interne ale Episcopiei (cărți de hirotonie, de duhovnicie, de diaconie, de ipodiaconie, instrucțiuni către protopopi și cler, corespondență dintre episcopi, protopopi cu preoții, rapoarte de mărturie plângeri ale preoților etc.), aduse la lumina tiparului care pot reprezenta o bază de date

solidă pentru cercetare, relevante pentru situația clerului din provincia românească de peste Prut anexată de Rusia țaristă, prin care se evidențiază rolul și locul pe care l-a jucat Episcopia Hușilor în viața spirituală a ținuturilor aflate sub oblăduirea canonică a acesteia. Documentele din anii 1812-1813, conțin informații privind reacția locuitorilor, precum și organizarea bisericii și situația clerului din provincia românească de peste Prut, anexată la Rusia țaristă.

Fascicolul *Documente privitoare la istoria Episcopiei Hușilor: 1763-1813* reprezintă o nouă tentativă de a aduce în atenția cercetătorilor o serie de documente, în cea mai mare parte inedite, cu privire la istoricul acestei episcopii. Aceste publicații sunt editate după original sau copiii păstrate în Arhiva Națională a Republicii Moldova.

Majoritatea documentelor au fost selectate din dosarele pentru anul 1813, cu excepția unor documente pentru perioada 1808-1812, care au fost identificate în Fondul Dicasteriei Exarhale a Moldovei, Țării Românești și Basarabia. O parte din cărțile de hirotonii din perioada 1763-1812 au fost selectate din dosarele cu rapoartele protopopilor de ținuturi, cu privire la constatarea decesului titularilor acestora, numărul acestui tip de documente fiind cu mult mai mare, autorii selectând doar anumite mostre tip, a cărților de hirotonie, de diaconie, ipodiaconie etc., începând cu episcopul Inochentie și încheind cu Meletie Lefter-Brandaburul.

Fascicolul de documente selectate și editate în acest volum urmărește, în mare parte, să evidențieze rolul și locul pe care l-a jucat Episcopia Hușilor în viața spirituală a ținuturilor, aflate sub oblăduirea canonică a acesteia, aducând noi detalii cu privire la situația și atitudinea clerului față de misiunea pe care o îndeplineau în societate.

Pentru perioada de până la 1806, marea majoritate a documentelor se referă la hirotonirea și așezarea slujitorilor bisericii, cu mici excepții intervenția unor funcționari ai episcopiei.

Documentele pentru anii 1806-1812, reflectă situația în eparhia Hușilor în anii de ocupație militară rusă, relația dintre episcopul Meletie Lefter-Brandaburul cu

mitropolitul și exarhul Gavriil Bănulescu-Bodoni și Dicasteria Exarhală a Moldovlahiei, perioadă în care se aduceau învinuiri episcopului de neorânduială în afacerile eparhiei.

Cel de-al treilea capitol de documente, cuprinde limitele ianuarie-decembrie 1813. În această parte sunt documente care fac referire la organizarea și situația clerului și a slujitorilor bisericii Episcopiei Hușilor după 1812 – în teritoriul numit Basarabia – anul tragicului eveniment din istoria poporului nostru românesc. Din cadrul acestui grup de documente pot fi selectate variate informații cu referire la reacția pe care au avut-o locuitorii Moldovei de est, anexată la Rusia, la „eliberarea” atât de mult trâmbițată. Totodată, sunt referiri la viața unor preoți și alți slujitori ai bisericii. Materialele pot servi pentru reconstituirea istoriei unor biserici, inclusiv mănăstiri și schituri din fostele limite teritoriale ale eparhiei Hușilor. Drept exemplu, amintim aici mănăstirea Dobrușa, schitul Hâncu, schitul Soroca ș. a.

Aceste documente reprezintă o bază solidă de cercetare pentru cei care vor să se dedice altor lucrări, dar care au nevoie și de date concrete, autentice, despre ceea ce a fost Eparhia, de la înființare și până la abuziva desființare de la începuturile dictaturii comuniste.

Volumul este însoțit de un scurt cuprins al documentelor, date în formă rezumativă.

Istoricul Ștefan Plugaru este de părerea: *”Lucrarea poate fi importantă și din perspectiva demonstrării dreptului istoric care îi conferă actualei Mitropolii a Basarabiei din stânga Prutului, aparținătoare de Patriarhia Română, să se considere îndeplinită a fi urmașa firească a Bisericii Ortodoxe Române, care și-a păstrat de-a lungul timpului enoriașii aflați în spațiul dintre Prut și Nistru”.* (P. 13)

Publicația este o împlinire a gândului și un răspuns la întrebarea oricărui istoric, cleric, om de cultură – „Ce s-a întâmplat cu teritoriul și jurisdicția Episcopiei, după dureroasele crucificări ale Basarabiei?”. Este recomandată tuturor iubitorilor de trecut, celor care trăiesc pentru frumusețea Adevărului, tuturor celor care știu, că prin cultură își cultivă sufletul și viața.

1. **Alloquor**: Studia Humanitatis Iassyensia: Volumul 2. – 2009. – Nr. 3 (Iul.- Sept.)
2. ANDREI, ALINA. **Violonist moldovean premiat la Concursul „Regina Elisabeth”** / Alina Andrei // Transilvania Express. – 2009. – 22 iul.
3. BABA, IOA N. **Incredibilul mod de a pleca** / Ioan Baba. – Timișoara : Augusta, 1999. – P. 76-77.
4. BABA, IOAN. **Legământul lui Grigore Vieru** / Ioan Baba // Lumina. – 2009. – Nr. 1-2. – P. 3-8.
5. BARTHET, ELISE. **Cinq questions pour comprendre la crise politique en Moldavie** / Elise Barthelet // Le monde. – 2009. – 28 iul.
6. BOGASIU, SAVA. **Grigore Vieru : luceafărul de dincolo de Prut al limbii române** / Sava Bogasiu. – Buzău : Alpha MDN, 2009. – 154 p.
7. BORDEIANU, CĂTĂLIN. **Poezia legată cu sârmă ghimpată** / Cătălin Bordeianu // Lumina. – 2009. – Nr. 1-2. – P. 16-17.
8. BULAT, VLADIMIR. **Pictura ca neastâmpăr** / Vladimir Bulat // Sud-Est. – 2009. – Nr. 3. – P. 152-153.
9. CHAMPION, MARC. **In Moldovan Vote, It's East vs. West** / Marc Champion // The Wall street Journal. – 2009. – 29 July. – P. A 9.
10. CIOCAN, IULIAN. **Než zemřel Brežněv** / Iulian Ciocan ; trad. de George Našinec. – Praha : Dybbuk, 2009. – 125 p.
11. DABIJA, NICOLAE. **Un pictor rătăcind prin secolul XX** / Nicolae Dabija // Lit. și arta. – 1994. – 28 apr. – P. 8.
12. DEACONESCU; ION. **Grigore Vieru a simțit istoria clipei** / Ion Deaconescu // Lumina. – 2009. – Nr. 1-2. – P. 9.
13. **Discours et images** / coord. : Sanda-Maria Ardeleanu. – Iași : Casa Editorială Demiurg, 2009. – 230 p.
14. DRUȚĂ, BORIS. **Sub steaua lui David, cu Dumnezeu** / Boris Druță. – Padova (Italia), 2009. – 746 p.
15. ESKENASY, VICTOR. **Ilian Gârneț – un violonist al timpului nostru** / Victor Eskenasy // Supliment de cultură. – 2009. – 13-19 iun.
16. EXLEY, HELEN. **Már az évad elején kiadott műsorlapon örömmel olvastuk, hogy ebben az évben végre újból vendégünk lesz Misha Katz, a kolozsvári közönség kedvenc karmestere** / Helen Exley // Szabadság. – 2009. – 14 iun.
17. **Flambée de violence en Moldavie** // Le figaro. – 2009. – 8 apr.
18. GABANYI, ANNELI UTE. **Moldova 2009 : Nach der Wahl ist vor der Wahl** / Anneli Ute Gabanyi // Südosteuropa Mitteilungen. – 2009. – Nr. 03-04 (49. Jahrgang). – P. 6-23.
19. GOANEC, MATHILDE. **Moldavie : le régime rouge veut se faire réélire** / Mathilde Goanes // Ouest-France (Rennes). – 2009. – 31 mart. – P. 2.
20. **Grigore Vieru, acasă, la Pitești** / ed. îng. de Jean Dumitrașcu. – Pitești : Ed. “Pământul”, 2009. – 52 p.
21. **Grigore Vieru în amintirile contemporanilor** : Antologie / itinerar biogr. și pref. de Daniel Corbu. – Iași : Princeps Edit, 2009. – 392 p.
22. **Grigore Vieru : Omagiu adus memoriei poetului de orașul marilor uniri – Alba Iulia** : Cu prilejul dezvelirii bustului său în cadrul Congresului Spiritualității Românești, 1 decembrie 2009 / concepție, studiu, evocări : Victor Crăciun. – București : Semne, 2009. – 176 p.
23. HIRSCH, ALICE. **Skoda Fabia... «Rămâi cu mine», la Chișinău** / Alice Hirsch // Liderul de opinie : cotidian de Constanța. – 2009. – 24 aug.
24. **La Moldavie aux urnes** // Le figaro. – 2009. – 29 iul.
25. **La Moldavie recompte ses bulletins** // Le figaro. – 2009. – 15 apr.
26. **Législatives en Moldavie : victoire écrasante des communistes pro-européens** // Le monde. – 2009. – 6 apr.
27. **L'opposition moldave prépare une coalition, les communistes prêts à négocier** // Le monde. – 2009. – 30 iul.
28. **Moldavia, 193 persone arrestate il governo accusa la Romania** // La Repubblica. – 2009. – 8 apr.
29. **Moldavia, scontri dopo le elezioni. Trenta feriti, morta una donna** // La Repubblica. – 2009. – 7 apr.
30. **Moldavie : le président dénonce une tentative de coup d'Etat** // Le monde. – 2009. – 7 apr.
31. **Moldavie : le président sortant annonce la dissolution du Parlement** // Le monde. – 2009. – 15 iun.

32. **Moldavie : législative anticipée** // Le figaro. – 2009. – 29 iul.
33. **Moldavie : les forces de l'ordre reprennent le contrôle des bâtiments officiels** // Le monde. – 2009. – 8 apr.
34. **Moldavie : l'opposition pro-libérale en tête aux législatives** // Le monde. – 2009. – 30 iul.
35. **Moldavie : vers un nouveau comptage** // Le figaro. – 2009. – 10 apr.
36. **Moldavie / scrutin : communistes battus** // Le Figaro. – 2009. – 30 iul.
37. **Moldavie : quatre partis d'opposition forment une coalition** // Le monde. – 2009. – 8 aug.
38. NANU, DIANA. **Andrei Mudrea între „Amintire și primăveri”** / Diana Nanu // Lit. și arta. – 1994. – 26 mai. – P. 6.
39. NEDELCEA, TUDOR. **Grigore Vieru** / Tudor Nedelcea // Lumina. – 2009. – Nr. 1-2. – P. 12-15.
40. NEGURĂ, PETRU. **Ni héros, ni traîtres : Les écrivains moldaves face au pouvoir soviétique sous Staline** / Petru Negură ; préface de Catherine Durandin – Paris : L'Harmattan, 2009. – 420 p.
41. NOUGAYRÈDE, NATALIE. **Des centaines de jeunes torturés par la police** / Natalie Nougayrède // Le monde. – 2009. – 5 mai.
42. OSOIANU, VERA. **Biblioteca Națională a Germaniei între salvagardarea memoriei națiunii și internaționalizare** / Vera Osoianu // Buletin informativ ANBPR (supliment Brașov). – 2009. – Nr. 8. – P. 36.
43. OSOIANU, VERA. **Componentele imaginii, mijloacele de creare și întreținere a ei** / Vera Osoianu // Buletin semestrial (Biblioteca Județeană Baia Mare). – 2009. – An. XVII. – Nr. 1-2. – P.3-10.
44. PAWLJUK, KONSTANTIN. **Wir lernen uns kennen** / Konstantin Pawljuk ; übersetzung aus dem russisch von Marina Rațușneac. – Berlin, 2009. – 251 p.
45. PLUGARU, ȘTEFAN. **Episcopia Hușilor și Basarabia (1598-1949) : (Istoric și documente)** / Ștefan Plugaru, Teodor Candu. – Iași : Editura PIM, 2009. – 361 p.
46. SABOT, ANTONIN. **Le pouvoir moldave tente de retenir les jeunes loin de la capitale** / Antonin Sabot // Le monde. – 2009. – 10 apr.
47. SCHWIRTZ, MICHAEL. **Vote Appears To Unseat Communists in Moldova** / Michael Schwirtz // New York Times. – 2009. – 31 July. – P. A 4.
48. **Scriitori și publiciști ieșeni contemporani: dicționar: 1945-2008** / N. Busuioc, Fl. Busuioc. – Iași : Vasiliana '98, 2009. – 740 p.
49. TARLAPAN, EFIM. **La cules de... TarlaPoante** / Efim Tarlapan, Emil Ianuș ; caricatură de Radu Bercea. – Suceava : Editura “Lidana”, 2009.
50. THEDREL, ARIELLE. **La „révolution” volée des Moldaves** / Arielle Thedrel // Le figaro. – 2009. – 15 apr.
51. TRAIANUS. **Inborn into eternity** / Traianus. – Ottawa : Lucian Badian Editions, 2009. – 40 p.
52. TRAIANUS. **Regăsit în cer** : Trilogie psalmodică / Traianus. – Iași : Editura Mega-Mix, 2009. – 196 p.
53. UTE GABANYI, ANNELI. **Moldova 2009: Nach der Wahl ist vor der Wahl** / Anneli Ute Gabanyi // Südosteuropa Mitteilungen. – 2009. – nr. 03-04 (49. Jahrgang). – P. 6-23.
54. VARTIC, ANDREI. **Timpul lui Eminescu** / Andrei Vartic. – București : Vicovia, 2008. – 109 p.
55. VICOL, MIHAI SULTANA. **Grigore Vieru, pontiful limbii române** / Mihai Sultana Vicol. – Iași : Princeps Edit., 2009. – 161 p.
56. VIERU, GRIGORE. **Cele mai frumoase poezii** / Grigore Vieru. – București : Jurnalul, 2009. – 288 p.
57. VIERU, GRIGORE. **Il Nimbo di Rugiada = Nimbul de rouă** / Grigore Vieru ; trad. dal romeno : Varvara-Valentina Corcodel, Tatiana Ciobanu, Claudia Lupașcu. – Chișinău-Roma : S.n., 2009. – 176 p.
58. АНЧЕЛ, ПАУЛИНА . **Скорпионья тропа** / Паулина Анчел. – Москва-Иерусалим : ЭРА, 2009. – 163 с.
59. БОЛДУРЯНУ, АННА. **О кладе средневековых ювелирных украшений с поселения у села Алчедар (Молдова)** / Болдуряну Анна, Рябцева Светлана, Тельнов Николай // Тези Міжнародної наукової конференції «Східноєвропейські старожитності в добу середньовіччя», присвяченої 90-річчю з дня народження видатного вітчизняного археолога Б.О.Тимощука, Чернівці, 10-11 квітня 2009 р. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – С. 9.
60. НЕСТЕРОВА, ТАМАРА. **Новая версия об этапах формирования архитектуры Хотинской Крепости** / Нестерова Тамара // Тези Міжнародної наукової конференції «Східноєвропейські старо-

житності в добу середньовіччя», присвяченої 90-річчю з дня народження видатного вітчизняного археолога Б.О.Тимошука, Чернівці, 10-11 квітня 2009 р. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – С. 51.

61. РЭУ, А. А. Молдова до и после введения проекта SIBIMOL / А. А. Рэу // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2009. - №2. – С. 72-73.

62. САЛИТА, Х. Записки старого рентгенолога / Х. Салита. – Израиль, 2009. – 220 с.

63. SIBIMOL – интегрированная информационная система библиотек Молдовы // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2009. – № 2. Р. 70-71.

64. Тези Міжнародної наукової конференції «Східноєвропейські старожитності в добу середньовіччя», присвяченої 90-річчю з дня народження видатного вітчизняного археолога Б.О.Тимошука, Чернівці, 10-11 квітня 2009 р. – Чернівці : Зелена Буковина, 2009. – 91 с.

SUMAR

Grigore Vieru – martir al neamului românesc.....	3
Cultură. Civilizație	25
Biblioteconomie.....	27
Politică	35
Arta militară.....	52
Medicină	53
Pictură.....	56
Muzică.....	73
Sport	83
Lingvistică	88
Știința literaturii.....	92
Literatura artistică	99
Arheologie	111
Istorie	113
Bibliografie	117

Bun de tipar: 14.06.2011
Apărut: 2011

Coli de tipar: 15,0
Tiraj: 50 ex.

Tiparul sub comanda nr. 7,
executat la Imprimeria BNRM,
str. 31 August 1989, 78 A, Chișinău